

קובץ גליונות

פרשת תרומה

ממרנן ורבנן גדולי ומאורי הדור

כינוס דרשו בראשות מרן רבנו ראש הישיבה הגרי"ג אדלשטיין שליט"א ובמעמד מרן המשיגיה הגאון הצדיק רבי דן סגל שליט"א ובהשתתפות הגאון הגדול רבי דוד כהן שליט"א ראש ישיבת הברון וגאוני התורה והיראה מרנן המשיגיהם שליט"א להיזק לימוד המוסר במסגרת תכנית קנין הכמה

לעילוי נשמת

הגאון רבי ירוהם

ב"ר נתן זצוק"ל זלצברג

נלב"ע ד' אדר תשע"ה

תנצב"ה

זמני השבת

בחסות:

גליונות דוד

לגור בבני ברק, לחיות על הפארק!

03-900-9944

עיר	הדלק"נ	מוצ"ש	ר"ת
ירושלים	4:57	6:10	6:50
בני ברק	5:12	6:11	6:47
קרית ספר	5:06	6:11	6:49
בית שמש	4:56	6:11	6:49
אופקים	5:06	6:13	6:49
חיפה	5:04	6:10	6:47

ניתן לשלם באשראי במכשירי קהילות ונדרים שבבתי הכנסת

להקדשות ע"ג הקובץ ניתן לפנות למס' 053-3145900 | k.gilyonot@gmail.com

שהשמה במעונם

ברכת מזל טוב לידידנו החשוב

הרה"ג **משה אנגלרד** שליט"א

עורך הגליון "תיקוני עירובין"

ואשר טורח רבות

למען ענין העירובין בכל רחבי הארץ

לרגל הולדת בנו נ"י בשעתו"מ

ברכת מזל טוב לידידנו החשוב

נציגינו בהר חומה

הר"ר **שי קמחי**

לרגל שמחת ארוסי בתו שתחי'

ברכת מזל טוב לידידנו החשוב

נציגינו בעיר נתניה

הר"ר **יצחק יהודה וייס**

לרגל הולדת הנכדה

בת לבנו הר"ר יחיאל מרדכי וייס

יהי רצון שיזכו לרוות מנה ומכל יוצ"ח

רב נחת ושמחה

לרפואת

מרן האדמו"ר מויזניץ רבי **ישראל בן לאה אסתר** שליט"א בתושחו"י

מכתבו המיוחד של מרן הגאון רבי דוב לנדו שליט"א

בבקשה להעתיק לתפילה לרפואתו של מרן הגאון ר' משה הלל הירש שליט"א

ס"ת שרוי בצער, ראש ישיבת סלבודקה הגאון
הגדול מורנו רבי משה הלל [בן מינדל] הירש
שליט"א מיוסר מאד בחליו אשר חלה המכביד
עליו מכל הבחינות, השם ישלח לו רפואה שלימה
במהרה, ומה רבה החובה להתפלל לשפוך תחנונים
לפני המקום להעלות ארוכה במהרה לרב רבנן
מאור הדור ועמוד העולם שליט"א מזור ורפואה,
ומאד מאד נבקש מאחב"י לשאת תפילה בשפיכת
לב לרפואתו של מורנו שליט"א במהרה, ותעלה
בקשתם להתקבל לפני כסא מרומנם,
והשם ישמע תפילתנו ובקשתנו להחיש ארוכה
ומרפא למורנו שליט"א ויחזור לאיתן בריאותו
כמקדם.

ע"ח אדר תשפ"ג
דוב לנדו

להקדשות/לפניות

להקדשות ע"ג הקובץ / למעוניינים לפתוח מוקד

הפצה באיזור מגוריהם / לשאר ענייני הקובץ -

ניתן לפנות למו"ל:

טל': **053-3145900** פקס: **077-2092005**

מייל: **k.gilyonot@gmail.com**

כתובת: **רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק**

לקבלת הקובץ במייל ניתן להצטרף

ע"י שליחת מייל לכתובת:

kovetz+subscribe@googlegroups.com

לתשלום/לתרומות

במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבהכ"נ:

יש לבחור בלחצן קופות נוספות,

חיפוש, ולכתוב קובץ גליונות.

בטלפון:

נדרים פלוס: 03-7630585 שלוחה 486

קהילות: 073-2757000 שלוחה 4311

בהעברה בנקאית:

מרכנתיל-17 | סניף: 745 | מס' חשבון: 71262

ע"ש קובץ גליונות

יו"ל בסיוע: יתדות תשמו להחדרת ערכי היהדות ע. ר.

מרבי בן ציון
תצא תורה!

ספרא אמר ספרא יודע

שלמים מציון

בראשית
שמות

כתבי ושיעורי
רבי שלום בן ציון פלמן זצ"ל

חדש! שלמים מציון

אוצר בלום ומשובב נפש מתורתו של
הגאון הגדול רבי שלום בן ציון פלמן זצ"ל

מאמרי חיזוק
לתורה, אמונה ויראה
מענייני הפרשה

דברי הלכה
הנוגעים לפרשה
מסודרים בבהירות

דברי תורה
עמוקים ולמדניים
בסוגיות הפרשה

להשיג בכל חנויות הספרים המובחרות | הפצה ראשית ספרי אור החיים | להזמנות מסחריות: 0527686318

אלעד רבי יהודה הנשיא 94 **אשדוד** רבי יהודה הנשיא 8 | רבי אליעזר בן הורקנוס 8 **בית-שמש** רבי יהודה הנשיא 6 | נחל נוצנים 3 | **בקרוב!**
שדרות האמוראים 69 **ביתר** הר"ן 9 | **בני ברק** נחמיה 28 | הרב כהנמן 62 | הרב שך 8 (איצקוביץ) | רבי עקיבא 68 | אהרונביץ 12 | רבי עקיבא
152 **חיפה** מיכאל 27 | **ירושלים** שאולזון 49 חבקוק 2 | ירמיהו 13 | הפסגה 45 | בר אילן 4 **מודיעין עילית** שד' יחזקאל 2 | חפץ חיים 7 ק"ס **נתיבות**
הרמב"ם 1 | **פתח תקווה** רוטשילד 75 **נתניה** לילינבלום פינת הס 18

מתנת פורים תשפ"ג

המתנה האידיאלית לשמח את קרוביך מכריך וידידיך
בחג הפורים הבעל"ט:

יצירה מרתקת
ומשובבת נפש
וכאילו בעל
השמועה זצ"ל
עומד כנגדו!

בסגנון הספר הנודע
עמודיה שבעה

הופיע!
ויצא לאור

הספר החדש
והמרומם
**ילמדנו
רבינו**

ספר דב
התועלת
לבן תורה!

שיחות הדרכה, הגהה ואורחות חיים

מרבינו הגאון האדיר רבי **אברהם גנחובסקי** זצוק"ל

על סדר מסכת 'דרך ארץ' זוטא

את הספר ניתן להשיג בחנויות הספרים המובחרות!
הפצה ראשית: ספרי אברמוביץ

הזמנת כמויות במחירים מוזלים
0747962916 שלוחה 4 • אפשרות למשלוחים

נוקב מרגליות – לשון הקודש הספר שכל צורב אוהב המפתח לאמת

"כל בר-דעת שחי בעולם הזה עסוק בחיפוש האמת. והנה, ישנו 'מפתח לאמת', או 'מצפן לאמת' אך רבים רבים כלל לא מודעים לו. למפתח הזה קוראים לשון-הקודש! אך כדי להפעיל את המפתח לא מספיק לדבר בלשון-הקודש. כדי להגיע למשמעות המילים יש לנתח אותן ולהבין את המסר הטמון בהם.

הספר "נוקב מרגליות - לשון הקודש המפתח לאמת" הוא חיבור ענק שמנתח את משמעותן העמוקה של מילות לשון הקודש לפשט מעשי ומחייב בלימוד והשקפה. דומה שמבחינת היקפו והעמקתו הוא חיבור ראשון מסוגו בתחום, ספר עמוק ומרתק כאחד, מפתח לחיים".

(יתד נאמן, בראשית תשפ"ג).

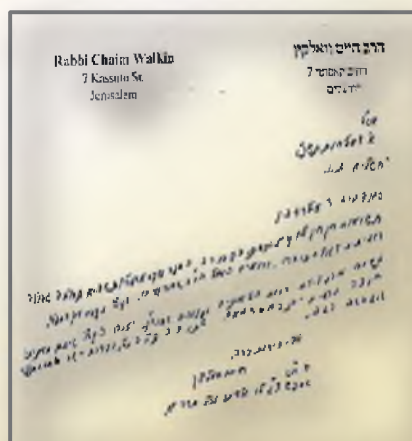
מכתבו של הגר"ח וואלקין זצ"ל למחבר:

א' דסליחות תשפ"ג

כבוד הרב ר' אלדד הי"ו

"תשואות חן חן לו על מנחתו הטהורה. הספר 'נוקב מרגליות' היא תרומה גדולה ואמתית לעולם התורה, ורואים העמל הרב שהושקע בו. בע"ה נקבע עיון בספר, ונשכח מרגליות רבות הטמונות ופזורות בתוה"ק. יזכהו הקב"ה שיפוצו מעיינותיו חוצה ורבים יהנה מאוד מאוד. בתודה על הכל וברכת ישר כוחו וחילו, באהבה רבה ובידידות רבה,

חיים וואלקין

בטל. 053-3102644 ובחנויות הספרים הנבחרות הפצה: 'יפה נוף' – פלדהיים'

זה הרגע!

לשמר לנצח את אוזירת החוד והדוממות
במהישתו של רשכבה"ג מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל
תמונות וסיפורים קצרים מרגעים גדולים הממחישים ומנחילים גדלות מהי

45
מהדורה במחיר מיוחד
לקראת יום השנה
להסתלקות מרן

גיליון מס' 508 פרשת תרומה
תשפ"ב שנה אחת עשרה

לע"נ הרה"ק רבי ישראל בן הרה"ק
רבי אברהם מרדכי אלתר מגור זצוק"ל
בעל הבית ישראל זי"ע
נלב"ע ב' אדר תשל"ז
תנצב"ה

דברי שי"ח

ממרחק רשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

מקור שי"ח

"ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם"

שמעתי מרבינו זי"ע א שבים' חיי עולם למרחק בעל הקה"י (בהקדמה ובסוף ל') כתב שבכל דור ודור, היה בכל מחוז, וכמעט בכל עיר ועיר, יחידי סגולה שנתפרסמו ביותר, בהדר גאון עוזם ובתעצומות כשרונם וחכמתם הנפלאה, ומהם במדרגות רוח הקודש וכיוצא בזה, אשר הקהל ראו בעיניהם, ואשר קבלו מפי אבותיהם, וכל זה היה עמוד הימיני לחיזוק האמונה אצל שאר עמא דארעא, ואמר רבינו שכן ראה כמ"פ אצל מרחק החזו"א ז"ל, (וגם רבינו ז"ל עצמו הרחיב בזה בארחות ישר סי' כ"ו, וביותר בסי' ז').

וכן ראה אצל אביו בעל הקה"י זצ"ל מעשה, שראו בחוש רוח הקודש, שקרוב משפחה רצה להינשא לא' ממשפחתנו, ואצלנו נזהרין בזה כמש"כ ר"א קלאצקין (בשו"ת אבן הראשה סי' ל"א, ועי' טעמא דקרא בראשית פ"ד פס"ב) שחמירא סכנתא מאיסורא, וביקש ממני להכנס אצל אביו ז"ל ולשאול ע"ז, ואמרתי לו שהשאלה לשוא כי מקפידים בזה אצלנו מאד, אבל כששאלתי מאמורי"ר אמר לי שא' מאלף לא מסתכן, והתיר להינשא.

[וטענו ע"ז לרבינו שא"כ תמיד כדאי לשאול, והשיב רבינו שבאנשים ראויים מזמינים להם הרגש שכאן צריך לשאול].

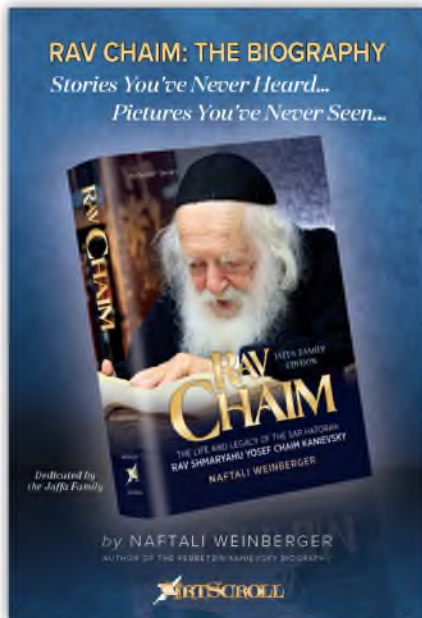
פ"א באתי לפני רבינו זי"ע א לבקש ברכה לזש"ק, והקריא לי במתינות את דברי הרש"י בדה"י (ב' פ"ו פל"ג) בתפילת שלמה ע"ה ועשית ככל אשר יקרא אליך הנכרי, והוא ממדרש תנחומא לפרשתינו (פ"ט) וז"ל: בישראל אני מתפלל לתת לו כדרכי, אבל לעו"ג ככל אשר יקרא לך, לפי שישאל מכירין בהקב"ה ויודעין שהיכולת בידו לעשות אם אין תפלתו נשמעת תולה בעצמו בחטאיו ומפשפש במעשיו, אבל העו"ג קורא תגר ואומר שמעתי שמעו בכל העולם ונתיגעת בדרכים הרבה עד שבאתי והתפללתי במקום הזה ולא מצאתי בו ממש כשאר אלהות, לפיכך ועשית ככל אשר יקרא אליך הנכרי. [והביאו גם ברש"י פ' תולדות]. ושו"ר שביאר בזה רבינו בטעמא דקרא את הפסוק באשרי רצון יראיו יעשה ואת שועתם ישמע ויושיעם. לפעמים צדיק מתפלל מבקש דבר כי הוא חושב שזה טובתו והקב"ה עושה רצונו מה שבאמת רוצה היינו מה שהוא טובתו וזהו רצון יעשה, ואת שועתם ישמע אבל לא יעשה אותו אלא יושיעם במה שהוא תשועתם באמת וכדפירש"י במ"א ח' מ"ג וכו"ה בתנחומא תרומה סי' ט' ישראל כשהוא מתפלל לפניך כו' אם הוא תובע בנים ואתה יודע שיהיו מבעיסין לפניך אל תתן לו וכן אם הוא תובע נכסים ואתה יודע שעתיד לבעט בהן אל תתן לו אבל נכרי ועשית ככל אשר יקרא אליך הנכרי למען ידעון כו'.

עוד אמר לי רבינו זצ"ל שהי' אביו מרחק בעל הקה"י ז"ל רגיל לספר תמיד שבא א' לחפץ חיים זצ"ל לבקש ברכה לבנים, וסירב הח"ח לברכו, ולא הניחו עד שברכו, ולשנה הבאה נולד לו בן שהיצר לו כ"כ עד שהתפלל שימות, ואי אפשר לידע מה טובת האדם, עוד הראה לי מדרש שמואל (פ"ד) יש תפלה שהיא נענית למאה שנה מאברהם, ואברהם בן מאת שנה, יש תפלה שהיא נענית לתשעים שנה משרה, ואם שרה הבת תשעים שנה תלד, יש תפלה שהיא נענית לשמנים שנה ממשה, ומשה בן שמנים שנה, וכו'. יש תפלה שהיא נענית לשלושה ימים מיונה, והי' יונה במעי הדג שלושה ימים ושלושה לילות, יש תפלה שלא הספיקה לצאת מפי אומרה עד שנענית ממשה, ויאמר ה' אל משה מה תצעק אלי וגו'.

עוד שמעתי מרבינו זללה"ה שהנהגה התינוקות לבכות כשמקבלים מכה מאבן או מחפצים, אבל כשגדלים מפסיקים לבכות, כיון שיודעים שאין החפץ שהיכה בעל כוונות רעות, ויש ללמוד מזה מוסר השכל להאדם, שאם האדם יתיחס כן לעולבים אותו, לא ייצר לו לעולם! מדור זה מוקדש לע"נ א"מ הרבנית ברכה רבקה ב"ר שלמה אריה רוזנברג הכ"מ

השיפה בפרסום ראשון ובלעדי למערכת דברי שי"ח

אי"ה בשבוע הבא במלאת עשר שנים שלמות להוצאת הגליון "דברי שי"ח", ולקראת היארצייט הראשון להסתלקותו של רבינו זצוק"ל יופיע רשימות מכלי ראשון על תקופת הייסורים וחולשתו של רבינו בערוב ימיו בתוספת תמונות ומסמכים שעדיין לא ראו אור, הרשימות יופצו דרך ה"קובץ גליונות"

אי"ה בקרוב יהיה ניתן להשיג את הספר החדש בחנויות הספרים

להזמנות מוקדמות: 053-3145900

שָׁנִים קְדֻמוֹנִיּוֹת עַל גְּדוּלֵי הַדּוֹרוֹת

עובדות חדשות ונדירות מפי רבינו מרן זצוק"ל!

מדור שָׁנִים קְדֻמוֹנִיּוֹת - לשבועות הבאים בעזה"י

הגאון רמ"י לנדא זצ"ל מתלמידי ההזון איש ובעל "ישועת משה" (ה' אדר תש"מ)

רבינו שמואל משטראשון מוילנא בעל הגהות הרש"ש על הש"ס (י"א אדר תרל"ב) הגאון רבי שמואל גריינמן (י"ג אדר א' תשי"ז)

מרן הגר"מ פיינשטיין בעל אגרות משה (י"ג אדר"ב תשמ"ו) הגאון רבי מאיר קרליץ (ט"ו אדר תשט"ו)

נשמח לקבל מקוראינו הנאמנים מסמכים, תמונות, עובדות ומעשיות הקשורים להנ"ל

מרן הגאון רבי יעקב אדלשטיין זצ"ל (כ"ז שבט תשע"ז)

ולא תלמידי חכמים אחרים ששהו אצל החזון איש, אף שלא ידע כלל שהוא שאל שאלה דומה].

שני בחורים קדושים

סיפר רבי יעקב ז"ל לבנו של רבינו רבי יצחק שאול:

כשלמדנו בישיבה, היה תקופה של קיץ שהיה לוהט במיוחד, וכולם ישבו ולמדו בהתמדה, אך מחמת החום הנורא הרימו את שרוליי הבגד כדי להקל במעט מן החום, ואמנם, שני בחורים היו שמחת קדושה לא גילו את היד, והשרוליי המשיך לכסות את כל היד.

היה זה אביך רבינו זצ"ל, ורבי ראובן יוסף גרשנוביץ!

רבינו מעיין ב'קובץ גליונות' שהופיע לזכרו של הגר"ר יעקב זצ"ל

תצבע את הדירה

סח רבי יעקב: שמעתי סיפור שהיה עם רבינו, שאדם אחד היה עצוב שלא הולך לו בפרנסה, ורבי חיים יעץ לו שיעבור דירה, והאיש ענה שמאוד קשה לו, אמר לו רבינו שיצבע את כל הדירה מחדש וזה נחשב כמו דירה חדשה, כי הישנה מכוסה... (שיחת בין השמשות פרשת וירא).

טלטול מזוזה בשבת

כתב רבי יעקב: שמעתי שדעתו של רבינו שמזוזה שאינה קבועה בקיר, אין בה איסור מוקצה בשבת, ולכן מגיע מזוזות שיש לו הרבה מזוזות כאלה ורוצה להראות בשבת לחכם מותר, וכמו שהמשנה ברורה כותב בסמ"ק ש"ז לגבי גט בשבת, אבל אחי רבי גרשון נוטה שיש בזה איסור מוקצה, כי זה דומה לסחורה שאין מטלטלים אותה ממקום למקום (בעקבי תודה, אור"ח, עמוד מ"א, ע"ש עוד נדונים)

רבי יעקב מנחם את רבינו בעת שישב שבעה על אחותו הרבנית ברמן ע"ה

רבינו היה רגיל לספר שבעודו בחור בישיבת לומז'א בפתח תקוה, הגיעו באחד הימים שני בחורים חדשים ללמוד, ולמדו בהתמדה גדולה. היו אלה שני בניו של הגאון רבי צבי יהודה אדלשטיין מרא דאתרא דרמת השרון, הגאונים רבי ירחמיאל גרשון ואחיו רבי יעקב, וסיפר שזוכר שלפעמים אביהם היה מגיע ללמוד איתם בישיבה. וכעבור מספר שנים כשנפתחה ישיבת פוניב'ז הם עברו יחד עם המשגיח הגאון רבי אבא גרוסברד ללמוד שם.

במשך השנים נעשה רבינו מחותן עם שני האחים. חתן רבינו הגאון רבי דוד אפשטיין השיא את בנו עם נכדתו של הגר"ר יעקב בת לבנו הגרצ"י, ובתו האחרת נישאה לנכדה של הגר"ר גרשון, בן לחתנו הגר"ר אתמר גרבוז.

מימין לשמאל: רבי יעקב אדלשטיין, החתן, רבינו, רבי גרשון אדלשטיין

ידים קדושות על גמרא

רבי אליהו מן סיפר פעם לרבינו מה ששמע מרבי יעקב ז"ל: שבעת שלמד בישיבת לומז'א הניח ידיו על הגמרא שלפניו. עבר שם המשגיח רבי אלי' דושניצר, והעיר לו בחביבות: "ידיך אמנם גם קדושות, אבל אין מניחין על גמרא אף ידים קדושות..."

ורבינו חייך ונהנה מאוד מהעובדה, והוסיף בשבחו של המשגיח רבי אלי', ואמר שדרכו היה שכשהגיע לעורר הערה לבחור, אם הבחור היה קם לכבודו, היה רבי אלי' מיד בורח, כי לא יכל לסבול שקמים בפניו.

אכל והקיא

סיפר רבינו "שפעם שאל את החזון איש אודות אדם שאכל אבל אח"כ הקיא את כל מה שאכל, האם צריך לברך ברכת המזון, אך ברבות השנים שכח מה היתה התשובה.

"והנה באחד הימים הזדמן כאן רבי יעקב אדלשטיין, וידעתי בו שגם הוא היה שואל את החזון איש שאלות, ושאלתי אותו אולי הוא יודע בענין,

ואמר לי שהוא גם כן שאלה כזו והחזון איש השיב לו שכן מברך, היות ואי אפשר שלא נשאר משהו במעי". ועיין שערי תשובה ריש סימן ר"ח.

[והיה זה לאות ופלא, שמשמים כיוונו את רבינו לשאול דווקא את רבי יעקב,

ליצירת קשר: ✉ ig0533145900@gmail.com

רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

☎ 053-3145900 ☎ 077-2092005

ניתן לתרום גם במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,

יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שי"ח', או בטלפון:

נדרים פלוס 03-7630585 שלוחה-1586

קהילות 073-2757000 שלוחה-4310

דרכי החיזוק

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

• שיחת רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א •

י. גרשון אדלשטיין
ראב"ד 17, בני ברק

בס"ד, ב' משפטים תשפ"ג

לאחינו בני ישראל שלו' ורב ברכה

באשר בזמן האחרון היו רעידות אדמה בעולם, שזה בא כדי לעורר את עם ישראל, כמו שאמרו חז"ל אין פורענות באה לעולם אלא בשביל ישראל וכו', וגברו הצרות ואסונות נוראים, ובפרט בהריגתם של נפשות טהורות שלא טעמו טעם חטא, השם ינקום דמם. ולכן עלינו להרבות זכויות, ולבקש רחמים מעומק לבנו, לרפואתם של הפצועים.

והנה אין אנו יודעים חשבונות שמים, אבל חובתנו להתעורר לפשפש במעשינו, ולתקן דרכינו ומעשינו. כל א' יודע נגעי לבבו, ובפרט יש להתחזק בהנהגת מדות טובות בין אדם לחברו, וכל א' ישתדל לקבוע זמן בכל יום ללמוד המוסר, אפי' כמה רגעים, שזה כידוע דבר המביא לחזוק בכל העניינים הצריכים חזוק, וגם נותן חיים מאושרים ושמוחים.

יהי רצון שנוכח לישועת השם במהרה

י. גרשון אדלשטיין

בס"ד ז' שבט תשפ"ג

אחינו בני ישראל שלו' ורב ברכה
באשר בזמן האחרון היו רעידות אדמה בעולם, שזה בא כדי לעורר את עם ישראל, כמו שאמרו חז"ל אין פורענות באה לעולם אלא בשביל ישראל וכו', וגברו הצרות ואסונות נוראים, ובפרט בהריגתם של נפשות טהורות שלא טעמו טעם חטא, השם ינקום דמם. ולכן עלינו להרבות זכויות, ולבקש רחמים מעומק לבנו, לרפואתם של הפצועים.

מה באו הייסורים ומה צריך לתקן, והרי הייסורים והאסונות האלה, רחמנא ליצלו, מה שקרה בזמן האחרון, זה ייסורים שכואבים לכל אחד ואחד! כי מי לא מרחם?! עם ישראל רחמנים, כמו שאמרו חז"ל (יבמות עט, א) שסימני ישראל רחמנים וגומלי חסדים, ולכל אחד אכפת וכואב מהאסונות שהיו, וזה ייסורים עלינו, שכואבים לנו!

לכן חובה על כל אחד לפשפש ולמשמש במעשיו [עיין עירובין דף י"ג, וראה במסילת ישרים פ"ג שביאר מהו פשפוש ומהו משמוש], ונתבונן מה עלינו לעשות, ומה הם המעשים שצריך לפשפש בהם.

להתחזק במעשה בדיבור ובמחשבה

הנה יש שלושה דברים עיקריים, שעליהם העולם עומד, כמו שאמרו חז"ל (אבות א, ב) על שלושה דברים העולם עומד: על התורה, ועל העבודה, ועל גמילות חסדים. והמעשים האלו של תורה עבודה וגמילות חסדים, שייכים וצריכים להיות במעשה, בדיבור, וגם במחשבה.

ולמשל 'תורה', מלבד עסק התורה שהוא בדיבור, יש גם תורה במעשה, בהחזקת תורה, שהיא מעשה, וזו זכות גדולה מאד, שכל אחד חייב בזה כפי יכולתו. ובדיבור היינו עסק התורה ממש, ללמוד וללמד, מצות תלמוד תורה היא ללמוד וגם ללמד, כפי שאנו מבקשים בברכת אהבה רבה ותן בלבנו וכו' ללמוד וללמד, וכן כתב גם הרמב"ם במנין המצוות (עשה יא) שיש מצוה ללמוד תורה וללמדה, והם שני חיובים שיש בעסק התורה: ולמדתם ולימדתם.

ויש גם תורה במחשבה, בלב, שלא להסיח דעת מתורה. ומעשה שהיה באדם חשוב מאד, שנשע פעם באוטובוס והייתה תאונה בדרך, ומרן החזון איש אמר לו: אם היית חושב בלימוד בשעת הנסיעה זה לא היה קורה! כי התורה מגנה ומצלה (סוטה כא, א), וכשאחד נוסע באוטובוס אם הוא חושב בלימוד לא שייך תאונה! ואם הייתה תאונה, זהו סימן שלא חשבת בלימוד, והיה איזה היסח הדעת מתורה.

המטרה – תיראי אותי תקחי מוסר

אמרו חז"ל (יבמות סג, א) אין פורענות באה לעולם אלא בשביל ישראל, שנאמר הכרתי גויים וגו' אמרתי אך תיראי אותי תקחי מוסר. כל הפורענות שיש בעולם, הכרתי גויים, נשמו פינותם, החרבתי חוצותם, חורבן גדול שיש בעולם, מה המטרה? אך 'תיראי אותי' – שעם ישראל יקבלו יראת שמים!

תיראי אותי תקחי מוסר. 'תיראי אותי' זה בלב, שבלב יהיה יראת שמים, ו'תקחי מוסר' זה לקיים למעשה, להתנהג בהנהגה על פי היראה. זוהי המטרה של הפורענות בעולם. כשרואים פורענות בעולם זה מעורר את עם ישראל לתשובה.

והנה בזמן האחרון הייתה בעולם פורענות גדולה, רעידת אדמה, עם הרוגים רבים, פורענות איומה מאד, והמטרה היא בשביל ישראל. ואחר כך גם פה בארץ היו אסונות, בזמן האחרון, רחמנא ליצלו, היו אסונות בנפש, ונהרגו צדיקים, גם תינוקות שלא טעמו טעם חטא.

ומה הסיבה לזה? יתכן שמן השמים נתנו קודם את הפורענות בעולם כדי שתהיה השפעה של יראת שמים וחזוק, תיראי אותי תקחי מוסר, ויכול להיות שלא התחזקו. כך יכול להיות. אולי זו הסיבה. כי הפורענות בעולם הייתה בשביל 'תיראי אותי תקחי מוסר', וכנראה, יכול להיות שזה לא השפיע. אבל הרי יש מטרה, והקב"ה רוצה בטובת עם ישראל, שיזכו לחיי עולם, על ידי יראת שמים ותיקון ההנהגה למעשה, ולכן נותנים לנו מן השמים איזה התעוררות וסיבות אחרות לחיזוק. כך יכול להיות, רחמנא ליצלו. תיראי אותי תקחי מוסר.

האסונות מחייבים לפשפש במעשינו

והרי אמרו חז"ל (ברכות ה, א) אם רואה אדם שייסורים באים עליו לפשפש במעשיו, אדם שיש לו ייסורים צריך לפשפש במעשיו, לדעת על

ואמנם כמובן זה תלוי כל אחד לפי כוחו, ולא כל אחד יכול עד כדי כך, והחיוב הוא כפי כוחו. אך על כל פנים זהו החיוב של תורה, ללמוד וללמד, וגם בלב, כמו שכתוב (יהושע א, ח) והגית בו יומם ולילה, והגיון היינו במחשבה – כלשון הכתוב 'והגיון לבי'.

ו'עבודה' כולל גם עבודת קיום כל המצוות, ויש מצוות שמקיימים במעשה, כגון תפילין וציצית ועוד הרבה מצוות, אך תלוי עם איזו כוונה עושים את המצוה, ומה הכוונה של המצוה, האם זה 'מצות אנשים מלומדה', או עם כוונה שעושים רצון השם וכבוד שמים, ושלמות מעשה המצוה תלוי בכוונת הלב.

ו'גמילות חסדים' שייך גם כן במעשה, כגון צדקה, והלוואה, שזה דבר ששייך לכל אחד, וכן סבר פנים יפות, בדיבור, וגם בלב, תפילה על אחרים שיש להם קשיים, שמן השמים ירחמו עליהם, וכפי שמבקשים בתפילה: ראה נא בענייני, וזוהי בקשת רחמים על כלל ישראל, על קשיים שיש להם, ומדוע מבקשים? סימן ששייך **התפילה תעזור, שתהיה ישועה, ואם מבקשים מעומק הלב התפילה מתקבלת, ויש סייעתא דשמיא!**

צדיקים נתפסים בעוון הדור

והנה אמרו חז"ל (בב"ק ס, א) אין פורענות באה לעולם אלא בזמן שהרשעים בעולם, ואינה מתחלת אלא מן הצדיקים תחילה, שנאמר (בפרשת השבוע) 'כי תצא אש ומצאה קוצים' – אימתי אש יוצאה? בזמן שקוצים מצויים לה, ואינה מתחלת אלא מן הצדיקים תחילה שנאמר 'ונאכל גדיש' – ואכל גדיש לא נאמר אלא ונאכל גדיש שנאכל גדיש כבר, ע"כ. והיינו שהפורענות באה לעולם מחמת הרשעים, אבל היא פוגעת תחילה בצדיקים, כך המציאות.

ומצינו גם בגמרא (כתובות ח, ב) מעשה באחד שנפטר לו בן, תינוק או בחור, ובאו לנחמו ואמרו לו: חשיב את לאתפסי אדרא, ופירש רש"י: חשוב אתה למעלה לתופסך ואת בניך בעוון הדור, דקיימא לן בזמן שצדיקים בדור צדיקים נתפסים על הדור (שבת לג, ב), ע"כ. והיינו שהבן שנפטר וגם האב שמצטער, הם צדיקים, שבשמים מחשיבים אותם, והצדיקים נתפסים בעוון הדור.

ויש להתבונן בטעם הדבר, מדוע מידת הדין פוגעת תחילה בצדיקים, ומה הצדיק אשם שתופסים אותו על עוונות הדור.

הצדיק זוכה לעוור הציבור במיתתו

והענין בזה, כי הנה אמרו חז"ל (מו"ק כח, א) מיתת צדיקים מכפרת, והטעם בזה מפני שמיתת הצדיקים משפיעה התעוררות וכבוד שמים, כמו שאמרו חז"ל (זבחים קטו, ב, מובא ברש"י פרשת שמני) כשהקב"ה עושה דין בצדיקים מתיירא מתעלה ומתקלס, וכשהציבור רואים מידת הדין בצדיקים, זה גורם ש'מתיירא' – מקבלים יראת שמים, ומתעלה ומתקלס' היינו גם כן מדרגות רוחניות גדולות.

ונמצא שהצדיק במיתתו מזכה את הרבים, וזוכה לזכויות מרובות של זיכוי הרבים, כי הקב"ה מתיירא ומתעלה ומתקלס בזה, והצדיק בייסורים שלו, ואפילו במיתתו, משפיע על כל הדור חיזוק! שמקבלים עוד מדרגה ברוחניות וחיי עולם, וזו הסיבה שהצדיקים נתפסים בעוון הדור, שאין זה הפסד, אלא רווח לצדיק, שהוא זוכה ומזכה את הרבים במיתתו ובייסורים שלו.

ומצינו עוד כיוצא בזה בגמרא (מו"ק כא, ב) מעשה ברבי עקיבא שמתו שני בניו בחייו, ובאו כל ישראל להלוויה, וכשראה רבי עקיבא את כל הציבור שבאו, עמד על ספסל גדול ואמר, אחינו בית ישראל בשביל מי באתם, אם בשביל עקיבא, הרי כמה עקיבא בשוק, אלא כך אמרתם, תורת אלוהים בלבד, והיינו שבאתם לכבוד התורה, וכיון שכן מנוחם אני! בשעה זו, כשעדיין מתו מוטל לפניו, שני בנים שנפטרו, בשעת הלוויה כבר הוא מנוחם, וכבר אינו מצטער על מיתת הבנים.

והנה בגמרא לא מבואר הטעם בזה, אבל הטעם מבואר בילקוט פרשת יתרו ובמסכת שמחות סוף פרק ח', שרבי עקיבא התנחם בכך שבניו זכו

במיתתם לגרום כבוד התורה גדול כזה, שכל ישראל עסקו בכבוד התורה בזכותם, ומי שגורם זיכוי הרבים במיתתו, כל הזכויות של הרבים שייכות לו, כי כל מזכה הרבים, כל הזכויות של המושפעים שייכות לו ונקפות לזכותו.

ובזה התנחם רבי עקיבא, שבניו במיתתם זיכו את הרבים בכבוד התורה, ואף שלא הייתה שום כוונה מצד הנפטרים, גם בלי כוונה, עצם הדבר שבמציאות יש כבוד התורה מחמתם, זהו זכות לנפטרים.

[ועוד מבואר שם כי מלבד הזכות של זיכוי הרבים במיתתם, זה גם סימן לזכויות קודמות נוספות שהיו להם, כי אין זוכים לזיכוי הרבים אלא על ידי זכויות קודמות, וכמו שאמרו (אבות ה, יח) משה זיכה' ורק אחר כך 'זיכה את הרבים', ומגלגלין זכות על ידי זכאי, ובכל זה התנחם רבי עקיבא, שראה כי בניו זכו לזכות את הרבים במיתתם, וגם ראה בזה סימן לזכויות הקודמות שהיו להם].

ולכן צדיקים נתפסים בעוון הדור, כי מה שמיתת הצדיקים מכפרת, זהו מפני שמיתתם מעוררת לתשובה, ואם כן הצדיק במיתתו מזכה את הרבים, ואינו מפסיד אלא מרוויח מזה.

כך אנו צריכים להבין את האסונות האחרונים שהיו, רחמנא ליצלן, שיותר לא יהיה, שהנפטרים האלו במיתתם מעוררים לתשובה, להתבונן מה זאת עשה אלוהים לנו, שהרי הכל בהשגחה ואין מקרה, והמטרה היא להביא להתעוררות ולהתחזקות!

ההתחזקות – על ידי ספרי מוסר

ובמה צריכה להיות ההתחזקות? כל אחד ידוע נגעי לבבו במה שצריך להתחזק, בתורה, ובמידות טובות, ובתפילה, יש הרבה דברים, אבל אי אפשר להתחזק לבד מעצמו, וצריך גם לעסוק בספרי מוסר שנותנים את הדרך לזה, ישנם ספרי המוסר הידועים: מסילת ישרים, שערי תשובה, חובות הלבבות, ואחרות צדיקים, ויש עוד ספרי מוסר, שנותנים לאדם דרך שידע מה הוא יכול להרוויח ובמה הוא יכול להתחזק ולקבל מדרגה רוחנית יותר, וגם לזכות את הרבים.

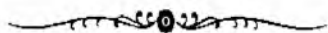
זו היא העצה. עסק לימוד המוסר הקבוע בישיבות, חצי שעה לפני מעריב, וכבר דיברנו כמה פעמים שזו לא מידת חסידות, אלא דבר חיוני לכל העלייה ברוחניות.

וכדאי לחזור על מה שכבר סיפרנו בעבר, מעשה שהיה בבחור צעיר, בגיל של ישיבה קטנה, שרצה ללמוד ולא היה יכול, כי היו לו הפרעות מהבית, שהיה מוכרח לעבוד, בכפייה מצד המשפחה, ולא היה יכול ללמוד, אבל בסוף היום הוא היה בא לישיבה, ולמד מוסר חצי שעה בסדר המוסר שלפני מעריב, ושאלתי אותו למה הוא לומד דווקא מוסר בחצי השעה שיש לו, ומדוע אינו לומד גמרא? ואמר לי: **אני מרגיש שזה מחזק אותי ומחיה אותי!** והמשיך ככה ללמוד בקביעות יום יומית, חצי שעה מוסר בכל יום לפני תפילת מעריב.

והסוף היה שהכל הסתדר, ונפסקו כל ההפרעות שהיו לו, ונכנס ללמוד בישיבה כל היום, וזה היה נראה בדרך הטבע, בצורה טבעית, אבל זה היה בהשגחה, על ידי נסים נסתרים, בזכות החצי שעה של לימוד המוסר, כי הבא ליטהר מסייעין אותו (יומא לח, ב), ומי שלומד מוסר הוא 'בא ליטהר', וזוכה לסייעתא דשמיא.

ולכל אחד יש במה להיטהר ולהתחזק, כי יש הרבה מדרגות, ואין שיעור למדרגות ברוחניות, כמו שכתב רבינו יונה בשערי תשובה (ג, יז) שיש מעלות עליונות שנמסרו במצוות עשה, ולכל אחת מהן יש כמה מדרגות, ואין שיעור למדרגות, וסדר המוסר נותן את המעלות העליונות ברוחניות, ולא כולם מבינים את זה, שסדר מוסר הוא סדר של 'בא ליטהר' ועל ידי זה זוכים לסייעתא דשמיא, והוא זכות גדולה ועצומה מאד להצלחה בתורה ובכל הרוחניות.

יהי רצון שמן השמים ירחמו שמכאן ולהבא לא יהיו אסונות כאלה ונזכה לבשרות טובות וישועות ונחמות.

לעילוי נשמת

הבה"ח **אהרן ישראל טויב** ז"ל
בן יבלחט"א רבי **אברהם צבי** שליט"א
נלב"ע כ"ז שבט תשס"ו (ה'אירצייט בש"ק)

לעילוי נשמת האחים הקדושים, הנאהבים והנעימים בחייהם ובמותם לא נפרדו

אשר מנחם ז"ל הי"ד **יעקב ישראל** ז"ל הי"ד למשפחת **פאלי**
בני יבלחט"א הרב **אברהם נח בן יהודית** לרפו"ש

לעילוי נשמת

מרת **שפרה** בת ר' **אשר לרנר** ע"ה
נלב"ע כ"ו שבט תשפ"ב
תנצב"ה

מנחת דבר פרשת תרומה

מרבין מרן גאון ישראל רבי דוב לנדו שליט"א

ויקח לי תרומה מאת כל איש וגו' ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם (כ"ה ב' - ח')

בש"ע י"ד סי' רנ"ט ס"ד דעכו"ם שהתנדב מנורה לבית הכנסת מקבלים ממנו והוא שיאמר בדעת ישראל הפרשתי ואם לא אמר כן טעון גניזה, ופי' הט"ז סק"ג בשם הרמב"ם דשמא בלבו הי' לשמים להקריב בהם קרבן ע"ש, וכיון שאין מקדש טעון גניזה. ולכא"ל הוה מצינן למיעבד כדעביד רבא לקורבנו דאיפרא הורמיו בזבחים קט"ז ב' ויקנו בדמי המנורה בהמה לקרבן ויתנוה לגוים שיקריבוה לד' [אם הדבר בהוה]. ועי' אם דין חילול מעות קרבן על בהמה ע"י אחר ל"מ אלא מדין שליחות [עי' תוס' תמורה ל"ב א'] א"כ אין שליחות לגוי, אם אינו לפנינו. ועוד דהרי הדבר אינו אלא חשש וא"כ אסור להקדיש הבהמה (בזה"ז) שמא חולין היא. וגם יתכן דאסור להתעסק בעניני קדשים שמא ימעל, ומיהו הא ל"מ.

עויל"ע דיפדו אפרוטה דכיון דשייך בזה"ז לכ' ליתא לדינא דהקדיש בזה"ז יעקר [וערש"י ערכין שם] ומיהו רק הבעלים יכול לפדות בשוה פרוטה לדעת תוס' בכמה דוכתא. (א"נ דקדושת הגוף, כנ"ל, אין כח פדיון רק להעכו"ם הבעלים), ועויל"ד דא"ל למכור ולהקריב שמא נתכוין לביהכ"נ ומיפעי פעי, ומיהו לא עדיף מגניזה. עויל"ע דאם שייך לביהכ"נ א"א להפקיע, אך כנ"ל, וי"ל. עויל"ד דכוונת העכו"ם היתה להקריבו בביהכ"נ וזה א"א, ומיהו עי'. עויל"ד דאולי נתכוין למוסרו לציבור ול"ש להקריבו דלא קרבן עכו"ם הוא.

ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם (כ"ה ח')

כתב הרמב"ם בפ"א מהלכות בית הבחירה הי"ב דמצות בניית המקדש מוטלת על כל ישראל ואפילו נשים. ויש לדון דתהוי מצות בנין המקדש מצות עשה שהזמן גרמא דאין בוגין בלילה. ונשים יהיו פטורות. ויש לדון אם נשים דפטורות ממצות עשה שהזמן גרמא פטורות נמי ממצות עשה המוטלות על כל הציבור ולא על היחיד.

דלכאורה בכל מצוה המוטלת על רבים ואין קיומה של מצוה זו מוטל על כל המחוויבים בה וסגי שתקויים על - ידי יחיד או כמה מהרבים. והאחרים נפטרים מחיובם לקיימה ע"י קיום המצוה של זולתם. לא איכפת לן אם תקויים המצוה גם ע"י אותם שאינם חייבים בה ואף אם תיעשה ע"י חש"ו דלאו בני דעה ולא בני מיעבד מצוה גינהו כלל. אם אך ע"י עשייתם יקויים כל הנדרש בדין המצוה כהלכתו וכתיקונו.

ועשו ארון עצי שטים (כ"ה י')

מצות עשיית הארון כתב הרמב"ן בהשגות למצות עשה ל"ג שהמצוה היא קיימת לנו לדורות והארון עם לוחות הברית קיים לנו לעולם. ובזהר הרקיע לרשב"ן מצוה מ"ט כתב וז"ל ואני מצאתי רא"י שעשיית הארון היא מצוה לדורות. במנחות (פ"ג כ"ח ע"ב) אמרו דרך תימא אלא מעתה הא דכתיב ועשית לך ארון עץ הכי נמי דלך ולא לדורות עכ"ל.

וצ"ב שהלא רש"י דברים י' א' כתב ולא זה ארון שעשה בצלאל עיי"ש. ועל ארון זה קאי ההיא דמנחות. ולכא"ל הפי' בגמ' שם לפי"ז כך הוא "ולא לדורות" היינו דע"כ אי אפשר לפרש כן בכתוב משום דהכא מאי לדורות איכא הרי אין בזה שום מצוה רק למשה.

עוד יל"ד לענין שבירי לוחות שם, ויל"ע רמב"ן דברים שם, ובתוס' עירובין ס"ג ב'. שו"ר תוספות חולין צ"ב א' ועי' יומא ג' ב' כתוב אחד וכו'.

יל"ע בדין באו פריצים וחיללוה לענין הארון, וצ"ע בבעה"מ ומלחמות ע"ז נ"ג ב' לענין כלי שרת. ומשיחה עוד הפעם צ"ע אם שייך לדורות. וקידוש ארון ע"י עבודת יום הכיפורים צ"ב.

בטבעת הארון יהיו הבדים לא יסרו ממנו (כ"ה ט"ו)

השובר את הארון אם עובר משום איסור דמסיר בדי הארון דהא נמצא שאין הבדים על הארון אלא שכל הארון אינו, י"ל דלכא"ל אינו עובר כיון דהאיסור הוא על המסיר בדי הארון ולא כשגורם לזה בצורה אחרת שיהיו הבדים מוסרין כגון שבירת הארון, ומיהו אינו מוכרח.

ויל"ע בשובר את הבדים או שרפן במקומם אם עובר משום מסיר בדי הארון דסו"ס אין בדים או"ד דאינו עובר שהרי לא הסירם.

ונתת על השלחן לחם פנים לפני תמיד (כ"ה ל')

כתב החזו"א (מנחות סי' כ"ד סק"ו) דאפילו הלחם על השולחן ימים רבים אין בכך כלום דתנן ביומא כ"ט ב', ביאור הדבר לשיטת התוס' שם צ' א' שלחם הנשאר בשולחן לאחר השבת אינו נפסל. אולם בדעת רש"י במשנה שם (בד"ה פסול) איתא בלשון זו דכיון דלחם נסדר כדינו בשבת קידשו שלחן ושוב אין יכול להשהותן אלא עד שבת ראשונה דמיפסיל בלינה, ומשמע שאין להשאיר יותר משבת לשבת. אלא שהחזו"א לעיל שם (ס"ק ד') כתב שט"ס בדברי רש"י וצ"ל ושוב אין יכול

להשהות עד שבת וכו', ולפי"ז לא שמענו מדברי רש"י מה הדין בלחם שנסדר בשבת אי כשר להניחו אח"כ. אכן עיקר הגיר' שם ברש"י צ"ב מד' רש"י להלן שם ד"ה לקדוש ובע"כ שם ד"ה כי, אמנם בדעת רש"י יומא כ"ט ב' ד"ה כי מבואר כדברי החזו"א שם.

ונתן על השלחן לחם פנים לפני תמיד (כ"ה ל')

חלוקת לחם הפנים בשבת, ואם חל יום הכפורים בשבת מחלקין החלות לערב, ויל"ע ביום הכפורים שחל במוצאי שבת, ושכחו לאכול הלחם בשבת האם מותר לאוכלו במוצאי שבת שהוא יום הכפורים, דהלא שיעור איסור אכילה ביום הכפורים הוא בכותבת, ושיעור אכילת קדשים הוא בכזית, [ואף בפחות מכזית יוצא, עי' תוס' יומא ל"ט א'], ואע"ג דעדיין יש כאן איסור חצי שיעור ואין עשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת, מ"מ חצי שיעור דידל' עדיף, מיהו תלוי בב' תירוצים אמאי אין גדחה לא תעשה דכל תוסף בנתערב מתן אחת במתן ד', דלהך תירוצא משום שאירע בפשיעה ה"נ שגחה הוי פשיעה, אבל להך תירוצא משום שאין עשה דוחה לא תעשה שבמקדש, א"כ איסור אכילה דיום הכפורים אינו לא תעשה שבמקדש, ודחי.

מיהו יל"ע שביום הכפורים איכא גם עשה, עי' רמב"ם ריש שביתת העשור, ואי איכא חצי שיעור גם על עשה, א"כ אין עשה דוחה לא תעשה ועשה של חצי שיעור. [ויל"ע בתוספת יוה"כ שאין בה כרת].

ועשית מנרת זהב טהור מקשה תיעשה המנורה (כ"ה ל"א)

המנורה אם עשאוה של זהב הרי מעכבים כמה דברים שאילו היתה של שאר מיני מתכות לא היו מעכבין בה. דבזהב בענין ככר זהב ומקשה ופרחים, ובפ"ת ביו"ד ק"מ מבואר דנפ"מ לענין איסור עשיית כעין תבנית המנורה דאם עשאה של זהב דוקא אם יש לה כל הדברים המעכבים בשל מקדש עובר באיסור, ובשאר מיני מתכות עובר גם בלא פרחים וכו'. ואם עירב מתכות אחרות בזהב לכאור' ה' צריך לילך בתר הרוב אם רובו זהב חשיב מנורת זהב ומעכב בה כל הני מילי ואם רוב משאר מתכות לא יעכב, ומיהו כיון דבעינן זהב טהור למנורה אפשר דכל שנתן בה משאר מיני מתכות שוב לא חשיב בדין מנורת זהב אלא כשרה מדין שאר מתכות ותו אין מעכב בה הדברים המעכבים במנורת זהב.

ושמת את השלחן מחוץ לפרכת ואת המנורה בכח השלחן על צלע המשכן תימנה והשלחן תתן על צלע צפון (כ"ו ל"ה)

פשטות הסוגיא ביומא ל"ג ב' מורה דלא בעינן דשולחן ומנורה יראו זא"ז לכל שטחם ללא הפסק, דלשון קימעא דאיתא שם אינו מורה לכאור' ע"ז וכ"נ לכאור' מפיר"ח שם, (בע"א), ולפי"ז י"ל למ"ד במנחות צ"ח דשולחן מזרח ומערב הוא עומד (וכ"פ הרמב"ם בפ"ג מהבהב"ח), א"כ ה' מקום דליחזו אהדדי גם אם עומדים בשוה, דשולחן ארכו אמתיים ומזבח אמה (זולת לדעת הגר"א בפ' לבנין הבית דמזבח בית עולמים ה' אמתיים, יעוין מ"א ו' כ', וברש"י יומא נ"ט א' הק' עליו יעו"ש, ולכאור' יל"ע דהיאך יוכל להקיף ביד אלא א"כ ה' איש מידות וכמבואר מעצמו), ולכאור' מנורה ארכה טפי מאמה, וצריך חיפוש ול"ע, (ועויל"ע לדעת הר"מ דמנורה מצפון לדרום), ולמ"ד דצפון ודרום לכאור' א"ש (אך ל' הגמ' ק"ק דלכאור' קדמותו של השולחן לא בגלל המשכו קימעא, אלא דהמנורה לכאור' יש להעמידה כנגד הריוח הנותר מערבה נגד קצה השולחן שם, ונמצא דזה ענין קדמותו, וי"ל, גם יל"ע רוחב המנורה כמה), ובכ"ז צ"ת ובידור בסוגיא דמנחות צ"ח ב' צ"ט א' ובתו' שם (גם יל"ע בסוגיא יומא נ"א ובמהרש"א וברש"י שם) ול"ע, ויתכן כי טעות יש כאן ביד. ואמנם אם כנים הדברים י"ל דסוגיא דזבחים כמ"ד צפון ודרום, וסוגיא דיומא כמ"ד מזרח ומערב.

ועשית את המזבח וגו' רבוע יהי המזבח וגו' (כ"ז א')

בזבחים ס"ב א' איתא דרבי ס"ל דסובב אינו מעכב, ויל"ע א"כ היכי עבדו במזבח בבית עולמים טובב והא לא הוי רבוע והריבוע מעכב, [ויעויל' כה"ג בתפילין מי מהני], ואי קאי רק אמקום מערכה הוה א"ש. (ולומר דסובב במזבח בית עולמים משום הכל בכתב ל"י, דא"כ הו"ל לעכב). ואולי דמיסוד חזינן דאי"צ דיהי' מרובע כאחד בכל גובהו. (וא"כ כשר כשהוא מרובע בשטחים שונים במשך גבהו ועי'). ועי' בהגר"א למדות פ"ג, דלר"י ל"ה הפסק דין יסוד למדרגה ראשונה, ואולי הוה הפסק כמלא גימא. וכ"ז צ"ת.

פרפראות לחכמה

חידה לפרשת תרומה - אדם שחייבו במצוות עשה שלא הזמן גרמן קודם בזמן לחיובו במצוות עשה שהזמן גרמן?

תשובה על החידה לפרשת יתר - מעשה מסוים שחייבין עליו משום מלאכה בשבת רק אחר החורבן ולא בזמן שבית המקדש קיים? **תשובה -** שבת פ' ב' רבא אמר אפ"ל תימא רבנן קלקולו זהו תיקונו וא"כ רק אחר החורבן יתחייב בשיעור זה בהוצאת חול.

הלכות והנהגות

ממזן פוסק הדור

רבי משה שטרנבוך שליט"א

פרשת תרומה תשפ"ג

יסוד תקנת חזרת הש"ץ

יסוד תקנת חז"ל לחזרת הש"ץ לפי שהיחידים התפללו שמו"ע ולא ענו אמן על ברכותיהם ועכשיו שהוא עם אמן עדיף טפי, ובשם הגר"א אמרו שמה שאמרו ז"ל שהמתפלל ולא נענה יחזור ויתפלל היינו בחזרת הש"ץ שיכוון לשמוע היטב שהוא כמתפלל עוד פעם, והש"ץ גם הוא שומע ומכוון לצאת באמן וכך ברכתו מעולה.

חובת הצבור

נראה שחובת חזרת הש"ץ אינה חובה על היחיד אלא הצבור, ואם יחיד שמע כבר חזרת הש"ץ כיחיד לא יצא יד"ח, שכן אח"כ כשהתפלל בציבור חלה עליו חובה כחלק מהצבור.

כמה שומעים צריך בחזרת הש"ץ

הגר"ז הקפיד מאוד שיהיו ט' שומעים בחזרת הש"ץ ולא הסתפק בו, והפוסקים נחלקו בדיעבד אבל לכתחילה ודאי צריך ט' שומעים, ודעת הפוסקים שצריך ט' שומעים משום שצריך י' מתפללים וא"כ בתפילה בלחש גם צריך י' מתפללים, ובשעת הדחק אנו סומכים על ו' בחזרת הש"ץ.

כשאין תשעה שומעים אין לזה דין חזרת הש"ץ אלא דין פורס על שמע, דהיינו שאדם שרוצה לצאת יד"ח קדושה מתפלל בפני תשעה והם עונים לו ואומרים עמו קדושה, ולזה אי"צ שישמעו ממנו אלא די שיש תשעה עונים, וי"ל שלמעלת תפילה בצבור כסגולה לקבלת התפילה מועיל ט' עונים ואי"צ ט' שומעים רק להוציא היחיד יד"ח, אבל למעלת ברכת כהנים צריך ט' שומעים כדין דבפורס על שמע לא תקנו ברכת כהנים.

בשו"ע כתב שאחד שהתחיל להתפלל או שהוא ישן מצטרף לעשרה, ובמשנ"ב שאפי"ד מתפללים מצטרפים ויש מחמירים ביותר מאחד, ובישן אין לצרף אפי' בשעת הדחק רק אחד, ובמשכנות יעקב מחמיר שיהיו ט' עונים, וע"כ לכתחילה ימתין שיהיו ט' עונים ואם לא ישארו האנשים עקב זה יכול להתחיל כשיש אחד המתפלל ובשעת הדחק גדול שתתבטל התפילה אם לא אז יכול להתחיל אפי' כשיש ד' מתפללים, ואז החזרה כפורס על שמע ויש לו זכות שאומרים קדיש וקדושה ומודים דרבנן ואמן,

מלשכת הגזית

בתקופה האחרונה נודע כי במקומות שונים באירופה התירו לעצמם הארכיאולוגים לחטט בקברי ישראל ל"ע, ולהוציא משם שיניים וחלקי עצמות קטנות לצורך מחקר ומידע על גנטיקה בהיסטוריה וכדו', וזאת ע"י מתן חסות והיתר הלכתי מרב מסוים שהתיר הדבר באופן חסר תקדים.

הארכיאולוגים פרסמו היתר זה בכתביהם כשבין היתר כתבו: "ההלכה הרבנית זועפת בדרך כלל על הוצאת גופות, מתוך דאגה לכבוד המת. לכן מדענים אינם יכולים לחפור אתרי קברים יהודיים, אך החוקר התייעץ עם שופט בית הדין הרבני בישראל - הרב ... מייסד מכון סימנים בירושלים, שקבע כי מותר לקחת חלקי שיניים או עצמות זעירות מנותקות בתוך האוזן, שאינן מצריכות קבורה על פי ההלכה היהודית".

בכתביהם מוסיפים הארכיאולוגים להסביר את מטרת המחקר: "מחקר של שלדים שנחשפו מבית קברות יהודי מימי הביניים בגרמניה חשף כי שני יהודים שהלכו ברחובות המרוצפים של גרמניה של המאה ה-14 היו שונים גנטית יותר, בממוצע, מכל שני יהודים אשכנזים החיים כיום..."

לאחר שנודע פרסום דבר ההיתר הנ"ל, נודעקו חשובי זקני רבני אירופה יחד עם הבד"צ בעיה"ק במכתב קודש נגד ההיתר הנ"ל שמלבד העיוות בדבר הלכה, הרי יש בו גם פרצה גדולה, שכן על ידי 'מתן היתר' לחטט בקברים להוציא עצמות קטנות ה", ייעקר ח"ו כל גדרי השמירה על קברי היהודים בארץ ובחו"ל.

מן רבינו שליט"א חתם על מכתב מחאה מטעם הבד"צ נגד ההיתר הנ"ל, כאשר הוסיף בכת"י וז"ל: "הוראת הבד"צ שלא להוציא עצמות קטנות למחקר שנראה כביזיון חמור למת, ומטעם זה לבד חייבים למחות, וחבר אני לכל אשר יראוך משה שטרנבוך".

ואין מעולה כתפילת הציבור שאי"ז עיקר התקנה.

אחד הגדולים ערער בענין מה שקורה לפעמים שאדם מגיע לביהכ"נ כשיש מנין שאוחזים בחזרת הש"ץ וחושש שלאחמ"כ לא יהיה מנין נוסף, ושומע עמהם ושוב יש לאחמ"כ מנין של ו' בצירוף ד' שכבר התפללו ונמצא שבחזרת הש"ץ של המנין האחרון יש ה' שכבר יצאו בחזרת הש"ץ ונמצאת תפילה לבטלה, ונראה שאין הדברים כן אלא לא יצא בחזרת הש"ץ הראשונה רק בקדיש וקדושה ועדיין חייב בחזרת הש"ץ שאם נתכוון לחזרת הש"ץ גם להתפלל בלחש אסור לו שהרי כבר יצא יד"ח תפילה, ובעיקר הדבר נראה שבחזרת הש"ץ די אף בפחות מו' דלא גריעא מפורס על שמע רק שבזה הש"ץ לא יתפלל בלחש אלא מיד יתחיל בקול רם.

חרש המדבר ואין שומע או שומע ע"י מכשיר

בשו"ע חרש המדבר ואין שומע או שומע ואין מדבר הרי הוא כפקח לכל דבריו ומצטרף לעשרה לענין תפילה בצבור, ומשמע שאם יודע לכוון זמן עניית אמן מצטרף אפי' לכתחילה לחזרת הש"ץ ג"כ, ובביאור הלכה נסתפק לענין חזרת הש"ץ כשיודע לכוון אם נחשב שיוצא מדין שומע כעונה, ואם נאמר שאין יוצא עדיף תשעה שמצטרפים מדין שומע כעונה, ואם שומע ע"י מכשיר נראה שאין שומע את קול הש"ץ אלא שומע קול אחר שנוצר ע"י הזרם וכמו שהסביר הגרש"א לגבי רמקול, וא"כ אי"ז שומע אלא יודע לכוון.

ולענין ש"ץ כתב הביאור הלכה בשם הפמ"ג בדעת הט"ז שאין ראוי להיות ש"ץ ואף שלא קי"ל כהט"ז לכתחילה אין ראוי להיות ש"ץ שלכתחילה צריך להיות משמיע לאזנו וזה אין שייך כאן, ואם שומע ע"י מכשיר נראה שאין שומע את קול הש"ץ אלא שומע קול אחר שנוצר ע"י הזרם וכמו שהסביר הגרש"א לגבי רמקול, וא"כ אי"ז שומע אלא יודע לכוון, אמנם לגבי משמיע לאזנו שחל על הש"ץ נראה שדי בשמיעה כזו, ויש לצרף הדעה שאי"צ להשמיע לאזנו, וחומרא בזה קולא היא שמבזין אותו שאין יכול להיות ש"ץ.

הדרכות והנהגות

שתיה לשכרה בימי הפורים

בשנת תשע"ט באו כמה עסקנים בבקשה מרבנים לחתום על נוסח קול קורא שיצא מטעם כמה רבנים לאסור על הציבור שתיית יין בפורים לשכרה כי הדבר מביא לידי הוללות וריקנות, אולם רבינו סירב לחתום על הנוסח כפי שהוא, אך כתב נוסח אחר - להזהיר על המשתכרים שייזהרו לא להיכשל בשום איסור תורה, כגון לשון הרע וכדומה, וציין שכבר כתב כן בספרו הגדול מועדים וזמנים.

ברכת כהנים באהבה

נכנס למרן שליט"א כהן אחד המתפלל בקהילה אחת שנדלק בה אש המחלוקת בין ציבור המתפללים. מרן שליט"א הורה לו שאם הוא מרגיש שנאה על חלק מהמתפללים עליו להתפלל לבנתיים בבית כנסת אחר, שהלא נוסח הברכה בברכת כהנים הוא לברך את עמו ישראל "באהבה", והטעם לנוסח זה הוא מפני שהמצוה לברך היא רק אם הוא באהבה לציבור והם אוהבים לו, ובלי זה אין מברכים, וכמובא בזה"ק והובא במג"א (קכ"א סק"ח) שאסור לישא כפים כששונאים הוא לקהל או קהל לו, וזוהי סכנה לישא כפים כששונא לקהל, (ולשון "עטרת זקנים" שם שיש לכהן הזה סכנה גדולה).

וסיפר מרן שליט"א בעניין זה עובדא שאירע בבית מדרש שהתפלל בו בצעירותו בירושלים, שכהן אחד בא ואמר שהוא שונא את הרב שם, והזהירו אותו שלא ישא כפים וכמבאר בזה"ק פרשת נשא שאסור לישא כפים כששונאים הוא לקהל או קהל לו, ולעג על זה הכהן, באומרו שרב זה מותר לשנוא, ולא דיבר הזוה"ק בכגון דא, ולמרבות הפלא באותו לילה ממש נפטר כהן זה באופן פתאומי אף שלא היה חולה מעולם, והציבור ראו בזה מופת שמוכיח את קדושת דברי הזוה"ק והפוסקים שהביאו דבריו אלו.

התקנת תוכנה המונע אפשרות לצפות בווידיאו במחשבים

אודות התקנת "תוכנת וידאוף" במחשבים החוסם מאפשרות צפייה בווידיאו, כתב רבינו בהצטרפותו לקול קורא מטעם הרבנים וז"ל: "הרבה חללים נפלו שלא נזהרו להתרחק ממכשירים אלו, וראוי לפרסם בבית ישראל הכלי "וידאוף" שמציל מכל מכשול, ויש לעורר עסקנים לפעול ולעשות בזה, ושכרם רב מאוד.

מציצה בפה

כידוע - רבינו שליט"א אינו מקבל סנדקאות לפני שמברר מי הוא המוהל, ואם עושה המציצה כדת וכדין עד שימצוץ מהמקומות הרחוקים, והנה פעם אירע ששימש רבינו כסנדק בברית שהיה בו מוהל מומחה בעל שם עולמי, והבחין כי המוהל אינו מקיים את המציצה' כראוי בשיהיו פיו במשך זמן כדי שימצוץ הדם ממקומות הרחוקים כמבאר בשו"ע יו"ד סי' רס"ד סעי' ג', אלא הניח פיו בהנחה בעלמא לרגע אחד בלבד. רבינו העיר למוהל בפרהסיא בשעת מעשה כי הוא מבטל דין מציצה, ואמר כי מן הראוי היה לפרסם שכל אחד בישראל יידע כי המכשול מצוי בזה, וצריך לברר קודם בחירת המוהל - אם הוא מל עם מציצה כדת וכדין, שבלא זה מבטלים חלק מדיני מילה, ועלול הדבר גם לפגום בקדושת התינוק.

עובדות והנהגות

מעשה רב - הנהגות מרן שליט"א

רגע מתבטל ואז היא התחילה לקרוא בקול את כל העמוד הראשון של מכות". שאלתיה בפליאה מה את לומדת גמרא? היא ענתה לו אני לא לומדת אבל אביך צעק ושינן את זה פעמים רבות עד שזה נכנס לי בעצמות". והדברים מבהילים.

אני רץ והם רצים

ה' בילדותו כאשר היה רבינו ממתין בתחנת האוטובוס לאוטובוס, היה רבינו אומר בגאווה דקדושה לעבר כל ילדי החופשיים או הגויים שהיו שם, "אני רץ והם רצים, אני רץ לחיי העולם הבא והם רצים לבאר שחת", וכאשר הגיע האוטובוס היה רבינו מקדים עצמו להם ואומר "אתם הולכים לבזבז זמנכם לאבדון, ואילו אני הולך ללמוד תורה ואם כן דין הוא שאהיה קודם לכם!

שולח את רעייתו ע"ה לדין תורה

[ו] סיפר הרה"צ רבי לייבוש רבינוביץ שליט"א (רב בית המדרש שערי מרדכי במנצסט - וחתן הגאון רבי אליהו שטרנבוך זצ"ל אחיו של רבינו), שפעם ראה את דודתו - הרבנית ע"ה אשת מרן רבינו שליט"א, ממתינה בשערי בית דין בכניסה להתדיין בדין תורה, ושאל אותה על איזה עניין היא הולכת לדין תורה, וענתה הרבנית ע"ה שיש איזה דין תורה לבעלה אודות תביעה שתובע הדפוס שהדפיסו אצלו את המועדים וזמנים, ומכיון שבעלה אינו יכול לוותר רגע אחד מלימודיו, לכן שלח אותה לבית דין במקומו, ולימד אותה את תורף העניין, והעדיף שתלך היא במקומו כדי שיוכל ללמוד בזמן זה.

אם אני לא ילמד אצא עם הארץ

[ז] פעם באו עסקנים לדבר עם רבינו על איזה עניין, והוא לא ראה בזה תועלת, ואמר להם מדוע תפריעוני מלימודי, והלא אם אני לא ילמד אני יצא עם הארץ! (והיה זה בשנת תשע"ז - בהיותו למעלה מכן תשעים שנה).

הנהגתו ללמוד דפי גמרא בסעודות השבת

[ח] בסעודות השבת כאשר יושב רבינו בסעודה לבדו עם נכד אחד וכדו' ואין משא ומתן בלימוד כדבעי, מבקש רבינו הרבה פעמים שביאו לו גמרא לאחר גמר הסעודה לפני ברכת המזון, וכך יושב ולומד כמחצית שעה או כשלושת רבעי שעה לפני ברכת המזון, כדי שסעודת שבת לא תהיה כסעודת חול, וכידוע כמה מעורר רבינו על עניין זה בשיחותיו, שסעודת שבת צריכה להיות עמוסה בדברי תורה.

לימוד כל נשים נזיקין גפ"ת שמונים פעמים

[א] סיפר הגה"צ ר' אריה שכטר זצ"ל, שבשמחת אירוסיו של רבינו דרש הגאון רבי יחזקאל סרנא זצ"ל והעיד "אין אפילו תוס' קטן או נידח בנשים נזיקין שהחתן רבי משה אינו יודע אותו ישר והפוך. [והוסיף שיתכן שזהו גם בשאר מסכתות הש"ס, אבל הידיעה והעדות שלו הוא רק בנשים ונזיקין שכן רק במסכתות אלו שוחח עמו החתן]. והוסיף עוד ואמר לקהל הנוכחים: "וכי תאמרו שזהו רבותא גדולה, תדעו לכם שאין בכך רבותא, כי יכולני להעיד עוד, שהחתן רבי משה למד כל תוס' בנשים נזיקין שמונים פעמים לפחות, וא"כ מה הפלא שאם לומדים שמונים פעמים יודעים את הכל ישר והפוך, עכ"ד.

לא היה מסכת בש"ס שלא למד בבחרותו לכל הפחות עשרים פעם

[ב] סיפר הגאון הגדול רבי אברהם ארלונגר זצ"ל ששמע מאחיו של רבינו הג"ר אליהו שטרנבוך זצ"ל שידוע הוא על רבינו שכבר בהיותו בן עשרים שנה, לא היה מסכת אחת בש"ס שלא למד אותה עשרים פעם.

הסיום הראשון האמיתי - ביום היא"צ

[ג] סיפר רבינו שבילדותו - בהיותו בגיל עשר שנים, למד מסכת הוריות כדי לסיימה לקראת יום היא"צ הראשון של אביו זצ"ל. אמנם תקופה קצרה לפני היא"צ ראתה אמו ע"ה שבנה עומד לסיים מסכת הוריות, ולא הסכימה לכך בטענה שמסכת הוריות היא מסכת קטנה מדי, וצריך לסיים מסכת גדולה יותר. רבינו חיפש מיד אחר מסכת אחרת לסיימה - באופן שיוכל להספיק ולסיימה עוד לפני היא"צ שקרב ובא, ומצא לנכון את מסכת מכות, וחזרה ושיינה היטב, ועשה עליה סיום להנאת אמו ע"ה. והתבטא רבינו כשיספר סיפור זה, "ומסכת מכות היה די ארשטע ריכטיקע סיום..." - הסיום הראשון שהיה סיום אמיתי. [והיינו שסיים לפני כן עוד מסכתות, אבל הרגיש במסכת מכות שזהו ה"סיום הראשון האמיתי"].

שמעתי אותו משנן מסכת מכות עד שנכנס לי בעצמות

[ד] סיפר בנו של רבינו, רה"י הג"ר אפרים זלמן שליט"א: בבחרותי נסעתי ללונדון לבקר את אמו של אבי, ה"ה הרבנית הצדקנית מרת דבורה שטרנבוך ע"ה. והנה כמה דקות לאחר שבאתי לביתה, היא מסתכלת עלי ברוגז ומתבוננת היאך אני יושב ומתארגן אחרי הנסיעה והטיסה, והזדעזעה והרימה את קולה באומרה "מה אתה יושב כך, את אביך לא ראיתי מעולם

מערכי תורה

תרומה

משיעורי מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א ראש ישיבת עטרת שלמה

אבני מלואים לאפוד ולחושן

כתוב (כ"ה, ז') 'אבני שהם ואבני מלואים לאפוד ולחושן'. ופירש רש"י, אבני שהם, לאפוד, ואבני המלואים, לחושן. וצריך ביאור, למה רק אבני החושן נקראו אבני מלואים, והרי נקראו אבני מלואים, על שם שעושין להם בזהב מושב כמין גומא, ובתוך הגומא נותנין את האבן למלאות את הגומא, ועל שם זה נקראים אבני מלואים, וכמו שכתב כל זה ברש"י כאן, ואם כן צריך ביאור דהרי גם אבני האפוד נעשו כן, וכמו שכתוב להלן בפרשת תצוה (כ"ח, י"א) בפסוק על אבני האפוד, 'מוסבות משבצות זהב תעשה אותם', ופירש רש"י שם, מוקפות האבנים במשבצות זהב, שעושה מושב האבן בזהב כמין גומא למדת האבן, ומשקעה במשבצות. וכבר הקשה כן הרמב"ן על פירוש רש"י.

ונראה לבאר בזה בדעת רש"י, דהנה מתוך לשון הכתובים נראה ללמוד שחלוקים הם ביסודם נתינת האבנים בתוך הגומות שבמשבצות באפוד ובחושן, דהנה אצל אבני החושן נאמר בפרשת תצוה (כ"ח, י"ז) ומלאת בו מלאת אבן ארבעה טורים אבן, ומבואר שמעיקר דין האבנים הוא שיהיו נתונים למילוי בגומות שבמשבצות, ויש תכלית באבנים בעצם הדבר שימלאו את הגומות שבמשבצות, אבל אצל אבני האפוד, לא נאמר כלל שיהיו נתונים למילוי בגומות שבמשבצות, ולא נאמר אלא 'ושמת את שתי האבנים על כתפות האפוד', ואם כן אין דינם אלא שיהיו נתונים על כתפות האפוד, ומה שהיו נתונים בתוך הגומות ומלאו את הגומות, וכמו שפירש רש"י הכתוב 'מוסבות משבצות זהב', היה זה רק בשביל היכי תימצי שיהיו תפוסים ואחוזים, אבל לא היה באבני האפוד שום דין של מילוי, ולא היה תכלית באבנים שהם ימלאו את הגומות שבמשבצות. ונמצא דחלוקים אבני החושן מאבני האפוד, שבאבני החושן, היה דין של מילוי, שיהיו נתונים בתוך הגומות, למלאות את הגומות, ואבני האפוד, אע"פ שגם הם היו נתונים בתוך הגומות, אבל לא היה בהם דין מילוי שימלאו את הגומות.

אשר לפי זה מבואר היטב למה רק אבני החושן נקראו אבני מלואים, ולא אבני האפוד, דרך באבני החושן היה זה דין באבנים שיהיו נתונים למילוי, אבל אבני האפוד שלא היה בהם דין זה, לא נקראו על שם נתינתם בתוך המילוי, שלא היה אלא זה בשביל שיהיו תפוסים ואחוזים.

שלושה ארונות הן שנים של זהב ואחד של עץ

בעשיית הארון כתוב (כ"ה, י"א) 'ועשו ארון עצי שטים וגו'. וצפית אותו זהב טהור מבית ומחוץ תצפנו'. וכתב רש"י על פי דברי הגמ' ביומא דף ע"ב שלשה ארונות עשה בצלאל, שנים של זהב, ואחד של עץ וכו', נתן של עץ בתוך של זהב, ושל זהב בתוך של עץ, וחיפה שפתו העליונה בזהב, נמצא מצופה מבית ומחוץ. וצריך ביאור מה נשתנה הארון שהיה צפוי באופן מחודש זה, ולא כפי שעשו בשאר הכלים, שנאמר בהם דין ציפוי, שציפו אותם עצמם בטסין של זהב.

ונראה לומר בזה, דהנה ברש"י בפרשת עקב (דברים י', א') על הפסוק 'בעת ההיא אמר ה' אלי וגו' ועשית לך ארון עץ', הביא דברי הירושלמי במסכת שקלים דאמר, לסוף ארבעים יום נתרצה לי ואמר לי פסל לך, ואח"כ ועשית לך ארון, ואני עשיתי ארון תחילה, שכשאבוא והלוחות בידי היכן אתנם, ולא זה הוא הארון שעשה בצלאל, שהרי משכן לא נתעסק בו עד לאחר יום הכיפורים, כי בדרתו מן ההר צוה להם על מלאכת המשכן, ובצלאל עשה משכן תחלה, ואח"כ ארון וכלים, נמצא זה ארון אחר היה, וזהו שהיה יוצא עמהם למלחמה, ואותו שעשה בצלאל לא יצא למלחמה אלא בימי עלי, ונענשו עליו ונשבה. ומבואר דמלבד מה שנצטוו משה רבנו בסוף הארבעים יום לעשות ארון, נצטוו עוד לעשות ארון במלאכת המשכן.

וצריך ביאור מה נתחדש במצות עשיית הארון שנאמר במלאכת המשכן, והרי כבר נצטוו משה רבנו על עשיית הארון בסוף הארבעים יום, ומה נוסף על זה בציווי שנאמר במלאכת המשכן.

ואשר מבואר מזה, דבארון יש שתי דינים, דין אחד הוא בתורת מקום להניח בו את הלוחות, וזהו הציווי שנצטוו משה בסוף הארבעים יום, וכמו שכתב רש"י, שלכן הקדים משה את עשיית הארון תחלה, שכשאבוא והלוחות בידי היכן אתנם, הרי דהארון נעשה בשביל שיהא מקום להנחת הלוחות, וכן הוא מפורש בכתובים כמו שכתוב שהקב"ה אמר למשה, 'ואכתוב על הלוחות את הדברים אשר היו על הלוחות הראשונים אשר שברת ושמתם בארון', וכן כתוב להלן, 'ואפן וארד מן ההר ואשים את הלוחות בארון אשר עשיתי ויהיו שם כאשר ציוני ה'.

ומלבד זאת יש בארון דין של כלי המשכן, שאחד מכלי המשכן הוא ארון, וזה הוא דין בפני עצמו, וזהו הדין שנצטוו על עשיית ארון בהקמת המשכן, שזהו מצוה של עשיית ארון מדין כלי המשכן, והוא דין נפרד מהמצוה שנצטוו משה לעשות ארון.

[ועיין בחידושי מרן רי"ז הלוי, שכתב כיסוד זה לגבי דין נשיאת הארון, דהיה בארון דין נשיאה מצד נשיאת המשכן וכליו, ועוד יש דין נשיאה בפני עצמו בארון, שאינו תלוי בארון של מקדש כלל, אלא כל שיש לו שם ארון, יש בו דין נשיאה דיש דין נשיאה בפני עצמו על ארון הברית]. מעתה נראה לפי זה דהנה הרמב"ן שם בפרשת עקב, כתב על דברי רש"י שהוא דעת יחידאה, והביא דבירושלמי שם מבואר דרק רבי יהודה ברבי אילעאי סובר כן, אבל דעת רבנן דארון אחד היה, וכן דעת רבותינו בכל מקום, שרק ארון אחד היה. ומבואר מדברי רש"י דלדעת רבי יהודה ברבי אילעאי הציווי הראשון לא נאמר רק לשעתו עד בנין המשכן ונתבטל, אלא פרשה זו היא מצוה בפני עצמה לדורות, ולכן גם אחר שעשו ארון למשכן, היה עוד ארון עץ נוסף. מעתה יש לומר, דגם רבנן דסבירא להו דארון אחד היה, לא נחלקו לומר דהיה זה רק ציווי לשעתו, אלא גם הם סבירא להו את עיקר יסודו של רבי יהודה ברבי אילעאי דיש בארון שתי דינים, אחד מדין מקום להנחת הלוחות, ואחד מדין כלי המשכן, אלא דסבירא להו דאפשר לקיימם בארון אחד, וארון אחד עולה לשתי הדינים, וסגי בארון אחד, דבאותו ארון מתקיימים שתי הדינים. אשר לפי זה יש לומר דלכן עשו את הארון באופן זה, דהנה באמת אי אפשר לקיים בארון אחד את שתי דיני הארון, דהרי במצות הארון שנאמר בפרשת עקב, כתוב שיהא הארון עשוי ארון עץ, וכמו שכתוב ועשית לך ארון עץ, ובמצות הארון שנאמר בהקמת המשכן נאמר, שיהא מצופה זהב טהור, וכמו שכתוב וציפת אותו זהב טהור מבית ומחוץ תצפנו. ואין לומר דכיון דתוכו הוא מעץ חשיב ארון עץ, דבגמ' בסוף חגיגה מבואר דארון עץ המצופה זהב, נקרא על שם הציפוי ולא מיקרי ארון עץ. ועל כן יש לומר דבשביל זה הוא שעשו ארון עץ באמצע, ועוד ארונות זהב אחד בתוכו, ואחד מבחוץ, שלתוכו הכניסו את הארון עץ, דעל ידי כך נתקיימו שתי הדינים יחד, דהיה זה גם ארון עץ, וגם מצופה זהב מבית ומחוץ.

המנורה הטהורה - השפעת התורה

הנה עשיית המנורה נעשתה מאליה בידי שמים, וכמו שכתוב (כ"ה, ל"א) 'מקשה תיעשה המנורה', ופירש רש"י תיעשה, והיא נעשית מאליה, לכן לא נכתב תעשה. והנה פשיטא דמה שהמנורה נעשתה באופן זה, שנתקשה בעשייתה, והוצרך להשליך הכזר לאור, ונעשית מאליה, אין זה מילתא דבדיעבד, ולא חסר בשלימות עשייתה מידי, אלא אדרבה, כך ראוי לכתחילה שתהא המנורה נעשית, וזהו האופן המושלם והמשובח שתיעשה המנורה. ובאמת דגם בעיקר הציווי, נאמר באופן שתהא עשיה מאליה, הרי דכן הוא האופן והדרך הראויה מלכתחילה. וצריך להבין מדוע דווקא במעשה המנורה נתקשה משה, ולא מצינו כן בשאר כלים, ואפילו הארון שקדוש טפי שהיה מונח בבית קדשי הקדשים, נעשה בידי אדם, ולמה בעשיית המנורה היה צריך שתיעשה בידי שמים. ויש לבאר, דהמנורה יש בה ענין מיוחד טפי מכל הכלים, דענין המנורה הוא השפעת התורה, וגילוי אור התורה, וכל פרט ופרט מחלקי המנורה, הוא כנגד ענין מסויים בתורה ובגילוי אור התורה. דאור המנורה והשלהבת, הוא אור התורה עצמה, והמנורה היא הכלי של השפעת וגילוי אור התורה. ואמנם דגם הארון הוא כלי לתורה, שהרי זהו מקום התורה, והלוחות היו מונחים בו, אכן הארון הוא כלי ומקום שבו התורה מונחת, אבל המנורה עניינה היא גילוי והשפעת התורה עצמה. ונראה דענין זה של השפעת התורה, צריך להעשות בידי שמים דוקא, וביותר, דגם אינו יכול לעשות אלא בידי שמים, ולא שייך כלל שיהא נעשה בידי אדם, דהשפעת התורה יכולה להיות רק מפי הגבורה, דבאמת תלמוד תורה אי אפשר בלא שהקב"ה יהא מלמד אותו בכל שעה ושעה, וכמש"כ בנפש החיים (ש"ד פ"ד) שבעת שאדם עוסק בתורה נחצבת אותה התורה להבת אש מפיו יתברך כמו בעת קבלת התורה בסיני, ונחשב כאילו עתה מקבלה בסיני. ובבית הלוי דקדק דבמשלי כתוב 'כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה' לא כתב הפסוק כי ה' נתן חכמה, בלשון עבר, אלא כתב כי ה' יתן חכמה בלשון הווה, משום דבכל שעה ושעה שאדם עוסק בתורה, אז הקב"ה נותן לו חכמה ודעת ותבונה. וזהו הביאור בדברי הגמ' במס' תמיד דהיושב ושונה הקב"ה יושב ושונה כנגדו, דהיינו דבאותה שעה ממש הקב"ה נותן לו חכמה ודעת ותבונה עכ"ל. וכן יש לבאר לשון הברכה בברכות התורה, 'המלמד תורה לעמו ישראל', דלא רק שנתן לנו את התורה, אלא דבכל שעה ושעה הוא מלמד את התורה לעמו ישראל. ומבואר דאי אפשר ללמוד תורה, אלא ע"י שהקב"ה מלמד אותו, ויושב ושונה כנגדו, ונותן לו דעת וחכמה ותבונה באותה שעה ממש. מעתה גם המנורה שעניינה הוא השפעת התורה, מוכרח הוא להיות ע"י מעשה שמים דוקא, דאי אפשר דהשפעת התורה תיעשה אלא ע"י הקב"ה, ועל כן היה מוכרח לעשות בידי שמים, משום שרק באופן זה שייך ויתכן השפעת התורה. ולכן נתייחדה המנורה יותר מכל הכלים, דצריכה שתיעשה בידי שמים, ולא שתיעשה בידי אדם, ולכן דוקא בה נתקשה משה. והנה הגביעים שהיו במנורה, היו הפוכים, כמבואר ברמב"ם הל' בית הבחירה, וצריך ביאור מהו הענין בכך שיהיו הפוכים, והרי בשביל שיהיה בית קיבול צריך שיהא ישר ולא הפוך. אכן לפי המבואר דהמנורה היא השפעת התורה, יש לבאר דלכן נעשו הגביעים באופן שהם משפיעים, שזהו הצורה והאופן של השקאה, שמשקים מהגביע, ולכן הוא נעשה באופן שהגביע משקה מיינה של תורה, ומשפיע ומוציא מה שבתוכו.

מכל ננוה לא נשאר כלום, אך ממה שיונה ברח, וראו הגויים את גבורת השם יתברך, זו הדוגמא לגרי הצדק שעליהם אנו מתפללים. [אך הגר"ח שואל שהרי רק בימי ר"ג הזקן תיקנו להכניס גרים בברכת "על הצדיקים", וכיצד אמרו בפדר"א "ועליהם הוא אומר"? ותיירץ, על גרים כאלו וכיצד בהן תיקנו לומר בתפילה "ועל גרי הצדק"].

כאשר רואים אנו את רעידות האדמה, רואים את גבורות ה', ורואים את יראת העונש! יראת העונש - במשך הזמן יכולה להחלש, אבל יראת הרוממות היא ממשיכה ועולה, ממשיכה ומתעצמת! בלי סוף... וראינו את שניהם.

תינוקות של בית רבן - ערבים...

אנחנו ראינו דבר נורא... אמרתי אך תיראי אותי תקחי מוסר, וכשלא לקחנו זה הגיע גם לכלל ישראל... בשכונת נוה עקב, ליל שבת... ילד הלך ללמוד תורה - והרגו אותו... עוד אחד שבא להציל - נהרג... בבית הכנסת, בשבת קדש...!!!

וכעת עכשיו, יום השישי... בפניא דמעלי שבתא... אחרי מנחה... נהרגו שני תינוקות של בית רבן... הראו את התמונות שלהם, אנשים לא מסוגלים לראות את זה... איזה זוך וטוהר שקורן מהפנים שלהם... אני לא ראינו כזה דבר... טוהר יהודי אמיתי! הם משפחה רמי יחס... וכמו"כ אברך מתמיד גדול ועובד ה' אשר רק כמה חודשים חלפו מיום נישואיו.

כאשר לפני שמונה שנים, היה את הפגיעה הנורא בהר נוף, שערבי ימח שמו פגע בכמה אנשים באמצע תפילת שחרית, כשהם היו עטופים בטלית ותפילין... הביא אז מרן רה"צ זצ"ל את דברי הגמרא בסנהדרין (קג, ב) "וגם דם נקי שפך מנשה הרבה מאוד, עד אשר מלא את ירושלים פה לפה, לבד מחטאתו אשר החטיא את יהודה לעשות הרע בעיני ה'". ומהו ה"דם נקי" ששפך מנשה?... מבארת הגמרא, שהרג את ישעיה. ומסביר רש"י, ואהא קאמר קרא "מלא את ירושלים פה לפה", שנשמתו של הצדיק שקולה כמו שמלא את ירושלים חללים.

אמר אז מרן רה"י, היום אין לנו את ישעיה, ואין לנו אפילו קנה מידה לדעת מיחו ישעיה... אבל כאשר ראו את היהודים בהר נוף, באמצע תפילת שחרית, כשהם עטורים בטלית ותפילין, והערבי ימח שמו רצח אותם - זה נקרא מלא את ירושלים חללים...! זהו אסון בקנה מידה לא של בודדים... זה מלא את ירושלים חללים!

ראו הפעם, גם בנוה יעקב כאשר ילד הלך ללמוד תורה בבית הכנסת, וגם ברמות - איך ילדים קדושים וטהורים, שומרי תורה שנהרגו בצורה מזעזעת, ואברך חשוב ת"ח וירא"ש, זה נקרא מלא את ירושלים פה לפה...

הבאנו לפני שבועיים את דברי האור החיים בפרשתנו (כב, ה), על הפסוק כי תצא אש, ונקרא אותו בלשון (זה בלשונות נוראיים...): "ובדרך רמז תרמוז התורה, את אשר יסובבו הרשעים ברשעם, כדי שיתעורר האדם מתרדמת שינת שכלו, בהביטו הפלגת הרעות אשר יביאו לעולם. כי לא להם לבדם יריעו, אלא יסובבו רע לכל העולם. והוא אומר; **כי תצא אש** - הלא ידעת כי צרת העם תתכנה בשם אש, וכו', ואמר; **ומצאה קוצים** - הם הרשעים שאינם אלא קוצים מכאיבים וכו'.

והודיע הכתוב עוד, כי אחר שניתן רשות לאש הדינים להבעיר, לא לקוצים לבד הם מבעירים, אלא **ונאכל גדיש** - כאן רמז אל תינוקות של בית רבן, שעדיין אין להם קומה, אלא גדושים שכולת עם חברתה, כי בעוונות הם הנתפסים בצרת עולם. (זה לא בעוונות שלהם... בצרת עולם!!!)

גם אמרו ז"ל (תנחומא ויגש ב) בפסוק מפני עוללים ויונדקם יסדת עוז (תהילים ח, ג) **כי הם היו ערבים בשעת קבלת התורה, וכשירשיעו בני אדם הנה הרשות נתונה לאש לבער בהם.**

[הם ערבים... כאשר הלווה לא משלם, הולכים לערב... אנחנו הלווים שלא משלמים והם הערבים שלנו, שמשלמים...]

ואמרו "או הקמה" - כאן מודיע כי לפעמים חרב עד צואר הגיעה, מופתי הדור יסודי עולם נלקחים בעוונם כדי להציל על כללות הדור וכו'. ולהם יקרא קמה, על דרך אומרו זאת קומתך דמתה לתמר, שהם הצדיקים הנמשלים לתמר (תנחומא במדבר טו), כאומרו (תהילים צב, יג) "צדיק כתמר". (אנחנו עוד באמצע השנה של מרן שה"ת, ועוד גדולי הדור! בל נשכח).

ולפעמים יגדל החטא, ולא יצילו הצדיקים לבד, וחימה שפוכה על כל שונאי ישראל, והוא אומרו **או השדה** - שזה ירמוז אל כללות ישראל, ולא יספיקו לא תינוקות ולא צדיקים להציל - - -

והודיע הכתוב כי **יש יום לקל איום לבוא במשפט עם הסובבים את הדבר, למיתת הצדיקים וגאוניו עולם להשתלם מהם!** והוא אומרו **שלם שלם המבעיר** - הם הרשעים הקוצים, את כל אשר הרגו!

יראת העונש ויראת הרוממות...

הגמרא אומרת (ברכות נט, א): 'לא נבראו רעמים אלא לפשט עקמומית שבלב', שנאמר (קהלת ג, יד), "והאלוקים עשה שייראו מלפניו". וכפי גודל הרעמים, אנחנו יכולים להבין כמה עקמומית יש לנו בלב... כאשר יש לנו חפץ עקום, אם זה עקום מעט, בדרך כלל מספיק מכה אחת או שתיים, אך אם זה עקום הרבה מאד, צריך להכות בכח גדול כמה וכמה פעמים עד שזה מתיישר...

"עקב הלב מכל ואנש הוא מי ידענו" (ירמיה יז, ט). - - - אם אנחנו רואים שאנחנו מקבלים הרבה מכות סימן שהלב שלנו עקום הרבה... הדבר התחיל עם 'רעידת אדמה'... היתה פעם רעידת אדמה (ביפן) שלא נגעה לעם ישראל, והחפץ חיים עורר מאד את בני התורה, והביא את הפסוק (צפניה, ג, ו-ז): **"הכרתי גוים נשמו פנותם החרבתי חוצותם מבלי עובר נצדו עריהם מבלי איש מאין יושב, אמרתי אך תיראי אותי תקחי מוסר"**...

אומר המלבי"ם, **אמרתי**, 'ובזה חשבתי שעיי"כ תיראו אותי יראת הרוממות שתראו גבורתי, או עכ"פ תקחי מוסר לירא יראת העונש בל אחריב ארצכם'. אמר החפץ חיים; כתוב פה במפורש, שכשהקב"ה רוצה לדבר איתנו, במקום שחס ושלום הוא יכה את עם ישראל, הוא נותן מכה רבה לגויים, בשביל שנראה מזה גם את רוממותו יתברך, וגם נירא מן העונשים שלו. ואת זה ראינו ברעידת האדמה שהיתה, איך שבבת אחת - אלפים נקברים תחת המפולת. ומאידך, ראינו גם ניסים גלויים, איך אנשים היו קבורים כמה ימים (!) תחת המפולת, ויצאו חיים... נפשם נתנה להם לשלל... ראו את גבורות ה' מחד, ואת פחד ה' מאידך. זה - אומר החפץ חיים - הקדוש ברוך הוא מראה לנו אצל הגויים, בשביל שאנחנו ניקח מזה מוסר. ויש הבדל עצום בין יראת הרוממות, של גבורות הקב"ה, לבין יראת העונש, של עונשי ה'.

יש דבר מאד מעניין... יונה הנביא, הקב"ה שלח אותו להתנבאות על נינוה שישבו בתשובה, ואם לא, תוך ארבעים יום ננוה נהפכת. אך יונה לא רצה ללכת. למה?... כי הוא ידע שהגויים קרובים לתשובה, והם ישובו בתשובה, וממילא יהיה קטרוג על עם ישראל. (רש"י יונה א, ג).

ובאילת השחר על התורה עה"פ ואני אקשה את לב פרעה, (שמות ז, ג) הקשה מרן זיע"א שכתוב ופרש"י מאחר שהרשיע והתריס כנגדי וגלוי לפני שאין נח"ר באומות עו"א לתת לב שלם לשוב, ועיי"ש מה שישב לחלק בין עבירת גזל לחוסר אמונה, ואח"כ הביא ילקוט יונה (פ"ג) שאכן הם שבים מהר, אבל אין להם לב שלם לשוב דאחר מ' יום חזרו והריעו יותר וכו'.

והנה הוא נסע באוניה, ופרצה רוח סערה, והאוניה חישבה להישרב... וישאו את יונה ויטילוהו אל הים, ויעמוד הים מזעזע... ואז הדג בלע אותו ואח"כ דגה ושאל נפשו מבטן שאול, שמבו' בגמ' (עירובין יט, א) שהוא הגיהנום וכו' כידוע, ולבסוף הוא הלך לננוה והם חזרו בתשובה. וכל זה היה רק לעוררם אע"פ שלא החזיק מעמד רק למ' יום.

הקדוש ברוך הוא מדרכי טובו לעורר, אבל גוי זה גוי... אמנם ברגע הראשון הם שבו בתשובה, כי זה היה מיראת העונש, וכשחלף הסיכון מיד אח"כ חזרו לסורם. כמו פרעה... כשהוא קיבל מכות - הוא פחד ונהיה 'טוב'... 'ה' הצדיק ואני ועמי הרשעים'... אך ברגע והמכות נרגעו - הוא חזר לסורו. כך היה גם בננוה. [וגם עבור זה הקב"ה הרעיש עולם להחזירם למוטב].

אך מביא מרן שה"ת הגר"ח"ק זצ"ל (בסידור) דבר נורא... בברכת על הצדיקים ועל החסידים "ועל גרי הצדק", מי הם הדוגמא לגרי הצדק?... מביא הגר"ח"ה פרקי דר"א (סוף פרק ז) **"על הגרים של הספינה שנתגייירו בימי יונה הנביא, ועליהם הוא אומר על הגרים גרי הצדק"**.

דהיינו, אותם הגויים שהיו בספינה יחד עם יונה לכיוון תרשיש, שהשליכו את יונה לים הם נתגייירו, והם נקראים "גרי הצדק"!!!

מבהיל...! הקב"ה עושה סערה כזו גדולה בשביל יונה, והדג בולע אותו, וכל התלאות שעבר יונה, בשביל מה??? בשביל להחזיר בתשובה את אנשי ננוה. וכשזה קורה, בסוף הם חוזרים לסורם...

לעומת זו, אלו הגויים שהיו עמו בספינה 'במקרה', וראו איך הקב"ה מסובב את הכל, הם נתגייירו, והם הדוגמא לגרי הצדק!!!

הדבר מבהיל... מה ההבדל ביניהם?... ננוה - הם ידעו שיש הקדוש ברוך הוא, והוא יכול להעניש. הם פחדו מן העונש... אך ברגע והם נרגעו מהפחד - הם חזרו לסורם! זו היתה יראת העונש.

לעומתם - גרי הספינה, הם ראו את גדולת ה' וגבורתו! איך הים נמצא בידיים של הקב"ה! מה שמועה שמע ובא, קריעת ים סוף... הם ראו בחוש את גבורת הקב"ה, ומזה נשאר 'גרי הצדק' לעולם! גרי הצדק אמיתיים!!!

ואמרו ז"ל (סנהדרין ק, ב) כי ה' יתן כח ברשעים לסבול שיעור המגיע להם בחטאים, אוי לרשע רע לשמים ולבריות (קידושין מ, א) כמה יסבול בעד קלקולו וכו'.

ובאמת כי יחיד אנוש, וכבה שלהבת יצרו המחטיא אותו, באש המשפט, בהעלותו על לבבו נהרות העונשים אשר יגיעוהו על כמה נפשות קטנים וגדולים אין קץ, שכולם הוא הרצחן הגדול להם, באמצעות תאותו הסרוחה!

והנה אמרו ז"ל (שם) לעולם יראה אדם עצמו כאילו כל העולם חציו זכאי וחציו חייב, עשה עבירה אחת אוי לו שהכריע את כל העולם לחובה (עד כאן) **ודם כל העולם ודם זרעיותיהם על צוארו ועל נפשו עמוסים, ויסבול מר המות בעד כל נפש אחת מהם, ובכל צרתם לו צר, כאשר עשה. והוא אומר "שלם ישלם המבעיר את הבערה" וכו'.**

לשונות נוראים ומפחידים... תשב"ר ערבים... לא צריך לדבר יותר, מספיק מה שקראנו...

חיזוק התמדת הלימוד

אנחנו ראינו שיש הרבה תביעה על בני תורה ויראי ה'. ראינו זאת כבר באסון של מירון, ואח"כ באסון קרלין, וכמו כן באסון בונה יעקב, ובאסון רמות. רוצים מאיתנו משהו...

קיבלנו ממרן רה"י זיע"א, שמזמן החפץ חיים - אף אחד לא יכול לומר על מה באה כל צרה, רק שכל אחד צריך להתחזק במה שהוא יודע שטעון חיזוק. לב יודע מרת נפשו. ונדבר קצת על דברים שאמרו במפורש להתחזק: הדבר הראשון תמיד זה - **תורה**. בחור שיושב ולומד, ובאמצע הלימוד הוא מפטפט, מה הוא חושב לעצמו? על הלימוד - מגיע לי שכר ענק! אך על הדברים בטלים - זה משהו בנפרד, על זה כתוב שמאכילין אותו גחלי רתמים.

[הרב מטשעבין עבר פעם ליד חברותא שלמדו וראה שהם מדברים דברים בטלים, אז הוא אמר להם "בתאבון"... הם לא הבינו, לא אכלנו כלום... רק דברנו. אמר להם הרה"י, כתוב המפסיק ממשנתו מאכילין אותו גחלי רתמים, אז שיהיה לכם בתאבון...]

אכן בקובץ אגרות למרן החזו"א, (ח"א אות ג') כתב: **ללמוד שעה אחת ולהפסיק שעה אחת הוא קיום התורה, האפס, וההעדר. הרי זה זורע, ושולח עליהם מים לסחפן.**

לא נשאר לו מזה כלום! גם לא את שעת הלימוד!

עיקר הלימוד הוא הלימוד התמידי והבלתי נפסק. בלימוד התמידי הוא סוד הקדושה, וזה שעושה את תורתו קרעים קרעים אסף רוח...!

קודם כל זה דבר מפחיד... יכול להיות שאין לנו תורה...

אבל מה נעשה שאין לנו חשק ללמוד? ... זה קשה לא לדבר סדר שלם... נכון שאסור אבל המציאות בשטח... מה עושים???

ממשיך החזו"א: **"מן הראוי לחבל תחבולות איך לקנות את התמדת הלימוד, ולהתפלל על זה תמיד, אפשר לקבוע לימודים שונים בכל יום כמו לימוד תורה שבכתב עם פרש"י. לימוד משנה. ספרי מוסר. גמרא בעיון ובמהירות. לקנות חבר טוב. ללמוד בבית המדרש ועוד. והעיקר לזכור לפני מי אתה עמל, ולבלי להסיח דעת מזה".**

דבר שאיכפת לי, דבר שאני מבין שאני לא רוצה לאסוף רוח, אני רוצה לצאת עם משהו אז אני משקיע בזה!

ידוע שכתוב, כאשר פרעה רצה להרוג את משה - הוא נועץ ביועציו, ואיוב ששתק - נידון ביסורים. והסביר הרב מבריסק, למה איוב שתק? כי הוא חשב בלבו מה זה יעזור שאני אגיד משהו... בין כה לא ישמעו לי, גם כשיש יסורים לבן אדם, הוא צועק. מה זה יעזור?... אלא כשכואב צועקים! אם כואב לך - אתה צועק! אחד שבאמת רוצה להתחזק, וזה באמת כואב לו, הוא יגיש לבקש תחבולות, לשאול מה עושים... להתפלל להתחזק על נפשו - להפוך עולם ומלואו, אדם לא יראה איך שכל הכסף שלו הולך לאיבוד וישוב בשקט...

בחור עובד עובד במשך כל השנים בישיבה, כשהוא מסיים, עם מה יצאת?... עם המון רוח...! ה-מ-ו-ו...! בשיעור חזון איש...

[כמובן, שגם מהרוח הזה יהיה לנו שכר גדול - אבל הוא כאין וכאפס מול מה שמפסידים].

[עוד קבלנו מהגר"ח שינברג זצ"ל שבחור שמשדל לעשות את מה שיכול ומתקדם עם זה, רק עדיין לא הגיע לשלימות, בזה וודאי ששכרו עמו ופועלתו לפניו].

פעם הייתי בישיבה מסויימת, ודברתי שם על החזון אי"ש הזה. הגיע אלי אח"כ בחור חוצניק, והוא מראה לי צילום של החזו"א הזה, קרוע ובלוי, עם דגש מתחת הקטעים הללו... הוא מספר לי, הייתי בישיבה קטנה בטלן עד שהמשיג שלי הביא לי את הדף הזה, ועורר אותי... אני משאיר את זה אצלי בכיס, וכל פעם שאין לי חשק ללמוד - אני מוציא את הדף הזה ומתבונן בו, והיום אני מתמיד...! אני אמנם שואף להיות עוד יותר מתמיד, אבל כבר היום אני מתמיד, בזכות החזון איש הזה...!

איכפת לך?! בא תתפלל...! להתפלל על זה תמיד - כותב החזו"א! תבקש... מה יעשה אדם ויחכם? הגמרא אומרת (בנדה ע, ב), ירבה בישיבה ויבקש רחמים ממי שהחכמה שלו. תבכה... תצעק... אם אתה לא רוצה רוח - תבקש על זה!!

הגאון רבי ישראל אליה וינטורוב זצ"ל, כתב לבן שלו מכתב, הבן שלו אמר לו פעם מה החכמה - אבא, לך זה קל כי אתה עילוי... כתב לו אביו (וזה התפרסם) לא נולדתי ככה! הייתי בכישרון ממוצע. אין לך מושג כמה דמעות שפכתי!!! דמעות ותחנונים.

ידוע שרבי ישראל אליהו היה עילוי נדיר...! חוץ ממה שהוא ידע הרבה 'קבלה', הוא היה יודע בעל פה לצטט ראשונים ואחרונים... משנה למלך בעל פה...! הבנים שלו עשו חשבון, שכל הדמעות והתחנונים שהוא בכה על נפשו זה היה בערך בגיל שש עשרה - שבע עשרה... וכל התפילות והדמעות הפכו אותו... ומאז הוא כבר השתנה ונהיה עילוי.

מרבית תורה מרבה חיים...!

החזון אי"ש הזה צועק... אבל בואו נקרא עוד דבר נוסף:

יש ספר על ישיבת וואלוז'ין, ומובא שם שכאשר הגר"ח מואלוז'ין זצ"ל ייסד את הישיבה הוא כתב אגרת לעם הקודש וכתב כך: **"והנה כל העדה כולם קדושים ומאמינים כי לא נברא האדם אלא עבור תכליתו למען היות לו חלק לעולם הבא. והמס לבבנו... בזכרנו שחז"ל גזרו אומר בפרק 'חלקי' (צט, א) שכל שאפשר לעסוק בתורה ואינו עוסק נאמר כי דבר ה' בזה. וכן הוא בשולחן ערוך (יורה דעה רמז, כה) והנה סיפא דההיא קרא הכרת תכרת וכו'.** והיינו הכרת בעולם הזה, תכרת חלק לעולם הבא. וכן אלה מנה מהר"ר חיים ויטאל בשערי קדושה (שער ח' ח"ב) בענין התחנות. **שאף על פי שיש בידם כל המעשים טובים, אין להם חלק לעולם הבא, אם אפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק! ואוי לנו מיום הדין ביטולה של תורה.**

ובדרשת רבי חיים מואלוז'ין [בעשרת ימי תשובה] שהודפסה, הוא אמר 'מספיק החטא הזה (של ביטול תורה) להפחיד אותנו, לאבד את שני העולמות!!!' אבל קרא כתיב - מסיים הגר"ח מואלוז'ין, ועמך כולם צדיקים לעולם יירשו ארץ, והיינו שנוכח כלנו לתשובה שלימה. ובתחילת ברכת התשובה אמרו **"השיבנו אבינו לתורתך".**

עכ"פ אנחנו כבר מבינים לבד מה זה הפחד שנפסיד את התורה...

והנה דבר מאד מעניין... כאשר הפציצו את הכור האטומי בעיראק, באו קודם לכן לבקש ברכה מהבבא סאלי זיע"א. אמר להם הבבא סאלי, שהוא מסכים לברך, אך בתנאי שלא ילכו בין השעות שתיים לארבע בצהריים. ובאמת התכונן היה שדוקא אז יעשו את המבצע, אך הפכו עולם בשביל לדחות את זה, בכדי לזכות לברכה של הבבא סאלי.

שאלו אותו מה העניין בזה?... אמר להם כי בין שתיים לארבע היכלי הישיבות והכוללים לא לומדים כרגיל, ואין את הזכות של התורה...! וכשחסר את זכות התורה יכולים להפסיד את הכל חלילה...

ובאמת ידוע הניסים הגדולים שהיו שמה.

אם נשים לב, רוב הצרות האחרונות ארעו בזמנים בהם בית המדרש חלש. או בליל שבת, יום השבת, או יום שישי אחר הצהריים... זה זמנים שפחות לומדים, וכשאין את הזכות של התורה, אין "מרבית תורה מרבה חיים"... מי שנלחם עם היצר הרע זה הבני תורה.

הרב מטלו (הגר"ל בלוד) אמר, כן הביא משמו הגר"ר מאיר שפירא, כאשר יהודה הבטיח ליעקב אביו "אם לא הביאותי אליך והצגתי לפניך, וחטאתי לך כל הימים", ואומר רש"י מהו הכפל לשון? הוא התחייב להביאו חי ולא מת. וקשה, אמנם יהודה הוא גבור ויכול להביא את בנימין, אך מאיפה העוז להתחייב להביא אותו חי ולא מת, הרי אם יבוא מלאך המות מה יהודה יוכל לעשות?...

והתלהב הטלור והרעים בקולו: יהודה אמר ליעקב, אבא! מה אתה חושב, שאני סתם גיבור?...! אני בן תורה! ובן תורה יודע להילחם גם עם מלאך המוות... הכח של מרבית תורה מרבה חיים נמצא בבית המדרש. כל אחד יעשה את החשבון נפש שלו...

האור החיים (בתחילת פר' תצוה) **כותב שיש ד' גלויות כנגד אברהם יצחק ויעקב והגאולה הרביעית והאחרונה תלויה במשה רבינו ע"ה, ואין משה חפץ לגאול עם בטלים מן התורה! חשבון נפש על התורה שלנו...**

כי הם חיינו ואורך ימינו...

סיפר לי מוריניו רה"י הגר"ר ברוך דב דיסקין שליט"א, שהיתה שבת אחת שהוא מסר שיעור לפני מנחה ב'נחלת משה', והגיע לשם גם הגאון רבי שמואל בירנבוים, (ר"י מיר באמריקה) הוא בא כולו נסער למוריניו, ואמר לו, יש לי פה שאלה של פיקוח נפש, התאפקתי לא להפריע לך באמצע השיעור...

רב דב נחל... מה קרה?... אמרו לי שאתה תלמיד של הרה"י רבי שמואל רוזנבסקי זצ"ל, ויש (לי) פה וורט בר' שמואל בסוגיית מקיף וניקף (בבבא בתרא) וזה לא יתכן...! כולו נסער במלחמתה של תורה... אמר לו הגר"י עקב השעה המתאחרת, אנחנו מיד אחרי מנחה נלך לסעודה שלישית, להיות עם המשפחה, ומיד אחר הכביצה נבוא לדבר אתכם בלימוד, איפה אתם נמצאים?... אמר לו הגר"ש - בשבת שבע ברכות בוגשל...

הגר"י ד בא לשם אח"כ, (שם הנכדה של רבי שמואל התחתנה עם בחור חשוב ממשפחת סולוביצ'יק, מצאצאי בריסק...) רבי שמואל בירנבוים ראה אותו - וכבר 'שכח' שהוא בשבת שבע ברכות, והחל לצעוק שם סברות בלימוד, וכך הם נשאו ונתנו במלחמתה של תורה בסוגיית מקיף וניקף בדבריו של רבי שמואל, וכך הם האריכו והאריכו, עד ששבת כבר יצאה, והיו צריכים לחזור לחו"ל והוא ממשך בסערה...

אמרו לו לר' שמואל בירבנים, רב'ה... עוד מעט נאחר את הטיסה... חייבים להזדרז... צעק רבי שמואל, **אני לא מבין, אתם הולכים להתפלל מעריב! מה אומרים במעריב!... כי הם חיינו ואורך ימינו! באמצע החיים נוסעים לחוף לארץ!... אני באמצע המאבק על החיים שלי כעת!...** אומרים לאדם שנאבק על החיים מאחרים את המטוס!... כי הם חיינו... כי הם חיינו ואורך ימינו - כפשוטו!...

נושא בעול עם חבירו

מרן רה"י זיע"א היה אומר - כאשר היו אסונות כאלו ע"י הישמעאלים שהיו תוקפים יהודים והורגים בהם ללא רחם, הוא היה מביא את דברי הרמב"ן בפרשת לך לך על הפסוק "ותענה שרי ותברח מפניה" (טו, ו) אומר הרמב"ן: **"הטאה אמונו בעיניו זה, וגם אברהם בהניחו לעשות כן. ושמע ה' אל עניה, ונתן לה בן שיהא פרא אדם, לענות זרע אברהם ושרה בכל מיני העניו".** והיה אומר מרן רה"י, שבכאלו אסונות של ישמעאל - מונח הרבה תביעות של 'בין אדם לחבירו'. ואף מרן רה"י הג"ר גרשון אדלשטיין שליט"א כתב להתחזק בבין אדם לחבירו, **הם וודאי יודעים** במה צריך להתחזק. לגבינו, בבין אדם לחבירו יש כמה עניינים: לא לדבר בלילה (בשעות מאוחרות)... זה מפריע לאחרים. לפרקן לשני, להיות נושא בעול עם חבירו... סיפר לי יהודי, (שהוא היה הנהג של הגר"ש בעדני זצ"ל) כאשר הרב בעדני היה שומע על כ"כ הרבה בחורים ובחורות מעוכבי שידוך - הוא לא יכל לשאת את זה... פעם אחת הוא אמר לו, בשעת לילה מאוחרת - בא ניסע כעת לעמקה.

היה זה לילה קר במיוחד... אמרנו לו, רבינו! עכשיו מאד קר... אמר הרב, אני כבר לא יכול לשמוע על כ"כ הרבה צרות... ניסע עכשיו! ומספר הנהג, נסענו ארבעה אנשים יחד עם הרב. הגענו למקום, היה שם חושך אפילה וקור אימים, נורא נוראות... הרב בעדני (שהיה מבוגר) רעד כולו מקור, ושמונו עליו כמה מעילים, הוא נכנס פנימה רועד כולו, ובכה בכי גדול ללא הפוגות... הוא כבר לא יכול... הוא התפלל מעומק לבו לישועתו של ישראל. **כשאנחנו שומעים כאלו צרות - בא נתחזק... בואו נעשה משהו!... איך אתה יכול להישאר אדיש עם לב אבן!... אתה יהודי! אתה שומע כאלו דברים... בין אדם לחבירו!...**

צריך לדעת: בחור שמכאוב לשני זה לדורות!

הגאון רבי יצחק זילברשטיין, היה פעם רב של ביהכ"נ הגדול בחולון. (לתקופה קצרה) כאשר הוא בא לשם, אמרו לו וורט של הרב הקודם, הגאון רבי דוד שמעיה ויין זצ"ל.

כתוב בגמרא בשבת (קמה, ב) מפני מה עופות שבבבל שמנים יותר מהעופות של ארץ ישראל!... מפני שלא גלו. שנאמר "שאנן מואב מנעוריו, ושקט הוא אל שמריו, ובגולה לא הלך". והכא - בארץ ישראל - מנא לן דגלו!... דתניא רבי יהודה אומר נ"ב שנה לא עבר איש ביהודה שנאמר על ההרים אשא בכי ונהי... מעוף השמים ועד בהמה נדדו הלכו... בהמ"ה בגימטריא חמישים ושתים.

אמר הרב ויין, הרי מאז החורבן עד שהגמרא שאלה למה עופות שבבבל יותר שמנים - עברו כבר כמה מאות שנים! הסבא של הסבא של העופות שבא"י הלך בגלות, ועד היום הנינים והבני נינים שלו רזים... זה נכנס להם בעצמות!...

אדם לפעמים פוגע במישהו ומשפיל אותו, זה יכול להישאר בו לדורי דורות!...

ויש על כך הרבה סיפורים מזעזעים... לפעמים זה פגיעות כ"כ קטנות שלא שמים לב אליהם, אבל השני נפגע קשות וזה משפיע גם על הדורות הבאים!!! ורק כעת היו כמה סיפורים... ואחד מפורסם עם מרן הגר"ח... אין כעת את הזמן...

לעומת זה, מילה טובה לבן אדם, כמה זה יכול להשפיע... גם ביישיבה"ק כבר ספרנו איך מילה טובה הפכה בחורים מקצה לקצה עד היותם לבני עליה מופלגים... מות וחיים ביד הלשון. רבי ברוך בער זצ"ל בעל הברכת שמואל אמר פ"א על עצמו שמה שהיה לו סיעתא דשמיא כזו גדולה כי תמיד חשב ורצה לראות איך השני מצליח ואיך לרומם את השני.

והתקדשתם והייתם קדושים

והנה אנחנו נמצאים כעת בסוף ימי 'השובבים'... פתח לנו שער בעת נעילת שער... כבר הבאנו שבסידור של רבי אליהו לאפיאן שי"ל ע"י נכדו והרה"ג ליפא ישראלזון מביא בשם הגר"א את הגמ' ביומא (לט, א) והתקדשתם והייתם קדושים. אדם מקדש עצמו מעט - מקדשים אותו הרבה, מקדש עצמו מלמטה - מקדשין אותו מלמעלה, מקדש עצמו בעולם הזה - מקדשין אותו בעולם הבא.

ואומר הגר"א, בלי הכנה מוקדמת - אין היכי תמצא להגיע לקדושה. ואני רוצה להסביר לכם: המסילת ישרים כבר כתוב (פרק כ"ו) **"ענין הקדושה כפול הוא, תחלתו עבודה וסופו גמול, תחילתו השתדלות וסופו מתנה, והיינו שתחילתו הוא מה שאדם מקדש עצמו, וסופו - מה שמקדשים אותו".** א"כ סוף הקדושה - זה מתנה, אתה רק מתחיל השאר מרימים אותך משמים. חז"ל אומרים עה"פ קדושים תהיו, יכול כמוני!... תלמוד לומר כי קדוש אני, קדושתו למעלה מקדושתכם.

ומה הוא אמינא שיכול כמוני!... כי אם זו מתנת שמים - מי אמר שיש גבולות!... הקב"ה יכול לעשות הכל... עד כדי כך, היה מקום להבין שעל ידי עבודה שלנו נגיע לקדושתו של ה' יתברך!!! ההוה אמינא הזאת לבד - כבר מראה לנו לאיזה דרגות שייך להגיע... אבל את העבודה צריכים להתחיל מפה...

והחפץ חיים הביא שעל חיסרון בקדושה נאמר "ושב מאחרידך"... בלעם עם כל היודע דעת עליון לא הצליח להזיק לעמ"י אפי' כמלא הנימא, רק בסוף הוא אמר לבלק, אלוקיהם של אלה שונא זמה, ואז עמ"י גרמו בידיהם במעשה דזמרי שפרצה המגיפה... (ומי שיש בידו מכשירים לא כשרים, הוא רוצח).

הגר"ר אליה לאפיאן מביא (בסידור) סיפור נורא: על הכתוב בשש"י ליום א' "מי יעלה בהר ה' ומי יקום במקום קדשו", האר"י הקדוש בחלוייה של הרמ"ק (בעל התומר דבורה) שאל את הנוכחים אם הם רואים משהו!... ואף אחד לא ידע. היה שם בחור אחד שאמר לאר"י ז"ל, אני רואה עמודא דנורא. אמר לו האר"י, תבא אלי לביתי, ותהיה לי לבן, ואני אלמד אותך תורה. [ור' אליה כותב שהאר"י התכוון להשיא אותו לבתו!] למחרת, ראה האר"י שאותו בחור נפל בענייני קדושה. (כנראה שזה לא היה באונס) אמר לו צא טמא מביתי! אני לא רוצה לראותך יותר עד עולם!

אומר רבי אליה לאפיאן, מי יעלה בהר ה' - ומי יקום... אפשר להתרומם עד שמים הגיע ואח"כ ליפול עד שאול, וצריך לדעת בעניינים האלו בבת אחת אפשר לרדת עד לשאול תחתית... צא טמא, לא רוצה לראות אותך יותר. מאיפה!... מלהיות בן שלו, חתן שלו, ולזכות ללמוד תורה מפי האר"י ז"ל. לראות עמודא דנורא... מעמודא דנורא עד עמודא דחשוכא... נורא! אנחנו לא יכולים להאריך בזה הרבה. צריכים לדעת להיזהר בכל העניינים האלו.

[אמר לי מורינו הגרב"ד, שבישיבה היה מקובל שגם נגנים צריך שיהיה להם ניתוק ועם חותמת של הכשר. ואלה ששומעים לדבר ה' חייבים לדאוג שלא לפרוץ גדר].

לחשוב בראש ישר...

כתוב בגמרא, לא נבראו רעמים אלא לפשט עקמומיות שבלב. מה הראיה!... שנאמר "והאלוקים עשה שייראו מלפניו". ישרות - זה ירא"ש וזה לא הולך בלי מוסר, העקמומיות הזו מתיישרת רק עם יראת שמים!

ומרן רה"י רבי גרשון שליט"א כותב במכתבו שכל אחד יתחזק במה שהוא צריך להתחזק, וכן בעניינים של בין אדם לחבירו, **ושכל אחד יקבע לעצמו זמן ללמוד מוסר אפילו כמה רגעים!** הוא המיקל הכי גדול שיש... אפילו כמה דקות... [כמובן שהוא כותב את זה לאלו שגם את זה אין להם...]. כבר ספרנו שמרן הרב שך זיע"א בצואתו בקש מתלמידיו ללמוד כל יום משנה אחת או מחשבה אחת של מוסר. ושאלנו למרן רה"י זיע"א, אחד שזמנו מצומצם ביותר מה עדיף לבחור מהשנים, והשיב שודאי משנה אחת חשובה מהכל רק שבדרי"כ במשנה אחת רחוק שיביא להפחך בחיים משא"כ מחשבה אחת של מוסר.

והנה מה דורשים ממך? ראש ישר. זה הכל!... המסילת ישרים כותב (בפרק ב') 'ואולם הנה זאת באמת אחת מתחבולות היצר הרע וערמתו להכביד עבודתו בתמידות על לבות בני האדם, עד שלא ישאר להם רנח להתבונן ולהסתכל באיזה דרך הם הולכים, כי יודע הוא שאלולי היו שמנים לבם כמעט קט על דרכיהם, ודאי שמיד היו מתחילים לינחם ממעשיהם, והיתה החרטה הולכת ומתגברת בהם, עד שהיו עוזבים החטא לגמרי. והרי זה מעין עצת פרעה הרשע שאמר (שמות ה, ט): תכבד העבודה על האנשים ויעשו בה, ואל ישעו בדברי שקר. שהיה מתכוין שלא להניח להם רוח כלל לבלתי יתנו לב או ישימו עצה נגדו, אלא היה משתדל להפריע לבם מכל התבוננות בכח התמדת העבודה הבלתי מפקסת'.

תדעו לכם! אחד מהאסונות של הפלאפון ה'כשר והטהור'... שבחורים לא מבינים... פעם היתה פרסומת כתובה גדולה כשהתחיל הפלאפון, 'להפוך שעה אבודה לשעת עבודה'. והיום הפרסומת הלא כתובה היא הרבה יותר גדולה, שכי"א רואה את זה בעצמו... להפוך שנים של עבודה לשנים אבודות!... מאבדים חיים... היום זה זמנים של עקבתא דמשיחא! אם לא היו פלאפונים, בן אדם היה הולך ברחוב וחושב מה לעשות, יושב בבית וחושב מה עושים... היו הופכים את הזמן לנצח!... אבל אין היום זמן לרגע... אם יש רגע פנוי או שהוא מצלצל לאחרים, או שאחרים מצלצלים אליו... זה יום ולילה לא ישבותו... והגית בו יומם ולילה... אדם לא מבין שהוא מאבד חיים! מאבד חיים! על מה??? על שטויות והבלים!...

אתה לא "מוותר", אתה רק מקבל...

אני רוצה להגיד לכם: שמעתי מהגאון ר' שאול אדלשטיין שהוא למד אצל מרן הרה"י הגרמ"י ליפקוביץ זצ"ל, והוא אמר להם: בפרשת יתרו יש שני דברים סמוכים ברש"י, ויבא יתרו חתן משה ובניו ואשתו אל משה אל המדבר (יח, ה) אומר רש"י, ואף אנו יודעים שבמדבר היה, אלא להודיע שבחו של יתרו שהיה יושב בכבודו של עולם, ונדבו לבו לצאת אל המדבר, מקום תוהו, לשמוע דברי תורה. פלאי פלאים... יתרו היה ברומו של עולם, והוא ויתר על זה... הוא ויתר למען התורה. והנה רש"י כותב שני פסוקים אח"כ, ויצא משה - 'כבוד גדול נתכבד יתרו

באותה שעה כיון שיצא משה, יצא אחרון נדב ואביהוא, ומי הוא שראה את אלו יוצאין ולא יצא... נו... אז יתרו ויתר על כבודו של עולם או קיבל יותר כבודו של עולם?... שאל ר' מיכל יהודה. וכי יתרו 'הפסיד' משהו?... במקום הכבודו של עולם המדומה שלו, הוא קיבל כבוד של כל גדולי עולם! תארו לכם שיבא היום משהו, ויצאו לקראתו החזו"א, ר' איסר זלמן מלצר, הרב מבריסק... וכל גדולי עולם...

אמר רבי מיכל יהודה: לפעמים בחור חושב, אני נמצא כביכול 'בכבודו של עולם', אני יכול לעשות מה שאני רוצה, אבל אני 'מוותר' למען התורה... וזה קשה לי, זה ממש 'ובכל נפשך'... שוטה שבעולם! אתה מוותר על משהו?... תראה את כל אלו שלמדו לאן הם הגיעו ולאן הם העפילו... לא רק עולם הבא, עולם הזה!!!

ויש לכך הרבה דוגמאות ואין לנו את הזמן להאריך בהם, אך דוגמה אחת שאהוב עלינו לחזור עליה: אמו של הרה"ק ר' נתן צבי פינקל זצ"ל, היתה במוצאה מאמריקה, והיה לה מסעדה. (השווער שלה היה אח של ר' אליעזר יהודה, בנו של הסבא). היו לה שני בנים, אחד מהם זה הגר"ר נתן צבי. הוא היה תלמיד מצטיין, ולמד בתיכון, והוא היה 'שחקן' מצויין, ונערץ בחברתו. ורבי אליעזר יהודה ביקש ממנה שתשלח את הבן שלה למיר לשנה אחת. לא היתה לה אף הוי"א לשלוח אותו... הבן המצטיין שלה, ובפרט שמיר היתה אז על יד הגבול (ליד שער מנדלבוים) ולא היו טלפונים זמנים, ובכלל... באיזה תנאים חיו שם... לא היתה לה שום מחשבה לשלוח אותו. היא באה שנה אחת לימים נוראים, לדוד שלה ר' אליעזר יהודה. היא יושבה שם בעזרת נשים, ולידה ישבה בתו של רבי חיים שמואלביץ, והיא ידעה אנגלית, היא הסבירה לה את כל 'עקידת יצחק' באנגלית.

היא התרגשה... אברהם אבינו יכל בגיל כ"כ מבוגר להקריב את בנו היחיד והאהוב עליו, ולהישאר עם ישמעאל - בשביל הקדוש ברוך הוא, ואני לא יכולה לתרום את הבן שלי ל'שנה אחת'!... מיד היא שינתה את דעתה, ואמרה לרה"ק ר' אליעזר יהודה, שהיא מוכנה שהבן שלה יבוא לשנה ללמוד בישיבה.

היא היתה בטוחה שזו הקרבה עצומה לא פחות מאברהם אבינו... עברו ימים, חלפו שנים, במבט לאחור, האם היא 'הקריבה' משהו?... היא ויתרה על רומן של עולם?... אילו היא לא היתה שולחת אותו לישיבה, מה היה לה?... היה היתה עוד אמריקאית בעלת מסעדה, והיתה צריכה אולי גם לעזור לטפל בבן שלה שבגיל די צעיר חלה בפרקינסון, עד סוף ימיו... [היא נפטרה אחריו].

וכעת - - - למה היא זכתה?... לחיות 'אמה של מלכות', הרבנית פינקל... למה קראו לה 'הרבנית'?... אלא אמה של מלכות! היה לה 'כבודו של עולם' אמיתי, ר' נתן צבי היה ה-סמל של 'ובכל נפשך' האמיתי. היה לה אריכות ימים, וזכתה וראתה בחייה מאות נכדים ונינים כולם גדולי תורה... ובכל מקום כבודו כבוד גדול, זה נקרא שהיא 'הקריבה' משהו?... היא קבלה פי מליון! גם אברהם אבינו קיבל... עד היום - 'ועקידת יצחק' לזרעו ברחמים תזכור...'

מה רוצה המסילת ישרים בפרק א'?... ישרות! תפסיק לחיות בחלומות, תפסיק לחלום שאתה בכבודו של עולם... איזה 'כבודו של עולם' זה? שאתה יכול לראות פלאפון?...

[אגב, מרן רה"ק זיע"א, תמיד כשהגיעו לפרשת משפטים, בפרשה של שומרים, כתוב ששומר אבידה הוא נקרא שומר שכר, למה, כי באותו זמן שהוא מטפל באבידה הוא פטור מליתן פרוטה לעני, דהעוסק במצוה פטור מן המצוה. והרה"ק כל הזמן היה מתפלל, זה נקרא שקיבלתי שכר?... הוא לא היה מסוגל להבין את ה'שכר' שבו, מה, שהוא פטור מליתן צדקה?... כנראה שיש אנשים פשוטים שבשילים זה נקרא שכר...]

מה מבקשים מאיתנו?... קצת שכל. בא תראה את העולם הזה של הבני תורה, תראה את המשפחה שלהם, תראה את הילדים שלהם... צריכים לדבר עוד!...

צריכים קצת להשקיע... קצת לצאת מהחלומות... ישרות!!! והאלוקים עשה את האדם ישר!

כל פרק א' של מסילת ישרים מדבר אתך, בא תתבונן...! כבר לבד תגיע למסקנה הזו. [נודך אגב, שמעתי ממרן רה"ק ר' גרשון אדלשטיין שליט"א, שעיקר המוסר שיש - זה פרק א' של מסילת ישרים!!!] כששאלתי אותו על יהודי, שאין לו זמן ללמוד מוסר, והוא אמר לו ללמוד את הפרק א' של מסילת ישרים כל הזמן.

המשגיח הגה"צ ר' דן סגל מביא בהקדמה לספרו במסילת ישרים שהיה אברך מתמיד עצום בכולל פוניבז', ושאלו אותו איך הוא עושה את זה?... והשיב, כל בוקר לפני שאני הולך לכולל, אני לומד את פרק א' במסילת ישרים, ואז כל העולם נראה בעיני אחרת...

ישרות! ליישר עקמומיות שבלב...

בני... קול דמי אחינו צועקים אלינו מן האדמה... בני ציון היקרים המסולאים בפז... האמא של הילדים היא אשה גדולה שמדברת כל הזמן אמונה... היא באה מבית גדול... היא גם שיכלה אח לפני שנים ואף בעלה שיכל אח, כעת הוא זקוק להרבה רחמי שמים, אברהם נח בן יהודית - לרפואה שלימה.

האמא ביקשה דבר אחד... אני הקרובתי קרוב, קרוב ציבור, אני מקבלת את זה באהבה, ואני מצדיקה דין שמים. אבל שלא יהיה לשוא הכיתי את בניכם את בנותיכם... שיהיה לזה תמורה, שכל אחד יתחזק! כל חיזוק שבא מחמתם גם הולך לעילוי נשמתם...!

החושך שלפני הגאולה

ונסיים בדבר אחרון: אנחנו רואים היום את השמאל איך שהם איבדו כל רסן, ואיבדו צורת אנוש. הם מטורפים גמורים, הם מתסיסים כבר ברציחות, זה ענין של פיקוח נפש. רק אין יראת אלוים במקום הזה - והרגוני. כפשוטו!

ונדע, ר' אלחנן מביא בעקבתא דמשיחא חוצפא יסגא, יסגא זה מלשון להתרבות. דהיינו מי שיהיה חצוף הוא יהיה הגדול, וכמה שהוא יותר חצוף ככה הוא יהיה יותר גדול. וככה זה הולך שמה... לכן הם מתחרים בחוצפה וגסות רוח.

ועל מה ולמה קרה פתאום?... מרן פוסק הדור הגר"מ שטרנבוך מביא דברי סבו הגר"א, בלמנצח מזמור לדוד, שכל דבר, כשהוא הולך ובא לקראת סיומו הוא מתחזק והולך ביתר שאת. כמו לילה, מתחיל להחשיך לאט לאט, וכך זה מתחזק ומתחזק יותר ויותר... מתי הכי חשוך?... בסוף הלילה, רגע לפני עלות השחר!

כך גם אשה יולדת, יש לה כאבים במשך כל העיבור, מתי הכי כואב לה?... רגע לפני הלידה. אבל אח"כ בא הולד.

כך גם לפני הגאולה, החושך יהיה נורא ואיום ואז וכבוד ה' עליך זרח, ואור חדש על ציון תאיר. ומי יודע... מרן שר התורה הגר"ק זצ"ל אמר שהמשיח כבר נמצא בפתח, הנה זה עומד אחר כתליו... הוא רק מחכה שיגידו לו להיכנס...

ומי יודע מי יודע אם זה לא בכדי לעורר אותנו לפני שיהיה מאוחר... אחרי זה כבר בא משיח, ומאוחר מידי בשביל לתקן... למה להפסיד את הכל?... ישרות!!! והאלוקים עשה את האדם י - ש - ר! למה לחיות עם חשבונות רבים...

וכבר בקשה אמם של הילדים בדבריהם המרטיטים והמרגשים, אני מקבלת ע"ע גזירת שמים באהבה, להקריב קרבן צבור למען עם ישראל אך היא בקשה שאכן נתעורר ויהי הקרבן לרצון להרבות כבוד שמים.

לכו ונשובה אל ה' בחזקה, וכמו שכותב רבי חיים מואלוז'ין בסוף דבריו, אבל קרא כתוב 'ועמך כולם צדיקים לעולם יירשו ארץ', דהיינו שנוכח כולנו לתשובה שלימה, ונזכה להתקרב לבורא עולם, ולראות בתחיית המתים, ובביאת משיח צדקנו, במהרה בימינו אמן!

לע"ע הטהורה

של מרנא הסבא מסלבודקא

הגאון רבי נתן צבי פינקל בן ר' משה זללה"ה

נלב"ע כ"ט שבט תרפ"ז

תנצב"ה

לע"ע

מרן הגאון הגדול ליבם של ישראל

רבי יעקב בן הגאון רבי צבי יהודה אדלשטיין זללה"ה

נלב"ע כ"ז שבט תשע"ז

תנצב"ה

ניתן לשמוע את השיחה ביום שלישי בערב ולאחמ"כ בשידור חוזר וכן שיעור דף היומי ועוד, בקו השיחות שמספרו 074-740-3629

ניתן לתרום לגליון מכל עמדות נדרים פלוס ברחבי הארץ באמצעות לחצן קופות נוספות בחיפוש יש להקיש ארחות חיים או קוד מוסד 1000729

כמו"כ ניתן לתרום דרך המערכת הטלפונית הממוחשבת נדרים פון בחיגו לטלפון 037630585 שלוחה 2071 או במספר פלא' 053-415-3025

כל מי שיכול לעשות הוראת קבע אפילו של כ5 ש"ח תבוא עליו ברכה, וכל המוסיף... ניתן לקבל את הגליון במייל: 4166058@gmail.com

ועד ליל שבת

דברי מוסר והשקפה ע"ס מסכת אבות

מראש הישיבה הגאון הגדול רבי ישראל בונם שרייבר שליט"א

שנאמרו בישיה"ק

עבודת ה' של כל אחד לפי מה שהוא

היא רק כאשר האדם תופס בדרך אחת המיוחדת לו ועל ידה הוא מקיים את העולם, וכפיו לא נחשב מעיקרא כאילו יש דרכים אחרות. והיינו שבאמת לא עליו המלאכה להתנהג בכל עשרת הספירות, וכל מה שמוטל עליו הוא ללכת דוקא באותה דרך ולקיים את אותו מאמר. ואדרבה, אילו היתה רק דרך אחת גדולה השייכת לכולם, לא היה כל אחד מצליח לתפוס את הדרך עד תומה ונמצא קרח מאכן ומכאן, אך כעת שיש לפנינו רק את דרכו שלו - אין הוא צריך לתפוס מרובה, ואז יצליח את דרכו ואז ישכיל.

בספר האמונה והבטחון המיוחס לרמב"ן (פרק ט"ו) הפליג וכתב על האבות הקדושים, שלכל אחד ניתנה מידה אחת משמים שהיא תהיה עבודתו, ומידה זו ניתנה לו על פי דרך הנהגתו בבריאה. מכיון שהיה אברהם בעל חסד ניתן לו לתקן את מידת החסד, מכיון שהיה יצחק מתפחד מיצרו ניתנה לו מידת הגבורה, וכן גבי מידת אמת ליעקב ומלכות לדוד. ויחד עם ד' מידות אלו, שהיו לכל אחד חלק עבודתו, הגיעו האבות הקדושים עם דוד להיות ד' רגלי המרכבה, בכך שכל אחד לכשעצמו השלים את עבודתו המיוחדת לו והפך למרכבתו של מקום.

והוסיף שם הרמב"ן וכתב: "ואפשר שלא היתה כונתם באמרם האבות הן הן המרכבה על האבות לבדם ועל דוד, אלא על כל צדיק וצדיק שידבק במדה אחת ממדותיו של הקב"ה", ומבואר בלשונו שעל כל צדיק מוטל להדבק במדה אחת מתוך כל המדות, שהיא תהיה פקודתו ומשאו, ודוקא על ידי מידה אחת זו יזכה לאותה בחינה שאמרו 'האבות הן הן המרכבה'.

כי אכן, משמים לא נתנו לאדם תפקיד להיות בבת אחת כארבע רגליים שלמות, ואם באמת היה עליו תפקיד כזה - כאשר היה נכשל ברגל אחת היה כבר מאבד את הכל. לכל אחד יש תפקיד אחר ודרך אחרת, שאותה הוא צריך לתפוס מתוך דרכיו של מקום, וכאשר ישלים את דרכו אז יוכל להצליח ולזכות להיות חלק שלם מקיום העולם.

כל אחד על פי דרכו:

בגמ' במגילה (י"ד, א') תניא "הרבה נביאים עמדו להם לישראל כפלים כיוצאי מצרים", ומקשינן התם אהא דתנו רבנן דארבעים ושמונה נביאים ונביאות נתנבאו להם לישראל. ומתרתא הגמ' ד"נבואה שהוצרכה לדורות נכתבה ושלא הוצרכה לא נכתבה". ונמצא לפי זה, שבאותם ימים היו לעם ישראל רבבות נביאים כמנין מליון ומאתיים, ומכולם לא הוצרכה לדורות אלא כמה נבואות של מ"ח נביאים. והדבר יפלא, לשם מה הוצרכו נבואות כה רבות, אם כולן היו רק לשעתן ולא נצרכו לדורות.

וביאר בזה הגר"א, שבעת שעמד המקדש על מכונן ושרתה השכינה בישראל, כל יהודי היה הולך לנביא שהיה אומר לו מה תפקידו בעולמו. כל אותם מליון ומאתיים נביאים לא התנבאו לדורות אלא לאותו דור, להגיד בפרטות לכל אחד ואחד את דבר ה', במה הוא צריך לעסוק ומהו הדרך המיוחדת שניתנה לו משמים, לו ולא לאחרים.

ואמנם זה ודאי שביחס למצוות התורה בכללות לא שייכים תפקידים ולא דרכים שונות, וכל אחד צריך לקיים את כל מצוות ה' ולדקדק במצוה קלה כבחמורה, אבל גם לאחר שהאדם משלים את נפשו בכל מלאכת עבודת הבורא בתורה וביר"ש, יכולים להיות אין סוף דרכים ואופנים כיצד לעבוד ומהי צורת העבודה הפרטית שלו, להגיע אל המקום אשר יבחר ה'.

והוסיף הגר"א, שעתה בזמן הזה שאין לנו לא מנהל כימים הראשונים, לא ציון ולא ציץ זהב, לכאורה אין אפשרות לאדם לדעת מהי חובתו המוטלת עליו. אך בכל זאת יבחן האדם בשני אופנים לדעת מה רצון בוראו ממנו: האחד שיבדוק מהי המצוה שהוא נמשך אליה ביותר, ויידע שהיא חלקו ונחלתו, ועוד דבר נוסף - שיבדוק מהו הדבר שהכי קשה לו לעשות, ואין ספק שזוהי החובה המוטלת עליו, להתגבר כארי ולכוף את יצרו...

פעמים רבות בני התורה מחפשים חיזוקים במה להתחזק, אם זה בזמני התעוררות ואם זה בכל עת ועונה, אנשים באים ונפשם בשאלתם מה לקבל על עצמם. ויש רבים שמקבלים קבלות כלליות, שכולן טובות וראויות לאין שיעור, אך לא באלו חפץ ה'. כשהקב"ה מבקש לעורר את לב האדם, הוא אינו רוצה ממנו דוקא את הדברים הקלים שכולם עושים, אלא הוא רוצה ממך את עצמך, את מה שקשה לך, והיא העבודה הרצויה לפניו ית'.

לב יודע מרת נפשו, וכל אחד צריך להתבונן בתוך עצמו מה הוא צריך לעשות.

"בעשרה מאמרות נברא העולם, ומה תלמוד לומר והלא במאמר אחד יכול להבראות, אלא להפרע מן הרשעים שמאבדין את העולם שנברא בעשרה מאמרות, וליתן שכר טוב לצדיקים שמקיימין את העולם שנברא בעשרה מאמרות" (ה', א').

בעשרה מאמרות נברא העולם:

כפי המבואר במשנה ובשאר דברי חז"ל (עי' ראש השנה ל"א, א' ומגילה כ"א, ב'), העולם נברא בעשרה מאמרות, שהם תשעה פעמים בפרשת בראשית מבראשית עד ויכולו שנאמר בהם 'ויאמר', ומילת 'בראשית' גם היא מאמר, שנאמר (תהלים ל"ג, ו') 'בדבר ה' שמים נעשו', ואי אפשר שנבראו שמים וארץ אלא במאמר פי ה'.

ועל כך שואלת המשנה 'ומה תלמוד לומר, והלא במאמר אחד יכול להבראות', וכמובן אין הכוונה שיש בכוחנו להרהר אחר מידותיו ית' ולשאול מדוע עשה את מעשיו, כי לא כמחשבותיו מחשבותינו, אלא כמו שכתב רבינו יונה - "מה בא ללמדנו כשאמר כי בעשרה מאמרות נברא העולם".

ומפרשת המשנה, "להפרע מן הרשעים שמאבדין את העולם שנברא בעשרה מאמרות, וליתן שכר טוב לצדיקים שמקיימין את העולם שנברא בעשרה מאמרות", והיינו לכאורה, שעובדת בריאת העולם בעשרה מאמרות מוכיחה עד כמה הוא דבר גדול מאין כמותו, והיא הנותנת להפרע מן הרשעים שמאבדים דבר גדול כל כך, ומאיך גיסא ליתן שכר טוב לצדיקים.

אך כאן יש להבין מה תירוץ יש בזה על מה שהקשה התנא 'והלא במאמר אחד יכול להבראות'. דבשלמא כלפי הצדיקים אתי שפיר, שביקש הקב"ה להרבות את שכון, ולפיכך הראנו את גדלו שהעולם נברא דוקא בעשרה מאמרות - וכך ישולם שכר טוב לעושי מצוותיו. אבל כיצד יתפרש הדבר לענין הרשעים, שעל ידי זה תתרבה פורענותו, ומי חדי קב"ה במפתן של רשעים וכי חלילה יחפוץ במוות המת, והלא המקום מצטער על דמן של רשעים שנשפך ושכינה מה לשון אומרת כביכול קלני מראשי קלני מזרועי.

אכן לביאור הענין יש לנו להקדים מה הן אותן עשרה מאמרות, שהן כנודע עשרת הספירות שמנהיג בהן הקב"ה את עולמו. וזה ודאי שאין בכוחנו להשיג מה הן עשרת הספירות, שהם מדברים העומדים בכבשוננו של עולם, וכל שלא מילא כרסו בש"ס ופוסקים ועוסק בכגון דא - אומר ואינו יודע מה הוא אומר, אך על כל פנים מכלל לימוד לא יצאת, לידע ולהבין מה אנו למדים מעצם הענין במה שאמרה המשנה.

ודי בזה למבין כדי לדעת שעשרת הספירות הן עשרה הנהגות נפרדות, שכל אחת מהן מנהיגה את העולם בדרך אחרת, אחת בדרך של הנהגה מסוימת כגון חסד והשנייה בדרך של הנהגה נפרדת כגון גבורה וכו', וכאשר באה המשנה ומלמדת שהעולם נברא בעשרה מאמרות - הא קמ"ל שהעולם לא נברא בדרך של הנהגה אחת שמתנהגת תמיד באותו אופן, אלא ההשפעה מחולקת לעשרה דרכים שונות, שאין דומות זו לזו.

ואין הדברים נוגעים רק לקדושה של מעלה אלא אף לענין הנהגת האדם, שמאחר שהנהגתו של הבורא ית' מגיעה דרך כמה דרכים, אף האדם יכול להתנהג בכמה אופנים שונים, שכל אחת מהן מתאימה להנהגה אחרת מעשרת הספירות.

ועל פי זה אומר התנא, שאילו היה העולם נברא במאמר אחד - כאשר היו הרשעים מתנהגים בהנהגה הסותרת למאמר ה', היו מאבדים את עולמם מיד בלי לזכות למאומה, שהרי קלקלו והחריבו את כל דרך הישר. אך לאחר שנברא העולם בכמה מאמרות, גם אם קלקל הרשע בדרך אחת של ספירה פלונית, אין זה מאבד את הכל, ועדיין נותרו דרכים של ספירות אחרות שלא נתקלקלו מפועל ידיו.

אם כן מבואר אפוא מדוע הפורענות מן הרשעים מחייבת שיהיו דוקא עשרה מאמרות ולא מאמר אחד, שכן בזה פורענותו מתמעטת ולא מתרבה חלילה, אולם מעתה חוזרת השאלה לאיך גיסא, מדוע כלפי הצדיקים מוטב שיהיו עשרה מאמרות, והלא לכאורה אילו היה מאמר אחד - כאשר היו הצדיקים מתנהגים בדרכו של מקום היו זוכים בבת אחת לקיים את כל העולם כולו, אך כאשר ישנן עשרה ספירות, גם אם צדיק זוכה להתהלך בדרך אחת אין בידו את הדרכים האחרות.

אולם קושש זו ליתא מעיקרא, והא גופא קמ"ל מתניתין, שהדרך בה ישכון אור

לא במה פלוני צריך להתחזק, ולא במה אלמוני יותר טוב ממנו, אלא מה נדרש מאיתו, ומאיתו דוקא. וכבר הבאנו ושנינו ושלשנו את דבריו של האבן עזרא בפרשת כי תשא (שמות ל"א, י"ח) "כי כל מי שלא יידע מהות נפשו חכמת מה לו" - אין שום דרך לעסוק במלאכת עבודת הבורא אם האדם לא מכיר קודם כל את עצמו, את מהות נפשו, וכך הוא יודע מה הוא צריך לעשות.

לשון חז"ל הוא (לעיל ד', א') 'איזהו גבור הכובש את יצרו', ויש לדקדק מדוע הלשון היא דוקא 'יצרו', לכאורה הוה ליה למימר 'איזהו גבור הכובש את היצר', אך מה שבאים חז"ל ללמד הוא, שהגבורה האמיתית מגיעה דוקא כאשר האדם מגיע ל'יצרו', ליצר הפרטי שלו, ועובד על עצמו באותם דברים שהוא יודע כמה הם קשים עבורו, וכך הוא מגיע למשול ביצר.

ועל פי מה שלמדנו מדברי המשנה, לא זו בלבד שגבורת האדם מגיעה באותם דברים שקשים לו לפי טבעו, אלא זהו כל תפקידו עלי אדמות, וממילא זה כל מה שנדרש ממנו. אין עליו תביעה מדוע לא היה כמו כל אלו שסביבו, שלהם באמת יש דברים שקלים יותר ממנו או קשים יותר ממנו, וכל התביעה עליו היא אחת - מדוע לא היית אתה, הלא אילו אתה היית והנך יכולת לזכות להכל בכל מכל כל, לקיים את העולם ולהגיע אל השלימות, להדבק במידה אחת ממידותיו של הקב"ה.

בגמ' בפרק אין עומדין (ברכות ל"ד, ב') מספרת הברייתא מעשה ברבי חנינא בן דוסא שהלך ללמוד תורה אצל רבי יוחנן בן זכאי, וחלה בנו של רבי יוחנן בן זכאי, פנה אל רבי חנינא ואמר לו חנינא בני, בקש עליו רחמים ויחיה, הניח ראשו בין ברכיו ובקש עליו רחמים ויחיה. אמר רבי יוחנן בן זכאי אלמלי הטיח בן זכאי את ראשו בין ברכיו כל היום כולו לא היו משגיחים עליו (והיינו שתפילתו של רבי חנינא מקובלת יותר מתפילתו שלו). אמרה לו אשתו וכי חנינא גדול ממך, אמר לה לאו, אלא הוא דומה כעבד לפני המלך, ואני דומה כשר לפני המלך.

ומתבאר לכאורה בדברי הגמ', שהיתה מעלה מסויימת לרבי חנינא שעדיפה על של רבי יוחנן בן זכאי לענין התפילה, שרבי חנינא היה נעמד לפני הקב"ה בצורה של עבד - שיכול להכנס בכל עת ובכל שעה, ואילו צורת עמידתו של רבי יוחנן היתה באופן של 'שר', שמגיע באופן נכבד רק כאשר הוא נקרא אל המלך, ואינו פונה אליו ישירות כביכול הוא בן בית.

ושמא היה מקום להעיר, מדוע באמת רבי יוחנן העמיד את עצמו באופן של שר וכך גרם שלא ישיגו בו גם אם יטיח את ראשו בין ברכיו כל היום כולו. שישנה את דרך העבודה ויגיע כמו עבד שנכנס אל המלך לפי רצונו, ועל ידי זה יחיה בנו...

אולם הדבר ברור, שגם אילו היה רוצה רבי יוחנן לא היה יכול לשנות את מהותו ולהתהפך ל'עבד'. אמנם לתלמידיו רבי חנינא היתה דרך עבודה מסויימת שיש בה מעלה יתירה, אבל לו היתה דרך עבודה אחרת שיש בה את המעלות שלה. אין שום יכולת לאף אחד לשנות את התפקיד ולהיות כמו השני, כיון שכל מעלתו היא דוקא כאשר הוא עושה את התפקיד שלו, ובזה נחשבת גדלותו, אם כעבד לפני המלך ואם כשר לפני המלך...

זכור לי עוד מימי נעורי כיצד הבטנו על גדולי אותו דור, היו מהם שעמדו בראש מסירת התורה ונודעו בלמדנותם איש איש כצורתו, היו צדיקים יסוד עולם שהנחילו את תורת היראה וסחו אחריהם ה' הוא האלוקים, והיו עוד ועוד, כל אחד במידה המיוחדת שהיה בה יחיד בדורו, האם היינו יכולים לומר שלכל אחד היו את המעלות של כולם? זה לא דומה לזה ולא זה דומה לזה אך כולם היו נחשבים לגדולי דורם, ואין זה סותר לכל שלכל אחד היתה את מעלתו. כך היה אז, כך היה לפני זה וכך הוא גם בדורינו עם הגדולים החיים עמנו לאו"ט, מלבד הגדלות עצמה בתורה ועבודת ה' לכל אחד יש את סיגנונו המיוחד שבו הוא אחד ואין שני. ואדרבה, דוקא כאשר האדם מוציא לפועל את שיא כוחו שנתן לו הבורא, אז הוא מגיע לרום המדרגה, בלי קשר אל מה שזכו אחרים.

בעת אחרונה לאחר שנסתלק מן שר התורה צ"ל לבית עולמו, היתה מצויה השאלה אצל צעירים 'איך מגיעים להיות ר' חיים'... ושאלה כגון זו מובילה אל המקום ההפוך מהמסקנה, כי מאף אחד לא נדרש להיות ר' חיים. נדרש ממך להיות אתה, ולא אף אחד אחר. אם תהיה אתה אולי תגיע למשהו, אבל אם תהיה מישוהו אחר - ודאי לא תגיע לכלום...

ראמרי לי מה שמו:

בגמ' בחולין (ק"ה, א') "אמר מר עוקבא אנא להא מלתא חלא בר חמרא לגבי אבא, דאילו אבא כי הוה אכיל בשרא האידינא לא הוה אכל גבינה עד למחר עד השתא, ואילו אנא בהא סעודתא הוא דלא אכילנא, לסעודתא אחריתא אכילנא", והיינו שמר עוקבא בא בתואנה על עצמו, שהוא כביכול חומץ לעומת אביו שהיה יין, כי אביו הקפיד שלא לאכול חלב אחרי בשר עד היום שלמחרת, והוא אינו מקפיד אלא באותה סעודה.

ומקשים העולם מה התאונן מר עוקבא שהוא חלא בר חמרא, כאילו לא היתה דעתו נוחה בזה, שיקפיד גם הוא על אותה הקפדה שהקפיד אביו, וכך יהיה גם הוא חמרא...

ואמר על כך מרן הגרי"ז, "נאך מאכן נישט קיין חכמה" - לחקות אין זו חכמה...

אמנם מר עוקבא יכל לעשות כמו אביו, אבל היה זה רק חיקוי. הוא הכיר את מהותו ויכל לשער בנפשו שעדיין מצד עצמו הוא לא עומד בדרגה של אביו, ואם כן מה יועיל לו לעשות אותו הדבר. כל מה שנשאר לו הוא רק לומר 'חלא בר חמרא', אך המעשה לבד לא היה מקדם אותו לאותה דרגה...

וכבר הבאנו מקדמת דנא את מה ששמעתי בעבר מהג"ר ישראל קליינר זצ"ל, ראש ישיבת בית הכרם, שכידוע המנהג בסוף תפילת העמידה לומר פסוקים שמתחילים ומסיימים באותיות של שם האדם, כדי שלעתיד לבוא לא ישכח את שמו כאשר יגיע לפני בית דין של מעלה (וכפי המובא באליה רבה ובקיצור השל"ה בשם ספר הכוונות). וכל רואה יתפלא מהיכן בא שורש המנהג, לחשוש שמא השם ישתכח... וכי על מה ולמה עלול האדם לשכוח דוקא את שמו?

אלא הביאור הוא, ש'שם' היינו מהות, וכל שם של אדם מורה מה מהותו. לעתיד לבוא יש חשש שהאדם יגיע לפני בית דין של מעלה, ולא יזכור מהו שמו, מה היתה היחודיות שלו ומה היתה דרכו בעולם... היה לו את הדרך של פלוני, את הסגנון של אלמוני ואת הצורה של פלמוני, ואילו העיקר חסר, הוא יגלה כיצד אין לו את עצמו...

ועל פי זה ביאר שם את האמור בברייתא במסכת שמחות (ספר חיבוט הקבר פ"א ה"ו); "שאלו תלמידיו את ר' אליעזר כיצד דין הקבר, אמר להן כיון שנפטר אדם מן העולם בא מלאך המות וישב לו על קברו, ומכה אותו בידו, ואמר לו הגידה לי מה שמך, ואמר לו גלוי וידוע שמי לפני מי שאמר והיה העולם שאני יודע מה שמי, באותה שעה מכניס רוחו ונשמתו בגופו ומעמידו ומושיבו בדין". זאת היא השאלה ששואלים כל אחד בבואו לדין - 'מה שמך'? איפה היית אתה? מה אתה עשית מעצמך, על פי הכוחות שלך ועל פי מה שהיה לך? והאדם חלילה עלול לענות שגלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם, שהוא אינו יודע מה שמו...

ועוד הוסיף ודקדק את לשון הברכה שברכו רבנן את רבי אמי ואמרי לה רבי חנינא כאשר היו נפטרים מביתו (ברכות י"ז, א'), "עולמן תראה בחיך ואחריתך לחיי העולם הבא" וכו', ומדוקדק שהלשון היא 'עולמן', ולא 'ש'תראה את העולם בחיך'. כיון שהדרך לזכות ל'אחריתך לחיי העולם הבא' היא דוקא כאשר האדם רואה בחייו את 'עולמו', את אותו עולם שלו, בלי להכנס לאף עולם של אי מי אחר. כי העולם שלו - הוא חלקו ונחלתו, שכאשר הוא זוכה אליו הוא יכול לזכות גם הלאה, שהוא יהיה תקותו לדור דורים...

כל הרעות החולות מגיעות מכך שהאדם יוצא מחוץ למחיצתו, נדמה לו כאילו הוא צריך להיות מה שהוא אינו. הוא מביט אנה ואנה ורואה את ההצלחות של סביבותיו ואומר לעצמו אעשה כן אף אני, גם אני צריך להיות כמוהם בשביל להגיע לאיזה משהו, ואם לא - מי אני ומה חיי.

וכאן טמונה הטעות הגדולה שרבים חללים הפילה, כי להיות כמו אחרים - לא רק שאין זה נדרש ממך אלא יקח ממך גם את מה ששלך, כפי שמצינו במתני" בסוטה. לכל אחד יש את הכוחות שניתנו לו משמים בדיק על פי מה שהוא זקוק להיות, ואין שום הגיון לערער בדבר ולחשוב כאילו טוב אילו היה אחרת.

וכבר הבאנו את המעשה בבחור בעל כשרון גדול שניגש אלי פעם וקונן שהוא אינו מצליח להבין את השיעור. בכל פעם שהוא שומע את דברי רבותיו עולים במוחו חבילי קושיות, עד ששום דבר אינו יוצא לו ברור... אמרתי לאותו בחור, כל הקושיות שלך מגיעות מהבנה, ולא מחוסר הבנה. אם לא היית מבין - לא היה קשה לך כלום... אבל הבחור התעקש בכל זאת - אני רואה את כולם לצדי יוצאים עם תלמודם בידם, אין להם שום ספיקות ואיבעיות, ורק אני יוצא משולל הבנה כאילו לא הבנתי מאומה...

הסברתי לו שוב, מה שלכולם לא קשה הרי זה משום שאין להם את הכשרון שלך, ולא מצד הבנה יותר טובה. אך הוא בשלו. אמרתי לו, אם כן, תואיל נא ברוב טובך לומר לי את שמך ושם אמך, ואתפלל עליך מעומקא דליבא שתפסיק להיות בעל כשרון... כאן הבחור קלט, נעצר, וחזר בו לאחריו. בשום פנים ואופן לא...

לכל אחד יש את המעלות שלו, ויש גם את החסרונות שלו, ומה שטוב לאחד - לא טוב לאחר. אין דרך לקבל את הכלים של השני, כיון שאיתם תקבל בעיות אחרות ותפקידים אחרים... מה שנתנו לך - הוא הטוב ביותר עבורך, ולא יתכן שיהיה טוב יותר מזה. זהו התפקיד, וזהו מה שנדרש מהאדם.

לפעמים בחור יכול לראות אצל עצמו, שבבין הזמנים יותר נקל לו ללמוד מאשר בזמן. בתוך הזמן הוא כבול אל ה'מה יאמר', ללמוד בדיוק כפי איך שההוא לומד את הסוגיא, להגיע לאותה הבנה של פלוני ולצעוד בדרך של מי שראה מימינו או משמאלו. אך כאשר הוא יושב לבד עם עצמו בטח בדד, פתאום הוא לומד בדרך שלו כפי איך שליבו חפץ, וכאן הוא מגלה מה באמת מתאים עבורו ועד היכן הוא יכול להגיע.

מראש מקדם נצטוו בני האדם בפקודת משמרת משאם, לא הרי המשוררים כהרי המשוערים ולא הרי המשוערים כהמשוררים, ומשום כך למדנו שהעולם נברא בעשרה מאמרות - למען יוכל כל אחד לתפוס במידה אחת ממידותיו של הקב"ה ולומר לעצמו זה הדרך אלך בה, זאת ולא אחרת.

חובת העמידה בסדרי הישיבה מכח הכרת הטוב

במדריגת אדם, לא מדברים על תלמיד חכם ולא על בן תורה, 'לעולם יהא אדם', דבר ראשון תהיה בן אדם.

שמעתי מאחד שמשפיע הרבה, שכשמדברים עם אנשים על בין אדם למקום לא כל כך נקלט אצליהם, אבל כשמדברים על בין אדם לחבירו, אפילו אנשי השוק שאינם יושבי בית המדרש מבינים שאם אדם עשה לך, זה מחייב. האם אנחנו אין לנו את הבסיס הזה?!

האם יתכן שאנחנו נמצאים בחודש אדר ויהיה רפיון, שיכול להיות שיש מקומות ריקים בתוך הבית מדרש? בואו נחשוב חשבוננו של עולם, מסתמא לכל אחד יש חשבונות, אבל לפחות תשאל מורה הוראה, יש מי שדואג לך לכל צרכיך, האם זה לא מחייב.

וחוץ מזה, הרי ישיבה לא נבנית מאדם יחיד, כבר דיברנו כמה פעמים, שכל אחד בכל רגע ורגע שיושב בתוך הבית מדרש כמו שצריך הוא מחזק את הישיבה, וחלילה להיפך, אם יש כאלו שלא יושבים או שיושבים ומדברים דברים בטלים, זה משפיע.

לא לזה התכוונו, לא ראשי הישיבה ולא נדיבי הישיבה, לא רצו שתעמוד ותדבר דברים אחרים, לך תשאל מורה הוראה אולי באותו יום לא תאכל ארוחת צהריים, אני לא יודע, מסתמא בממונות זה אדעתא דהכי וכו', אבל אתה בן עליה, בא תחשוב.

מובא בשם החפץ חיים (דוגמא משיחות אבי, ז), אומרים בברכת המזון, "ואל תצרכנו ה' אלוֹקינו לא לידי מתנת בשר ודם ולא לידי הלוואתם וכו', שלא נבוש ולא נכלם לעולם ועד", למה אם נזדקק למתנת בשר ודם נבוש ונכלם לעולם ועד, מה הקשר.

אמר החפץ חיים, מי שמתפרנס משל אחרים, לעתיד לבוא יבוא מי שנתן לו צרכיו ויתבע אותו, אני נתתי לך כסף, זבולון נתן לתוך פיו של יששכר, ויששכר אינו עוסק בתורה, זבולון יתבע אותו ויהיה לו בושה וכלימה מהאי טעמא, אוי לאותה בושה אוי לאותה כלימה.

כולנו נזקקים למתנת בשר ודם, ב"ה אפשר דרא ויש הרבה נדיבים שיש להם יקרא דאורייתא ורוצים שילמדו, אבל זה מחייב, אף אחד לא תרם כדי שיאכלו וישנו וידברו דברים בטלים.

כלפי שמיא, בכל החוגים והעדות של עובדי ה', בעלי העבודה היו קונסים את עצמם בעבודה מסוימת שקיבלו עליהם, אם באותו יום לא נהגו כמו שצריך, כסף לצדקה וכיוצא בזה. לא מזמן אמר לי בן עליה כמסיח לפי תומו, שביום שלא יעשה משהו מסוים כדבעי, הוא לא יעשה דבר אחר שרוצה, כך צריך להיות.

הכרת הטוב היא מידה המחוייבת מעצם מהות האדם

קנסות זה בין אדם למקום, אבל בואו ונדבר בין אדם לחבירו, זיי א מענטש, אני לא יודע, באמת צריך לשאול מורה הוראה, אם אנחנו לא מביאים את החלק שלנו, הרי אותו אחד הביא את החלק שלו בשפע רב ובטוב לבב בדאגה לכל הצרכים ויורקים לו בפנים, זיי א מענטש, זה הרי הבסיס.

הכרת הטוב לראש הישיבה ונדיבי עם הנותנים להחזקת בני הישיבה

אני רוצה לדבר על נושא שאולי לא כל כך מקובל לדבר עליו, אבל כמדומני שצריך לדבר על זה לפחות פעם אחת, אני לא יודע אם זה נוגע כל כך לאלו שיושבים כאן, אבל זה מה שבידינו לעשות, ה' יעזור.

שמעתי פעם שבפוגיבז' לפני הרבה שנים הראשי ישיבות היו בוחנים את הבחורים, ותלמיד חכם אחד סיפר, שכשהגאון ר' שמואל זצוק"ל היה בוחן וקרה שבחור לא ידע, הוא דיבר אליו בחריפות ואמר לו כך, אתה יודע שהרב [הפוגיבז'ער רב זכרוננו לברכה] מסתובב בחו"ל חלק גדול מהשנה כדי שישבו וילמדו, ואתה יושב ונהנה מהטרחתו שלו, וזה מה שאתה משלם על זה? הוא טורח שיהיה לך מה לאכול ולישון, ואתה לא מבין שצריך ללמוד בהתמדה?!

אני לא ראוי לומר תוכחה, וזה נוגע גם אלי, אבל זה דברים שבכל מקרה חייבים להאמר, לפחות פעם אחת שמישהו יבוא ויאמר.

נמצאים בישיבה, יש מישהו שהקים את המקום הזה, ויש מישהו שטורח כסדר, אני לא יודע כמה, אבל זה לא נהיה בלי טירחה יתירה, שאף אחד לא ישלה את עצמו שזה נהיה ממילא, להחזיק ישיבה זה המון טירחה, והמון עמל ויגיעה.

יש הרבה מאוד כח, טורח, מוח ומחשבה, וכמדומני שכולנו מבחינים שיש מישהו שדואג שבאמת יהיה טוב לכל בחור, דואג לכל הצרכים הגשמיים, ולכל מה שנצרך לרחבות הדעת כדי שלבחור יהיה את כל מה שצריך, כל מי שלא עיוור רואה את זה.

יש אנשים נדיבים שתורמים כסף, בשביל מה הם עושים את זה, כדי שבחור יאכל וישן ואחרי זה יסתובב? אני לא מדבר כלפי שמיא על מה שאנחנו צריכים להיות תלמידי חכמים, שכל אחד אם לא ילמד בכל כוחו הוא לא יהיה תלמיד חכם, הוא עתיד ליתן את הדין על כל רש"י ותוס' ועל כל גמ' שהוא לא ידע, לא על זה מדברים כעת.

החובה לעמוד בסדרי הישיבה מחמת הכרת טובה לטורחים בהחזקתה

מצד בין אדם לחבירו, תהיה בן אדם! נתאר לעצמינו, אדם יושב לבד באיזה בית, ובא מישהו ומאיזו שהיא סיבה החליט שהוא טורח ודואג לכל צרכיו מראשית השנה ועד סוף השנה, שיהיה לו כל יום כל מה שצריך, והוא אומר מפורש שהוא עושה את זה בשביל שילמד בהתמדה, וכי זה לא מחייב?!

בגמ' בנדרים (כד, ב), "לאו כלבא אנא דמיתהנינא מינך ולא מיתהנית מינאי", אדם שלוקח מהשני ולא מחזיר לו נקרא כלב, הוא פחות מבן אדם.

הרמב"ן בפרשת האזינו (דברים לב, ו) על הפסוק "עם נבל ולא חכם" אומר, שנבל זה מלשון 'נופל', שנופל ממדריגת אדם, כי ממדריגת אדם זה מי שמכיר בטוב, ו"הלא הוא אביך קנן הוא עשך ויכוננך". מי שאין לו את הבסיס של הכרת הטוב שמחייב אותו לעשות מה שרוצים ממנו הוא לא

אני חוזר ואומר, זה נוגע לישיבה, כי כשנמצאים בתוך רבים, כל אחד שמתרפה במלאכתו, הן אם הוא לא נמצא בסדרים, והן אם נמצא ולא לומד או מדבר דברים בטלים, חוץ מהחבר לאיש משחית, חוץ מהחבר לחוטא ומחטיא את הרבים, אבל הוא ודאי מזיק לישיבה שגורם רפיון, וכי זה מה שרוצים ראשי הישיבה? לכן הם טורחים? הרי הם טורחים כדי שכולנו יחד נבנה את המקום.

טובת הישיבה מחויבת מבחינת מענטשליכקייט, מבחינת בין אדם לחבירו, יש מי שטורח כל כך, ומקריב הרבה יותר ממה שכולנו יודעים, ואנשים תורמים הרבה כסף בשביל שיהיה מקום תורה ששם בוערת אש של תורה, בית מדרש מלא שלומדים בשקידה ויגיעה.

בגמ' בעירובין (כו, א) כתוב, שישעיה הנביא יצא אל החצר שמאחורי הבית של חזקיהו המלך, אומרת הגמ', "וישעיהו מאי בעי התם, מלמד שחלה חזקיהו והלך ישעיהו והושיב ישיבה על פתחו, מכאן לתלמיד חכם שחלה שמושיבין ישיבה על פתחו", וברש"י, "שלא יהא רשות למלאך המות ליכנס שם".

כולנו יודעים את הגמ' בשבת (ל, ב), שאחרי שנודע לדוד המלך שהוא הולך להפטר מן העולם בשבת, הוא למד כל הזמן כדי שמלאך המוות לא ישלוט בו, "דברי תורה קולטין ממלאך המוות" (מכות י, א).

בגמ' בשבת מבואר, שאותו אדם שעוסק בתורה התורה מגינה עליו, תורה מגנה ומצלה, מתן תורה הוא חירות ממלאך המות, אבל בגמ' בעירובין למדנו עוד ידיעה נכבדה, שישעיה, מקום שרבים יושבים ולומדים, זה מקום שמירה שמלאך המות אפילו לא יכול לעבור שם, כי בית מדרש שיושבים ולומדים זה חפצא של תורה, ולכן זה מקום שמור שמלאך המות לא יכול להכנס לשם.

מודים אנחנו לפניך, כולנו, ששמת חלקינו מיושבי בית המדרש, לכל אחד בישיבה יש אחריות של בין אדם לחבירו, שהבית מדרש יהיה מלא תורה כל שעות הסדרים לכל הפחות. אשרינו, ב"ה, יש כאן גם בין הסדרים, יש בני עליה שיושבים ולומדים מיד אחרי שחרית, בהפסקת צהריים וכו', בלי עין הרע, טוב להם וטוב לעולם, אבל יש דברים שצריכים חיזוק, הקב"ה יעזרינו שנעשה את מה שמוטל עלינו, שנהיה בני אדם, כל אחד צריך להבין את זה.

הלימוד בייחוד בסוף הזמן וחובת החיזוק נגד הרפיון הרגיל בזמן זה

עומדים עכשיו לקראת מה שנקרא סוף זמן, אין זמן עכשיו לדבר על הנושא הזה.

מה שיש רפיון זה הרי היפך השכל ממש, כזה יצר הרע שהוא ממש ההיפך הגמור, כמעט לקחת את כל הזמן ולזרוק אותו, הרי אדם לומד ולומד, וכמה שיוצאים יותר כתובות וכמה שיותר נכנסים, זה מוסיף ידיעה ומוסיף בהירות, אז הלימוד של החודש האחרון צריך להיות השפיץ, צריך להיות הכי גישמאק ולהביא הכי הרבה תועלת.

המאירי אומר (משלי ח, לד), על מה שכתוב באבות דר' נתן (כד, ו), שאדם יכול ללמוד תורה בעשר שנים, שזה לא שכל שנה לומדים עשירית, אלא בשנה הראשונה לומדים קצת, וככל שאדם ממשיך ללמוד הוא יכול להספיק הרבה יותר בכמות ובאיכות, ובשנה העשירית הוא יכול ללמוד הרבה יותר, אולי חצי, וכך זה בכל מסכתא ובכל זמן, חבל שאין את הזמן לדבר על זה.

יש כבר כנראה את היצר של סוף זמן, היצר הרע נזכר כשמברכין את חודש אדר שיש סוף זמן, איזהו שוטה המאבד את מה שנותנים לו, אבל זה נוגע לסוף הזמן ולכל הזמן.

הקב"ה יעזרינו שכל אחד יעשה את המוטל עליו, לחזק את עצמו ואת אחרים עימו, משה זכה וזיכה את הרבים זכות תלויה בו.

החרדים (פרק לה, כג) מביא מחז"ל, "הכופר בטובתו של חבירו סופו לכפור בטובתו של מקום", כתוב בזה, שכל האלף-בית של אנכי ה' אלוהיך, כל האמונה שלנו, תלויה במידה הזאת של הכרת הטוב, אם אדם לא מכיר בטובתו של חבירו הוא גם לא יכיר בטובתו של מקום, זו אותה מידה.

אדם יושב ונותנים לו ונותנים לו, אוכל ושותה וישן, אלץ גוט, מזגן, כל הטובות, כל מה שצריך, והוא לא מכיר בכלל שיש מישהו שמיטיב, גאר נישט, אכלתי ואוכל עוד, למען ספות הרוה את הצמאה, אני יעשה את מה שאני רוצה, היום אני רוצה לנסוע, היום אני רוצה לא להיות בבית מדרש, אני רוצה להסתובב, איך וייס נישט וואס, זה עצמו ואת חבריו עימו.

ר' מאיר חדש אמר פעם, כתוב בתורה פעמיים אזהרה של שוחד, כי השוחד יעוור עיני חכמים, ומבואר בגמ' בסוף כתובות (קה, ה) שאפילו שוחד דברים, ואפילו טובה קטנה מאוד כבר פסילנא לך לדינא, אם אדם קיבל טובה קטנה ביותר, ממש טיפה מן הים, דבר שאחרים לא היו מסתכלים על זה, כתוב בתורה שזה מעוור עיני חכמים, מדובר שם על גדולי עולם, אבל אעפ"כ מעוור עיני חכמים.

אמר ר' מאיר, אם יבוא אדם ויגיד, אצלי זה לא משנה, אפילו אם אדם ייטיב איתי זה לא יגרום לי נגיעה שארצה להיטיב איתו, עם אדם כזה לא דיברו בכלל, הוא לא בן אדם.

נלמד מהפסוק הזה עם מי מדברים, למי נותנים את התורה, עם כאלו לא מדברים... הרמב"ן אומר שזה לא צורת אדם, זה נבל, זה משהו אחר, זה נופל, כמו בהמה, זה הכלב שהגמ' אומרת שנותנים לו ולא חייב להחזיר לאף אחד.

החשש הראוי בהנאה מממון הישיבה בלא קיום החובות הנדרשים

אני מדבר מנהמת ליבי כי הדבר כואב לי מאוד. זה מחייב אותי וזה מחייב את כולנו, יש את סדרי הישיבה, סדר ראשון, סדר שני, סדר שלישי, סדר מוסר, תפילות, שישי ושבת, שיעורים, שיחות, ועדים, וכל מה שיש, וכמו שיש סדרי אכילה וסדרי שינה שאת זה מספקים בטוב טעם ודעת, כך יש סדרים שמחייבים.

ב"ה, חלילה, מסתמא רובא דרובא בני ציון היקרים, זה תענוג, יש ציבור גדול מאוד של בני עליה באמת שנמצאים כל הזמן ולומדים ביגיעה ובעמל, וכמו שכתוב (רש"י שבת פח, ב), "למיימינים בה, עסוקים בכל כוחם וטורדים לדעת סודה", אשריהם ואשרי חלקם, אשרינו שזכינו להיות באותו בית מדרש עם כאלו. לא נשכח את החלק הטוב, אבל כמדומני יש את החלק שעדיין לא שם.

הרב שך היה אומר, אם אדם לא יהיה מענטש בתוך הישיבה, אז כך הוא יהיה גם בבית ובכל החיים, ואז הוא יסבול, כי בתוך הישיבה עדיין לא זורקים על זה, אבל בחיים בתוך הבית שלו ועם השכנים שלו, אם ייטיבו איתו והוא יחזיר את מה שמחזיר כאן, הוא יסבול.

בחור צריך לדעת פה בונים, פה נהיים בן אדם, בישיבה זה שנות הבחורות שמחנכים את האדם, והדבר הראשון תהיה בן אדם.

רכוש הישיבה הוא לא הפקר, לגעת בפרוטה מנכסי הישיבה אם לא בדקת באר היטב זה נורא נוראות, סאה של עוונות גזל מקטרג בראש, ואם אדם משתמש בנכסי הישיבה ונהנה כל הזמן ואת המינימום שהישיבה דורשת הוא לא עושה, לכל הפחות שישאל מורה הוראה, אולי כל אחד כבר בירר, אנחנו מאמינים אית דין ואית דיין, העולם הוא לא הפקר, לא עושים את מה שרוצים, אני רוצה לטייל, רוצה רוצה רוצה... שלא נבוש ולא נכלם.

אני מבקש מחילה, זה דבר שכואב, הקב"ה יעזור שהדברים האלו יפעלו, כמדומה שהדברים פשוטים, שכל אחד מבין שהם נכונים ומדברים בעד עצמם.

הלכה למעשה

תשובות מורינו ראש בית ההוראה
במשנת מרן רבינו הגר"ש אלישיב זצוק"ל

'הגומל' לפצוע הפיגוע שטרם שב לאיתנו

בחור נפצע ברגלו בפיגוע הדריסה, שוחרר מבית"ח והובא לזירת הפיגוע בכיסא גלגלים. אמנם זקוק עדיין לניתוחים רבים. האם יכול לברך 'הגומל' עתה עוד קודם הניתוחים שהרי עדיין לא חזר לאיתנו.

צריך לברך. הברכה אינה על רפואתו אלא על עצם הצלתו מידי המחבל שדרסו ובחסדי שמים לא הצליח להרגו. ואח"כ כשיעשה הניתוח יצטרך לברך שוב על רפואתו.

צינתור בהרדמה מלאה

מתן לברך הגומל על צנתור שהתקיים בהרדמה מלאה, ועדיין יש לחולה חולשה ואף נזק לתרופות שבלעדיהן יהיה בסכנת חיים.

יש לברך על עצם ההצלה שיצא מסכנת ההרדמה בצנתור, ומה בכך שיש לו חולשה ולא חזר לאיתנו. ומה שהצריכו הפוסקים שיחזור לאיתנו הוא בחולה מסוכן שהתרפא שכשלא חזר לאיתנו אינו מברך, לא כשהיה ניתוח מסוכן וכיו"ב שדינו כיוולדת שפסק רבינו זצוק"ל לברך תוך שבעה.

עליית קטן בד' פרשיות

קטן העולה לתורה בשבת קודם הבר מצוה, אם יכול לעלות לתורה בד' פרשיות.

ראוי להחמיר להעלות דווקא גדול, אך כשיש צורך כגון כשכבר הכין הקטן את העלייה או שישנם כמה קטנים בשבתות רצופות ורוצים לסדר גבאי בית הכנסת שכל אחד יעלה בשבת נפרדת וכיו"ב, ניתן להקל, בין אם הקטן קורא המפטיר ובין אם רק מברך והגדול קורא. כמבואר ברמ"א (ורפ"ד) "קטן יכול לקרות בד' פרשיות שמוסיפין באדר וכן נוהגים", ולמרות שהביא המשנה ברורה (פ) מהפדה שושן שבכל מפטיר הנקרא בספר בפני עצמו לא יעלה קטן למרות שקטן עולה למניין שבעה, כל זה דווקא כשאין רוב השבעה עולים קטנים, וכך כשיש קריאה נפרדת למפטיר, נידון העולה בו כז' קרואים.

אכן לכתחילה עדיף לא לקבוע את שבת העליה

השמים מספרים כבוד א-ל

הגדיר מו"ר בעל ה'עלי שור' את מי שמנותק מסביבתו ולא מחדיר אל קרבו את המסר העולה מהסובב אותו שהוא כמי שנמצא בחדר אטום עם תריסים מוגפים, שכאשר תיפתח הדלת ויורם התריסים, או אז יבחין בכל הקורה מסביבו גם בשמים וגם בארץ. אכן מאתנו נדרש שתהיה לנו לא סתם שמיעה מהקורה סביבנו, אלא שמיעה חדה שנוכל להאזין אף למסרים הרחוקים יותר ונוכל לקלוט את מה שמבקשים מאתנו ואת מה שלא אומרים בצורה מפורשת ממש.

במה להתחזק?

בכל פעם שנשאל מו"ר מרן הגר"ש אלישיב במה להתחזק לאחר שאירעו אסונות בקהילות ישראל, השיב שרב הקהילה הוא היוזע ומכיר מקרוב את נפש העם, והוא שצריך להורות להם את הדרך הישרה.

משום שלב יודע מרת נפשו וקשה לומר משהו כללי שצריך להתחזק בו, כי אם אצל האחד החיזוק הנדרש הוא בשמירה מלשון הרע, אצל חברו העניין הזה מחזוק ודווקא שמירה מדיבור בשעת התפילה צריכה חיזוק, ואילו אצל רעהו נדרש חיזוק דווקא בשמירת השבת ובצניעות.

אך מה שברור, שכל אחד ואחד צריך להתחזק מכוח ההתבוננות בתוקף מידת הדין השולטת בעולם.

עולם של רחמים

הקב"ה מנהיג עולמו במידת הרחמים, רואה חרפתו ושותק, וברוב טובו מעניק לנו עוד ועוד מידו הפתוחה והרחבה, בחן בחסד וברחמים. אך עולם של רחמים אין פירושו עולם של ויתורים, שהרי "כל האומר הקב"ה ונתן יינותו מעיון (בבא קטא ג, א)". ואמנם הוא מאריך אף, אך לבסוף "מאריך אפיה וגבי דיליה" (בראשית רבה תולדות פו) וכשמידת הדין יורדת לעולם, אין מי שיכול לעמוד בפניה רח"ל.

ואם נתבונן בזה ונחדיר יראתו לליבנו כנאמר "האלוקים עשה שיראיו מלפניו" (קהלת ג, יד) שביאר רש"י שתכלית עשיית הפורענות היא בכדי שיראו מלפניו, בוודאי חיזוק זה יהא כתרים בפני הפורענות ר"ל והקב"ה ישמרנו מכל צרה וצוקה ומכל נגע ומחלה וישלח ברכה והצלחה בכל מעשי ידינו.

בפרשיות אלו מובא באריכות כל פירוש מהלך בניית המשכן וכליו, והוא תכלית הבריאה לעבודת ה' והשראת השכינה. וכאשר היה בית המקדש עומד על תילו, עיני כל יושבי תבל היו נשואות להר ה', ואף הנכרים היו עולים לשם ומתפללים ואף מתקבלות היו תפילותיהם לרחמים ולרצון, כתפילת שלמה (מלכים א, ח) בעת שחנך את בית המקדש.

ואמנם בעוונותינו אין המקדש על מכונו ואיננו זוכים לראות בגילוי כבוד מלכותו יתברך, אך הקב"ה מנהיג את העולם כולו בצורה בה ניתן לראות את יד ה' המנהלת כל דבר ודבר, וכפי שאומרים בפסוקי דזמרה לשבת "השמים מספרים כבוד א-ל", עצם ההסתכלות בכך שהשמים עומדים על תילם, הם המספרים את כבוד ה'. "ומבשרי אחזה אלוה" (איוב יט, כו). כל אדם יכול לראות איך גופו מתנהל בצורה מסודרת ומופלאה, המוכיחה בבירור את יד ה' שייצרה את הגוף הפלאי, ומשגיחה עליו בכל עת בהשגחה פרטית ומדוקדקת.

אך ישנם זמנים בהם הקב"ה לא רק "מציץ מן החרכים" (שיר השירים ב, ט) בהראותו את השגחתו הפרטית, אלא אף "משגיח מן החלונות" (שם) בצורה גלויה יותר.

במדינות ערב היו מקומות בעבר שהענישו גנב בקטיעת אצבע. אם היתה זו גניבה קטנה יחסית קטעו רק אצבע אחת, ואם זה לא עזר, נקטעו שתי אצבעות או כף היד. הם הבינו שלכל דבר אמור להיות תג מחיר, וכיון שאדם גונב בידו צריך להעניש את היד על כך.

אך התורה מענישה את הגנב ברציעת אונן "אזון זו ששמעה על הר סיני לא תגנוב והלך וגנב, תרצע" (קידושין כב, ב) משום שהתורה מלמדת שלא היד היא הגורמת לגניבה, אלא האזון היא הגורמת לזה. וכדברי השערי תשובה (ב) שהאזון הוא האבר הנכבד מכל האברים, כמובא בבבא קמא (פח, ב) שאם סמא את עינו משלם לו דמי עינו, ואם חרשו נותן לו דמי כולו".

כיון שמי ששומע את מה שקורה מסביבו ולא סתם מעביר את הדברים ליד אונן אלא מפנים את שמיעתו, הוא אדם המחובר. אך מי שלא שם לב למה שמבקשים ממנו בני ביתו ולמה שהתורה דורשת ממנו, הוא מנותק הן בבין אדם למקום והן בבין אדם לחברו. וכעין כך

הלכה למעשה

»»»

לתורה לקטן בד' פרשיות או שבת ראש חודש, חנוכה וכדו' (מזן הגר"ש אלישיב). אך לא מקפידים לחשוש לדעה זו כמובא בב"ח (שו"ת הישנות קנה) "מעיד אני עלי שאדוני אבי וזמורי קנה לי ההפטר בהדמים יקרים במועד אחרון של פסח בהיותי קטן, וקראתי בעצמי בספר מוספין בבית הכנסת של המהרש"ל, וכמדומה לי שהרב ז"ל היה אז בבית הכנסת ולא מיחה בדבר".

ובקריאת זכור וכן בפרה יותר יש להימנע מלהעלותו אף בשבת שאחר הבר מצוה, כמובא במשנה ברורה (רפכ, כז) "שהוששים שהם דאורייתא ולא רוצים לסמוך בזה על 'חזקה דרבא' בשערות הנראות לאחר הבר מצוה שאכן גדלו אחר י"ג ולא קודם לכן ומוגדרות כשומא".

אכן אם נבדק אצל גדול וראה שיש לו ב' שערות שאינם שומא, אחר שנתלשו השערות ונראה שיש שם גומא כמו הריץ קטן, כשר לכתחילה להעלותו לזה. ואף אביו נאמן בעדות לבדיקת בנו כמבואר במשנה ברורה (נה, מא).

בר מצוה בפרשת פרה

חתן בר מצוה בשבת שלאחר הבר מצוה, האם יוכל לעלות למפטיר של פרשת פרה.

כיון שכבר נעשה בר מצוה קודם, ניתן לסמוך על חזקת גדלות ויכול לעלות ל'פרה'. ואמנם בקריאת 'זכור' יש להחמיר שלא יעלה כל שלא הוכח גדלותו. ואמנם גם בפרשת פרה עדיף שלא יקרא כדי להימנע מהספק, כמובא במשנה ברורה (נה, כז).

עבודה כנהג מונית ביום הפורים

האם נהג מונית יכול לעבוד ביום הפורים, כיון שהימנעותו תהא הפסד רב מאחר ורבים רבים משתמשים בשירותיו בחג.

אמנם העושה מלאכה בפורים "אינו רואה סימן ברכה מאותה מלאכה לעולם" (אורח חיים תרצו, א). אך כיון שהציבור נצרך לשירותיו, הרי שזהו "צורך פורים" ומותר אף בלא שימנע כלל מעבודתו המרובה.

נתינת סכום גדול לשני עניים

רוצה לתת בפורים למתנות לאביונים חמש מאות שקלים, האם עדיף שיחלקם לעניים רבים, או שיתן מלא הסכום לשני עניים.

למרות שבכל השנה עדיף לחלקו לעניים רבים, כמבואר באבות (א, כז) "והכל לפי רוב המעשה" ופירש הרמב"ם "שהמעלות יושגו בהכפלת מעשי הטוב פעמים רבות, ולא כשיעשה מעשה אחד גדול", בפורים עדיף לתת רק לשני עניים, משום שמתנות לאביונים הוא בכדי שיהיה לעני נחת רוח ושמחה על ידה. ואמנם אם רוצה לתת סכום גדול מאוד, ייתן לשני עניים סכום נכבד שישמחם, ואת השאר יחלק לעניים נוספים, ולא יתן סכום גדול מאד לשני עניים בלבד.

ניתן לשלוח שאלות וכן לקבל העלון
מדי שבוע בדוא"ל:

Beithorah@gmail.com

משנכנס אדר מרבין בתורה

תורה לא שמעו, כי התורה מרחיבה לבו של אדם, כלומר השמחה נעדרה מבני ישראל בשעת השעבוד לא רק מחמת קושי השעבוד אלא משום "שלא היו בני תורה". וכדברים הללו ממש כתב המהרש"א (פגילה ו, א ד"ה ספוני) שבנחלת הארץ קבלו שבט יששכר וזבולון חלק משותף, וזבולון היה מתרעם שלא קיבל חלקת אדמה עם שדות וכרמים כאחיו (רש"י דברים לג, יט) ובכל זאת רק זבולון התרעם על חלקו "לא כן יששכר שהיו בעלי תורה".

הרי שאותה חלקת אדמה שגרמה לבני זבולון היוצאים למסחר להתרעם, לא השפיעה על תחושות בני התורה השרויים בשמחה, משום שלבן תורה אין תלונות וטרוניות. והו שכתב הרמ"א (תרצה, ב) "וטוב לעסוק מעט בתורה קודם שיתחיל סעודת פורים", משום שבלאו הכי אי אפשר לשמות. ואף השולחן ערוך אורח חיים נחתם בדבריו (תרצו, א) "וטוב לב משתה תמיד", וכתב השערי תשובה שבא לרמוז על לימוד התורה המשמח את הלב ומבטל את היצר הרע משום שעבודה שהיא בשמחה ובטוב לב זו שירה, ואין שירה אלא תורה שנאמר ועתה כתבו לכם את השירה הזאת, ולכן הדרך להגיע לטוב לב תמיד היא דווקא על ידי לימוד התורה הקדושה.

כאשר נשאל מרן הגר"ש אלישיב כיצד מקיימים את מאמר חז"ל (תענית כט, א) "משנכנס אדר מרבין בשמחה", השיב כי ריבוי השמחה בא יבוא על ידי שירכו בלימוד התורה, ומיד עולה התמיהה שהרי באותו מקום נאמר "אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב כשם שמשנכנס אב ממעטין בשמחה, כך משנכנס אדר מרבין בשמחה", ואם כן היתכן שמשנכנס אב יש למעט בלימוד?

אלא נראה שכוונת רבינו לא היתה אודות חיוב מרבין בשמחה, וממילא חלילה למעט בלימוד משנכנס אב, אלא כוונתו שאם רוצים להרבות בשמחה, הדבר הראשון הנצרך לזה הוא להרבות ב"פקודי ה' ישרים משמחי לב" (תהלים יט, ט). משום שרק כשהלב שמח מעצמו יש מה לדבר על "מרבין בשמחה", אך בלא זה אין מה לדבר עם אדם נדכה על "מרבין" בשמחה, שהרי הוא רחוק מעניין השמחה ובוודאי שאינו שייך לריבוי השמחה. לימוד התורה וקיום המצוות הם הדרך להיכנס לעולם השמחה, והם משרים על האדם רוגע ושמחה, וככל שידבק בתורה יותר כך תגדל שמחתו הפנימית.

וכבר כתב כן האור החיים (שמות ו, ט) "ולא שמעו אל משה מקוצר רוח - לפי שלא היו בני

ציוני הלכה

תפילה א

מאות פסקי הלכה
ממרן רשכבה"ג הגר"ש אלישיב זצוק"ל
בהלכות תפילה וברכת כהנים
בתוספת הערות תלמידו המובהק
מורי' הגאון רבי בן ציון הכהן קוק שליט"א

להשיג בחנויות הספרים המובחרות | הפצה ראשית: קולמוס | להזמנת וביורים: beithorah@gmail.com

בנין בית המקדש ע"י גוים

בס' דרך חכמה [פ"א מבית הבחירה ס"ק א'] כ' שאין לבנות ביהמ"ק ע"י גוי, וע"ש בציון ההלכה [אות ג'] שהביא כן מפסקי תוס' [מדות ס' כ"ד], וכ' שזה דלא כתפארת ישראל [ריש מדות בבועז] שהתיר ע"י גוי. וכ' ומה שהק' בתפארת יעקב מלשכת הפרוה שנבנית ע"י אמגושי, שכ' רש"י יומא ל"ה א' שהאמגושי בנאה, כבר הביאו מפ"י הרא"ש פ"ה מ"ג רכ' שהיה ישראל, אך צ"ע כיון אי' שאמגושי הוא מגדף [בשבת ע"ה] א"כ דינו כגוי, אלא שכ' ד"ל דס"ל כמ"ד אמגושי זה מכשף, וי"ל שהוא לתאבון, ואין דינו כגוי, וכ' ואין לומר שלשכת הפרוה בחוץ היתה דביומא י"ט מבואר שהיתה בקדש'.

והנה בריש פרשתנו כתיב (שמות כ"ה ח') וַעֲשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשִׁכְנִתִּי בְּתוֹכָם, ופרש"י וַעֲשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ, ועשו לשמי בית קדושה'. והנה בגיטין [כ"ג א'] אי' שעכו"ם אינו עושה לשמה, ולא מהני ישראל עומד על גביו, משום שעכו"ם אדעתא דנפשיה עביד, וא"כ הואיל ובניית בית המקדש צריכה לשמה, וכיון שעכו"ם אינו עושה לשמה ממילא שאין יכול לבנות ביהמ"ק.

[א.ה. יעוי' בדרך חכמה פ"א סקע"ה שהביא ממעשי למלך דקטן פסול משום דאינו עושה לשמה וכ"ש גוי, ויעוי' בחזו"א מנחות מ"א י"ב לגבי חציבת וסיתות אבני המקדש אם כשר בגוי דתליא אם צריך לשמה, ויעוי' בדרח"כ ס"ק קל"ז].

עשיית כלי שרת ע"י גוים

והנה מסתבר שאם א"א לבנות ביהמ"ק ע"י גוי, ה"נ שא"א לעשות כלי שרת ע"י גוי, ובסוכה [נ' ב'] אי' שלמ"ד עיקר שירה בכלי, כלי השיר היו כלי שרת, וא"כ א"א לעשות כלי שיר ע"י גוי, והנה בערכין [דף י' עמוד ב'] צלצול היה במקדש, של נחושת היה, והיה קולו ערב ונפגם, ושלחו חכמים והביאו אומנין מאלכסנדריא של מצרים ותקנוהו, ולא היה קולו ערב, נטלו את תיקונו והיה קולו ערב כמות שהיה. מכתשת היתה במקדש, של נחושת היתה, ומימות משה היתה, והיתה מפטמת את הבשמים, נתפגמה והביאו אומנין מאלכסנדריא של מצרים ותיקנוהו, ולא היתה מפטמת כמו שהיתה, נטלו את תיקונו והיתה מפטמת כמו שהיתה, ואם צריך לעשות דייקא ע"י ישראל איך תקנום ע"י אומנים מאלכסנדריא.

והנה [בסוכה נ"א ב'] מי שלא ראה דיופלוסטון של אלכסנדריא של מצרים לא ראה בכבודו של ישראל כו', כפלים כיוצאי מצרים כו' ולא היו יושבין מעורבין, אלא זהבין בפני עצמן, וכספין בפני עצמן, ונפחין בפני עצמן, וטרסיים בפני עצמן, וגרדיים בפני עצמן כו'.

וא"כ י"ל שאותם אומנים היו ישראל.

אך ע"ש [בהמשך הגמ'] 'אמר אביי וכולהו קטלינהו אלכסנדרוס מוקדון, מאי טעמא איענשו, משום דעברי אהאי קרא לא תוסיפון לשוב בדרך הזה עוד', והרי אלכסנדר מוקדון היה בתחילת בית שני, וא"כ צ"ע אם בזמן שהיו צריכים לתקן היו עדיין אומנים ישראלים באלכסנדריא, ומיהו בהגהות מר"ב רנשבורג הביא מהקדמת אברבנאל למלכים דלא גרסי' בגמ' אלכסנדרוס מוקדון משום שאותו היה בחילת בית שני ואלכסנדר אחר היה מאוחר יותר, וכן במהר"ץ חיות ובהגהות מהריע"ץ ובמצפה איתן שם.

והנה בתו' שבועות [י"א א'] כ' תימה אי מכתשת מיקדשא קדושת הגוף, א"כ היכי אמר בערכין (דף י'): גבי מכתשת שניקבה ונשברה ושלחו אומנין מאלכסנדריא של מצרים ותקנוהו, האמר בזבחים (דף פ"ח.) כלי שרת שנשברו אין מתקנין אותן ושניקבה אין מתיכין לתוכה אבר דאין עניות במקום עשירות, וי"ל דמכתשת של משה שאני שהיתה מפטמת ביותר, וי"מ

דודאי לא היתה כלי שרת כו', והנה לתי' ב' ל"ק ממכתשת, אבל לתי' א' קשה, ועדיין ק' מכלי שיר שהוזכר שם למ"ד עיקר שירה בכלי. [א.ה. אולי במקום שאינו עשייה רק תיקון כשר גם בגוי, וגם יל"ד דהתוס' כ' דהמכתשת היתה מפטמת ביותר ומ' דכשאין אפשרות להשיג כלי כזה מותר לתקן, וכמש"כ בדרח"כ פ"ח, וא"כ א"ש גם לגבי האבוב].

עוד בתיקון כלי שרת

בסוכה [נ' ע"ב] מבואר דלמ"ד עיקר שירה בכלי הרי שכלי שיר היו כלי שרת, ובעירובין [ק"ב ב'] 'קושרין נימא במקדש אבל לא במדינה, ואם בתחילה, כאן וכאן אסור'. ובגמ' 'ורמיניהו נימת כנור שנפסקה לא היה קושרה אלא עונבה, לא קשיא הא רבנן והא רבי אליעזר, לרבי אליעזר דאמר מכשירי מצוה דוחין את השבת קושרה, לרבנן דאמרי אין דוחין עונבה, אי רבי אליעזר אפילו לכתחילה נמי כו'.

וצ"ע שבזבחים [פ"ח א'] ת"ר כלי קדש שניקבו אין מתיכין אותן, ואין מתיכין לתוכן אבר, נפגמו אין מתקנין אותן, סכין שנפגם אין משחזין את פגימתה, נשמטה אין מחזירין אותה, אבא שאול אומר סכין מטרפת היתה במקדש, ונמנו עליה כהנים וגזנוה, וא"כ אף בחול איך היו מתקנים כינור של מקדש שנתקלקל.

וקו' זו למ"ד עיקר שירה בכלי דכלי שיר היו כלי שרת, וא"כ אף בחול לא היו מתקנים אותם, והרי משנה זו שקושרים נימא בשבת ע' בפ"י ר' יהונתן דס"ל עיקר שירה בכלי וע"כ דוחה שבת, וכן נ' ברש"י [קג. ד"ה אף] שכ' דהך קשירה היא אב מלאכה וע"כ דס"ל עיקר שירה בכלי, וכמבואר בתו' יו"ט.

ואפשר שהרי גם בכנור חדש צריך לקשור את הנימא, וא"כ לא חשיב שמתקנים כלי שנשבר, שכן הוא דרך גם בכלי חדש, שוב שלחתי שאלה זו לכבוד רבנו הגר"ח קניבסקי זללה"ה והשיב ג"כ שזה לא חשיב תיקון גדול כ"כ, [א.ה. יעוי' בדרך חכמה סקע"ט דהביא בד' רש"י דאם אין ניכר התיקון שרי].

[א.ה. בענין כלי שיר דהוו כלי שרת, יעוי' במשנה בכלים פט"ז מ"ו 'בבלי בלי לוי טהורין' וכ' הרע"ב שעשוין לקבל מעות, ומ' דלא הוו כל"ש, ויעוי' בירושלמי נדרים פ"א ה"ד דהנודר בחליל מותר, והק' בשי"ק אמאי לא נימא בחליל שהוא כלי שרת דהוי דבר הנדור, ואולי הירושלמי ס"ל כמ"ד דעיקר שירה בפה, ויעוי' בגבורת ארי תענית כו. שביאר בתוס' שם דלמ"ד עיקר שירה בכלי היו קודש, ויעוי' רש"י פסחים כו. דהנידון אם יש מעילה בקול זהו מהכלי שיר שהם כלי שרת, ואולי רק למ"ד שירה בכלי].

עמודי החצר

א. הנה קרשי המשכן היו מחוברים זה לזה בטבעות ובברייחים ועי"כ לא נפל, אבל עמודי החצר היו רחוקים זה מזה, וצ"ב איך עמדו ולא נפלו, וע' בעירובין [דף ב' עמ' ב'] ובזבחים [דף ס'] שגובה החצר היה חמש עשרה אמה, וע' תו"י [עירובין י"ז סוף עמ' ב'] שעמודי החצר רחבם פחות מאמה, ואולי האדנים היו מתרחבים יותר, וצ"ע.

והנה אולי אפ"ל שכיון שהיו ענני כבוד ע"כ לא היו שם רוחות, והיו העמודים יכולים לעמוד גם בלא שהיו בתוך הקרקע, אך בזבחים [ק"י ב'] אי' 'באו לגלגל

ו. וצ"ע שבתחלת פ' פקודי [ל"ח כ"ט-ל"א] ונחשת התנופה וגו' ויעש בזה את-
אדני סתם אהל מועד ואל מנחה הנחשת ואת-מכפר הנחשת אשר-לו ואת כל-
כלי המזבח. ואת-אדני הקצר סביב ואת-אדני שער הקצר ואת כל-יתלת
המשכן ואת-כל-יתלת הקצר סביב, ולמה לא נזכר כאן שגם המקבות היו
נחשת, ובלא"ה צ"ע עוד שהרי קרסים של יריעות האהל היו נחשת ולמה לא
הוזכר שם.

עמידה בעזרה

תהילים [פרק קלה א-ב] תללוה | תללו את-שם ה' תללו עבדי ה', שעמדים
בבית ה' בתפלות בית אלקינו.

ופי הרד"ק 'שעומדים בבית ד' היינו כהנים שעובדים בהיכל, ובחצרות בית
אלקינו קאי על ישראל שבאים להתפלל, שהם אין נכנסים להיכל אלא
לעזרה.'

והנה מה שאמר עומדים, בכהנים משום שעבודתם בעמידה, ולענין ישראל
הוא ע"פ הגמ' [סוטה מ' ע"ב] אין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד.

אם אפשר לקרות את הפטרה באמצע קריאת התורה

במשנה ברורה [סימן תרפ"ה ס"ק ב'] 'אם שכחו הצבור לקרות פרשת
שקלים וה"ה בשארי השלשה פרשיות, אם כבר אמר הפטרה של סדר השבוע
בברכותיה, ונזכרו צריכים לחזור ולהוציא ס"ת, ולקרות הפרשה בברכה
לפניה ולאחריה, ויאמר אח"כ קדיש ויפטר בלא ברכה לפניה ולאחריה',
ומקור ד"ז משערי אפרים [שער ח' אות צ"ב].

והנה מש"כ שאח"כ יקרא הפטרה בלא ברכות, הוא משום שכבר קרא קודם
לכן הפטרה עם ברכות, ואף דהא שקרא קודם לכן הוא הפטרה של פ' השבוע,
ולא הפטרת פ' שקלים שצריכים לקרות, אבל קביעות הפטרות אינם
לעיוכבא, ואף אם קרא הפטרה אחרת יצא יד"ח, וע"כ אף שלכתחילה צריך
לקרות הפטרת פ' שקלים אבל אם קרא הפטרת פ' השבוע ג"כ יצא, וע"כ מה
שחזר וקורא הפטרת שקלים הוא בלא ברכה.

וע"ש בשערי אפרים שכשקוראים לו יאמרו רק יעמוד פלוני בן פלוני ולא
יאמרו מפטיר, ומשום שבאמת לא חשיב מפטיר כיון שכבר קראו מפטיר
קודם לכן.

ומזה יצא לכא' חידוש שאם אירע שבאמצע קריאת התורה קראו הפטרה
שיצאו יד"ח קריאת הפטרה ואין צריך לחזור ולקרות הפטרה אחר גמר
הקריאה, וע' רמ"א [סי' קמ"ד ס"ב] 'הפטרה י"א שהוא מלשון אין מפטירין
אחר הפסח, שענינו סילוק, כלומר סילוק תפלת שחרית', וא"כ יש מקום
לומר שהפטרה זמנה דוקא בסוף הקריאה. וע' שו"ת מהרש"ם [ח"א סי' א']
בשם שו"ת שאילת יעב"ץ.

אבל הרי כאן יצאו יד"ח בהפטרת פ' השבוע שקראו לפני שקראו את פ'
שקלים, ונמצא שעדיין לא גמרו את קריאת היום, ואולי יש לדחות שמ"מ
כבר קראו ז' קרואים, אבל לפני קריאת ז' קרואים לא מוהי, אבל ק' לחלק כן,
וגם עכ"פ אם אירע שבר"ח קראו את ההפטרה לפני קריאת ר"ח, יצאו יד"ח
הפטרה ולא יחזרו לקרות הפטרה אחר קריאת ר"ח.

מצינו אופן שאומר קדיש באמצע הפטרה

כ' במ"ב [סי' תרפ"ה ס"ק ב'] גבי טעו ולא קראו ד' פרשיות, 'ואם נזכרו אחר
שהתחיל לברך על הפטרה ואמר השם יגמור הברכה, ויאמר קצת פסוקים
מהפטרת השבוע [כדי שתהיה לברכה מקום לחול] ובלא ברכה אחריה,
ויוציאו ס"ת ויקרא עולה אחד מענינו של יום, ואחר ברכה אחרונה יאמר
קדיש ויקרא הפטרה בלא ברכה לפניה והברכות שלאחריה יברך'.

הותרו הבמות קדשי קדשים נאכלין לפני מן הקלעים כו', באו לשילה
נאסרו הבמות ולא היה שם תקרה אלא בית אבנים בלבד מלמטן והיריעות
מלמעל כו', קדשי קדשים נאכלין לפני מן הקלעים כו', באו לנוב וגבעון
הותרו הבמות קדשי קדשים נאכלים לפני מן הקלעים, והנה בפיהמ"ש
להרמב"ם נ' שבגלגל נוב וגבעון היה אותו משכן שהיה במדבר, וא"כ י"ל
שהיו אותם קלעים, ושם הרי לא היו ענני כבוד והיה רוח, וא"כ איך עמדו
העומדים.

ב. והנה כ' [בפרק כ"ז י"ט] ללל' פלי המשכן כלל עבדתו וכל יתלתיו וכל-
יתלת הקצר נחשת, ופרש"י 'לכל כלי המשכן שהיו צריכין להקמתו ולהורדתו,
כגון מקבת לתקוע יתדות ועומדים'.

והנה אח"כ כ' רש"י 'ואיני יודע אם תחובין בארץ, או קשורין ותלוין וכובדן
מכביד שפולי היריעות שלא ינועו ברוח, ואומר אני ששמן מוכיח עליהם
שהם תקועין בארץ, לכך נקראו יתדות, ומקרא זה מסייענו אהל בל יצען בל
יסע יתדותיו לנצח', והנה מש"כ רש"י שהיו צריכין מקבות ליתדות הוא לפי
מסקנתו שהיתדות היו תחובין באדמה, וע"כ היו צריכים מקבות לתקוע
אותם באדמה, אבל לפי מה שנסתפק רש"י שאפשר שהיתדות לא היו
תקועין באדמה ורק כובדן היה מכביד, א"כ המקבות היו רק לעומדים. וע'
בתו' מנחות [ל"ג א' ד"ה הא] דכ' 'יתדות המשכן הנעוצות בארץ'.

והנה מש"כ רש"י שהיו צריכין מקבות לתקוע את העומדים הרי מסתבר שאין
כוונתו לתקוע אותם באדנים, דא"כ למה נקט עומדים שהרי הקרשים ג"כ
היו באדנים, ומה נ' שהעומדים היו תקועים באדמה, ולזה היו צריכים
מקבות, והיינו שהקרשים היו מחוברים זה לזה, ומתוך כך היו יכולים לעמוד
ולא היו צריכים להיות תקועים באדמה, אבל העומדים היו רחוקים.

ג. ולפ"ז העומדים היו אורכים יותר ממה שנכתב בהם, והשיעור שנכתב בהם
הוא מה שהיו מעל פני האדמה, והרי היו גם אדנים ואין מסתבר שהאדנים
היו שקועים באדמה דמסתמא היו נראים, וא"כ צ"ל שהיה בהם חור מפולש
והאדנים היו בחלק שהיה מעל פני האדמה.

ובפ' פקודי [פרק מ פ"ח] וישם את-קרשיו וימן את-ברייתו ויקם את-
עמקיו, וצ"ב השינוי שגבי קרשים אמר וישם, וגבי עמודים ויקם, וע' העמק
דבר, ולהנ"ל הרי קרשים לא היו תקועים בקרקע, ועמודים היו תקועים
בקרקע, אבל צ"ע אם כן מתפרש שינוי הלשון.

ד. והנה בתו' שבת [צ"ד א' ד"ה ורבי שמעון] כ' 'נראה לר"י דמלאכה שאינה
צריכה לגופה קרי כשעושה מלאכה ואין צריך לאותו צורך כעין שהיו צריכין
לה במשכן אלא לענין אחר כו', וחופר גומא ואינו צריך אלא לעפרה, ובמשכן
היו צריכין לגומא לנעוץ בה, או לדבר אחר כו', ונמצא שנסתפקו בתוס' אם
במשכן היו צריכים לנעוץ, ואפשר שנסתפקו אם היו צריכים לנעוץ את
העמודים וכנ"ל.

[ואגב ע' בשפ"א שם שהק' שבמשכן היו צריכין גם לחפור גומא לצורך
עפרה, שהרי המזבח היה נבוב לוחות ובתוכו היו ממלאים עפר, וא"כ היו
צריכים לחפור ולהוציא עפר כדי ליתן במזבח, ולכא' ק' עוד שהיו צריכים
עפר לבנות ממנו כבש למזבח, (א.ה. יעוי' בטעמא דקרא [פ' תרומה] דכ'
ליישב את הקו' איך משה עבד באהל מועד שגובהו היה י' אמות, דהעמיקו
את קרקע המשכן כדי שיוכלו להכנס ולעבוד, ולפ"ז היו חופרים בתוך
המשכן, וכן י"ל דיעוי' באבן עזרא [פ' קרח] דמסביב המשכן הגביהו שיהיה
במקום גבוה, וכמו דביהמ"ק צריך להיות בהר, וא"כ היו צריכים את העפר).
ה. והנה מבואר כאן שגם המקבות היו נחשת, וצ"ע שבסו"פ ויקהל [ל"ח כ']
כתיב רק וכל-יתלת למשכן וקצר סביב נחשת, ולא נזכר כאן גם כלי
המשכן וצ"ע, וכבוד רבנו הגר"ח קניבסקי זלה"ה כ' לן ע"ז 'למשכן כולל גם
הכלים'.

דיני פורים (תשפ"ג)

א. קורין פרשת זכור בשבת שלפני פורים לסמכה כדי להקדים זכירת מחיית עמלק לעשיתה (מ"ב ס"י תרפ"ה סק"א).

ב. קריאת פרשת זכור היא מן התורה כדכתיב "זכור את אשר עשה לך עמלק" (שוי"ע שם ס"ז), וי"א שאף קריאתה במנין היא מן התורה (ע"י שעה"צ שם סק"ה), ולכן צריך הקורא לכוין להוציא את השומעים ידי חובתם וגם הם צריכים לכוין לצאת (מ"ב שם סק"ד), **והמנהג להכריז לכוין לצאת בקריאת זכור, זכירת מעשה עמלק ומצות מחייתו**, והחתי"ס ציוה להכריז לכוין גם בברכות העולה (ע"י ט"ז שם סק"ב שקטן אינו עולה לזכור אע"פ שרק מברך שאם אין ברכה אין קריאה, והפמ"ג העיר שהברכות אינם מעכבות).

ג. יש לדקדק לקרוא קריאה זו בס"ת מדויק ומוגה ומוחזק בכשרות, וכן לדקדק בקריאתה שתהיה בצורה ברורה ונכונה, ואם חיסר מילה אחת או שהבעל קורא קרא את המילה האחרונה שלא מתוך הכתב י"א דאינו יוצא ידי"ח (הגרי"ש אלישיב זצ"ל), וי"א דיוצא ידי"ח (הגר"ש אורעבך זצ"ל דלא גרע מקורא פרשת "ויבא עמלק" דיוצא ידי"ח לדעת המ"א).

ד. נחלקו הפוסקים אם צריך לקרות זכר עמלק בצירה, או זכר עמלק בסגול, וע"כ מהנכון שהבעל קורא יקרא שניהם (מ"ב שם סק"ח), ויחזור על הפסוק פעמיים פעם אחת בצירה ופעם אחת בסגול, ואולם אין לחזור על הפסוק כולו פעמיים אלא רק על המילים "תמחה את זכר עמלק", כיון שאם כבר סיים את הפסוק יצא ידי"ח בדיעבד (מו"ר הגר"א שטיינמן זצ"ל).

ה. ראוי על כל אחד לשמוע פרשת זכור בהברה כמסורת אבותיו, ובהרבה בתי כנסת קוראים באותו מעמד בכמה הברות וכל אחד יוצא בהברה כמנהג אבותיו, ואמנם העולה לתורה ראשון אומר הוא יחידי את הברכות לפניו ולאחריה (ושמעתי מרבינו הגר"א שטיינמן זצ"ל בשם מרן החזו"א זצ"ל שבמשך השנה אפשר לשמוע קריאת התורה גם בהברה אחרת, וכן האר"ז"ל שהי' אשכנזי היה מתפלל כל השנה עם בני ספרד ושומע מהם קריאת התורה, ואולם הביא בשם מרן הגר"י זצ"ל שהיה מקפיד שלא לקרוא בהברה אחרת).

ו. י"א שאם לא שמע פרשת זכור יכול לצאת ידי חובה בקריאה שקוראים בפורים בפרשת "ויבא עמלק" (מ"א והמ"ב שם סק"ט) חולק וס"ל דאין יוצאים ידי"ח רק בפרשת זכור, ולכן הבעל קורא יכול להוציא את מי שלא שמע פרשת זכור, ומעשה בחכ"א שחלה ולא שמע זכור ולמחרת אסף מנין וקרא זכור בס"ת בלי ברכה, ואולם יש עצה שיוכל לברך קודם הקריאה שיברך בבוקר רק את הברכה הראשונה של ברכת התורה, ואת הברכה השניה "אשר בחר בנו" יברך לפני קריאת זכור (הגר"א שטיינמן זצ"ל).

ז. אין לקרוא למפטיר בפרשת זכור למי שאינו יודע לקרות בעצמו אחר השליח ציבור מילה במילה (מ"ב ס"י קל"ט סק"ג), אבל מ"מ צריך העולה לכוין לצאת ידי"ח בשמיעת הקריאה מהבעל קורא כדי שיקיים המצוה בעשרה (הגר"ש אלישיב זצ"ל).

ח. י"א דנשים פטורות מקריאת פרשת זכור (חינוך מצוה תר"ג והאב"י א"ח ס"י תק"ט והכה"ח סק"ל וכן דעת מרן החזו"א זצ"ל), וי"א דחייבות (מנ"ח שם ושו"ת בנין ציון ח"ב ס"י ח' בשם רבי נתן אדלר ושו"ת מהרי"ל דיסקין קו"א אות ק"ב), **ועכשיו נתפשט המנהג שהנשים באות לבית הכנסת לשמוע זכור**, ויש מקומות שעושים מנין מיוחד לנשים וקוראים זכור בלא ברכה, ואולם יש הסוברים שאין להוציא ס"ת עבור קריאה לנשים כיון שי"א דאין הם חייבות בקריאת זו (חוט שני פורים עמ' כ"ג), ולכן יש נוהגים להוציא ס"ת קודם מנחה ולקרא פרשת זכור ולהשאיר הס"ת לתפילת מנחה או לקרוא זכור אחר קריאת התורה של מנחה וזה עדיף שלא להפסיד ההוצאה במנחה ואמירת "ויהי בנסוע הארון", ונמצא שלא הוציאו את הס"ת לקריאת זכור לנשים בלבד.

תענית אסתר

ט. מנהג ישראל לתת **זכר למחצית השקל** בתענית אסתר קודם תפילת מנחה (רמ"א ס"י תרצ"ד ס"א) או לאחריה (סידור יעב"ץ), כדי שיהיה צדקה עם התענית לכפר (כה"ח שם סק"ה), ואין ליתנו ממעשר כספים (ביאה"ט שם סק"ב כמו לענין מתני"ע ע"י מ"ב שם סק"ג).

י. צריך לתת שלוש מחציות מן המטבע הקבועה במדינה, ולכן בא"י צריך לתת שלוש מטבעות של חצי שקל, ומנהג הספרדים לתת כשיעור מחצית השקל שנתנו במקדש שהוא 9.6 גר' כסף, ומ"מ לילדים די בנתינת שלשה חצאי שקלים.

יא. נוהגים לתת מחצית השקל אף בעד בניו הקטנים ואפילו על עובר במעי אמו כדכתיב כל "העובר" על הפקודים (מ"ב ס"י תרצ"ד סק"ה), אבל נשים ובנות פטורות ממחצית השקל (מג"א שם סק"ג), ומנהג העולם לתת גם עבור נשים ובנות.

יב. אם אין לו חצאי מטבע יכול ליתן ג' מטבעות שלישיות חצי מכל אחד עבור מחצית השקל והשאר מתנה, או שיתן בעד ב' אנשים ביחד ג' מטבעות שלמים ונמצא שלכ"א יש בכל שקל חצי מטבע (דעת תורה להמהרש"ם ס"י תרצ"ד סק"א).

מנהגי ליל פורים

יג. סעודת פורים שעשאה בלילה לא יצא ידי חובתו (שו"ע ס"י תרצ"ה ס"א), ומ"מ ישמח וירבה קצת בסעודה (רמ"א שם סק"א), וישתה קצת יין בליל פורים להרבות השמחה (מחזור ויטרי פיוט "בליל זה ישכרון בני, ארור האיש אשר ישתה מים בליל פורים").

יד. נהגו ללבוש בגדי שבת ויום טוב ביום הפורים (רמ"א ס"י תרצ"ה), ונכון ללבשם עם כניסת יום הפורים (מ"ב שם סק"ג).

טו. ראוי להרבות בתפילה ביום הפורים, ודרשו את ההלכה "כל הפושט יד נותנים לו" דהשי"ת נענה לכל איש כפי בקשתו.

קריאת המגילה

טז. הכל חייבים בקריאת המגילה בלילה וביום אנשים ונשים, וזמן קריאתה בלילה מצאת הכוכבים וביום מהנץ החמה, ובדיעבד אם קראה מעלות השחר יצא (שו"ע ס"י תרפ"ט ס"א ותפ"ז ס"א), וחייב לחנך בזה את בניו ובנותיו שהגיעו לגיל חינוך (שו"ע שם ומ"ב סק"ג), **וחיוב חינוך הוא מזמן שיכול לשמוע את כל המגילה, ומ"מ אם אינו יכול לשמוע את כל המגילה נכון לחנכו לכתחילה עד כמה שיכול** (הוראת הגר"ש ואזנר זצ"ל ובפרט לדעת הבה"ג דקטנים חייבים רק בשמיעה כמו נשים, ובא"י ס"י תרפ"ט ובפמ"ג בא"א שם כתבו דמיירי אף בקטנים שהגיעו לחינוך ובלקט יושר תלמיד התה"ד כתב דהמחויבים רק בשמיעה אינם צריכים לשמוע כל מילה כהלכתה אלא העיקר שמובן הסיפור וע"י מועדים וזמנים ח"ב ס"י ק"ע).

יז. צריך לקרוא את המגילה במנין משום פרסומי ניסא (שו"ע תר"צ ס"ח), וכן משום דמגילה **הוי כמו תפילה** דבעינן עשרה דוקא (שו"ע סי' תרפ"ט ס"ה ומ"ב שם סקט"ו), ואם אין שם מנין, אחד מוציא את כולם אם אינם בקיאים בקריאה (בטעמיה ודקדוקיה), אבל אם הם בקיאים בקריאה כל אחד קורא לעצמו (שו"ע ומ"ב שם כמסקנת האחרונים דלא כמ"א דאף לכתחילה עדיף שיקרא אחד לכולם).

יח. הקורא את המגילה למפרע לא יצא דהיינו שקרא הפסוקים האחרונים קודם שקרא הפסוקים הראשונים ואפילו רק פסוק אחד או תיבה אחת למפרע לא יצא ידי חובה (שו"ע סי' תר"צ ס"ו ומ"ב ס"ק כ"א וכ"ב).

יט. הקורא את המגילה לציבור צריך לעמוד אבל ליחיד אין צריך לעמוד, והשומעים אינם צריכים לעמוד אלא בברכות בלבד (שו"ע סי' תר"צ ס"א), וכן צריכים לעמוד בברכת "הרב את ריבנו" שלאחר הקריאה (בן איש חי פ' תצוה ס"ד).

כ. צריך לשמוע את המגילה כולה ואם החסיר מילה אחת לא יצא (מ"ב סי' תר"צ ס"ה), ולכן ראוי שיחזיק בידו מגילה כשרה (מ"ב סי' תרפ"ט סק"ט), או לכל הפחות חומש כדי שיוכל להשלים את המילים שהחסיר (מ"ב שם סק"ה).

כא. יש אומרים שלא יקרא את המגילה בפיו יחד עם הבעל קורא אף שיש בידו מגילה כשירה דלא נחשב כקורא בציבור, ומ"מ אם יודע בעצמו שאם לא יקרא בפיו מתוך המגילה ינמנם יקרא מתוך הכתב (אמנם שמעתי ממו"ר רבינו הגרא"ל שטיינמן זצ"ל שמרן הגר"י זצ"ל היה קורא את המגילה מילה במילה עם הבעל קורא וסבר דהוי בכלל קריאה בציבור, ועי' מ"ב סי' תר"צ סק"ג).

כב. י"א שהקורא מגילה ולא השמיע לאזנו לא יצא (ב"י סי' תרפ"ט), אבל מ"מ **ח"ש** המדבר ואינו שומע חייב לקרוא לעצמו מגילה שאף הם היו באותו הנס וחיובם בקריאה בלא שמיעה (ביאור"ל סי' תרפ"ט), וחרשת המדברת ואינה שומעת י"א דכיון שכל חיובה של אשה הוא רק בשמיעה פטורה מקריאת המגילה (הגרא"ל שטיינמן זצ"ל), וי"א **שחייבת בקריאה** שאף היא היתה באותו הנס ושונה משאר הנשים שחייבות רק בשמיעה, ומברכת על מקרא מגילה (שמעתי מהגר"ח קניבסקי זצ"ל).

ברכות המגילה

כג. הקורא את המגילה מברך שלש ברכות, על מקרא מגילה, שעשה ניסים, ושהחיינו (שו"ע סי' תרצ"ב ס"א) ומברך בעמידה (סי' תר"צ מ"ב סק"א), וגם השומעים עומדים בברכה (שעה"צ סק"א), **וגם יחיד הקורא צריך לעמוד בשעת הברכה** (עי' פמ"ג שם סק"א).

כד. מנהג ספרד לברך שהחיינו רק בלילה (שו"ע שם), ומנהג אשכנז שמברכין גם ביום (רמ"א שם), ובעת ברכת שהחיינו יכוין גם על שאר מצוות היום משלוח מנות, וסעודת פורים (מ"ב שם סק"א ולא הזכיר מתנות לאביונים שזה בכלל צדקה שנוהג בכל יום), וי"א שמברכים שהחיינו גם על היום שהוא כמו יו"ט (עי' ביאור"ל שם), וצריך בעל הקורא והקהל לכוין על כך (ואם קנה מגילה חדשה יכוין גם על המגילה החדשה עי' באה"ט סי' תרע"ג).

כה. מברכין לאחר ברכת "הרב את ריבנו" (שו"ע שם), בעמידה (בן איש חי שנה א' פר' תצוה אות ד'), ואין מברכין ברכה זו רק לציבור אבל לא ליחיד (רמ"א שם), והטעם משום שהיא ברכת הודאה לפירסומי ניסא **ולא תיקונוה אלא לציבור.**

מגילה לנשים

כו. לכתחילה לא תקרא אשה אפילו לעצמה אלא תשמע מאנשים (מג"א תרפ"ט סק"ו בשם מדרש הנעלם רות), ואם אין מי שיקרא לה תקרא לעצמה ואף יכולה להוציא את חברתה בקריאת המגילה אבל אינה יכולה להוציא איש משום שחיובם של נשים הוא רק **בשמיעה** ולא בקריאה, ולכן כשאשה מברכת תברך **לשמוע** מגילה או **לשמוע מקרא** מגילה ולא על מקרא מגילה (רמ"א שם ומ"ב סק"ז כדעת הבה"ג בתוס' מגילה ד' א' דחיובם רק בשמיעה ומ"ב שם סק"ח בשם הח"א), ומ"מ אשה שקראה את המגילה ולא השמיעה לאזנה יצאה ידי חובתה (דשמיעה גדולה מקריאה) (דשמיעה היא קולא לנשים דסגי בשמיעה אבל בקריאה ודאי סגי, ועי' בלקט יושר דנשים שאינם חייבות רק בשמיעה אי"צ לשמוע כל תיבה כהלכתה בחיתוך האותיות).

כז. נוהגים היום בהרבה קהילות שעושים קריאת מגילה מיוחדת לנשים, וראוי שיהיו לפחות מנין נשים דנשים מצטרפות למנין לענין פרסומי ניסא (עי' רמ"א סי' תר"צ ס"ח "ויש להסתפק אם נשים מצטרפות לעשרה" ובהגר"א שם ופמ"ג אי"א סקכ"ד כתבו דרק עם אנשים מסתפק הרמ"א אם מצטרפין משום צניעות, אבל כשהן בפני עצמן מצטרפות וכ"כ החזו"א סי' קנ"ה סק"ב, ובמ"ב שם סקס"ג כתב דהרמ"א מסתפק גם בזה).

כח. הקורא לנשים לאחר שכבר יצא ידי חובה לא יברך אלא תברכנה כל אחת ואחת לעצמה (לוח א"י), או אחת תוציא את כולם, ואין מברכים לאחר ברכת הרב את ריבנו דאין מברכים ברכה זו רק בציבור ונשים לא נחשבות ציבור, ומ"מ נשים ששומעות את המגילה בעזרת נשים מתחייבות בברכה זו ויוצאות מהש"ץ (הגר"י קרליץ זצ"ל).

על הניסים

כט. אומרים על הניסים בתפילה, בלילה וביום, ואפילו הקדים להתפלל ערבית מבעוד יום (שו"ע סי' תרצ"ג ס"ב ומ"ב סק"ד), ואם שכח לאומרו אין מחזירין אותו (רמ"א שם), וכן אומרים על הניסים בברכת המזון (שו"ע סי' תרצ"ה ס"ג), ואם שכח לאומרו, י"א דמחזירין אותו, וי"א דאין מחזירין אותו, וספק ברכות להקל, וכל זה בסעודה ראשונה אבל בסעודה שניה לכו"ע אין מחזירין אותו, אלא כשיגיע להרחמן יאמר הרחמן הוא יעשה לנו נסים וכי' (מ"ב שם סקט"ו).

ל. סעודת פורים שנמשכה עד הלילה אומר על הנסים בברכת המזון במוצאי פורים (שו"ע סי' תרצ"ה ס"ג), ובתנאי שלא התפלל מעריב לפני ברכת המזון (מ"א סק"ט ומ"ב סקט"ז).

ברית בפורים

לא. מלין את התינוק קודם קריאת המגילה (רמ"א סי' תרצ"ג ס"ד), וסמך לדבר "ליהודים היתה אורה ושמחה וששון" וששון מרמז על המילה (מ"ב שם סק"ב), ומטעם זה יש למול מיד אחר קריאת התורה כדי שתהיה ה"אורה" שזו התורה סמוכה ל"ששון" (דרכי משה שם), ואת הכיבוד לקהל יתנו לאחר קריאת המגילה שאסור לאכול קודם קריאת המגילה, ואולם י"א שמלין אחר קריאת המגילה שיש להקדים את קריאת המגילה משום פרסומי ניסא (פרי חדש והגר"א מובא במ"ב שם סק"ב), ונהרא נהרא ופשטיה.

לב. עושה סעודת ברית ופורים יחד ואי"צ שיהא ניכר שזה גם סעודת פורים (מו"ר הגרא"ל שטיינמן זצ"ל).

מתנות לאביונים

לג. חייב כל אדם מישראל לתת שתי מתנות לשני אביונים והיינו מתנה אחת לכל עני, ונותן מיני אוכלין או מעות (שו"ע תרצ"ד ס"א), אלא שאם נותן מעות צריך לתת כסף מזומן, ואם אין לו יכול לתת צ'ק ובלבד שיהיה הצ'ק ראוי לשימוש באותו היום (הגר"ח קניבסקי זצ"ל), אבל לא יתן בגדים כגון מנעלים לעני (או"ש פ"ב ממגילה ה"טז), וכן אין יוצאין מתנות לאביונים בנתינת כסף להכנסת כלה או לפריעת חובות (שאין נתינות אלו מתייחדים לפורים), והגדרת אביון הוא מי שאין לו צרכים הכרחיים לפרנסת ביתו (הליכות שלמה פ"ט ה"כ), וראוי לתת מתנות לאביונים מיד בבוקר לאחר קריאת המגילה (הגר"ח קניבסקי זצ"ל).

לד. שיעור המתנה הוא כשיעור סעודה קלה שהוא בין שש לעשר נ"ה הראוי ליהנות בו בפורים (ע"י שעי"ת שם סק"א ובן איש חי פר' תצוה אות טו' ומה שהמ"ב שם הביא בשם הריטב"א דמעיך הדין סגי בפרוטה, כתבו הפוסקים שבזמנינו שאין לפרוטה ערך כלל אין יוצאים יד"ח בפרוטה), וי"א שצריך לתת מתנה חשובה שמביאה את האביון לידי שמחה שהוא חמישים נ"ה (הגר"ח אלישיב זצ"ל).

לה. אין לתת מתנות לאביונים מכספי מעשר, אבל מה שמוסיף יותר מהשיעור יכול לתת ממעשר (מ"ב שם).

לו. אין מדקדקין במעות פורים אלא כל הפושט יד נותנים לו (שו"ע שם ס"ג), ודין זה אינו מדין צדקה אלא משום שמחה (רמב"ן ב"מ ע"ח ע"א), ולכן אף שיוצאים במבקש שאינו צריך לקבל צדקה נותנים לו (יסוד ושורש העבודה ש"ב פ"ו), ואף הילדים בכלל זה וכמו שמצוי שמבקשים מעות פורים (קובץ היכלא תשע"ה עמ' שמ"ח).

לז. מי שגר בישוב שיש רק עני אחד יתן מתנה לאותו עני ויקיים בכך חלק ממצות מתנות לאביונים (הגר"ד לנדו שליט"א דנתינה לעני אחד לא הוי ח"ש אלא שהמצוה בשלימות לתת לשני עניים וכמו פו"ר דמקיים מקצת מצוה בזכר או נקבה רק שאינו נפטר אלא בזכר ונקבה, ובשו"ת הלכות קטנות ח"ב סי' לט כתב שיכול בדיעבד לתת שתי מתנות לאביון אחד דעיקר החיוב הוא שתי מתנות ולא שני עניים).

לח. בחור ישיבה שאינו מקבל כל צרכיו מהוריו ומהת"ת של הישיבה, מותר ליתן לו מתנות לאביונים (הגר"ח קרליץ זצ"ל).

לט. ראוי שידע העני מי נתן לו את המתנות, והעצה בזה שחלק גדול ממשלוחי המנות שנותן לקרוביו שביניהם ת"ח הלומדים תורה מעוני יתן לשם מתנות לאביונים, ויקיים בזה בנוסף גם את דברי הרמב"ם שכתב שם שמוטב להרבות במתנות לאביונים ממשלוח מנות (גלוני הש"ס שבת י' ע"ב דבמתנות לאביונים צריך שידע המקבל מי נתן לו המשלוח לדעת הרמב"ם בפ"ב ממגילה הי"ז והריטב"א בב"מ דף ע"ח ע"ב הובא באילת השחר שם דמתנות לאביונים אינם מדין צדקה אלא מדין שמחה והוא משלוח מנות לעניים).

משלוח מנות

מ. חייב אדם לשלוח לחבירו משלוח מנות הכולל לפחות שתי מנות שהוא שני מיני מאכלים או שני מיני משקין או אוכל ומשקה (שו"ע סי' תרצ"ה ס"ד ומ"ב שם סק"יט), ואין יוצאים אלא במשקה חשוב כמו יין או בירה אבל לא במים (הגרא"ל שטיינמן זצ"ל), ונכון שיהיו המנות חשובות לפי ערך המשלוח והמקבל (ביאור"ה שם בשם החי' אדם), וראוי לשלוח מאכלים לצורך הסעודה כמו בשר ודגים ודברים מבושלים ולא כמו שעושים אלו ששולחים רק מיני מתיקה ומתנות.

מא. אשה חייבת במשלוח מנות (רמ"א שם ס"ד), ואשה נשואה סומכת על משלוח מנות של בעלה ויודיע הבעל לאשתו שהוא שולח עבורה, וכן בני הבית הסמוכים על שולחן אביהם סומכים על מה שהוא שולח בשם כל המשפחה (ע"י מג"א סק"יט ומ"ב סק"יד), ויש מחמירים שהאשה ובני הבית ישלחו בעצמם (מג"א ומ"ב שם), ואי"צ שהמנות יהיו משל האשה דאין דין "לכס" במשלוח מנות (ע"י הליכות שלמה, ויתכן דכן הדין במתנות לאביונים דאין צריך שהמעות יהיו שלו וע"י בקובץ היכלא תשע"ה מהגר"ח רובין שליט"א).

מב. משלוח מנות צריך שיהיה דוקא ממיני מאכל ומשקה אבל לא בגדים וחפצים, ואולם אם נותן לו זיכוי במסעדה ליום הפורים נחשב כאוכל ויוצא יד"ח (אור לציון), וכן האוכל צריך שהיה ראוי לאכילה כגון בשר ודגים מבושלים אבל לא חיים (מ"ב שם סק"יט).

מג. צריך שמקבל המשלוח יקבל המנות לידו או לכל הפחות ידע מזה, אבל אם אינו בביתו אע"פ שאשתו ובני ביתו קבלו בעדו אם לא ידע המקבל מזה ביום הפורים אפשר דלא יצא יד"ח (ערה"ש שם סט"ז ומרן הגר"ח זצ"ל היה אף בודק מה ששלחו לו).

מד. כתב המ"א (סי' תרצ"ה סק"יב), "ני"ל דמי שאוכל על שלחן חבירו ולא הכין לו כלום פטור ממשלוח מנות", והיינו שחיוב משלוח מנות הוא חלק מהחיוב של סעודת פורים שיתן מסעודתו לרעהו אבל מי שאינו מכין סעודה לעצמו פטור ממשלוח מנות (וע"י מחצית השקל שם), ולפי"ז צ"ע על מנהג העולם שאוכלים אחד אצל חבירו וחתן אצל חמיו ונמצא שפטורים ממשלוח מנות וכששלחו מנות הרי הם כאילו מצווה ועושה, ולכן נראה שהאוכל אצל חמיו או אצל חבירו ישתתף בסעודה ויביא דבר מה לסעודה ובזה יתחייב במשלוח מנות ויקיים מצות משלוח מנות ככל ישראל (והסכים לזה מו"ר רבינו הגרא"ל שטיינמן זצ"ל).

מה. משלוח מנות צריך לשלוח לגדול דוקא, ואם שלח משלוח מנות לקטן לא יצא דמשלוח מנות איש לרעהו ולא לקטן (כה"ח סי' תרצ"ה סק"יב), ותלמיד יוצא במשלוח מנות לרבו דבכלל רעהו הוא במצוות (הגרא"ל שטיינמן זצ"ל).

מו. אין לשלוח מנות למי שאינו שומר מצוות משום שלא יברך על המאכלים, אלא מפני דרכי שלום (הגרא"ל שטיינמן זצ"ל).

מז. אין לאכול סעודה לפני שמקיים מצות מתנות לאביונים ומשלוח מנות (ע"י הליכות שלמה פ"ט סי"ט ומועדים וזמנים סי' רפ"ו כמו שאסור לאכול לפני שאר מצוות, ואמנם דעת הגר"ח אלישיב זצ"ל דכיון שעוסקין במשלוחי מנות כל היום הוי כשומר).

מח. יקדים מתנות לאביונים ואח"כ משלוח מנות שאין שמחה לפני הקב"ה כמו לשמח עניים ואביונים ודומה לשכינה (לשון הרמב"ם פ"ב ממגילה וע"י פמ"ג סי' תרפ"ז במשב"ז סק"ג שמסתפק בזה, ובשו"ת קרן לדוד סי' קס"ד מסיק שמתנות לאביונים קודמת).

סעודת פורים

מט. מצוה להרבות בסעודת פורים ובסעודה אחת יוצאים (רמ"א סי' תרצ"ה ס"א) והיינו דחיוב הסעודה הוא כל היום כדכתיב "יום משתה ושמחה" אלא שהקילו שדי בסעודה אחת לצאת ידי חובה, ומ"מ כל מה שאוכלים במשך כל היום הוא בכלל סעודת פורים (הגר"א במעשה רב דעשה סעודה כל היום), ועיקר הסעודה צריך להיות בעוד יום ולא סמוך לערב ובלילה (רמ"א שם ס"ב).

נ. יש לקבץ אנשי ביתו וחבריו לסעודה, כדכתיב "משפחה ומשפחה" וככל שמרבה באנשים מתרבה השמחה (מ"ב שם סק"ט).

נא. חייבו חכמים להשתכר בפורים עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי (שו"ע סי' תרצ"ה ס"ב), וי"א שישתה רק יותר מהרגלו וישן (רמ"א שם), ואין בזה דין שיעור רביעית אלא כל ששותה יותר מהרגלו ומגיע לידי שמחה בכלל (שו"ת שבט הלוי ח"י סי' ק"ז).

נב. מצוה מן המובחר להשתכר ביין דוקא, ומ"מ יוצאים יד"ח גם בשאר המשקים המשכרים כיי"ש ובירה (הגר"ח קרליץ זצ"ל).

נג. נשים אינן חייבות בשתיית יין (שו"ת שבה"ל ח"י סי' י"ח), וכן קטנים אין לחנכם בשתיית יין (עיין נטעי גבריאלי עמ' ת"ה).

נד. המזיק את חברו (כגון ששבר את משקפיו) מחמת שמחת פורים פטור מלשלם (רמ"א סי' תרצ"ה ס"ב), אבל אם כיון להזיק חייב לשלם (מ"ב שם סק"ד), וכל זה בהיזק קטן אבל בהיזק גדול חייב (מ"ב שם סק"ג בשם הב"ח).

נה. בן עיר שהזיק בירושלים בפורים דמוקפין מחמת שמחת פורים יש להסתפק אם הולכים אחרי הניזק וכיון שאצלו זה פורים פטור המזיק מלשלם או שהולכים אחרי המזיק שאצלו זה לא פורים וחייב לשלם, וזה תלוי בשני הטעמים שכתב הפמ"ג (א"א שם ס"ק ז' ח'), בטעם דמזיק מחמת שמחת פורים פטור דאם הטעם משום מחילה הרי זה תלוי בניזק, ואם הטעם משום דנחשב אנוס הרי זה תלוי במזיק, ומספק פטור מלשלם (שיעורי ליל שבת שיכון ה' תשע"ד).

נו. אם הוא סמוך לערב ונזכר שלא התפלל מנחה, ואינו יכול גם להתפלל מנחה וגם להתחיל את סעודת פורים, מה עליו להעדיף? עליו להעדיף את סעודת פורים מכמה טעמים א. מנחה יש לה תשלומין משא"כ סעודת פורים (עי' מ"ב סי' רפ"ו סק"ג). ב. סעודת פורים חיובה מדברי קבלה ג. סעודת פורים יש בה משום פרסומי ניסא והרי נ"ח קודם לקידוש היום משום פרסומי ניסא.

נז. חייב לעשות משתה ושמחה קצת בשני הימים י"ד וט"ו (רמ"א סי' תרצ"ה ס"ב), ומטעם זה ראוי לאכול פת בשני הימים (מורי הגרא"ל שטיינמן זצ"ל, ועי' שעה"צ סי' תרצ"ה סק"ד).

מלאכה בפורים

נח. נהגו שלא לעשות מלאכה בפורים והעושה מלאכה בפורים אינו רואה ברכה מאותה מלאכה לעולם (רמ"א סי' תרצ"ו סעי' א'), והמנהג שלא לעשות מלאכה הוא דוקא ביום, אבל בלילה עד הנץ החמה מותר (עי' ביאור"ל שם).

נט. לא יפתח חנותו בפורים פרט לחנות המוכרת מוצרים הצריכים לפורים כמו מכולת (ערוך השולחן סק"ב).

ימי הפורים

ס. כרכים המוקפים חומה מימות יהושע קוראים בט"ו, ועיירות שאינם מוקפות חומה קורין בי"ד (שו"ע סי' תרפ"ח ס"א).

סא. עיירות המסופקות יפו. לוד-אחיסמך. טבריה. צפת. בית שאן. עכו. באר שבע. שכונת גבעת המורה בעפולה. ויש המחמירים גם בחיפה. קוראים בהם בי"ד וט"ו, ולא יברך כי אם בי"ד שהוא זמן הקריאה לרוב העולם (שו"ע סי' תרפ"ח ס"ד), ונוהגים שמחה מתנות לאביונים ומשלוח מנות ב' הימים (מ"ב שם סק"י), ואומרים על הניסים בשניהם (מ"ב שם סק"ז) ובזמנינו המנהג שלא לומר על הניסים בעיירות המסופקות רק בי"ד בלבד (לוח א"י).

סב. עיירות הסמוכות ונראות לכרכים קוראים בט"ו (שו"ע שם ס"ב), ואולם הסמוכות ונראות לספיקות קוראים בי"ד (ביאור"ל שם בשם הברכ"י), וי"א דדינים כספיקות וקוראים המגילה בי"ד ובט"ו (חזו"א או"ח סק"ג סק"ג), ולכן הרבה נוהגים בבני ברק הסמוכה ליפו לקרוא המגילה גם בט"ו בלא ברכה, וכן נוהגים את שאר מצוות הפורים לבד מאמירת "על הניסים" (ארחות רבנו ח"ג עמ' ל).

בן עיר הנוסע לכרך (כ"ז מדברי הפוסקים מיוסד על דין השו"ע בסי' תרפ"ח סעיף ה' ומ"ב סק"ב)

סג. פרוז בן יומו נקרא פרוז ומוקף בן יומו נקרא מוקף, והיינו דאע"פ שביתו כל השנה בכרך מ"מ אם בי"ד נמצא בעיר נקרא פרוז וקורא בי"ד, וכן אם נמצא במוקפין ביום ט"ו נקרא מוקף (מ"ב שם).

סד. בן עיר העולה לירושלים בליל ט"ו קודם עלות השחר [ולחזו"א מתחילת ליל ט"ו], אם עקר דירתו לגמרי מתחייב פעם נוספת בכל מצוות הפורים (ביאור"ל תרפ"ח בשם הירושלמי), ואם הלך שם רק ליום אחד ספק אם מתחייב שוב בט"ו, ועל כן קורא מגילה בלא ברכה (עי' חזו"א או"ח סי' קנ"ב סק"ו), ואמנם בן כרך שהיה בי"ד בעיר כשחזור בליל ט"ו לביתו ביום חייב בקריאה בברכה.

סה. בן עיר הנוסע לכרך ביום ט"ו אחר עלות השחר אין לו שום חיובים של יום ט"ו.

סו. בן כרך הנוסע לסעודת פורים להוריו הגרים בעיר ביום י"ד וחוזר בליל שושן ליום חייב לקרוא מגילה בליל ט"ו בברכה, ועל כן נוהגים בהרבה בתי כנסיות הקוראים מגילה בליל ט"ו בבני ברק מספק לתת לבן ירושלים לקרוא את המגילה בברכה.

סז. בן עיר הנוסע לירושלים בליל ט"ו יכול לקבל עליה לתורה בבוקר בקריאת התורה של פורים [ולדעת החזו"א רק אם נמצא שם לפני שקיעת החמה], אולם אם הגיע אחר עלות השחר אינו יכול לקבל עליה לתורה.

סח. תלמידי ישיבה שהגיעו לירושלים אחר עלות השחר ועושים שם מנין של שחרית לא יקראו קריאת התורה של פורים אלא יקראו קריאת התורה של אותו שבוע, ואם חל ביום שאין בו קריאת התורה כמו השנה אין קוראים בתורה כלל.

סט. בחורי ישיבות הלומדים בערי הפרוזות ונוסעים בליל ט"ו לבית הוריהם שבירושלים י"א דהרי זה כעוקר דירתו לירושלים דבית הוריו נחשב כעיקר ביתו ומתחייבים בקריאה בברכה (הגרש"י אויערבך זצ"ל), וי"א דעיקר ביתו נחשב בישיבה ואין חייב לקרוא מגילה רק מספק בלא ברכה (שבות יצחק עמ' כ"ו בשם הגר"י אלשיך זצ"ל).

ע. הנוסע במטוס ביום י"ד אם יגיע לביתו שבכרך בליל ט"ו קורא רק בט"ו ואין נחשב פרוז בן יומו משום שאינו יושב בערי הפרוזים אלא מהלך (קה"י מגילה), ואם ישהה במטוס גם בט"ו קורא בי"ד כרוב העולם (חי' הריטב"א י"ט מגילה).

אבל בפורים

עא. אבל בתוך שלושים יום לקרוביו או בתוך י"ב חודש לאביו ואמו מחוייב בסעודת פורים ומותר לו לאכול בחבורה בביתו דמצוה לאכול בחבורה כמו שנאמר משפחה ומשפחה, ולא יעשה הסעודה חוץ לביתו, ומ"מ אם לא יהיה לו סועדים בביתו מותר לעשות הסעודה אף חוץ לביתו, אך לא ישתתף בריקודים ולא ינגן בכלי זמר (הגר"י קרליץ זצ"ל).

עב. אבל חייב במשלוח מנות ואפילו בעיירות המסופקות שולח בשניהם אפילו תוך שבעה, אבל לא ישלח דברים המשמחים רק דברים פשוטים (שו"ע סי' תרצ"ו סי' ומ"ב סק"י), ולא ישלח אלא כפי החיוב ולא יותר (בן איש חי פי תצוה ה' פורים אות י"ח).

עג. אין שולחין משלוח מנות לאבל על אביו ואמו כל שנים עשר חודש ולשאר קרובים ל' יום (רמ"א סי' תרצ"ו סי' ומ"ב שם), אבל מותר לשלוח למשפחתו של האבל, וכן אם שלחו לאבל משלוח מנות מותר לקבלו (שו"ת שבט הלוי ח"י סי' ק"ז אות ג').

עד. מותר לשלוח מנות לרב ולמלמד שהוא אבל דזה הוי כתשלום חוב, וכל מקום לפי מנהגו (מבית לוי מועדים).

עה. אין האבל עובר לפני התיבה בפורים בשני הימים שמרבים בהם שמחה ואין אומרים בהם למנצח (ועי' בעליות אליהו שפעם אחת בבית מדרשו של הגר"א רצה אבל אחד לעבור לפני התיבה בפורים, וכאשר התעטף בטלית מנע אותו הגאון ואמר "אבל וחפוי ראשי").

דעת ואמונה

מתורתו של

הגאון רבי עמנואל טולידאנו שליט"א

גיליון מס' 96

“ואשר לא צדה – והאלוקים אינה לידו”

תרומה תשפ"ג

והאלוקים אינה לידו

אומרת התורה “ואשר לא צדה והאלוקים אינה לידו, ושמתו לך מקום אשר ינוס שמה” (שמות כא, יג) מי שהרג את חבריו בשוגג, ולא ע”י צדיה וזדון, יש לו חובת גלות כדי להתכפר על חטאו. ומה הכוונה “והאלוקים אינה לידו”? הביא רש”י מחז”ל (מכות י, ב) “הכתוב מדבר, בשני בני אדם, אחד הרג שוגג ואחד הרג מזיד, ולא היו עדים בדבר שיעידו, זה לא נהרג וזה לא גלה, והקב”ה מזמן לפונדק אחד, זה שהרג במזיד יושב תחת הסולם, וזה שהרג שוגג עולה בסולם ונופל על זה שהרג במזיד והורגו, ועדים מעידים עליו ומחייבים אותו לגלות, נמצא זה שהרג בשוגג גולה, וזה שהרג במזיד נהרג”

והיינו שההורג בשוגג שלא היו עליו עדים, מזמן לו השם להרוג שוב בשוגג בפני עדים, ע”י שעולה על סולם ונופל עימו על אדם אחר שהרג במזיד, בלא עדים שימיתו אותו ע”י ב”ד, וכולם באים על עונשם הראוי להם, וההורג במזיד נהרג, וההורג בשוגג גולה.

ידן ארבע מיתות לא בטלו

והנה אמרו בגמרא (כתובות ל, ב) “מאז שבטלה סנהדרין (היינו שמאז שגלתה סנהדרין גדולה מלשכת הגזית, אין רשות לכל ב”ד לדון בדיני נפשות, שכל הסמכות שלהם לדון הוא רק מכה הב”ד הגדול) אע”פ שבטלו ארבע מיתות, דין ארבע מיתות לא בטלו” והיינו שמי שעבר עבירה שחייבים עליה מיתת ב”ד, השם מזמן לו למות במיתה שנתחייב בה “ומי שנתחייב סקילה, או נופל מן הגג או חיה דורסתו” והיינו שסקילה יש בה ב’ אופנים, ראשית היו זורקים אותו מגובה שני קומות, ואם לא מת היו רוגמים אותו באבנים (סנהדרין מה, א) כמו שנאמר בפסוק “סקול יסקל או ירה יירה” שאם לא מת ע”י שירותים אותו מהגג, אז סקול יסקל.

וכמו”כ מי שנתחייב מיתה, הרי הוא מת באחד משני האופנים, או נופל מהגג, או חיה דורסתו, שהמכה שבאה לו מהחיה, היא עוצמתית כהכאה של רגמת אבנים. כמו שראיתי בעבר כשהייתי בגן חיות באיזה מקום בעולם, שהמטפל של גן חיות נכנס מאיזה שהיא סיבה לכלוב של האריה, והאריה נתן לו מכה בכתף, והוריד לו את היד! מכה של חיה זה כח עצום שקורע במקום את השריר והעצמות, ומצינו בספר שופטים ששמעון לקח לחי של חמור והרג בה אלף איש, לחי של חמור יש בה את עצם הלסת והשיניים, ומכה של חיה הרבה בנ”א.

“מי שנתחייב שריפה או נופל בדליקה או נחש נושכו” נחש הוא ג”כ כשריפה, שהרי במיתת שריפה, לא היו שורפים במדורה, אלא פתחו את פיו, ושפכו לתוכו עופרת רותחת, ונשרף לו הוושט והקיבה ומת. וכך הוא ג”כ כשמכישו נחש, שהארס מחלחל לתוך גופו ושורפו. אצל הגויים שורפים במדורה, וכך עשו בעבר האנגלים לז’אן דק שהיה גיבור צרפתי, שהיכה באנגליה בנחישות ועוצמה רבה, וכשתפסו אותו עשו מדורה גדולה, והעלו אותו באש “ומי שנתחייב סייף, נמסר למלכות, או ליסטים באים עליו, ומי שנתחייב בחנק או טובע בנהר או מת בסרויכ”

מדוע ההורג במזיד נהרג בסקילה

לאור דברי הגמרא הנ”ל יש להקשות, מדוע אמרו שמי שהרג במזיד מזמן לו השם שאחר יפול עליו בסולם וימות, הרי זה מיתה של סקילה, שנופל עליו דבר כבד כאבן והורגו, ועל חטא של רציחה מגיע עונש קל יותר של סייף ולא עונש סקילה.

וגם אם אותו הורג במזיד הרג את חבריו בסקילה, אין ענשו אלא בסייף, וכמו שאמרו בריש מכות “ומה הסוקל אינו נסקל” והסיבה לזה מפני שעיקר העוולה ברציחה היא נטילת הנפש, ולכן אין הבדל באיזה אופן הרגו, ובכל אופן נהרג במיתת סייף.

וכעין קושיא זו הקשו בסנהדרין (לו, ב) על מה שאמר רבי שמעון בן שטח: שיראה אחד שרץ אחר חברו לחורבה, ורץ אחריו וראה סייף בידו ודמו מטפף והורג מפרפר, ואמר לו: רשע, מי הרג לזה? היודע מחשבות יפרע מאותו האיש שהרג את חבריו, אמרו: לא זז משם עד שבא נחש והכישו, ומת.

והקשו בגמרא הרי מיתתו בסייף, ומדוע נהרג ע”י נחש שהוא שריפה, ותירצו בגמרא, “ההוא חטא אחייתי הוה ביה” שהיה לו עוד חטא עם חיוב מיתה של שריפה, ומי שנתחייב שתי מיתות ב”ד - נידון בחמורה.

והיה מקום ליישב גם כאן, שהרוצח במזיד נידון גם על עבירה אחרת כגון חילול שבת, ולכן מת בסקילה, אבל אם כן תיקשי, למה הזכירו בכלל שנזדמן לשם מי שהרג במזיד, ולא אמרו שחילול שבת, ובגמרא הנ”ל י”ל שכך היה מעשה שהרג את הנפש, אבל במה שפירשו את הכתוב “וה” אינה לידו” למה הזכירו בכלל שהרג את הנפש?

האם גלות אחת מועלת לשתי רציחות?

הנה הרוצח בשוגג שבפעם הראשונה הרג בלא עדים, ולא קיבל גלות, וכעת הזדמן לו משמים שוב לרוצח בכדי בכדי שיחייבוהו גלות, ויתכפר על רציחתו. ויש לשאול על זה, הרי הגלות שהוא מתחייב כעת הוא עבור הרציחה השנייה, ואיך הגלות הזו מכפרת על רציחתו הראשונה.

אלא שיש להסתפק בענין זה, באדם שהרג שתי בני אדם בשוגג, האם מתחייב בגלות אחת, ומכפרת לו על שניהם, או שצריך לגלות עד מות הכהן הגדול, ואח”כ לחזור שוב לגלות, עד שימות הכהן גדול השני, וזה נוגע במי שנהג במכונת ודרס בשוגג שני בני אדם ומתו, האם מתחייב גלות אחת או שנים.

ומדברי הגמרא הנ”ל יש ללמוד, שמי שהרג שתי פעמים בשוגג, הרי הוא מתכפר בגלות אחת, ולכן מזמן לו השם שיהרוג שוב בשוגג בפני עדים, בכדי שילך לגלות, וכך יתכפרו לו שני העבירות.

מה טעם הריגתו הראשונה בשוגג?

נראה מדברי חז”ל שהדבר שגורם לאדם להרוג בשגגה הוא, שכבר הרג פעם אחת בשוגג בלא עדים, וצריך להבין, א”כ למה בפעם הראשונה הוא הרג בשוגג, ומה גרם לו אז להרוג?

ואמנם התשובה לכך היא פשוטה, הסיבה שאדם חוטא בשוגג, היא לא רק מחמת זה, שהשם אינה לידו, ויתכן שזה מחמת חוסר זהירות, שהיה חוטב עצים ולא נזהר, ונכנס לשם מישוהו והרגו בשוגג, ועוד סיבה יתכן שכיון שהוא חטא בחטאים אחרים, זה גרם לו לחטוא גם בהריגה בשגגה, כמו שאמרו במכות (י, א) “לעולם לא ילמד אדם תורה לתלמיד שאינו הגון” שמה יגלה ויצטרך לגלות עימו. והיינו שתלמיד שאינו מדקדק במצוות, ועושה עבירות שדש בעקביו, העוונות שלו יכולות לגרום לו להרוג אדם בשוגג.

הרי שיש כמה דברים שגורמים לאדם להגיע לרציחה בשוגג, ומלבד זה, יש גם אפשרות שאדם שכבר הרג בעבר בשוגג, והאלוקים מזמן לו שיהרוג שוב, כדי שיראו אותו עדים ויחייבוהו גלות ויתכפר.

חיוב גלות - גם משום עונש

בריש מכות (ב, ב) אמרו שעדים זוממים שזממו חיוב גלות, אינם גולין, ולומדים כן מפסוק “הוא ינוס” “הוא” ולא זוממיו. וצריך להבין למה הוצרכו ללמוד מפסוק זה, הרי אמרו שם, שאם עדים זממו לחייב כופר, אינם מתחייבים בכופר, למ”ד שכופרא כפרה, והטעם כ’ רש”י והראשונים “מפני שלא הרג שורם אדם” והיינו שלא שייך לחייב את העדים זוממים בחיוב של כפרה.

וטעם הדבר, משום שבכפרה לא שייך לנתק את החיוב - מהחטא, שכל המושג כפרה בא יחד עם החטא, ולכן מי שהתעצל בשמירת שורו חייב כופר, ומי שלא חטא לא שייך לחייבו, כפרה קשורה עם מעשה העבירה (כמו חטאת חלב שמכפרת רק על חטא של חלב, ואם אח”כ אכל דם, לא יכול להביא את החטאת לעבירה של דם, כי היא חטאת חלב) וכמו”כ בכל קרבן וכפרה הם מחייבים רק את בעל העבירה, ולא ניתן לחייב בהם את העדים זוממים.

ולפי”ז לכאורה גם בחיוב גלות אנו יודעים מסברא, שלא ניתן לחייב את העדים לגלות, כיון שהוא כפרה, והם לא הרגו את הנפש, ולמה הוצרכו למעט חיוב זה מהפסוק.

ונראה ליישב, שגלות הוא לא רק כפרה לרוצח, אלא יש בה גם תורת עונש, ולכן ללא הפסוק היה שייך להטיל על העדים זוממים לגלות, מצד העונש שבו.

אין הנזק והתועלת ביד הנברא – כי אם ביד הבורא יתעלה

חובת הלבבות, אבל בזיווגים – גם המחשבה וההחלטה, היא מאת השם. בזיווג של אישה לאיש, לא נמסר ביד האדם, גם ההחלטה, והיינו שהשם מכין את מחשבות האדם ואת רצונות הלב שלו, שיחליט שהוא רוצה באישה הזו, נמצא שגם החלטה של בני אדם אין כאן, והכל מאת השם.

כשאדם מברר על שידוך הוא שואל את פלוני ואלמוני, וכשהוא מזדמן לאישה הראויה לו, השם מסדר לו אנשים שידברו רק בשבחה, וכך נכנס לו בלב לרצונה, וגם האשה מבררת רק אצל מי שידבר במעלותיו וכך נכנס בליבן לרצות זה את זה.

האדם נראה לו, שהוא מברר, וחושב, ומחליט, אבל האמת שכל הלך המחשבות שלו, והרהורי ליבו מושפעים רק מרצון השם, שהוא זה שמכין אותו למצוא את זיווגו.

כיו"ב שמעתי מהרבי הרב שך, שאמר על הפסוק בתהילים "לאדם מערכי לב - ומהשם מענה לשון" היינו שאמנם מערכות הלב הם ביד האדם, אבל מענה הלשון בפועל הוא רק ביד השם, ואמר ע"ז הר' שך, שלפעמים גם מערכי הלב הם מאת השם, הבורא עולם מכין את האדם לכך שיהיו לו רצונות כאלו ואחרים, נמצא שכל מחשבות האדם ומערכות ליבו הם של הב"ה, וכמו אצל פרעה הרשע, שהשם הכביד את ליבו, והלב של פרעה היה ביד השם, וכמו"כ אמרו "לב מלכים ושרים ביד ה'".

וזה היחודיות של זיווגים שהם רק מהשם, שאין בהם מערכי לב של האדם, וכל המחשבות והרצונות סביב זה, הם ממיתו יתברך.

אתם חשבתם עלי רעה - והאלוקים חשבה לטובה

לאחר פטירת יעקב אבינו, חששו אחי יוסף, שהוא ישיב להם כגמולם, על שמכרוהו למצרים, ונאמר בתורה שיוסף ניחם אותם ואמר להם "אתם חשבתם עלי רעה, והאלוקים חשבה לטובה" יוסף מנחם אותם שהבורא עולם סיבב את כל המכירה שלו בכדי להחיות את כולם, והרי זה לטובה.

ואמנם לא מובן מדוע פתח יוסף בתחילת דבריו "אתם חשבתם עלי רעה" והרי הוא בא כעת להרגיע את אחיו, ולהפיג את החששות שלהם, וא"כ למה הוא צריך לומר ולהזכיר "אתם חשבתם עלי רעה"? ונראה לי הביאור, שיוסף אומר להם: הרי למרות שניסיתם לעשות לי רעה, בכל זאת לא הצלחתם! ולהיפך, דוקא באותה הפעולה שניסיתם להרע לי, צמחה מזה טובה גדולה, וא"כ מה יש לי לשמור לכם טינה, או להקפיד עליכם, הרי "אין הנזק והתועלת ביד הנברא" אין לכם שום כח, גם אם תהפכו עולם ומלואו בכדי להרע לי – לא תצליחו, אין לנברא כח לזה, רק לבורא עולם, וממילא מה יש לי לשנוא אתכם, או להחזיר לכם, מאחר שהנזק לא בא מאיתכם.

וזהו מה שהביא שם רש"י מחז"ל, שאמר להם "אם עשרה נרות לא יכלו לכבות נר אחת, כ"ש שני אחד לא יכבה עשרה נרות" המסר של יוסף לאחיו, היה, שאין שום דרך לאיש לפגוע באחיו, מעבר למה שנגזר עליו מאת השם, ולכן אתם לא עשיתם לי רע, ואני ג"כ אינני יכול להשיב לכם רעה.

המשגיח ר' יחזקאל לעוונשטין זצ"ל היה רגיל לצטט את דברי חובת הלבבות בשער הביטחון "אין הנזק והתועלת ביד הנברא - כי אם ביד הבורא יתעלה" והיינו שאין מה לייחל לבני אדם שיושיעו אותך, כי הישועה באה רק מהקב"ה ולא מבנ"א, וכמו כן אין מה לחשוש מבני אדם שיעוללו לך רע, כי אינם יכולים להזיק לך, וכפי שאמר יוסף לאחיו, כשחששו שהוא ישיב להם כגמולם לרעה "אתם חשבתם עלי לרעה - ואלוקים חשבה לטובה" אמר להם יוסף, אתם הרי לא יכולים להזיק לי, וא"כ למה שאני יזיק לכם?! אין אדם בעולם שיכול להזיק לשני! כל מה שקורה הוא רק מגזירת הבורא, ולכן אין מה לפחד מבני אדם כלל, רק מהקב"ה, שאם הוא לא גוזר שיקרר לו משהו, לא יקרר מאומה.

[ויש לשמוע מדברי האוה"ח הקדוש (פרשת וישב) שפירש למה ראובן אמר לשים את יוסף בבור, ולא להורגו, כי רצה שישאר בין בע"ח שאין להם בחירה, ואז יהיה ביד השם וינצל, ומשא"כ אם ישאר ביד בני"א הרי הם בעלי בחירה, ויכולים להזיק לו ולהרגו]

מדוע רוצה מתחייב מיתה?

והקשה בחובת הלבבות, א"כ מדוע הרוצח חייב מיתה, הרי אם הוא נהרג, בהכרח שכן גזר עליו מבורא עולם, ומה יש לחייב את ההורג?

ותירץ החוה"ל שבכל מעשה שעושה האדם, הוא מורכב ממחשבה וביצוע, המחשבה וההחלטה היא בבחירת האדם, והביצוע הוא גזירת הבורא, וכיון שהמחשבה היא בבחירת האדם, הרי הוא נענש על כך שבחר והחליט לעשות רע, למרות שהביצוע של העבירה אינה בידו.

נהניתי לשמוע את דברי החוה"ל האלו, שבהם הוא מלמד אותנו, שאמנם יש לאדם בחירה, אבל היא רק במחשבה ובהחלטה, וכשבא לבצע את רצונו, הכל תלוי רק בגזירת הבורא, אמנם אתה יכול לבחור ברע ולהחליט להרוג את פלוני, אבל לא תצליח להביא את המחשבה הזו לביצוע, כי אם לא נגזר עליו למות, לא תוכל להרגו! וכשהאדם הורג הוא נענש על כך שבחר ברע, ומצידו הוא ביצע הריגה, למרות שהצלחת המזימה שלו היתה רק ע"י הקב"ה, שגזר עליו למות, שכיון שאתה בחרת ברע, הרי אתה נענש עליו.

"לאדם מערכי לב" - לפעמים גם הם מהשם

בעבר דיברתי באיזה שבע ברכות, והבאתי את דברי הגמרא (מו"ק יח, ב) "מן התורה מן הנביאים ומן הכתובים, מה' אשה לאיש, מהתורה דכתיב מה' יצא הדבר, מהנביאים דכתיב ואביו ואמו לא ידעו כי מה' היא, מהנביאים דכתיב ומה' אשה משכלת".

ותמהתי בזה, מה הפשט מהשם אישה לאיש? וכי יש דברים שאינם מהשם? הרי כל העולם מנוהל על ידו, וכל דברינו ומקרינו אין בהם שום טבע, אלא הכל מגזירת הבורא, והוא לבדו עשה עושה ויעשה לכל המעשים כולם.

ואמנם התשובה לכך נראה לי, שבכל המעשים כולם, אמנם הביצוע הוא בידי שמים, אבל המחשבה וההחלטה היא בידי אדם, כפי שכתב

בדעת הפנ"י שהאיסור ליהנות מהעוה"ז בלא ברכה הוא דאורייתא

ונראה ליישב, דהנה כל הפעלי חיים (חיות בהמות, עופות זגים, שרצים ורמשים) אוכלים בלי ברכה, ובמה גרע אדם, שאסור לו ליהנות מהעולם בלא ברכה.

וצריך לומר שאדם שהוא בר דעת, והוא יכול להכיר בטובתו של הקב"ה, אז מוטל עליו להודות, ואין לו ליהנות בלא הודאה. ואולם כל זה שייך רק כשהוא יכול, אבל כשאינו יכול לברך, כגון בעל קרי, או מי שמתו מוטל לפניו (שקבורתו עליו, ופטור מן הברכה מדין עוסק במצוה פטור מן המצוה, וממילא אסור לו לברך דהוי זה זלזול במת) כיון שאינם יכולים לברך, הרי באופן זה אינם לא גרע אדם מכל הפעלי חיים שאוכלים בלא ברכה.

וענין ב"ב (ח, א) שרבי פתח את אוצרותיו בשני בצורת, והתנה שלא יכנסו אליו ע"ה, שאין פורענות באה לעולם אלא בגלל ע"ה. ובא אחד ואמר לו, רבי פרנסני! א"ל קרית, שנית הלכות, ואגדות למדת, א"ל לא, אמר לו רבי אזי במה אפרנסך, אמר לו פרנסני ככלב וכעורב, ופירנסו, והיה רבי מצטער ואומר אי לי שנתתי מפיתי לע"ה, אמרו לו תלמידיו, שמא אינו ע"ה, אלא שאינו רוצה ליהנות מכתרה של תורה, בדקו אחריו ומצאו שהוא ר' יונתן בן עמרם תלמיד רבי, ע"ש.

ונראה שגם כלפי הקב"ה יש מושג כזה, שכשהאדם לא יכול לברך, כבעל קרי ואונן, הרי הוא טוען להשם, פרנסני גם בלא ברכה, שאני לא גרע מכלב ועורב, שאוכלים בלא ברכה, שבעצם הקב"ה זן ומפרנס את בריותיו בחינם גם בלא שידור לו, ושולחנו ערוך לכל ומכין מזון לכל בריותיו אשר ברא, ואין בזה גול שקוב"ה שברא בריותיו הוא לא בראם שימותו ברעב, ויכול לטעון להקב"ה פרנסני ככלב וכעורב, ורק מי שמבין את ההודאה ויכול להודות, יש עליו טענה לא לאכול בלא תשלום.

בריש פרק כיצד מברכין (לה, א) דנה הגמ' מנ"ל דצריך לברך ברכת הנהנין, ומסיק "אלא סברא הוא, שאסור לו לאדם שיהנה מן העולם הזה בלא ברכה" וכי' התוס' "וקרא דנסיב לעיל אסמכתא בעלמא" ומשמע מדבריהם שסברא זו היא רק מדרבנן, וכן משמע מהרי"ף (ברכות יב, א) שכתב דבמקום ספק ברכה, אין צריך לברך, כי ספיקא דרבנן לקולא, והיינו שחובת ברכה היא רק דרבנן.

ואמנם בתוס' שם כי' בשם ר"י דבמקום ספק ברכה יש להחמיר. וביאר רע"א שם דאף דבשאר ברכות הולכים להקל, מ"מ בברכת הנהנין, מלבד החיוב ברכה, יש איסור ליהנות מן העוה"ז בלא ברכה, ולכן יש להחמיר. ולכאוי' אינו מובן, שהרי גם האיסור ליהנות מן העוה"ז בלא ברכה הוא מדרבנן, ומ"ט לא אזלינן ביה לקולא.

ונראה מזה לכאוי' דנקט הרע"א לד' תוס' שהאיסור ליהנות מהעוה"ז בלא ברכה, הוא מדאורייתא. וכ"כ הפנ"י ברי"ף כיצד מברכין, שהאיסור לאכול בלא ברכה הוא מדאורייתא, שהרי בכל דוכתי סברא דאורייתא היא. ואפשר לומר לפנ"י שמש"כ התוס' דקרא אסמכתא הוא, כוונתם, כיון שיש סברא לא בעינן קרא, כמ"ש בכמה דוכתי, למה לי קרא סברא היא, ואין הכי נמי דתוס' סברי כשיתסם בדף יב. שהאיסור לאכול בלא ברכה, דאורייתא הוא.

אבל יש לשאול על זה ממה שאמרו לעיל (כ, ב) "בעל קרי מברך לאחריה ולא לפנייה" ואם חיוב ברכה דאורייתא היא, איך מותר לו ליהנות בלא ברכה. וכן אמרו לעיל (יח, א) "מי שמתו מוטל לפניו, ואינו מברך לפנייה" וכן בדף (טו, א) אמרו הפועלים אין מברכים לפני המזון (כיו"ב מצניח דעת רבי יהודה (מ, ב) שאין מברכים על מין קללה, ומותר לאכול בלא ברכה)

גיליון זה נכתב על פי הבנת הכותב בלבד
לתרומות והצדקות נא ליצור קשר בטל' 054-8520-936
או דרך נדרים פלום בהיפוש ע"מ אור
או באמצעות הטל' 03-7630585 שלוחה 6465
ניתן לקבל את הגיליון במייל 6082566@gmail.com

ניתן להאזין לשיחה זו בשידור חי כל מוצ"ש בשעה 7:40
במערכת "קול השו"ן בקו ישיר 0738-718-148
כמ"כ ניתן לשמוע שם עוד שיעורים ושיחות ממורינו הרב שליט"א
ובמערכת "קול יהודי מרוקן" 0747-962-335 שלוחה 2-2
שמעו ותחי נפשכם

ועצי שימים

ההבדל בין מספר העמודים בפרוכת למספרם במסך, יגלה סודות מכבשונו של עולם שאי אפשר להולמם בשכל אנוש, יחד עם הידיעה שלפני כל סוד ועומק, כן חייבים להשתמש בשכל אנוש. הערות בפרשה

כמו יתר החומרים? דווקא בדבר שדורש הכי הרבה מאמץ פיזי, לא התרחש גם?

וכנראה שיש כאן לקח לדורות.

נלמד אספקט אחד, צדדי, כמעט חשאי, באותם עצים.

המסך והפרוכת

שני מסכים מבדילים היו במשכן. הראשון נקרא 'פרוכת', מבדיל בין הקודש לבין קודש הקדשים, שם נכנס הכהן הגדול ביום הכיפורים. והשני נקרא 'מסך', הוא המבדיל בין אהל מועד לבין חצר המשכן.

שלושה הבדלים משמעותיים היו בין שני המסכים הללו. הפרוכת עשויה מעשה חושב כרובים, והמסך מעשה רוקם. הפרוכת תלויה על ארבעה עמודי עצי שטים, והמסך על חמשה. הפרוכת על אדני כסף והמסך על אדני נחושת.

ויש עוד הבדל אחד, עליו נתעכב. הבדל אותו מביא החזקוני (כו, לב), לגבי מיקום העמודים. זה לשונו: 'עמודים אלו היו עומדים בתוך אויר רחבו של משכן. לפי שאין בכך שום מירוד ודוחק, שאין נכנס ויוצא שמה רק כהן גדול ד' פעמים ביום אחד בשנה.

'אבל לפתח המשכן, היו חמשה עמודים. שנים מהם - אחד כנגד כותל דרומי והאחד כנגד כותל צפוני. והשלישי כנגד אויר חללו של משכן, לפי שנכנסין ויוצאין בו תדיר, ואם יהיו שם יותר משלשה עמודים הם טורדים ודוחקים את הנכנסים והיוצאים'.

עמודי הכניסה לקודש הקדשים היו בתוך חלל המעבר, כי רק הכהן הגדול עובר שם. אבל בפתח המשכן היו נכנסים ויוצאים רבים, והיה צריך לדאוג שלא יהיו הרבה עמודים חוסמים את המעבר. לכן שניים בצדדים ושלושה בחלל, ולא ארבעה.

פירוש נוסף של החזקוני, אותו הוא שולל לבסוף: 'ויש מפרשים הטעם שלא היו לפרוכת רק ד' עמודים, לפי שהיה נתון בין שתי כתלי המשכן ויכולין לתת הכלונס שהפרוכת תלוי בו על ראש שני כתלי המשכן לצפון ולדרום.

אחר כל שעבוד מצרים, המכות והגאולה, אחר מתן תורה והיות עם ישראל לעם סגולה, הגיעה השעה המרוממת בה בונים בית לשמו יתברך, משכן להשרות שכינתו בתוכם.

לא מן השמים ירד המשכן, לא כלול בהדרו הופיע. מאת כל איש אשר ידבנו לבו נבנה המשכן, זהב כסף ונחושת, יריעות עזים ועצי שימים. בסך הכל ט"ו מינים שונים, שהיקרים בהם היו אבני מילואים לאפור ולחושן. אבנים יקרות מסוג מסוים ובגודל מסוים.

במדבר היו ישראל. לא במקום שווקים ותגרים, ולא מצויים ביניהם רובלים, למעט תגרי אומות העולם שמכרו מיני מאכל (וימא עה:). את הזהב הכסף והנחושת, אכן נתנו ישראל מביות מצרים ובזת הים. את האבנים היקרות הביאו הנשיאים - ולחד מ"ד, נשיאים ממש, היינו רוחות ועננים (שם ע"א).

בכתף ישאו

המאמץ הקשה ביותר, לכאורה היה סביב עצי השמים. יעקב נטע, מאות שנים קודם לכן. במשך דורות השיעבוד, מוצנעים היו העצים הללו בארץ מצרים, ייתכן שכאשר הכביד עול השעבוד, התבוננו ישראל בעצים הללו, זכרו את תכליתם ונחה דעתם. אולי גם טיפחו אותם בצורה יוצאת דופן, באשר נתנו להם את התקווה לגאולה.

ולכסוף, עת קרוא לאסירים דרור, נשאו העבריים את העצים על שכמם ברינה, עמם יקימו את המשכן המקודש. עצים גדולים וכבדים היו, והכל היה כדאי בכדי שיוכלו לבנות בית להשראת השכינה.

וכעת נשאל, כפתיחה בעלמא -

כל כך הרבה ניסים היו באותם דורות, וכל כך הרבה ניסים היו בעצם הקמת המשכן. אבני מילואים שהגיעו בעננים ועורות תחשים שנבראו במדבר השמים לשעתו, מעשה המנורה ומעשה לחם הפנים. קשה היה להביא לפניהם את עצי השיטים מוכנים,

'אבל למסך שהיה נתון תחת אויר השמים ולא היו כתלים לצדיו כמו שהיה לפרוכת, הוצרך לו חמישה עמודים'.

כלומר, הסיבה היא טכנית. כשיש שני כתלים בצדדים, אפשר להניח מוט עליו תהיה הפרוכת. אבל במסך הנתון תחת כיפת השמים, לא היו כתלים בצדדים, הוצרכו לחמישה עמודים. הוא לא מסכים עם הפירוש הזה, דאם כן מה היו משמשים העמודים, אלא ראשון עיקר.

התבנה הפשוטה

קודם כל כתוב בדברי החזקוני, לפני שאתה מחפש טעמים, התבונן בדעתך בהיגיון הפשוט מה מונח לפניך, ולמה הוא נעשה. לא בהכרח לחפש סיבות סגוליות או דרשניות, אלא בפשט המציאות, במיקום של הפרוכת תחת אויר השמים או בתוך היכל הקודש.

היסוד הפשוט הזה שייך בכל חלקי התורה. הדרישה הראשונה מהאדם היא להשתמש בתבונה שיש בראשו. כל אמונת אברהם בבוראו, התחילה מהתבוננות שכלית, מעודו ילד רך בשנים ('התחיל לשוטט בדעתו', 'היה תמה היאך אפשר' וכו'. רמב"ם פ"א מהלכות ע"ז ה"ג) ועד שעמד איתן בדעתו.

בשביל להאמין בבורא, לא מוכרחים להיות חוקר המכיר את מערכות השמש וגלקסיות הכוכבים ואז להתפעם ולומר, אכן יש אלוקים במקום הזה. די לך במה שאתה רואה מול עיניך, אילו ידעת להסתכל נכון, להתבונן נכון ולהשתמש בפשטות בתבונה הבסיסית שיש בכל אדם.

כך היה גם אליהו הנביא שהחזיר בתשובה עם הארץ שלא שנה ולא למד בטענה שלא נתנו לו בינה ודעת מן השמים (תד"א פ"ד). אליהו לא הוכיח באותות ובמופתים וגם לא מפסוקים, רק מינה ובינה, מדעתו של אותו אדם שמסוגל לארוג מצודות ולהעלות שלל דגים. התבוננות שכלית בדעתו של האדם.

פנה אל רחבים

סיפרו אודות יהודי שתמה על החרוז בפיוט השבת, 'לאל ירצו כמנחה על מחבת', מדוע על מחבת ולא על מרחשת, וניסה להסביר שמרחשת מעשיה רוחשין והרי בשבת צריך לשתוק ולא

לדבר דברי חול וכו'. הפסיקו הרב מברסק ואמר: הפייט יסד 'מחבת', כי המילים נחרזות טוב יותר, מיותרת דרשתו של מר.

הגיונו של האדם ניתן לו כדי שיוכל להבין ולהשכיל בעסקי התורה, ואם אינו משתמש בו אלא תיכף ומיד פונה למדרגות אחרות, ייתכן שאיבד כאן את הבסיס של לימוד התורה.

הגדרות דקות

שני פירושים נמסרו בחזקוני. וברי לנו הדבר, כי כאשר אחד מברכותינו הראשונים כותב פירוש, אף אם הוא נדחה על ידו לבסוף, אין זו 'הצעה לפירוש' חלילה, אלא הפירוש הוא התורה הקדושה בעצמותה. כל גימטריא של רבינו בעל המורים הקדוש כמו כל שיטה בהלכה של רבינו יונה או הבנה מחודשת במחלוקת תנאים בדברי הרשב"א, כולם אמת לאמתה של תורה.

ואחר הקדמה זו, נתבונן בפירוש הראשון של העמודים בכניסה לאוהל מועד. הכתוב מבקש לחוס על זרימת הנכנסים והיוצאים, ומשום כך מצמצם את העמודים מארבעה לשלושה. האמנם זה מה שיפתור את הבעיה? הלא בקל היה אפשר להימנע לחלוטין מעמודים ולמצוא פתרון אחר לתליית הפרוכת, מה לנו שלושה עמודים בכלל?!

וזו דוגמא נפלאה לסודות התורה, ולגדריה הדקים. לבד לא היינו יכולים לדרוש את מספר העמודים.

כך גם מקוה של ארבעים סאה, גם אם אדם יצליח למבול כל גופו בל"ט סאה, עדיין לא נטוהר, כי כשם שההבנה השכלית של האדם בתורה, היא הבסיס, כך גם ההבנה שיש הגדרות שהם מעבר להשגתנו, וכך רצון השם.

והערה אחרונה בסוגיית מעבר הכהן הגדול בפתח קודש הקדשים, כדרך אגב. הכנות רבות יעשו קודם היום הקדוש, יקדישו את היום התשיעי להיטהרות והכנה רבתי לנוסח התפילה עד המגבת המוכנה להשתמחות ב'אתה כוננת'.

וכמה פעמים נכנס ויוצא הכהן הגדול ביום הזה בקודש הקדשים, לא ידעו ולא יבינו.

לעילוי נשמת

איש חי רב פעלים לתורה ויראה ועושה חסד לאלפים

ירא את ה' מנעוריו

הרה"צ רבי דוד זיאיא בן החסיד הרב שמעון זצ"ל

מייסד בית המדרש 'עטרת שמעון', בני ברק

ת.נ.צ.ב.ה.

נפשו בטוב תלין וזרעו יירש ארץ

לרפואת

הנער אריאל בן אסתר נ"י

אסתר בת ברטה תחי'

בתוך שאר חולי עמנו ישראל

מגיד דבריו ליעקב

להערות והארות
ולהצטרפות לרשימת התפוצה
במייל:
8542164@gmell.com

שיחות מוסד על סדר הפרשיות
כולל דברי חיזוק והתעוררות בענייני עבודת ה'
שנאמרו במקלות על ידי
הגאון הגדול רבי יעקב חיים סופר שליט"א
ראש ישיבת "כף החיים"

פרשת תרומה

ושכנתי בתוכם. ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו וכן תעשה (שמות כה, ח).

והכלי הראשון עליו מדברת התורה הוא הארון, ועשו ארון עצי שטים אמתים וחצי ארכו אמה וחצי רחבו ואמה וחצי קומתו. בארון היו מונחים הלוחות ושברי הלוחות, וכמו שאומר הפסוק 'בטבעות הארון יהיו הבדים לא יסורו ממנו, ונתת אל הארון את העדות אשר אתן אליך', ופירש רש"י: 'את העדות - את התורה, שהיא לעדות ביני וביניכם שציויתי אתכם מצוות הכתובות בה'. ויש מפרשים שעדות הוא מלשון עדי, כי התורה היא נוי ותכשיט שאין כמוהו.

ולכאורה יש כאן קושיא. אם נלך לאדם שבונה לעצמו בית ונשאל אותו את השאלה הבאה: 'תגיד, הלא אתה עכשיו בונה לך בית חדש, מה הכלי הראשון שתכניס לתוך הבית? - רובא דרובא דאינשי היו אומרים 'שולחן. וכי איך אכנס לבית בלי לאכול ובלי לשותות? זו סברת בני אדם, אבל התורה אומרת לא כך. כאשר בונים את המשכן, הכלי הראשון שעליו מדבריו ואותו מביאים זה הארון, בו נמצאת התורה. מדוע? - כי התורה היא ראש וראשון לכל דבר.

כאן למדנו שכשבונים בית, הדבר הראשון שצריך להיות בבית הוא התורה. ראשית כל, מפני שיש לנו הבטחה שבית שנשמעים בו דברי תורה, התורה שומרת עליו. ולהיפך, בית שאין בו דברי תורה, הרי הוא בסכנה גדולה כמו שאומרת הגמרא (סנהדרין צב). ועוד כמה וכמה סיבות יש בחשיבות הדבר, שישמע בבית קול התורה.

זה מוטל על כל אחד ואחד לדאוג שקורות הבית שלו יספוג גם הם תורה. החפץ חיים היה אומר, יש אחד שהולך לשיעורי תורה בבית כנסת, והוא סבור שבבית הוא יכול לעשות מה שהוא רוצה, והוא אומר לעצמו 'הרי אני לא בטלן, עוד מעט אני יוצא לשיעור, ואף אהיה שם מעשרה ראשונים ואשאר אחרי זה ואהיה מעשרה אחרונים שיוצאים, אז בזמן הזה שיש עד השיעור כשאני נמצא כאן בבית, הזמן הזה הוא לעצמי ואעשה בו כרצוני. ולא היא. אדם צריך ללמוד גם בבית ולהכניס את הארון, את העדות, אל תוך כותלי הבית. והחפץ חיים כתב חיבור שלם שנקרא 'תורת הבית' שכל ענינו להרעיש על הענין הזה שגם כשנמצא אדם בתוך ביתו, בכל זמן פנוי עליו להשתדל ולהתאמץ בעסק התורה.

כל ישראל יש להם חלק בתורה

וכמו שהתחילה הפרשה ואמרה 'מאת כל איש אשר ידבנו לבו, כל אחד מישראל יש לו חלק ונחלה בארון. רבותינו הקדמונים (הובא בפני יהושע קדושין ל. ועוד ועוד) הביאו את הרמז הנפלא, כי ישראל בראשי תיבות יש ששים רבוא אותיות לתורה. כלומר, כמו שיש ששים רבוא נשמות לכלל האומה הישראלית, כך גם יש ששים רבוא אותיות בתורה, לרמז ולהודיע שלכל אחד מכלל ישראל יש שייכות לתורה, ולכל אחד מאתנו יש בה חלק ונחלה. ולכן רבותינו מסדרי התפילה סדרו לנו בנוסח התפילה שנאמר 'ותן חלקנו בתורתך', והכוונה בזה היא כי לכל אחד ואחד יש חלק ונחלה מיוחד לו בתורה.

משנכנס אדר מרבין בשמחה - בעסק התורה

בעזרת ה' יתברך, נראה להתבונן ולעיין בעניני הזמן ובעניני הפרשה, פרשת תרומה.

אמרו רבותינו בסוף מסכת תענית (כט.), משנכנס אדר מרבין בשמחה.

דברי רבותינו אלו טעונים ביאור. הלא יחד עם מאמר זה הוסיפו ואמרו שם רבותינו, 'משנכנס אב ממעטין בשמחה', ודין זה של 'משנכנס אב ממעטין בשמחה' מתבטא בכמה וכמה הלכות, כמו שנפסק בשולחן ערוך (אורח סימן תקנ"א). אך דין זה של 'משנכנס אדר מרבין בשמחה' לא התפרש והתבאר לנו מה המבוקש מאתנו, ומה עלינו לעשות מחמת דין זה.

אך קבלנו מרבותינו שהמכוון בשמחה זו, הוא מה שאמר הפסוק (תהלים יט, ט) 'פקודי ה' ישרים משמחי לב'. זהו המבוקש מאתנו בימים אלו, להוסיף בעסק התורה המשמחת את הלב במיוחד בימים אלו של חודש אדר. והטעם בזה, כי הלא כל חודש אדר בריא מזליה וקיבל וסיגל לעצמו את הכח להעשות בו תשועה לישראל, וכמו שנאמר (אסתר ט, כב) 'החודש אשר נהפך להם מיגון לשמחה', וכל הכח של חודש אדר נובע ממה שאמרו בגמרא (שבת פח). 'הדר קבלה בימי אחשוורוש'. בימי מרדכי היתה קבלת התורה שבעל פה על ידי ישראל, וזה מה שפעל והביא לנצחון על עמלק.

מדוע? - מפני שעמלק יונק וניזון מביטולה של התורה בידי ישראל. לכן באותו הרגע שבני ישראל חנו ברפידים, מיד - 'ויבוא עמלק'. וכך ביאר הגר"א את הפסוק (בראשית ד, ז) 'לפתח חטאת רובץ', כי כל זמן שאדם יושב ועוסק בתורה אין ליצר עסק אתו, כי בשעה שאדם יושב ולומד תורה הרי הוא מחובר לחי החיים הקב"ה, ולכן אין ליצר שליטה בו, וכמו שמצאנו (שבת ל.) שבזמן שהיה דוד המלך ע"ה יושב ועוסק בתורה היה ניצול מן המלאך. אבל אין פירוש הדברים שהיצר הולך לו למקומות אחרים, אלא 'לפתח חטאת רובץ', הוא רובץ ליד האדם וממתין, וברגע שהוא רואה שהאדם מתבטל מן התורה, הוא מנצל את הפתח הזה ומתנפל עליו.

ובהיות וכל הצלחתו של המן העמלקי היה מכח מה שישראל התרפו מן התורה, התיקון לזה היה 'הדר קבלה מאהבה', ובכח התורה התגברו ונצחו את עמלק למרות שכבר היתה חרב חדה מונחת על צווארם. וזה מה שנדרש מאתנו בזמן הזה ובימים האלו של חודש אדר הן בכלל והן בפרט, להתחזק ולהוסיף יותר ויותר בעסק התורה, ובפרט בתקופה הנוראה הזו.

קול התורה צריך להשמע בכל בית בישראל

אנחנו רואים את החשיבות של עסק התורה גם בפרשה. הפרשה פותחת ואומרת: וידבר ה' אל משה לאמר, דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי, והכתוב מפרט את הדברים שצריכים להביא - זהב כסף נחושת תכלת וארגמן ועוד, וכל זה בשביל מה מביאים? - בגין המשכן. 'ועשו לי מקדש

ולכן צריכים אנו להוציא מלבם של רבים הטועים שאומרים, 'נכון שתלמוד תורה היא מצוה גדולה ויקרה אשר אין עוד כמוה, אבל זה לא שייך אלי. בשלמא אם הייתי תלמיד חכם או איזה רב נכבד, אני מבין שעלי ללמוד. אבל אני איש פשוט, ואין לי שייכות לדבר הזה'. זו שגיאה גדולה, כי לכל אחד ואחד מישראל יש חלק ונחלה בתורה, ואין אחד בקרב ישראל שמופקע מהתורה. אסור לאדם לתת ליצר להטעות אותו לחשוב שאין לו קשר ושייכות עם התורה.

ויתירה מזו, שמעתי מכמה אנשים שהטעה אותם היצר לחשוב כך, 'מעיקר הדין אני פטור לגמרי מתלמוד תורה, אלא שלכבוד ה' יתברך אני מגיע לפעמים לשיעור תורה, ממדת חסידות...' ובפרט אם בשיעור תורה ההוא יש איזה סעודה, הם באים לשם... אולם הרמז הזה של 'יש ששים רבוא אותיות לתורה' מלמד שלכל אחד מישראל יש חלק ונחלה בתורה, ולכל אחד יש חובה לעסוק בתורה. אין מציאות כזו שיהיה יהודי שפטור מתלמוד תורה, ואדרבה, בורא עולם פעל את כל האופנים ואת כל הדרכים כדי שלכל אחד מבני ישראל יהיה את הקנין ואת הזיקה והחיבור לתורה.

וכך כתב הרמב"ם (הלכות תלמוד תורה ג, א) ש'כתור תורה מונח ועומד ומוכן לכל ישראל, וכל הרוצה ליטול יבוא ויטול'. אין אחד מישראל שפטור מתלמוד תורה, ואין אחד מישראל שמופקע מתורה ולא יכול לעסוק בה ולעשות נחת רוח לה' יתברך. אלא מאי? – 'כל הרוצה ליטול יבוא ויטול'. אל תחכה שהתורה תבוא אחריך, אלא אתה תפקידך הוא לבוא, ואם תטרה ותתניגע ותתאמץ בעבודה – תקנה אותה.

כתר תורה מוכן לכל איש ישראל

ויש לבאר את לשון הרמב"ם שכתב ש'כתר תורה מוכן, מה הכוונה שהוא מוכן? – הכינו אותו מראש לקנין התורה, וכמו שנבאר.

יש מאמר מפורסם מהגמרא במסכת גדה (ו:). הגמרא אומרת שכשהתינוק נמצא במעי אמו ומקופל שם כפנקס' במשך תשעה חודשי העיבור, 'נר דולק על ראשו ובו צופה ומביט מסוף העולם ועד סופו, ומלאך יושב ומלמדו את כל התורה כולה'. ככל הנראה התינוק במעי אמו הוא המתמיד ביותר גדול שימצא, כיון שלא מסתבר שיש מלאך בטלן שבאמצע הלימוד יאמר לתינוק 'תשמע, אני כבר התעייפתי, ואני צריך לצאת לשנות כוס קפה או לעשן סיגריה וכבר אחזור...'.

במשך תשעה חודשים יושב התינוק ולומד את כל התורה כולה, אבל בשעה שמגיע ויוצא התינוק ממעי אמו, בעת שנפרד המלאך מהתלמיד הותיק שלו שישב ולמד אותו בחברותא בהתמדה רצופה תשעה חודשים, הוא נותן לו מתנת פרידה. מהי? – 'בא המלאך וסוטר לו על פיו, ואז שוכח התינוק את כל תלמודו'.

ויש לשאול, אם בסופו של דבר המלאך עתיד לסטור על פיו ולגרום לו לשכוח את הכל, מה הטעם ללמד את התינוק את כל התורה? הלא זו לכאורה ברכה לבטלה! וכי יש תועלת לתינוק בלימוד כל התורה, אם בסוף הוא ישכח את הכל?

אך באמת, הסביר רבינו הגר"א ז"ל (בביאורו לספר משלי טו, כ. הובא בספר אורות הגר"א דף מ"א), ובאריכות בספר מעלות התורה (דף ק"ז), יש תועלת גדולה בלימוד הזה. נכון שהתינוק עתיד לשכוח את כל מה שלמד מפי המלאך, אבל עדיין הדברים חקוקים בגשמתו של התינוק, וברגע שהוא יגדל ויתחיל ללמוד – אותו הרושם שיש בגופו מהלימוד

1. מדוע אמרו שמקופל כפנקס דייקא? – לדמי שכל מה שיעשה הולד הזה בימי חייו ירשם ויזכר, וכמו שאמר הכותב (בראשית ה, א) 'זה ספר תולדות אדם'. כי הפעולות והמעשים של האדם יוצרות את הספר וכותבות אותו על האדם עצמו, כי כשנאמר 'וכל מעשיך בספר נכתבים', הכוונה היא שעל האדם עצמו רושמים כל מפעלותיו ומעשיו, אם במצוה של האדם או בידו של האדם, כמו שכתב הבן איש חי (עין בן יחידע שבת פ: ותענית יא. וכתובות קיא. ועוד).
הוא שאמרו רבותינו (פסחים ג.) 'אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו, כי בידו של האדם רמה ונרשם כל התלמוד, אם אכן זכה לכך'.

הוא עם המלאך חוזר וניעור. הלימוד הזה עם המלאך היה בבחינת הכנה ללימוד האדם בכוחות עצמו לאחר מכן, ולמרות שזה נראה לעיני האדם שהוא שכח את הכל וזו פעם ראשונה שהוא לומד את התורה, לא היא. בתוככי נשמתו ונפשו של האדם נשאר רושם הלימוד ההוא, ורב ערכו ותועלתו בעת שאדם לומד שוב.

סיפר לי תלמיד חכם מופלג מעשה מופלא שהיה בתלמיד ישיבה אחד בארצות הברית, שהיה גר צדק. אותו אחד קודם שהתגייר היה ידוע שהוא בעל כשרון גאוני ופיקח עצום. הוא שלט בתשע או עשר שפות, וגם במחמטיקה היה ידוע כמוכשר מאוד, עד שיכול היה להתמודד גם עם המחשב ולנצח אותו... יום אחד, אחרי שכבר שלט בכמה וכמה שפות, חשקה נפשו של אותו הגוי ללמוד את שפת התלמוד – ארמית. הלך וחקר היכן הוא יכול ללמוד את השפה הזו, ואמרו לו שהשפה הזו עברה ובטלה מן העולם ואין מי שדובר אותה, אבל אם בכל אופן הוא רוצה ללמוד את השפה הזו הוא יכול ללכת לשיעור דף היומי אצל היהודים, שם לומדים גמרא הכתובה בלשון ארמי, ושם יוכל ללמוד את הארמית.

אותו אחד 'סביר וקביל', הלך והצטרף לאיזה שיעור של דף היומי באזור מגוריו, כדי ללמוד את הארמית. בין כך ובין כך למד עוד שפה, כי השיעור היה בשפת היידיש, כך שלמד גם יידיש... אותו גוי יושב ושומע את השיעור יום אחרי יום, ולאט לאט התחילה חכמת היהדות למשוך את לבו. הלך וקנה כמה ספרים על העם היהודי ועל היהדות, וכמו שהזכרנו הוא היה בר דעת גדול, וכך שלאחר שעיין ולמד הרבה ספרי יהדות, ולאחר שנשמתו נמשכה אחרי התורה, גמלה בלבו ההחלטה להתגייר ולהצטרף לבית ישראל.

הלך הגוי אל בית דין וביקש להתגייר. כמובן שבתחילה דחו אותו, כמו שמובא בהלכה, אולם אחרי שהוא הפציר והדיינים חקרו ודרשו והתברר להם שבאמת נפשו חשקה להצטרף לחרם בית ה' כדי להיות עבד נאמן לבורא בלי שום חשבון ואינטרס אישי כמו כבוד או אישות, קבלו וגיירו אותו.

אחרי שהתגייר – הלך לישיבה. כולם היו בטוחים שלאור כי שרונותיו הברוכים ודאי שתהיה לו הצלחה מופלאה בתורה ובתוך זמן קצר יהיה תלמיד חכם, אך למרבה הפלא, לימוד הגמרא היה קשה לו כקריעת ים סוף. כמה שפירשו לו את דברי הגמרא, לא היה מצליח להביןם לאשורם, ואם אחרי טרחה רבה היה מצליח להבין איזה דבר, למחרת היה נשכח ממנו הכל ולא היה זוכר דבר. הדבר הזה היה פליאה עצומה לכל מי שהכיר אותו, כי מילא אם היה מדובר באחד רגיל מן השורה, יכול להיות שקשה לו להבין ולזכור. אבל כאן מדובר על אחד שכל דבר היה קולט במהירות הבזק, וזכרונו חזק ובריא עד שהיה שולט בעשר שפות בעל פה ישר והפוך, ואיך זה שדווקא בלימוד הגמרא הכל קשה לו כברזל?

כולם התפלאו והשתוממו על הדבר הזה, עד שאחד הראה לבני הישיבה את דברי הגר"א הללו. נכון שהתלמיד הזה הוא ברוך כשרונות בצורה יוצאת מן הכלל, אבל מה לימד אותו המלאך בזמן שהיה בבטן אמו? – אולי שפה הודית... את התורה המלאך לא לימד אותו, ומכיון שהיה חסר לו את ההכנה הראשונה של לימוד התורה, לא הצליח לאחר מכן לקנות אותה.

ואפשר שאלו הם דברי הרמב"ם שכתב ש'כתר תורה מונח ועומד ומוכן לכל ישראל', כי הקב"ה הכין לכל אחד מאתנו את התורה בעת שהמלאך ישב אתנו ולימד אותנו את כל התורה כולה. אז נעשתה ההכנה הראשונה שלנו, ועכשיו המבוקש מאתנו הוא לבוא ולקבל את חלקנו בתורה, לעסוק בה ולהתעלות על ידה, כי אין אחד בישראל שאין לו שייכות בתורה. המוטל עלינו בימים אלו, להתחזק יותר בעסק התורה, להוסיף בה עוד קביעות באיכות ובכמות, וה' יהיה בעזרנו.

מישבי התורה

מסרים ורעיונות בפרשת השבוע

בס"ד

חיוב השמירה על קדושת בית הכנסת

"ועשו לי מקדש - ושכנתי בתוכם" (כה, ח)

כתב הזוהר הקדוש (ח"ג, דף קכו) על הפסוק "ועשו לי מקדש" וז"ל: כל בתי כנסיות בעולם - נקראים מקדש. ואם כן למה נאמר - "ועשו" בלשון רבים? וגם למה נכתבה המילה ב-ו הריבוי? לומר לך - שבכל דור ודור יעשו מקדש. ולכן כתוב בפסוק ועשו לי - מקדש, ולא כתוב ועשו לי - משכן, כי משכן נעשה פעם אחת בלבד בימי משה, לאחר שהתכפר לבני ישראל חטא העגל. מה שאין כן מקדש - זהו ציווי לעשותו בכל מקום, ובכל הדורות, עכת"ד שם.

חיוב עשיית בהכנ"ס בכל הדורות

וכעין דברים אלו כתב גם באור החיים הקדוש על פסוק זה. וז"ל: וצריך לדעת למה קראו מקדש, ותיכף חזר בו וקראו משכן, שכתוב (בפסוק ט) - "את תבנית המשכן"? אלא ללמדנו שעשו לי מקדש זוהי מצוות עשה שכוללת - כל הזמנים. בין במדבר, בין כניסתם לארץ, ובכל זמן שהיו ישראל שם - לדורות. וצריכים ישראל לעשות כן - אפילו בגלויות עכת"ד.

כלומר, אע"פ שאת המשכן, וביהמ"ק נצטוו לעשות דווקא בזמן מסוים, ובמקום מסוים, אולם עשיית מקום מקודש להשריית השכינה בתוכו, זה חיוב תמידי שעלינו לעשות - בכל מקום בו ישנו קיבוץ של קהל ישראל, ובכל מקום בעולם. ובזמן הזה הדבר נעשה - בבית הכנסת שנקרא "מקדש מעט", שנאמר "ואהי להם - מקדש מעט".

והנה רבינו בחיי על פסוק זה הוסיף, למה נקרא המשכן - גם מקדש? בגלל שהיה מקודש בהשריית השכינה. דהיינו, אם העושים אותו יקדשו את מעשיהם - השכינה תשרה בו, ע"כ. וכעין זה פירש גם רש"י את הפסוק הזה שעשו לי מקדש - שיעשו לשמי בית קדושה, ע"כ.

נמצאנו למדים מכל האמור, שגם בזמן הזה - נצטוונו, ויש באפשרותנו לעשות מקדש לשכינה הקדושה שתשרה בו. וממילא מלבד הכבוד שעושים בכך לקב"ה, יש בזה גם לנו מעלה גדולה, שהתפילות שמתפללים במקום שהשכינה נמצאת - מתקבלות שם ונענות לרצון - הרבה יותר מאשר אם אדם מתפלל בביתו או בכל מקום ארעי אחר, ואפילו אם מתפלל שם במנין.

כיצד מכבדים את השכינה בבהכנ"ס

והנה ישנן שתי הלכות עיקריות הקשורות לעשיית ביהכנ"ס. א - לעשותו נאה ויפה כמקום שראוי להשראת השכינה. ב - לכבדו ולשמור על קדושתו כראוי. אמנם ביחס להלכה הראשונה, ציבור שאין באפשרותו אמצעים כספיים רבים, וכן אינו יכול להשיג מתורמים כספים נוספים - יכול לקיים מצוה זו ע"י שיכין מקום נאה ומסודר לצורך בהכנ"ס. ואפילו אם יעשה את בהכנ"ס במבנה ארעי כמו - קראון וכדומה, עם ריהוט סביר - יוצא בכך מצוות הכנת מקום נאה לשכינה שתשרה בו באופן קבוע, ושם הם יקבעו את מקום תפילתם, שתתקבל לרצון לפני הבורא ית"ש.

חומרת דיבורי חולין בעת התפילה וקריאת התורה

אולם ביחס להלכה השניה, שצריך לכבד ולשמור על קדושת ביהכנ"ס כדי שהשכינה תרצה לשכון בו, ולא תעזבנו. לגבי זה, גם אם יבנו לביהכנ"ס מבנה מפואר במיוחד, וישקיעו בו כסף רב לפארו ולכבדו, למרות חשיבות הדבר ולמרות שיקיימו בכך מצוות "זה קלי - ואנוהו" בהידור רב. אולם אם הציבור או חלק ממנו לא ישמרו על קדושת המקום כראוי למקום השראת השכינה - השכינה תצא משם, וממילא התפילות במקום זה לא יתקבלו לרצון. ואדרבה, המתפלל במקום זה - עוד ייענש על כך. כי עליו ללכת להתפלל בבהכנ"ס אחר. ואם לא ימצא מקום אחר יתפלל בביתו, ולא יתפלל בבהכנ"ס שמדברים בו בשעת התפילה. שזה כולל - מתחילת התפילה ועד סופה, בכל שלושת התפילות ביום. וכן בכל התפילות בשבת, כולל בעת קריאת התורה בשבת, וביום חול.

וכלשון רבינו בחיי: שאם העושים - יקדשו מעשיהם - השכינה תשרה בו, ומכלל עשה נשמע וכו'. וכפי שכתב המשנה ברורה (ס"קכד ס"ק כז) וז"ל: כתב האליהו רבה בשם הכל בו [מרבתינו הראשונים]: אוי לאנשים שמדברים בשעת התפילה. כי ראינו כמה בתי כנסיות שנחרבו - בעוון זה.

והנה דברים אלו אמרו חז"ל בפירוש בתורת כהנים (פ' בחוקותי כו, לא) על הפסוק בתוכחה "והשימותי את מקדשיכם - ולא אריח בריח ניחוחיכם": והשימותי [מלשון, שממה וחורבן] את מקדשיכם - לרבות בתי כנסיות ובתי מדרשות. וביאר שם המלבי"ם, שדרשה זו היא מזה שכתוב בפסוק "מקדשיכם" ולא כתוב "מקדשי". שלמדו חז"ל, שהפסוק לא מתייחס רק לשני בתי המקדש שנחרבו, אלא גם לבהכנ"ס ולבתי המדרש שישראל יבנו בכל מקום בעולם. וכתוב בלשון הפסוק, שהקב"ה אומר: "ולא אריח בריח ניחוחיכם" כלומר, שלא ישמע את התפילות שיתפללו שם, ועוד שיחריב את המקום הזה כשממה. וכך גם כתב במשנה ברורה (ס"ק קנא, ס"ק א) בשם הסמ"ק [מבעלי התוס'] שבעוון קלות ראש בבהכנ"ס - נהפך המקום לבית עבודה זרה ר"ל, ע"כ. ובגלל חשיבות הדבר, הקדישו לכך הטור, והשו"ע ומפרשיהם - סימן שלם באור"ח (ס"ק קנא) כדי לבאר היטב את כל ההלכות הקשורות לכך.

חומרת העונש למדבר בעת התפילה והאיסור להתפלל במקום זה

והנה אע"פ שנחלקו רבותינו הראשונים והפוסקים, האם קיים בזמן הזה מדין תורה בבתי הכנסת איסור של "מורא מקדש" או שזה רק איסור מדרבנן, ועיין בספר "חפץ חיים" בפתחה (עשין אות ז) ובבאר מים חיים שם. אבל - לבזות - את מקום השכינה לדעת כולם - אסור מהתורה. ואיסור זה קיים - אפילו אם בנו את בהכנ"ס על תנאי שמתיר לאכול ולשתות שם, מאחר שאין התנאי מתיר קלות ראש. וכתב החתם סופר בדרשותיו (ח"ב דף שט: דרשות ל-ז אב) כי הבל פיו של המדבר דברים בטלים בתפילתו - הוא טמא. ומחמת כך, המלאך הממונה לקבל את התפילות, נותן את תפילותיו של הנ"ל לכוחות הטומאה. ומחמת זה, כוחות הטומאה שקיבלו תוספת חיזוק מהמדברים בתפילה, ומהמתנהגים בבהכנ"ס בקלות ראש ובבזיון - הם אלו שיקטרגו עליהם, ויפעלו בשמים להענישם בחומרת הדין. ומסיבה זו כתב החיד"א בספרו פתח עיניים, שעדיף למדברים בשעת התפילה - שלא יבואו לבהכנ"ס, ויתפללו בביתם. כי באופן הזה הם לא ייענשו באותה חומרה שייענשו אם יבואו לבהכנ"ס - למקום השראת השכינה וידברו שם בשעה שמתפללים לקב"ה, כי אין לשכינה ביזיון גדול מכך.

האיסור לנהוג קלות ראש בבהכנ"ס גם שלא בעת התפילה

והנה מלבד האיסור לדבר דברי חולין מתחילת התפילה ועד סופה. מבואר עוד בשו"ע (או"ח סי' קנא) שגם שלא בשעת התפילה נאסר לעשות בבית הכנסת דברים של קלות ראש או כל דבר אחר שגורם לבזיון המקום. איסור זה קיים אפילו בבתי הכנסת שנבנו מראש על תנאי שיוכל השוהה שם לעשות צרכיו.

כי כאמור לעיל תנאי זה מתיר רק לאכול, לשתות, ולישון שם. ועיין בביאור הלכה שם (לסעיף יא) שהכריע שתנאי זה מועיל גם לבתי כנסיות שבארץ ישראל. אבל קלות ראש או מעשים, ואפילו דיבורים שגורמים לבזיון ביהכנ"ס - נאסר לעשותם גם בזמן הזה. וכתבו הפוסקים שבכלל זה כלול: לדבר בבהכנ"ס שיחות בנושאי העסקים של בני אדם, פוליטיקה וכל המסתעף מכך. ואפילו אם לא יהיו בדיבורים אלו לשון הרע, ורכילות. וכל שכן שחמור הדבר כשישנם גם איסורים אלו בבהכנ"ס. והוסיפו על כך פוסקי דורינו, שישנו בזיון לבהכנ"ס אם מדברים בו בפלאפון, וצריכים לדאוג שלא ישמע שם קולו. ומי שנצרך לכך, יפעילו שם [שלא בשעת התפילה] על רטט, וידבר בו מחוץ לבהכנ"ס.

הליכות והלכות בדף היומי

נזיר לח.

איסור שתיית יין לכהן, ולמורה הוראה

כתוב בגמ' בנזיר (לח.) שרב יהודה אמר בשם שמואל, שאסור לכהן להיכנס למקדש לאחר ששתה רביעית יין. וכן אסור למורה הוראה להורות הלכה לאחר ששתה רביעית יין ע"כ. וביאר שם רש"י (בר"ה שהורו וכו'), שהטעם לכך הוא, כי כתוב (ויקרא י ט) "יין ושכר אל תשת" וסמוך לזה (בפסוק יא) כתוב "ולהורות את בני ישראל". ומכאן למדו חז"ל, שהאיסור שיש על כהן ששתה יין לעבוד במקדש - קיים גם על הרב להורות הלכה. אמנם למרות שעל שניהם האיסור מהתורה, ישנו חילוק ביניהם בעונש. שלגבי כהן שעבד במקדש כשהוא שתי יין עונשו - מיתה בידי שמים. ואילו רב ששתה יין והורה הוראה - עבר בכך על איסור תורה, אולם לא נענש במיתה בידי שמים.

האם איסור שיכרות מהתורה הינו בין או בכל דבר שמשכר

והנה מלשון רש"י (ויקרא י ט) משמע שהאיסור מהתורה על הכהן וכן על הרב הינו - רק אם שותה יין, אבל אם שותה שאר משקים שמשכרים - אינו נאסר עליו. כשם שגם לנזיר מותר לשתות שכר או יי"ש שמכיל אלכוהול, והסכים עמו שם הרמב"ן וע"ש. אבל לדעת הרמב"ם (הל' ביאת מקדש פ"א, הל' א-ג) התורה אסרה על הכהן, ועל הרב גם אם השתכרו משאר המשקים. ואפילו אם אכלו תמרים רבים וגרם להם לשכרות - גם במקרה זה נאסר לכהן לעבוד בבהמ"ק, ולרב להורות הוראה. וכדברי הרמב"ם פסק הרמ"א (יו"ד סי' רמב, יג) שאסור לרב להורות הוראה באיסור והיתר - אפילו אם השתכר או עכ"פ אין דעתו צלולה מחמת ששתה או אכל כל דבר שגורם לשכרות וע"ש.

הטעמים לאיסור שיכרות, וההוראה בדיני ממונות

והנה אע"פ שהאיסור הינו מהתורה, אולם רבותינו הראשונים כתבו שני טעמים עיקריים לאיסור זה. א - שבכך הוא מבזה את עבודת ה'. ב - שמחמת שכרותו - יטעה במעשיו או בהוראותיו כגון: שהכהן יקריב את הקרבנות שלא לשמם או יפגל בהם וכדו'. וכן הרב יטעה בהוראותיו. ולפי הטעם השני שהרב יטעה בהוראותיו צריך להיות, שאין שום הבדל אם הרב מורה בדיני ממונות או בהלכות של איסור והיתר, ובכל המקרים מכיון שדעתו

איננה צלולה כראוי, הוא עלול לטעות בהוראותיו. וכך אכן כתוב במדרש רבה (פ' נשא י ח) שדיין ששתה רביעית יין - לא ידון וע"ש. וכך גם כתב רבינו יונה לאסור בספר היראה שלו.

אמנם התוס' בסנהדרין (מב. ד"ה העוסקים) כתבו ששתויי יין - מותר להם לדון בדיני ממונות. וכך גם פסק להלכה בשו"ע (ח"מ ז, ה). אלא שרוב רבותינו הפוסקים התקשו בהוראה זו, כמו שמבואר בשו"ת הב"ח (סי' מא), וכן משמע מביאור הגר"א על השו"ע שם (ס"ק טו). וכן התומים שם (ס"ק ו), והנתיבות שם בחידושים (ס"ק ו) נקטו, שגם לדברי השו"ע יהיה מותר לדיין שתוי לדון - רק אם יצרף אליו עוד שני דיינים שאינם שתויי יין, אבל לבד - אינו יכול לדון או להורות בדיני ממונות. וכך גם מובא שם בפ"ת (ס"ק ו) בשם שו"ת נוספים להחמיר מחמת הספק באיסור תורה.

אלא היות שכתב הש"ך (יו"ד סי' רמב, ס"ק יט) שאם ברור לרב שסר ממנו יינו או הדבר המשכר ששתה, והוא צלול כעת בדעתו - הוא יכול להורות באיסור והיתר. לפי"ז כל שכן שגם בדיני ממונות שהתוס', והשו"ע התירו גם ללא התנאי הזה, שיהיה מותר באופן הזה לרב להורות בהם.

שתיית יין בתוך הסעודה

כמו כן אם שתה יין בתוך הסעודה באופן סביר כמו בסעודת שבת, כתבו התוס' במסכת תענית (יז. ד"ה ויודע וכו') - שהיין ששתה אינו משכר. אבל אם שתה יין מרובה בסעודה מסויימת או בסעודת פורים, כתב בשו"ת הרשב"א (ח"א, סי' רמז) שכמות כזאת משכרת - למרות שאוכל יחד עם היין, ולכן אסור לו להורות באותו היום עד למחרת. או עד שיהיה ברור לרב שהוא בצלילות הדעת, וסרה ממנו לחלוטין השכרות כמבואר בש"ך (יו"ד סי' רמב, ס"ק יט).

הגדר של יין בזמן הזה

כתב בשו"ת תרומת הדשן (סי' מב) שביינות שבזמנו [לפני כשש מאות שנה] מכיון שהם חלשים הרבה יותר מזמן הגמ', ניתן להקל לרב ששתה יותר מרביעית יין להורות, מכיון שהם פחות משכרים. ולכן נקט שם להלכה, שמי ששתה יותר מרביעית יין, בפרט אם הוא רגיל בשתיית יין ולא מרגיש שיכרות או איבוד צלילות הדעת - רשאי להורות הוראה לאחרים. ועל סמך דבריו פסק הרמ"א (או"ח סי' צט, ג) שמותר באופן הזה גם להתפלל מתוך הסידור כולל קריאת שמע, ותפילת שמונה עשרה. ובפרט אם חושש שאם יחכה יעבור זמן ק"ש או זמן התפילה. וע"ש במשנ"ב (ס"ק יז).

ההבדל בין שתיית היין בזמננו, למשקה שמכיל אלכוהול רב אמנם נדגיש, שכל ההיתר של התרומת הדשן קיים רק - אם אינו שיכור, שאז ודאי אסור לו מהתורה לקרוא ק"ש ולומר כל דבר שבקדושה, ודינו כשוטה לכל דבר. כמו כן ההיתר קיים, אם האדם רגיל בשתיית יין, וגם כעת הוא מרגיש שכמות היין ששתה למרות שהיתה יותר מרביעית - לא משפיעה על צלילות דעתו. אולם אם שתה כמות גדולה של יי"ש או בירה לבנה, מכיון שיש בהם כמות גדולה של אלכוהול שמשכר - דינם לפחות כיון שבימי חז"ל, ויתכן שעוד חמור מכך. ולכן צריך הרב במקרה זה לזהירות רבה לפני שמורה הוראה מעשית.

מיץ ענבים

כמו כן נוסיף לגבי שתיית מיץ ענבים, שלמרות שמבכרים עליו בורא פרי הגפן, אולם, מאחר וגם אם ישתה אדם כמות גדולה ממנו - זה לא יפגום בצלילות דעתו, מותר לשתה מיץ ענבים להורות הוראה ולהתפלל, ואין הגבלה בכמות ששתה, אלא אם כן מרגיש חסרון בצלילות דעתו.

העלון יוצא לע"נ: הר"ר חיים יצחק ז"ל בהר"ר צבי הי"ד, ומרת נחמה בת הר"ר יחיאל הלוי ע"ה

פנינים משולחן רבינו הגאון רבי אברהם גנחובסקי זללה"ה

פרשת תרומה תשפ"ג ❖ גליון תקי"ח

לע"נ הרבנית הצדקנית מרת אסתר הדסה בת הר"ר רפאל יונה זצ"ל

עשה דבנין בית המקדש

איתא בקרא מצות עשה דבניית בית המקדש. ויש לעיין האם עשה דבנין בית המקדש ידחה לא תעשה, כגון לבנות בית המקדש על ידי שור וחמור ביחד.

א. היאך מקיים מצוה על ידי בהמה
הנה לכאורה לא שייך הנידון כלל, דהרי בגוף הבנין צריך על ידי מעשה אדם ולא על ידי בהמה, והיינו דיש לעיין כבעין זה אם יבנה מעקה על ידי מחמר אם קיים המצוה. [ונפקא מינה בשבת ויום טוב אם יהא מותר לבנות מעקה על ידי מחמר מדין עשה דוחה לא תעשה, דהרי איסור מחמר בשבת אינו אלא לא תעשה].

ולענין ההבאה, ממה נפשך, אם הוה מצוה גמורה, אם כן שוב בעינן מעשה אדם, ואם ההבאה לא הוה מצוה, אם כן לא שייך בזה עשה דוחה לא תעשה.

ב. בנין על ידי בהמה

אבל באמת מבואר לא כך בגמרא יבמות (ו' א') דדיינינן התם דעשה דבנין בית המקדש ידחה לא תעשה דמחמר, וגם התם יש לשאול כנ"ל. אלא יש לבאר דאין הכי נמי גם עצם הבנין אפשר על ידי בהמה ולא בעינן מעשה אדם.

ג. ההבאה על ידי בהמה

תו יש לבאר, דקאי על ההבאה להמקום, דאע"פ דזה מצוה מכל מקום אפשר על ידי בהמה ולא בעינן מעשה אדם. [ויש לעיין מהו לענין קטנים ונכרים].

דהנה חזינן (רמב"ם פ"א הל' בית הבחירה ה"א) דנשים חייבות בבנין בית המקדש אע"פ דאמרינן (שבועות ט"ו ב') דבנין בית המקדש אינו נוהג בלילה, ותיקשי דאם כן הוה מצות עשה שהזמן גרמא ונשים פטורות. ואחד מן התירוצים היינו דאין הכי נמי עיקר הבנין הוה זמן גרמא ונשים פטורות, והא דכתב ברמב"ם דנשים חייבות היינו רק לסייע בהכנה לבנין, כגון בהבאת האבנים ועשיית הפרוכת, דהוה בכלל המצוה ונוהג גם בלילה. (וכן כתבו בדברי מלכאל ח"ד סי' ע"א, וח"ה סי' צ"ט, ובקהילות יעקב שבועות סי' ט' אות ב', ובהר המוריה אות כ"ח).

חזינן דאף ההכנה לבנין בית המקדש הוה בכלל המצוה, ואם כן יש לומר דלא גרע מחמר אחר בהמתו מהכנת הדברים.

אבל אינו מוכרח, דאף אם סיוע בכלל המצות עשה, מכל מקום יש לומר דבעינן נמי בגופו. ולא אדע.

ד. הכשר מצוה

אך חזינן בגמרא יבמות (שם) דמוקמינן קרא דאין בנין בית המקדש דוחה שבת, בלאו דמחמר, ומקשינן נילף מינה דלא אמרינן עשה דוחה לא תעשה, ואמרינן דשאני לענין בנין בית המקדש דהוה "הכשר מצוה", ולכאורה לפירוש רבינו חננאל (בתוספות שם, עיין בקור אורה) דהכוונה דמצות בנין בית המקדש היא לשם הקרבתו, [אע"פ דמקריבים אע"פ שאין בית], אם כן גם לענין שאר לאוין לא נימא עשה דוחה לא תעשה.

צדיק דומה לארון

וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשָׁכְנָתִי בְּתוֹכָם (כ"ה ח')

הנה כתב ברבינו בחיי (כ"ה ל"ט) בשם רבינו חננאל, דקירות הארון היו י"ב אמות. בגלל שהצדיק צריך להיות דומה לארון שיהא בו י"ב השבחים שבתהלים במזמור (ט"ו) "מי יגור באהלך".

[הנה החשבון של י"ב אמות פשוט, שהרי אורך הארון אמתים וחצי, והרוחב אמה וחצי, נמצא דכל היקף הארון שמונה אמות, והגובה אמה וחצי, נמצא דהשטח של ההיקף הוא י"ב אמות מרובעות].

א. רק י"א שבחים

הנה הקשה בספר בעי חיי על רבינו בחיי (מהגאון רבי יעקב שור זצ"ל) דהא בהאי מזמור איכא רק י"א שבחים, ג' בפסוק ב' [הולך תמים, פועל צדק, דובר אמת בלבבות], ג' בפסוק ג' [לא רגל על לשון, לא עשה לרעהו רעה, חרפה לא נשא על קרובו], ג' בפסוק ד' [נבזה בעיניו נמאס, את יראי ה' יכבד, נשבע להרע ולא ימיר], ב' בפסוק ה' [נכספו לא נתן בנשך, שוחד על נקי לא לקח].

וכן איתא בסוגיא במכות (כ"ד א') דרש רבי שמלאי שש מאות ושלש עשרה מצות נאמרו לו למשה וכו', בא דוד והעמידן על אחת עשרה, דכתיב מי יגור באהלך וגו'. ונשאר בצריך עיון גדול.

ב. נבזה בעיניו נמאס

נראה לעני"ד ליישב בשני אופנים, חדא, דהנה כתיב שם "נבזה בעיניו נמאס", ורש"י על תהילים (שם) פירש דהצדיק מואס את הנבזים, דהיינו את הרשעים, ולפי זה הוה רק דבר אחד.

אבל באבן עזרא (שם) פירש דהצדיק חושב על עצמו שהוא נבזה וחושב על עצמו שהוא נמאס, [והיינו כנגד מה שהוא חייב לעשות לכבוד בוראו], אם כן לפי זה אפשר דהוה ב' דברים.

הנה ברש"י במכות (שם) מבואר כפירושו הנ"ל על תהלים, אך ברש"י בסנהדרין (מ"ז א') פירש כהאבן עזרא, שנבזה ונמאס אזיל על הצדיק, דהוא עצמו נתבזה ונמאס בפני עצמו שלא חש לכבודו במקום קידוש ה'. [עיין שם].

ג. נשבע להרע ולא ימיר

עוד יש ליישב, דהנה כתיב נשבע להרע ולא ימיר, ופירש רש"י (תהילים שם) דשומר על שבועתו אפילו אם היא להרע.

אבל באבן עזרא ומצודות (שם) פירשו דנשבע לענות עצמו ואינו מפר שבועתו, אם כן יש לבאר דהוה ב' דברים, חדא, דעושה גדרים לעצמו שלא ילך אחרי הבלי העולם הזה. ועוד, לאחר שעשה גדרים אלה מקפיד לקיימם ואינו מבטלם. [ובגמרא שם משמע כמצודות]. אם כן שפיר יש י"ב שבחים.

וכי תימא דבגמרא מכות (שם) איתא דהוה רק י"א דברים, דאיתא "בא דוד והעמידן על אחת עשרה", אך יש לומר דהוה אחת עשרה כללים שהם י"ב פרטים.

[ואם כן לא יוכל לבנות על ידי כהן בבית הקברות אם נימא דליתא התם עשה דקדושים יהיו].

קושיית הג"ר מאיר אטלס

הנה איתא בגמרא יבמות ו' א' דסלקא דעתך שמונת לבנות בית המקדש בשבת, דעשה דבנין בית המקדש ידחה לא תעשה דמלאכת שבת. ואע"פ דמלאכת שבת הוי לא תעשה שיש בו כרת, אך איירי שמחמר אחר בהמתו לצורך בנין בית המקדש, דהוה רק לא תעשה גרידא. [אך מסקינן דלפינן מקרא דאת שבתותי תשמורו ומקדשי תראו דאינו דוחה].

והקשה הג"ר מאיר אטלס זצ"ל (הובא בקובץ הערות סי' י"ד ה') היאך סלקא דעתך דעשה דבנין בית המקדש ידחה לא תעשה דמחמר, הא אפשר לקיים שניהם כשיפקיר בהמתו, ונמצא שמקיים המצוה דבנין בית המקדש כשמחמר אחר בהמתו לצורך הבנין, אבל אינו עובר בלא תעשה דמחמר. [וכי תימא דבלאו הכי תיקשי דאפשר לקיים שניהם דהרי יכול לבנות גם למחרת, ברשב"א שם מיישב דמכל מקום מפסיד המצוה של היום].

א. האם מחמר רק בבהמה שלו
הנה יש לתרץ להסוברים דעובר במחמר גם הבהמה אינו שלו. אמנם אכתי תיקשי להסוברים דאינו עובר בלא תעשה דמחמר רק כשבהמה שלו. [א"ה. עיין אליה רבה ריש סי' רס"ו, ועיין תוספות יבמות ו' א' ד"ה "יגבר" דבכל מחמר איכא גם למען ינוח].

ב. יותר מחומש
הנה הגר"מ אטלס (שם) תירץ דנהי דיקיים המצוה אבל אחר יזכה בה לפני שהוא יזכה ואיירי שעולה לו יותר מחומש ממונו, ולא מחייבין ליה ביותר מחומש כיון דמכח עשה קאתי.

ג. יזכה בה אחר בחצר
לענ"ד יש ליישב עוד, דאם יפקירנה כיון שעוברת בשדה של אחר יזכה בעל השדה בגוונא דהוה חצר המשתמרת, ואז לא יוכל לקיים המצוה דבנין בית המקדש, שבעל השדה לא יתן רשות להשתמש בבהמה לצורך הבניה.

אבל הני ב' תירוצים הנ"ל קשיין, דהרי איתא בשולחן ערוך (סי' רמ"ו סע"ג) דבהיתנה בהמתו ביד נכרי, והרי הנכרי יעבוד עם הבהמה ויעבור הישראל על עשה דשבייתת בהמתו, אם כן יפקירנה על מנת שלא יזכו בה ואז לא מהני הזכייה. [עיין במשנה ברורה שם ס"ק י"ח]. אם כן שוב קשיא סוגיין דיכול להפקיר בכהאי גוונא שלא יזכה בה אחר.

ד. תליא בהשיטות
אולי נימא דלהסוברים דמחמר רק בבהמה שלו, יסברו דלא מהני הפקר בכהאי גוונא שאחר לא יזכה בה, והשולחן ערוך הנ"ל דמהני בהאי הפקר אתי רק להסוברים דמחמר גם בשל הפקר ולדידהו לא קשה בסוגיין דיפקיר. ונמצא דדינא דשולחן ערוך בפלוגתא קמאי. וצריך עיון.

האם מהני אודיתא

הנה אכתי תיקשי שיעשה באופן דקנין אודיתא וכמו במכירת חמץ. אך אם כן יפסידנה. אך הא יכול להודות שמכר לנכרי, והשתא אם הנכרי לא ישלם יגבה הבהמה תמורת המחיר, כי היכי דעבדינן במכירת חמץ, ובה לא יפסיד.

ויש לדון בכמה אנפי האם שייך הכא קנין אודיתא:
א. אף כשאין הנכרי לפנינו
וכי תימא דמהני אודיתא במכירת חמץ רק כאשר הנכרי מסכים למכירה ומסכים לשלם תמורתה ונתחייב בקנין לשלם. אך צריך תלמוד בזה דיש לומר דאינו כן, דאף כשאין הנכרי קמן אלא שיש הודאת בעל דין שמכר לו יוכל לגבות החפץ.

ב. אודיתא שהשני חייב לו
וכי תימא דלחובתו נאמן שהחפץ של הנכרי ולא לזכותו שהנכרי חייב לו.

אך אינו כן, דדמי להודה שהחפץ של חבירו אבל יש לו בזה שיוור על שכירות, דיש לומר דההודאה היא על הכל חוץ מהשכירות וזה נשאר שלו. וכן במודה שהחפץ של חבירו אבל יש לו זכות גוביינא מפאת חוב. והנה נחלקו קמאי אם שייך ליתן זכות גוביינא מבלא שיוור זכות בקנין חגוף, ואם נימא שיכול לשעבד, יש להבין יותר שמודה שהחפץ לגמרי של חבירו אבל יש לו זכות גוביינא מפאת חוב. אך אף אם נימא דלא שייך, מכל מקום כאן ההודאה היא שהחפץ של חבירו, אך יש לו בהחפץ זכות גוביינא מפאת שהיה חוב.

ג. שמא הנכרי ימכור לאחר
יש לומר דחייש שמא הנכרי ימכור הבהמה לאדם אחר, ואז לא יוכל לגבות מהלוקח, וכי תימא בשעבד הבהמה לגוביינא אגב קרקע, אך אם אגב מהני רק מדרבנן (תוספות בבא קמא י"ב א' ד"ה אנה) אם כן לא יועיל. אך שיתנה שמוכר להנכרי בתנאי שלא יוכל למכור הלאה.

אך אכתי אינו תקנתא, דהרי איתא בשולחן ערוך (ח"מ סי' רמ"א סע"י י"א) דמי שנתן מנתה על מנת שלא ימכור ומכר נתבטלה המתנה מעיקרא. ואם כן אם הנכרי ימכור, תתבטל המכירה הראשונה, ושוב יעבור על מחמר.

אך דן באבני מלואים (סי' קמ"ג ס"ק ג') אמאי באמת בטלה המכירה ומאי שנא מהיכא דאמר הרי זה גט על מנת שלא תנשא לפלוני, שאם תנשא יתבטל הגט ולא חלו הנשואין, ממילא הגט אינו מתבטל דכל שאין הנשואין חלין נתקיים התנאי ואם כן לא נתבטל הגט. והכי נמי נימא דכיון דעל ידי המכירה בטל המתנה, ממילא אינו מכירה דהרי אינו שלו, ואם כן ישאר מתנה והמכירה יתבטל. ועיין בתשובות אחיעזר (ריש סי' צ"ד) אייתי שהקשה כך בדברי משפט (סי' רמ"א סע"י י"א). וכי תימא שניחוש שמא על הגוי יש בעל חוב מוקדם ואי דהוה דאקני אם כן יחלוקו, אך יוכל למכור על מנת שלא ישתעבדו, ותליא בשיטות הפוסקים. [א"ה. עיין שולחן ערוך ח"מ סי' קי"א סע"ג].

מעתה שוב הדרא תיקשי קושיית הגר"מ אטלס, שאפשר לקיים שניהם בבנין בית המקדש לענין לאו דמחמר, שמכל מקום יודה שמכר לנכרי אך יש לו זכות גוביינא, ויודה שהיה בתנאי שהנכרי לא ימכור לאחר, ואם כן אף אם הנכרי יעבור על התנאי וימכור לאחר אכתי חל המכירה הראשונה להנכרי ולא יעבור על מחמר

עוד כמה אופנים דיהני אודיתא

הנה יש לדון כהנ"ל בעוד כמה אופנים דנימא דמהני באודיתא:
א. לענין שביתת בהמתו
הנה מי שהעמיסו על בהמתו משא והוא רואה שהיא מטלטלת ד' אמות ברשות הרבים או מרשות היחיד לרשות הרבים, חייב להוריד ממנה המשא כדי שלא יעבור על שביתת בהמתו.

ואם הטעינו בדברי מוקצה כגון טבל, יש לעיין אם העמידו דבריהם אף במקום עשה של שביתת בהמתו, והנה חזינן דהיכא דהשופר או הלולב על אילן, העמידו דבריהם ואין מורידין אותו משם, אם כן הכי נמי בנידון דידן.

אך יתחייב להפקיר בהמתו, ואף אם על ידי זה יפסיד הבהמה, כל שהיא אינה יותר מחומש ממונו, אבל אם היא יותר מחומש ממונו פטור מלהפקירה.

מעתה אף אם היא יותר מחומש ממונו, מכל מקום לכאורה הא יכולה להודות שהיא של נכרי ומהני מדין אודיתא וכמו במכירת חמץ וכנהנ"ל ואם כן לא יעבור על שביתת בהמתו.

ב. הנכרי עיכבה בשבת
הנה איתא בשולחן ערוך (סי' רמ"ו סע"ג) אם השאיל או השכיר בהמתו לאינו יהודי, והתנה עמו להחזירה לו קודם השבת, אבל הנכרי עיכבה בשבת, יפקירנה בינו לבין עצמו קודם השבת, או יאמר בהמתו קנויה לנכרי, כדי שינצל מאיסורא דאורייתא דשביתת בהמתו.

ודנו הפוסקים אם יכולים לזכות בה בשבת. [עיין משנה ברורה שם ס"ק י"ח דביום השבת גופא בודאי הוה הפקר גמור, ואין צריך לחוש שמא יזכה בה אחר בשבת

גופא, שבדואי הנכרי לא יניחנו כל זמן שהיא תחת ידו למלאכתו. אך עיין במגן אברהם שם ס"ק י"א. ועוד עיין בשער הציון ס"ק כ"ז.

ותיקשי דהוי מצי למיעבד כהנ"ל שיקנה לנכרי בקנין אודיתא, ואז לא יוכלו לזכות בו. ואולי יש כאן חשש דנפיק מינה חורבה. נא"ה. יש לבאר דכוונת רבינו משום מראית עין, וכעין הא מה שכתב במשנה ברורה שם ס"ק י"ז.

ג. מוצא חמץ בביתו

הנה בלאו הכי קשיא לי, דהנה איתא בגמרא פסחים (ו' א') המוצא חמץ בביתו ביום טוב, כופה עליו את הכלי, ואיירי (עיין במשנה ברורה שם סק"ו דכך היא סתימת השולחן ערוך) אף בלא ביטלו דעובר על בל יראה,

הלכות שבת - דיני שבת התלויים בדבור - ענף ב'

שבתחומך ואני ישמור פירות שבתחומי, כלומר אף על פי שאינו יכול לילך שם, מכל מקום כיון שמותר לישראל חברו לשומרו, אין באמירתו כלום.

ויליף מזה ברשב"א (שבת שם, הובא בר"ן שבת ס"ד ב' ד"ה ומדאמרין) ד'ישראל שקיבל עליו שבת קודם שחשיכה מותר לומר לישראל חברו שעדיין לא קיבל שבת שיעשה לו מלאכה פלונית, הואיל והיא נעשית בהיתר לעושה אותה. [ולענין הדין נותן דמי שקיבל תוספת שבת מותר לומר גם לנכרי].

והובא דינא דהרשב"א בשולחן ערוך (סי' רס"ג סעי' י"ז), וכתב ברמ"א דהוא הדין במוצאי שבת, שמי שמאחר להתפלל במוצאי שבת או שממשך סעודתו בלילה, מותר לומר לחבירו ישראל שכבר התפלל והבדיל לעשות לו מלאכתו להדליק לו נרות ולבשל לו ומותר ליהנות ולאכול ממלאכתו.

והקשה בשערי תשובה (סי' רס"ג ס"ק כ"ב) בשם תשובות פני יהושע (ו"ז סי' ג') שבמוצאי שבת ליחייב משום שלוחות, וכאן לא נימא שאין שליח לדבר עבירה, דהרי לשיטת רבינא (בבא מציעא י' ב') כיון דהשליח לאו בר חיובא לא אמרינן דאין שליח לדבר עבירה.

[אמנם לרב סמא (שם) תלי באי בעי עבד, ואם כן הכא אין שליח לדבר עבירה. והנה ברמ"א (סי' קפ"ב סעי' א') פסק כרבינא, דאי השליח אינו בר חיובא חלה השליחות, אך בש"ך (שם ובסי' שפ"ח ס"ק ט"ו) פסק כרב סמא דתליא רק באי מצי עבד].

ותירץ בתשובות פני יהושע דחשיבא בר חיובא אם יקבל שבת. ותמה הגרע"א (קמא סי' קצ"ד) דמכל מקום במוצאי שבת מאי איכא למימר. ובבית מאיר (אה"ע סי' ה', מובא בשערי תשובה שם) דן דבאיסורי שבת לא שיק כלל שלוחות.

והנה ביום טוב שני של גלויות דנו בפוסקים אם מותר לומר לבן ארץ ישראל לעשות מלאכה, [והנה ביום טוב שני בחוץ לארץ, אסרינן גם לבן ארץ ישראל ואף בצנעא, אלא יהא הנידון רק בבן חוץ לארץ הבא לארץ ישראל], ובחכמת שלמה (סי' תצ"ו) כתב דיש לאסור מפאת שלוחות לרבינא. ולהאמור תיקשי מאי שני מתוספת שבת לאחר. [עיין שם].

ה. להחשיך לקצור משום צדקה

אמרינן (שבת קנ"א א') דשרי להחשיך לצרכי כלה ומת, דכיון דשרי לדבר עליו כיון דהוה דבר מצוה, אם כן שרי גם להחשיך, דכל שרשאי באמירתו רשאי להחשיך. ויש לעיין האם רשאי להחשיך לקצור פירות כאשר הם לצדקה.

ו. להתיר שבות דשבות משום ההספד

הנה אמרינן (שבת קנ"א א', שולחן ערוך סי' שכ"ה סעי' ט"ו) שנכרי שהביא בשבת חלילין [פירוש, כלי נגון חלילים שקולם מעורר הבכי] לספוד בהם ישראל, אם הביאם מחוץ לתחום, לא יספוד בהם לא הוא ולא אחרים עד שימתין לערב בכדי שיביאו ממקום קרוב.

ותיקשי הא שבות דשבות שרי לצורך מצוה, ותחומין הוה מדרבנן, ואף שהמצוה הוה לאחר שבת, [כנודע הנידון], אך יש לומר דאם אי אפשר למיעבד במוצאי שבת אם כן שרינן בשבת, והרי כתבו תוספות (שבת קנ"א א' ד"ה נכרי, ופליגי על רש"י) דהא דאמרינן שנכרי שהביא חלילים בשבת לא יספוד בהן ישראל, היינו דוקא במוצאי שבת בכדי שיעשו, נמצא דאיירי באופן דרצה למיעבד ההספד מיד במוצאי שבת בתוך

[רבינו כתב ההערות דלהלן לפום ריהטא בלימוד הגמרא].

א. איסור להחשיך בשבת

הנה אמרינן (שולחן ערוך סי' ש"ז סעי' א') דבדבר שאין בו צד היתר לעשותו היום, אפילו אם אין בו אלא איסור דרבנן, כגון שיש לו חוץ לתחום פירות מוקצים, כיון שאי אפשר לו להביאם היום, אסור לומר לחבירו שיביאם לו למחר, וכן אסור לו להחשיך בסוף התחום כדי שימחה הלילה לילך שם להביאם.

והנה האיסור להחשיך לכאורה היינו גם בתוספת שבת שלאחריה. והנה לענין מוקצה כתב בישועות יעקב (סי' רס"א ס"ק ה') דשרי בתוספת שלאחריה, ויליף לה מהא דאמרינן דלא אמרינן מיגו דאתקצאי מפאת יום שעבר, ותיקשי הרי מכל מקום איכא תוספת, אלא על כרחך דאין איסור מוקצה בתוספת.

אך איתא בפרי מגדים (סי' רע"ט ס"ק י"ד) דאסירא מוקצה בתוספת. ונצטרך לומר דלא אמרינן מיגו מפאת התוספת אלא חשיבא לענין מוקצה שהיום טוב טרם נכנס.

ב. אסור לומר לנכרי להביא שופר

הנה לומר לנכרי להביא שופר מחוץ לתחום דאורייתא אסרינן, אבל אם הביא מותר לתקוע בו, דמצוות לאו ליהנות ניתנו.

ותיקשי הא בדרך רמיזא יהא שרי, ואם כן אף באמירה להביא לשתרי, דהרי בכהאי גוונא אין כאן איסור אמירה כמו שמצאנו לענין היתר בורגנין.

אלא שמעינן מהכא דדוקא סיפור שרינן מפאת היתר בורגנין, אבל לא אמירה לנכרי שיעשה עבורו.

והנה כתב ברשב"א (שבת ק"א א') דמי שקיבל שבת מותר לומר לחבירו למיעבד מלאכה, והביא ראייה מדשרי לומר שמור לי בתחומך ואני אשמור בתחומי. אבל בר"ן (שם) כתב דאינה ראייה דהרי התם בשמור לי בתחומך שרי משום היתר בורגנין. ולכאורה לפי דברינו תתיישב דעת הרשב"א, דהרי לענין למיעבד מעשה שמירה לא שרינן משום בורגנין.

ג. ודבר דבר

הנה קיימא לן (שולחן ערוך סי' רס"ג סעי' י"ז) כהרשב"א שמי שקבל עליו שבת קודם חשיכה מותר לומר לישראל חברו לעשות לו מלאכה. ושמעתי ששאלו את הגאון בעל דרך אמונה זצ"ל שמכל מקום ליתסר משום ודבר דבר.

והשיב הגאון זצ"ל דאיירי לדבר מצוה. אך צריך עיון דלא הוזכר בפוסקים האי חילוקא. תו, דאם הוה דבר מצוה הא איכא דסברי (עיין באור הלכה סי' שמ"ב ד"ה "מותר" בשם פרי מגדים) דמותר אמירה לעכו"ם לדבר מצוה גם בתוספת שבת כמו שמותר בבין השמשות.

ולכאורה יש ליישב באופן אחר, דכיון דלהעושה מותר לא הוה ודבר דבר. אך הרי אסור בשבת לומר אעשה דבר פלוני למחר, אע"פ שלהעושה יהא מותר, ואם כן אכתי תיקשי באמת מהו ההיתר לומר לישראל חברו.

אלא נצטרך לומר דבאומר בשבת אעשה דבר פלוני למחר אזלינן בתר השתא שהוא שבת, משא"כ כאשר השתא לעושה מותר, שפיר שרינן.

ד. במוצאי שבת יהא שלוחות

אמרינן (שבת קנ"א א') שמותר אדם לומר לחבירו שמור לי פירות

שיכול לטלטל מוקצה בשינוי, או מפאת דזה גופא שינוי. עיין בכל זה בתשובות חזון נחום (ח"א סי' ל"ג) ובברכת שמעון (למסכת שבת). עוד יש ליישב, שהרי הקשו תוספות (שם ד"ה אלא אם כן) מה מהני שהביאו מתוך התחום, הלא הביאם דרך רשות הרבים, ומה לי ארון וקבר שנעשו בשבת ומה לי חלילים שהובאו דרך רשות הרבים. ותירצו תוספות דבהביא ממקום קרוב לא מהני כל כך הבאתו דזה הנאה פורתא. מעתה נימא גם לענין טלטול מוקצה בשבת דהוה רק הנאה פורתא.

ענינים שונים [א']

שנוכר אינו רוצה בנדר. [דאם רוצה בנדר, מבואר ברמב"ם (פ"ב מהל' נדרים ה"ד) שחל הנדר, כמו שכתב בחזון איש שם ריש סי' ק"ד]. וכתב דזה תליא בביאור הך דינא דמודעה, דלהצד דהוה מפאת שמשווי נדר בטעות, אם כן בנידון הנ"ל הרי לא היתה טעות, אבל להצד דהוה מפאת כח דיבורו הקודם שבכוונו לבטל הנדר, [וזה לשון החזון איש, שחסר בנדר ביטוי שפתיים דכיון שהתנה שאם ידור יהא בטל אין בדיבורו ממש כל זמן שלא ביטל התנאי], אם כן זה יהא גם בנידון הנ"ל. וכתב שם דנראה כצד השני. והביא ראיה מהא דאמרין חוץ מנדרי תענית, והרי התם ודאי דבשעת קבלת התענית ניחא ליה בהנדר. ונעין שם במקום אחר שכתב דמודעה משוי ליה נדר טעות. מעתה לפי זה נשאר דמודעה של קטן אינו כלום.

ג. מודעה לפני שנתגייר

השתא יש לעיין מהו בנכרי שעשה מודעה לפני שנתגייר, דהנה על נדרים שנדר בהיותו נכרי, תחול המודעה, אם כן יש לעיין אם תחול גם על הנדרים שנדר לאחר שנתגייר, או דילמא לא יחול, דנימא דלענין נדרי ישראל שאני.

ד. ראוי לקטן שהגדיל למסור מודעה שנית

הנה ראיתי דכתב בספר תשובות והנהגות (ח"ג סי' ק"ס) דראוי שקטן שהגדיל יעשה עוד פעם מודעה על הנדרים.

ענינים שונים [ב']

המחמר נמצא במקום שאינו שבת, כגון שאצל הבהמה שקעה חמה ולדידיה אכתי יש שמש.

דבשלמא לענין שביתת בהמתו יש לומר דאזלינן בתר הבהמה ואיכא איסור שביתת בהמתו, אבל לענין מחמר יש לעיין האם סגי בבהמה לחודיה או במחמר לחודיה, [ואם לדידיה שבת ולדידיה לאו שבת יתחייב], או דילמא בעינן תרוייהו.

ג. אזלינן בתר הבהמה

לקוצר דעתי יש לדון דאזלינן בתר הבהמה לחודיה. ואם כן הכי נמי לענין נידון דידן, עדיפא השתים שבכל אחת פחות מכשיעור.

ענינים שונים [ג']

התנאי חלו הקידושין למפרע ונמצא דכבר עשה הקידושין, והרי חזינן בתרומת הדשן (ח"ב סי' ר"ג) לענין פדיון הבן לאחר ל', דאין לברך קודם הל' דהשתא לא קא עביד מיד. ויש לעיין אם אפשר לחלק.

[אך בתשובות האלף לך שלמה (אה"ע סי' ק"ט) כתב דמקדש לאחר ל' יכול לברך בכלות הל'. וצריך עיון מפיסקא דתרומת הדשן הנ"ל. וכמו כן דן במקנה (קונטרס אחרון הל' קידושין סי' ל"ד סי"א) בקידושין על תנאי אם מברך, וכתב דיש לומר דמברכים בשעת קיום התנאי, והביא מן מרבקה שבירכו רק אחר כך בשעת קיום התנאי. וצריך עיון הרי כשנתקיים התנאי חלו הקידושין למפרע ונמצא דכבר עשה הקידושין. ואף אם חל לאחר מכן, מכל מקום יש לעיין בתרומת הדשן הנ"ל. ועוד עיין בהגרע"א (כו"ח תנינא עמוד ק"ה)].

ב. אבל שהחיינו יברך

אבל הכא נראה שבאמת יברך בעת הגשמים, שהרי אם הודיעוהו על מתנה שהיתה מכבר, מברך השתא, כמו דאמרין (משנה ברורה סי' רכ"ג סי"א) בהודיעוהו שנוול לן בן שמברך שהחיינו, חזינן דהחיוב בשעת ידיעה, והכי נמי בשעת ירידת הגשמים הוה שעת ידיעה.

כדי שיעשו, ואם כן לא יתכן להביאם רק במוצאי שבת. אך יש לומר דלא שרינן משום שבות דשבות לצורך מצוה, כיון שיכול לדחות את הלווייה וההספד, ונימא דהזריזות בזה אינה מתרת שבות דשבות. ועיין.

ז. החליל מוקצה

תו יש לשאול דאף בתוך התחום יהא אסור דהרי החליל מוקצה והוה כלי שמלאכתו לאיסור.

ויש לומר דשרינן טלטול מוקצה על ידי נכרי, וטעמא או מפאת

קטן שמסר מודעה והגדיל

הנה קיימא לן (נדרימ כ"ג ב') דמועילה מסירת מודעה שהנדר לא יהא נדר, אם בשעת הנדר אינו זכור מהמודעה. והשתא יש לעיין מהו בעשה מודעה בהיותו קטן ועכשיו הגדיל.

א. שורש הספק

שורש הספק, האם משוינן לדיבורו של הנדר כטעות, שדעתו בשעת נדרים לא יסתור גלוי דעתו קודם, ואז אין נפקא מינה אם היה קטן או גדול, או דילמא טעם המודעה שבכח דיבורו לבטל עתיד, ואם כן לא מהני דיבור של קטן.

[אמנם מפאת הא דמופלא סמוך לאיש יכול לנדור, יש לומר דרק לנדר יש לו כח אבל לא למסירת מודעה, והרי דנו בפוסקים (משנה למלך פ"ב מהל' נזירות ה"ג, אמרי בינה הל' נדרים סי' כ"ח, מנחת חינוך מצוה ש"ג סק"י ומצוה שס"ח סק"י ומצוה ת"ז סק"י, ובשו"ת רב פעלים יו"ד ח"א סי' ל"ח) לענין אם יוכל להשאל, וכמו כן דנו בפוסקים (רי"ט אלגוי בכורות פ"ד אות נ', מהרש"א גיטין ס"ה ב' על תוספות ופדו, מנחת חינוך מצוה תק"ז סי' ד', שואל ומשיב קמא ח"א סי' מ"ז ד"ה והנה) לענין אם יכול לעשות שליח להפריש תרומה].

ב. בשעת הנדר היה נודר

הנה דן בחזון איש (יו"ד סי' קמ"ג סי"ק ה') בעשה מודעה ובשעת הנדר שכח מהמודעה, אבל יודע בעצמו שאם היה זכור גם היה נודר, ולאחר

עיקר איסור מחמר

יש לדון אם מוכרח מחמת פיקוח נפש לחמר אחר בהמה, ויש לפנינו ב' אפשרויות, או לחמר אחרי שתי בהמות ועל כל אחת חצי שיעור, או לחמר אחרי בהמה אחת ועליה שיעור שלם. הי מייניהו עדיפא.

א. שורש הספק

שורש הספק, האם לאו דמחמר משום לתא דהבהמה, אם כן עדיפא השתים, שהרי בכל אחת רק פחות מכשיעור, אמנם אם מחמר משום לתא ידידיה, אם כן שקולים ואיזה שירצה יעשה.

ב. נפקא מינה

הנה נפקא מינה כשהבהמה נמצא במקום שהוא שבת, אבל האדם

מתנה על תנאי

מי שקיבל מתנה בתנאי שירדו גשמים, בשעת הקנין אינו יכול לברך שהחיינו או הטוב והמטיב, דהרי עדיין אינו יודע אם יתקיים התנאי ויזכה בהמתנה.

אלא יש לדון האם יכול לברך בעת הגשמים. מי אמרין שאינו יכול לברך שהרי אגלאי שכבר קנה מקודם. או דילמא יכול לברך, כיון דהשתא נתברר לו שזכה בהמתנה.

א. לענין ברכת המצוות

הנה בכהאי גוונא לענין ברכת המצוות, כגון שמקדש על תנאי, יש לומר דלא יברך לא בשעת הקידושין ולא בשעת קיום התנאי.

דהרי בשעת הקידושין לא יברך, מכיון שעדיין אינו יודע אם יחול הקידושין, וכמו כן בשעת קיום התנאי לא יברך, דהרי כשנתקיים

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

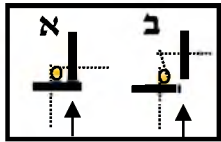
גליון מס' 355
אדר תשפ"ג

מוקד העירובין
בארץ הקודש
054-84-833-20

עירובין למעשה
עיון | שימוש | כשרות

לחי בלי להסתבך בענפים. אלא שכאן היתה בעיה אחרת, שלפי התכנית זה סוף המתחם, ויוצאים שני חוטים בזווית של 90 מעלות, כצורת האות ר', וא"כ אם מעמידים לחי אחד צמוד לגזע, אי אפשר להעמיד את הלחי השני כראוי, מחמת שתי סיבות, א. בהכרח יוצא שהחוט יהיה על קצה הלחי, כי החוט יוצא מהגזע קרוב מאוד ללחי הראשון. ב. הלחי השני אם נחבר גם אותו לעץ הוא יהיה מוסתר בלחי הראשון, ולא יהיה לו דין סותם מקצת מהפתח, כי הלחי הראשון סותם לפניו.

לצורך הענין עשינו שני דברים, א. העברנו את החוט דרך אחד הענפים ולא מהגזע [כמו בשרטוט ב'], ואז הוא יוצא רחוק בעוד כמה ס"מ, כדי שיהיה מרווח להעמיד לחי תחתיו והחוט יהיה במרכז הלחי. ב. הלחי היה קצת מעוגל למטה, ואז כשמצמידים אותו ללחי הראשון, הוא בולט בחלק התחתון, ואינו מוסתר בלחי השני, ואז יש לו דין סותם מקצת מהפתח, כי הוא יוצר מחיצה שלא היתה, ואינו מסתיר את הלחי הראשון. ויש להאריך לבאר דין זה, אך קשה לצייר אותו ולבאר בכתב. והמבין יבין.

כפר גופש עם שלש קרפיפות שהוכשרו והותרו

במתחם אחר בכפר נופש גדול שנבדק בשבוע האחרון, היה דבר יפה שעשו כדי להכשיר את העירוב. מדובר במתחם גדול מאוד שמוקף בגדר חזקה מסביב, אין בגדר פירצות או מחיצה תלויה, אבל היה ידוע שיש במתחם שלשה שטחים גדולים יותר מבית סאתיים, שיש בהם קוצים וצמחיה גבוהה שמונעת מלהשתמש במקום. במצב כזה דעת

הגר"ש אלישיב זצ"ל שמקומות אלו נחשבים קרפף [כמו דין זרעים או מים שמלאו את החצר בשטח של בית סאתיים, שכתב הש"ע (סי' שני"ח ס"ו) שהם אוסרים לטלטל], והם אוסרים את כל המתחם משום שהוא פרוץ למקום האסור, וכך מקפידים בכל העירובים השכונתיים. אמנם בעירובים

העירוניים מקילים בזה באופן שיש רק קוצים ולא זרעים שנזרעו בידיהם, ולכן הנהלת המתחם לא טיפלה בענין. אבל כיון שהם משכירים הרבה לקבוצות חרדיות, היו כמה פעמים שהשוכרים עשו בלגן, והעמידו בתוך המתחם גדרות וחוטים ולחיים כדי להכשיר את העירוב. עד שהיה שווה להם לטפל בעצמם.

בשטח אחד שהיה צמחיה עבותה, הם פינו את רוב הצמחיה לפני שנתיים בתקופת הקיץ הלוהט מחמת חשש לשריפות. בשטח השני הם עשו מסלול לרכיבת סוסים, ויש להם חווה טיפולית, ממילא גם הוא עומד לשימוש, והשימוש הזה נחשב משמש לדירורים, כיון שהוא משמש להנאתם, ולא כמקום מלאכה בלבד [שגם לגבי מקום מלאכה יש חילוקים שאכמ"ל]. נשאר רק השטח השלישי, שהוא בגודל של כמה פעמים בית סאתיים, שבו היו עושים גדרות וצורות הפתח בכמה מקומות.

שבילים לאורך ולרוחב שנעשו כדי לבטל את הקרפף

להפתעתנו ראינו הפעם שעשו בו שבילים מסודרים לאורך ולרוחב כמו משבצות, בהפרש של כעשרים מטרים בין אחד לשני, בצורה שניכר שהשבילים נעשו בשביל להתייר את העירוב. הפתרון הזה הרשים אותנו מאוד, דבר ראשון עצם הענין שראינו ששינו את פני השטח בשביל שוכרים שדורשים כשרות גם בנושא של העירוב, זה מלמד אותנו שהציבור כבר אומר את דברו, ועי"ז בעז"ה יבואו עוד מתחמים לסדר עירוב מהודר, ועוד ראינו כאן את הצורה המסודרת של השבילים, שהיו בצורה משובצת ישרה, שהיא תועלתית מאוד.

מתוך הנסיון עם כמה מקומות, מצוי שעושים כמה שבילים מתפתלים, לפי מה שהיה נוח באותו רגע לעבור בין הקוצים, ואחר כך מסתפקים ומתחבטים מאוד האם זה מספיק בשיעור שאין בית סאתיים ברצף, או שמא יש יותר מידי שטח בין שביל לשביל, וקשה למדוד ועוד יותר קשה

גם עשיית עירוב זמני אינו קל, הובה להצטייד באביזרים בימים אלו מתעצם הביקוש מקבוצות שנוסעות למתחמים ברחבי הארץ, ומבקשים שיסדרו להם היקף כשר סביב למתחם. מוקד העירוב מתאמץ לתת מענה לפניות הרבות, גם למקומות רחוקים. בשבוע שעבר היו בין המקומות המבוקשים מתחם מישוב איילון שנמצא בקצה הצפוני של הארץ ליד ישוב שלומי, ובשבוע זה הגיעה בקשה למתחם בקצה הדרומי ביישוב נווה, שנמצא דרומית לרצועת עזה. במתחם ביישוב הצפוני היו כמה מבנים שאינם מוקפים בגדר כלל, וכדי להתייר אותם היה צורך לעשות הרבה צורות הפתח.

יש לציין שצריך להיערך לתיקון עירוב במתחם. לאדם שאינו מנוסה, נראה שזה קל מאוד, קושרים חוטים לעצים ולעמודי חשמל, וקושרים לחיים, ויש עירוב. אבל מי שמנוסה וידע את ההלכות, ידע שזה לא פשוט כלל. דבר ראשון צריך חומר טוב, אם לא מצטיידים בלחיים וחוטים טובים, עלולים להיתקע בהשתמשות בדברים שאינם כשרים. אם מביאים קרשים כעין לייסטים, גם אם עבים זה עדיין לא לכתחילה, כיון שעושים צוה"פ ארוכה, הרי החוט יכול להתנדנד מעט יותר מרוחב העמוד, וגם כשמוחקים את החוט הרי העמוד נמשך ומתעקם ונכנסים לבעיה של עמוד עקום. כמו כן קשה להעמיד לחי כשהעמוד עקום, כי צריך להרחיק אותו עד שיהיה תחת החוט. יש סבורים שעשיית העירוב פשוטה משום שקושרים חוטים לעמודי חשמל וקושרים לחיים וזהו. אבל הרבה פעמים אין עמודי חשמל ועמודי תאורה בכל סביבות החצר, וצריך למצוא פתרונות טובים, שיהיו גם חזקים, בשביל למתוח את החוט, ולהעמיד לחי שצריך שיהיה חזק כדי להעמיד דלת קלה [כמבואר בשו"ע סי' שס"ב סי"א]. לכן מי שרוצה לעשות עירוב כראוי, חשוב לבוא מצויד בדברים הנכונים, וגם כדאי לראות לפני כן מה התכנית שאפשר לעשות, כדי שהעירוב יהיה טוב.

שימת לב להלכות בפרט באילתוריים

מלבד הצורך בחומרים טובים, צריך גם לדעת הלכות רבות, בפרט כשעושים בצורה לא סטנדרטית, זה דורש הרבה שימת לב יותר מהרגיל. נביא כאן קצת מהדוגמאות שהיו לנו בימים אלו. במתחם המדובר היה צריך לעשות צוה"פ על שטח דשא באורך כמאה ועשרים מטר. במצב כזה

אי אפשר לעשות חוט אחד ארוך כל כך, צריך לחלק לשלושה או ארבעה פתחים, כדי שיהיה יציב גם ברוח. איך אפשר להעמיד עמוד יציב באמצע דשא, בלי לקלקל. בס"ד היתה שם נדנדה שבורה שאינה בשימוש, שהמעמידים שלה היו יציבים, קשרנו את החוטים לעמוד שבאחד מפינותיה, כמובן שהחוט יוצא מהצד של העמוד, וחייבים להעמיד לחיים. אבל כשבאנו להעמיד לחיים, שמנו לב שהמסגרת והעמודים של הנדנדה נוטים, ואם נצמיד לחי הוא לא יהיה תחת החוט. חיפשנו מסביב משהו שיעזור לנו להרחיק את הלחי מהעמוד, ומצאנו חתיכת צינור, והכנסנו אותה בין הלחי לעמוד, ועי"ז הלחי היה רחוק כראוי.

הנה זה דבר הלכתי שצריך שימת לב, לא רק שהלחי יהיה רחב, שהחוט לא יצא ימין ושמאל, אלא גם נטיה של העמוד לכיוון החוט פוסלת במקרה כזה אפילו מעט, כי הלחי לא יהיה תחת החוט אם לא ירחיקו אותו כפי הצורך.

שני פתחים ולחיים בזווית של תשעים מעלות

בפינה אחרת קשרנו את החוטם לגזע דק של עץ קטן, שבמקרה זה החלק התחתון של העץ היה ללא ענפים, ולכן היה אפשר להעמיד לפניו

פרויקט "רבים צריכים לו" אדר תשפ"ג - להזכור ולשנן, לעשות שימוש ולהוראה - עירובין למעשה

למאות בזוגי השיעורים בכל הארץ, הזדמנות מיוחדת!!! פרטים בקווי השיעורים זב - 055678-3323

מגוון של ציטוטים. אבל מי שמכיר את פרטי ההלכה, יודע שאי אפשר להשתמש בפתרונות אלו למקרה כזה.

א. הטלטול פחות ועוד פחות, נאסר מדרבנן אפילו בטלטול במקום שהוא כרמלית בלבד (ש"ע סי' שמ"ט ס"ה). ב. הפתרון למסור מאחד לשני שכל אחד רק פחות מד' אמות, לדעת המשנ"ב (בה"ל שם ס"ג) זה מועיל רק באופן שאחד לא חוזר על עצמו שוב, אלא כל ד' אמות לוקח אדם חדש, וא"כ צריך כמות בני אדם גדולה כמספר הד' אמות שצריך להולך. והבעיה היותר קשה, שהפתרון הזה יועיל רק לקרב אותו אל העיר, אבל לא להכניס אותו אל תוך העירוב. כי המעבר בין מחוץ לחוץ אל לפני החוץ, הוא מעשה של הכנסה מכרמלית לרה"י, וזה אסור אפילו בפחות מד' אמות ואפילו במשהו, א"כ הם לא יוכלו בשום אופן להביאו לעיר. [והפתרון למעשה הוא שאחד ישאר לשמור עליו במקומו, והשני יקרא לגוי, ויש להתייר אמירה לנכרי באיסור טלטול בכרמלית לצורך קטן].

איך יתכן שנוסעים למקום שאין בו עירוב

דבר שני, צריך לדעת שיש מקומות שאין עירוב, ואנשים מגיעים לשם לשבתות. כיצד יתכן שאנשים נוסעים לכאלה מקומות. את התשובה כלנו מכירים, התופעה המתפשטת שיישבות וסמינרים וכן שבתות חתן ושבע ברכות, שוכרים מתחם בתוך קיבוץ לא מוכר, ואחרי שבדקו את כל התנאים וסגרו על מקום, נזכרים שיש עוד נושא אחד שלא חשבו עליו, והוא העירוב. ואז מתקשרים ומתברר שנפלו למקום בלי עירוב, או עם עירוב ללא פיקוח, או ברמת כשרות נמוכה מאוד שאינה מספיקה אפילו לילדים. בשביל זה צריך לדעת איך עושים עירוב כדי לתקן את המתחם כהלכה. וזה הזדמנות שיכולה להיות לכל אחד מאיתנו, שנהיה הרב הפוסק של כל הקבוצה, אם נדע את ההלכות כמו שצריך.

דבר שלישי, חשוב שנדע שיש דרגות שונות בכשרות העירובים, גם במקומות חרדים, וק"ו בשאר הישובים. ההבדל בין העירוב שבשכונה לעירוב של העיר, הוא עצום. בעירוב העירוני נאלצים בכל מקום להקל בדברים לפי שיטות יחידות, אף שמן הדין פוסקים שאסור. וכן בשכונות עצמם, יש עירובים שהם ללא חשש רה"י גם לדעת השו"ע, ויש שכונות שיש בהם רה"י לדעת השו"ע והם מועילים רק לסומכים על השיטה שצריך שיהיו שישים ריבוא, ולכן יש ענין להחמיר בהם. וכן יש עוד רמות שונות, ואנו צריכים לדעת שלא כל מה שנקרא עירוב נכון לסמוך עליו, וע"י שנדע את ההלכות בצורה טובה ומעשית, נוכל לקיים כהלכה.

צריכים עירוב לטלטל בתוך הבניין של הישיבה?

עוד התבאר במהלך השיעור, מתי צריך עירוב חצרות האם ישיבה שנוסעת לקמפוס צריכה עירוב כדי לטלטל בין החדרים של הבחורים. ומה הדין בשבת של שבע ברכות מצד אחד יש היתר כאשר כולם אוכלים יחד בחדר אוכל אחד, שאינם צריכים לערב, כמבואר בשו"ע (סי' ש"ע ס"ה), ומצד שני כשיש בחורים שאוכלים סעודות בחדר הפרטי, צריכים לערב, ואם לא עירבו אסורים לטלטל, ולא מועיל שלוקחים את האוכל מאותו מטבח של הישיבה, כי הישיבה לא מקנה להם את האוכל לפני שבת, [ומש"כ בשו"ע (סי' שס"ו ס"א) שהפת שעל השולחן יכול לחול לעירוב, היינו דוקא כשמסור לפנייהם לאכול מערב שבת]. ועוד שאינם מותרים לקחת מהמטבח בזמן בין השמשות.

לאחר השיעור נגשו הרמ"ם ואמרו שלפ"ז גם בתוך בנין הישיבה כעת הם יצטרכו עירוב, כי יש בחורים שאוכלים סעודות שבת בחדרים. השבנו להם שבאמת כך הדין. אם זה מתוכנן מערב שבת שהם אוכלים בחדר, ולא במקרה שהבחור קם מאוחר ולקח אוכל לחדר, הרי זה בית בפני עצמו. אמנם אם ראש הישיבה גר בתוך המתחם, הדין יהיה קצת שונה, ותלוי בעוד כמה פרטים. אבל לא מספיק שיש לו חדר, אלא צריך שיאכל בו את סעודות השבת, וכיון שהם אמרו שרה"י וכל הצוות אינם אוכלים בישיבה, נפסק הדין שהם חייבים בעירוב חצרות בתוך הבנין.

כולם היו נדהמים, איך לא חשבו על כך. הם ידעו שהבחורים מחמירים לטלטל רק בתוך הבנין, אבל שגם בתוך הבנין יהיה אסור לטלטל, זה חידוש שהגיע מהשיעור המיוחד. והנה שוב הזדמנות לראות, שההלכות עירובין נוגע לא רק לאחראי הראשי, אלא לי ולכל אחד! מסביר עמדו עשרות בחורים, ושמעו את פסק ההלכה, ורצו ללכת לעשות עכשיו עירוב. אמרנו להם, עכשיו כבר מאוחר, לשבת הזו כבר אי אפשר להניח, אלא לקראת שבת הבאה. שאלו הבחורים אם כך מה עושים עכשיו, האם גם מהבית מדרש לכיורים אסור לטלטל.

התשובה היא שרק החדרים של אותם בחורים שאוכלים בחדר, נאסרו להכניס ולהוציא מהם. וכן חדר האוכל שכולם אוכלים בו, אבל בין בית המדרש והפרוודורים והחדרים שלא אוכלים בהם סעודה, אין איסור להעביר, אף כשלא עשו עירוב. וזה דין שנקרא "כל החצרות רשות אחת הן לכלים ששבתו בתוכן, ולא לכלים ששבתו בתוך הבית", ובית לענין זה הוא מקום אכילה, ולא יחידה שרק ישנים בה (שו"ע שם).

לאמוד במראה עין, ולא ידעו מה לעשות. הרבה פעמים עושים שבילים כפול ממה שצריך ועדיין לא רגועים. בגלל שקשה לשער, וכבר אירע לנו כמה פעמים שביקשו שנבוא לראות ולהכריע על השבילים שעשו, והיה מקום שהביאו טרקטור לכמה שעות, ואחר כך עדיין נשארו בספק. לכן אנו לומדים מהמקום הזה, שכדאי לעשות שבילים ישרים יחסית, ואז ניתן לחשב בצורה ברורה את המרחקים הנדרשים, ולהכשיר בצורה ברורה, ולא להתאמץ בעשיית שבילים מיותרים.

למרות ההשקפה גילינו בשער צוה"פ פסולה, שער ללא צוה"פ לאחר שבדקנו את המתחם והגענו ליציאה, הכל היה טוב, וכבר היינו בחוץ, חולפים ביציאה על השער הנפתח, בדרך לעוד מקום מבוקש. והנה דוקא כאן היתה הבעיה, כאילו לא ניתן למצוא מקום בלי בעיות מעל השער היה חוט ששימש לצורת הפתח, אבל במבט על העמוד שמנו לב שהעמוד מחובר באויר בגובה הגדר, ולא יורד עד למטה. דין זה כבר בארנו כמה פעמים, שהוא פוסל את העירוב, כיון שהעמוד תלוי מעל ג' טפחים מהקרקע, הרי הוא מחיצה תלויה שאינה כשרה למחיצה.

במקרה זה לא עשינו תיקון לצורת הפתח, מחמת קושי טכני בחיבור דברים ליד השער, אבל מצאנו אפשרות להתייר אותו גם ללא צורת הפתח. משום שבמתחם הזה מקפידים מאוד על הביטחון, וסוגרים את השער תמיד, וא"כ השער כשהוא סגור הרי הוא מחיצה. והטעם שבכל זאת משתדלים לעשות צורת הפתח, היינו משום שיש זמנים שפותחים את השער באמצע שבת, כגון בהתחלפות השומרים של המקום, או לסיבות של צורך רפואי לאמבולנס, ובאותם רגעים שהשער

פתוח יש פירצה בעירוב כולו. אבל כאן גם מצד זה המצב היה טוב, כי השער מורכב משני דלתות, וכאשר רכב יוצא פותחים רק אחד, שיש בו פחות מ"א אמות, ומדין עומד מרובה הוא נחשב סגור ואינו פוסל משא"כ ברוב המתחמים אי אפשר להתייר את השער בלי צוה"פ, כי השער נפתח ברוחב 5-6 מטר, יותר מ"א אמות, ולכן אין את ההיתר של עומד מרובה. אמנם במתחם ששוכרים את כולו, בהרבה מקרים ניתן לדאוג שהשער יהיה סגור כל השבת, לקשור אותו או להניח לפניו אבנים, וניתן להתייר ע"י בלי צוה"פ. [וכבר כתבנו במק"א שיש אחרונים שנקטו שער חשבו במקום צוה"פ מ ביתר מ"א אמות, אבל להלכה הוראת רבני זמנינו שלא להקל בזה, וגם בעירובי הישובים מקפידים לעשות צוה"פ בכל שער שיתכן שיפתחו אותו בשבת].

העירוב אינו לאחראים בלבד, אלא נוגע לכל אחד

בליל שבת האחרון נתבקשנו למסור שיעור באחת מהישיבות בין קבלת שבת למעריב בענינים המעשיים של עירובין. רה"י ביקש שהבחורים ישמעו את הנושא בצורה מעשית, ממי שעוסק בזה בשטח, כדי להקנות להם מושגים בסיסיים ומעשיים, עם דברים שנוגעים לכל אחד.

בשיעור ביארנו מדוע הלכות עירובין נוגעים לכל אחד, הרי אם הוא "נוהג לטלטל", כלומר הוא סומך על הרב של העיר שיש עירוב, אז מה נוגע לו לדעת מה הם ההלכות, הרי הכל מותר לו. ואם הוא מאלה שנוהגים לא לטלטל, הרי הם בלא הכי לא מוציאים שום דבר מהבית, מה הם צריכים לדעת איך עושים עירוב.

והתשובה היא שיש כמה סיבות שעירוב נוגע לכל אדם, אלא שאם לא ידעו עירובין לא מבינים שזה נוגע בפרשת יתרו נצטוונו "וכור את יום השבת", נראה שרמזו כאן שבשביל קיום מצות השבת צריך זכירה ועירונות מיוחדת, יותר משאר מצוות יש מצוות שאנו עושים מתוך הרגל, אבל בשבת צריך עירונות לשים לב לקיים, ואם לא ידעו ח"ו נכשלים. וזה נוגע לכל אחד.

מה יעשה אברך שטייל בשבת עם עגלה ויצא מגבול העירוב

דבר ראשון, גם למי שסומך על העירוב של העיר, גם כשהעירוב בעיר מהודר כגון בעיר מודיעין עילית, עדיין יש מכשול גדול למי שלא יודע, כי יש רחובות בקצוות העיר שאינם כלולים בעירוב, ויש חצרות של בתי כנסת ומוסדות וחדרי אירוח סביב העיר שאינם כלולים בעירוב, ובהם אסור לטלטל לכל השיטות, ולמרות האיסור יש אנשים שיוצאים עם עגלות מחוץ לגבול, מחמת שאינם מבינים את משמעות ההלכה.

השבוע סיפר לנו הגאון רבי יהודה אריה דינר שליט"א, שהיתה משפחה שיצאה עם עגלה לטייל בשכונה שכעת בשלבי בניה מתקדמים, והחלקים שאינם מאוכלסים אינם כלולים בעירוב, ומישהו שראה אותם מהחלון צעק להם שהם יצאו מהעירוב, הם עצרו והסתכלו, והבינו שהם כעת במקום האסור להמשיך עם העגלה, והשאלה הקשה מה עושים כעת, לכאורה הם צריכים לשבת בתוך אותם ד' אמות עד צאת השבת והחלו להעלות רעיונות, א. פחות פחות מד' אמות, ב. למסור מאחד לשני, ועוד

קדושת בתי מקדש מעט

בהכוונת הגרמ"מ לובין שליט"א רב שכונת רמת אהרן בני-ברק

דבר המערכת

"ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם"

לאחר תקופה ממושכת של כמה שנים של עבודות, לפני כחודש זכו חסידי סטריקוב לחדש את חלק מבית מדרשם ברח' אלשיך ב"ב. לעת עתה זכו לחנך את הקומה התחתונה. יה"ר שיזכו במהרה לברך על המוגמר בהשלמת בנין ביהמ"ד לכבוד ולתפארת.

לאור השמחה הגדולה השוררת בקרב החסידות, כתב כ"ק האדמו"ר שליט"א מכתב חיזוק בעניין כבוד ביהכ"נ. ברצוננו להביא חלקים ממנו, וז"ל:

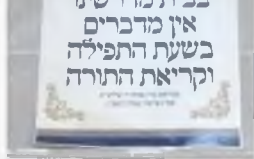
יום ו' עש"ק לסדר "ושמתי פדת בין עמי ובין עמיק" וגו' כ"ז טבת תשפ"ג לכבוד כל אנ"ש חסידי סטריקוב בכל מקום שהם כולם אהובים כולם ברוכים שיחיו

א] יום בשורה לנו שאנו זוכין בעזהש"ת לחזור אל המקום אשר התפללו אבותינו מו"ח כ"ק האדמו"ר זצלה"ה, בנוי מחדש, ברוב פאר והדר, כראוי לרומם בית אלקינו, כל אחד התאמץ, נדבו לבו ונשאו רוחו לתרום ביתר שאת וליתן עוד ועוד. בתשוקה ורצון להקים בית גדול. כפירושם של ר' יוחנן וריב"ל במגילה כ"ז א' מקום שמגדלין בו תורה מקום שמגדלין בו תפילה.

ו] גם יש צורך גדול וחשיבות להיות מקושר יותר ויותר לבית זה, וזה נעשה ע"י ההרגשה שכאן ביתי כאן מקום תפילתי דהנה בפרשתנו פר' וארא (ח', יט') נאמר ושמתי פדת בין עמי ובין עמיק וגו' ופרש"י ושמתי פדת שיבדיל בין עמי ובין עמיק. קיום של כלל ישראל א"א בלי הבדלה מן העמים. ובדורנו צריך זה ביותר אנחנו נמצאים בדור קשה מאד. נסיונות גדולות. היצירה אינו נח ואינו שוקט, פועל במלוא כוחו להרבות מכשולים עוד ועוד. ואין עצה ואין תבונה אלא לברוח מפניו, ולשמוע לדברי הנביא ישעיה (כו' כ') לך עמי בא בחדריך וסגור דלתך בעדך וגו' ופרש"י לך עמי בא בחדרך בבתי

כנסיות ובבתי מדרשות. וכן גם אמרו חז"ל אם פגע בך מנוול זה משכהו לביהמ"ד, ולזה צריך שיחיה לו קשר אמין וחזק עם ביהמ"ד שנמשך בחזק לשם, ועי"ז יש לו הכח למשכו לביהמ"ד, ולא ח"ו שיחיה בהיפך שהוא יימשך לחוץ.

ט] כעת הזדמנות לעורר על דברים שצריכים חיזוק, עכשיו התשוקה והרצון במילואים שיחיה התורה והתפילה בשלמות. ואמנם צריך לעשות פעלים שהדבר יחזיק, כי אין חזק החסידות כתחילתו ובטבע הדברים בהמשך הזמן ההתעוררות יורדת על כן צריך להתחזק מאד בענין זה שלא לשוח ולדבר באמצע התפילה או באמצע קריאת התורה, ובכלל צריך ליוזר מסתם שיחות בסילות שלעצמן אין טוב, וגם אפשר להמשך מזה לדיבורים גרועים. וכדי להעתיק דברי התעוררות מהיערות דבש חלק א' דרוש ט' שאמר לכבוד חידוש ביהכ"נ, וז"ל ואמרו נא, עכשיו שביהכ"נ מרום גובה עד למטה מסוייד ומלוכלך אם יבוא איש וישליך עליו טיט ועפר עד שיחיה בו כתמים, ידעתי כי יחיה אפכם בו והאיש ההוא מבזה נאות יעקב, והעבודה, הבל פה שיש בו חטא היוצא מפיכם בביהכ"נ מנבל פה ומנוול כל ביהכ"נ בכתמים ונגעים קיא צואה בלי מקום וסר צל השכינה ח"ו מאתנו כדכתיב ולא יראה בך ערות דבר וגו' עכדה"ק. דברים אלו צריך שייחדרו לחדרי בטן להזהר מכל דיבור שלא כהוגן.

י] חושבני בהזדמנות זו שראוי ללמוד את הספר מקדש מעט שחיבר הגאון הגדול מורינו ר' נתן גשטטנר זצ"ל על ענינים אלו והוא ספר מעט הכמות ורב האיות ובדאי שיחיה לתועלת וחיזוק.

הש"ת יעזור שזכות מו"ח כ"ק האדמו"ר זצלה"ה וזכות אבונה"ק יעמוד לנו שנוכה ללכת בעקבותיהם ולהיות דבוק בתורתו ויראתו ולעבדו בלבב שלם.

דוד הכהן בראודר

בירורי הלכה

מותר לקרוא אפילו צרכי חולין, דכתב 'נר ביה"כ מותר לקרות לאורו בין בתלמוד בין בכל צרכיו דהא לנהורא קמכוין להרבות מאור ביהכ"נ כמה דקרי טפי איכא מצוה דמקבל שכר'.

ובמג"א תמה דאדברא יש ללמוד מדבריו לאסור לדברי חולין, דכתב דלנהורא קמכוין להרבות מאור ביהכ"נ וכמה דקרי טפי איכא מצוה דמקבל שכר ואלמא כל היתרו משום שיש בזה צורך מצוה והתורם מקבל שכר טפי בעבור זה. וכן נקט המשנ"ב שם בס"ק נ"ב דנר של בית הכנסת מותר לקרוא לאורו דוקא דברי תורה ולא בקריאת דברי חולין. וכן דימה המג"א להא דמבואר בסעי' יד דאין מדליקים נר של הדיוט מנר של בית הכנסת, ואלמא דאסור להשתמש שימוש של חולין מנר של ביהכ"נ, ומה"ט נמי אסור לקרוא לאורו דברי חולין, ובמשנ"ב שם ס"ק נ"ג כתב דהוא משום דיש בהנר קדושת בית הכנסת, ואין משתמש שימוש הדיוט בדבר הקדוש.

השתמשות בתאורת בית הכנסת לצורך קריאת דברי חולין

הנה יש לדון גבי תאורת בית הכנסת, אם מותר להשתמש בה תשמישי חולין וכגון כשיש הפסקת חשמל ברחוב ותאורת ביהכ"נ מפיצה אור החוצה, וכן נמי אם מותר בביהכ"נ לקרוא דברי חולין (באופן המותר) לאור התאורה. והנה גבי שימוש באור מצוה, מבואר בסי' תרע"ג ס"א דנר חנוכה אסור להשתמש לאורו תשמישי חולין כגון למנות מעות לאורם, ונחלקו אם תשמיש של קדושה מותר ועיין שם שיעקר השיטה שאפילו תשמיש של מצוה כתלמוד תורה אסור באופן קבוע, עיי"ש, ומעתה יש לדון גבי תאורת בית הכנסת אם מותר להשתמש בו שימושי חול.

השו"ע בסי' קנ"ד סי"ג נר של ביהכ"נ מותר לקרוא לאורו. ובסעיף י"ד: אין מדליקין נר של הדיוט מנר ביהכ"נ וכו'. ובב"י הביא מחלוקת אם מותר לקרוא לאורו רק דברי מצוה או אפילו דברי חולין, ולמד דלהר"י ירוחם

ובמור וקציעה שם, האריך לתמוה על המג"א ודן דבמה יאסר לקרוא דברי חולין, דאף את"ל דיש בנר קדושת ביהכ"נ, מיהו קול ומראה וריח אין בו משום מעילה, ומה דאיתא בגמ' פסחים כו. דמ"מ יש בו איסור מדרבנן, כל זה באופן שהוא משתמש בו לצורך חול, אבל אם הנר עומד במקומו לתשמיש הקדושה אין איסור להשתמש לאורו וכדמוכח בסוכה נג. דבוררת אשה חייטין לאור בית השואבה (ויל"ע לדבריו מתו' בפסחים שנשאב בקושיא אמאי אשה בוררת לאורו, ובתו' בסוכה כתב דיש לומר דהכוונה דיכולה לברור לאורו, אבל למעשה אסור משום איסור דרבנן עיי"ש), ומכ"ש בנר של ביהכ"נ שאין בו קדושה רק הוקצה למצותו ואינו אלא תשמיש מצוה פשיטא כשהוא עומד במקומו להאיר בביהכ"נ אין בכך כלום אם נהנין לאורו בדבר הרשות, ומסיק דלקרוא בבית הכנסת דברי חולין פשיטא שאסור ככל צורכי חולין שאסורים לעשות בבית הכנסת, וכל ההיתר היינו באור ביהכ"נ שמפיץ אור לבחון בביהכ"נ שמותר.

מיהו במשנ"ב שם סק"ג גבי אין מדליקין נר הדיוט מנר בית הכנסת כתב דהוא משום שיש קדושת ביהכ"נ עליהם, ודלא כהמור וקציעה דנקט דאין בו קדושה וכל איסורו משום הוקצה למצותו, וצריך לומר למשנ"ב דאף דקול ומראה וריח אין בו משום מעילה, מיהו אסור מדרבנן, דיסוד דברי הגמ' דקול מראה וריח יש בו איסור דרבנן, היינו דרבנן החשיבו דבר זה ל'תשמיש', ויש להוכיח כן דבשו"ע יור"ד קמ"ב סעי' טו, אסור לשמוע כל שיר של עבודת כוכבים או להסתכל בנוי עבודת כוכבים כיון שנהנה בראייה, ובבאר הגולה ציין דמקורו מהאי דינא דקול ומראה וריח יש בהם איסור דרבנן, ובפ"ח ס' תסז סק"ט מבואר דה"ה גבי כל איסורי הנאה, דכתב גבי חמץ שעבר עליו הפסח שאסור בהנאה, אסור אפילו בהנאה ראייה דקול ומראה וריח נהי דאין בהם מעילה מיהו יש בהם איסור דרבנן, עיי"ש, ומבואר דיסוד הדין דאסור רבנן יסודו להחשיב 'קול ראייה וריח' כהשתמשות בדבר, וממילא אסור בכל מקום שאסור להשתמש בדבר, בין באיסורי הנאה ובין באיסורי קדושה.

ומינה יש ללמוד דאף להמג"א והמשנ"ב דיש איסור השתמשות בנר ביהכ"נ, ומשום שקול מראה וריח מדרבנן חשיב 'השתמשות', מיהו כל האיסור הוא 'השתמשות' אבל אילו יהנה מהאור באופן שלא חשיב 'השתמשות' לכאורה פשיטא שמותר, ומה"ט יש ללמוד דמצינו גבי נר חנוכה (ס' תרעג) דאסור להשתמש לאורו, הביא המשנ"ב (סק"א) דכל שאינו משתמש כלום רשאי לישב בביתו בשעה שנוכח דולק, ובשעה"צ הוסיף דכן נמי מותר לילך בחושך לאורו דלא מחוייב להעצים עיניו דלא מקרי תשמיש. ולפ"ז גם באור ביהכ"נ דכל האיסור הוא 'השתמשות' ונתחדש דאף קול מראה וריח חשיב השתמשות, מיהו כל שיש הפסקת חשמל ברחוב ואור הבית כנסת בלבד מפיץ אור בזה מותר דלא חשיב 'השתמשות', ומותר.

מיהו יל"ע גבי עיון בדברי חולין לאור תאורת ביהכ"נ דחשיב השתמשות בנר (כדאיתא בנר חנוכה) דלכאורה לפי המג"א והמשנ"ב יש לאסור, אולם עיין במשנ"ב (סק"ג) דכתב דבכל שמתחילה נידב באופן שידוע שישתמשו בהם לשאר דברים לב ב"ד מתנה עליהם שיוכלו להשתמש בהם, וע"כ פשוט שכחיהם בבתי המדרש שיושבים ולומדים ועמא דבר לעשות שימושים אלו אמרינן לב ב"ד מתנה עליהם ומותר, וביותר אף שכן נדבו מתחילה שיעשו בהם כל שימושים שדרך לעשות בביהמ"ד. אולם במשנ"ב הוסיף דהמתנדבים נרות שעומדים על המנורה של ביהכ"נ בזה אסור לקרוא לאורם דברי חול עיי"ש, ולפ"ז הנרות שמדליקים ליד החזן שאלו ודאי לא ניתנו לאורה אלא לצורך מצוה בלבד לכאורה אסור לקרוא לאורם דברי חולין, ויש לעיין אף בזמן הפסקת חשמל אם מותר ללמוד לאורם, דבאלו ודאי סברת התורם והמדליק רק לתפילה ולכבוד ביהכ"נ ועיין. [הדברים נכתבו ע"י הגאון רבי אביעד אברהם קורצטג שליט"א, ר"מ ישיבת הרב מן ההר]

ומ"ר הגרמ"מ לובין שליט"א חשיב: לענין ללמוד לאור הנרות שמדליקים ליד החזן, ודאי מותר דבזה רק מעלה את דרגתם.

קוראים כותבים

שקדושתה גדולה מאד והדברים ידועים ומפורסמים.

ולכאורה אף בביהכ"נ צריך להרגיש כן שהרי אף ביהכ"נ הוא בית ד' וקדושתו גדולה מאד ואף בזה כתוב שלא ידבר דברי חול, וכן כתוב בשו"ע ס' קנ"א ס"א שהישיבה בו היא מצוה, וכן כשיושבים בביכ"נ הרי קרובים להקב"ה. והנה לפ"ז כשם ששומרים ומתענגים כשנכנסים לסוכה כמו כן צריך לשמוח ולהתענג כשנכנסים לביהכ"נ, יתן ד' שנוכח לזה. מ.ש.ב. ה. כולל נחלת משה

סיפור השבוע

חלפו שלושה שבועות, והבן-אדם נישא אלי בפנים דאוגות. "זה לא בדיוק כמו שאמרת" הוא נוזף בי. "הסתבכתי חזק עם העסקה ההיא, מדרום אפריקה. אני כבר לא מדבר על הרווחים הענקיים שהייתי אמור להרוויח, אבל אפילו את הסכום שהשקעתי מאה אלף דולר, לא בטוח שאצליח לקבל בחזרה".

שאלתי אותו "אתה רוצה שאני אגיד לך את האמת?" "כן, תגיד". "ראיתי שבאמצע קדיש הפלאפון שלך צלצל, כי לא סגרת אותו כמו שהבטחת. ובמקום לענות אמן, יצאת מיד החוצה לדבר. אז מה אתה רוצה? זלזלת בקבלה שלך, לא עמדת במילים שלך, ואותו מיליונר מדרום אפריקה לא עמד במילים שלך". הוא תפס את ראשו בשתי ידיו, מזועזע. "אתה צודק. בלי שום ספק, אתה צודק". מיד החליט בהחלטה חזקה להקפיד ביותר על קיום הקבלה, ולאחר זמן התקשר אלי וסיפר שהעסקה מתנהלת למישרין, לשביעות רצונו. (כבוד בית ה')

סיפר הרב גרינוולד שליט"א, נישא אלי בחור, וסיפר שאחיו היה במצב קשה מאד, ושכב בטיפול נמרץ כשהוא מונשם כל הזמן, מאחר שלא היה יכול לנשום בכוחות עצמו. בני המשפחה של אותו בחור קיבלו על עצמם לא לדבר בתפילה. ביום הארבעים התחיל החולה לנשום בכוחות עצמו, ובס"ד המצב השתפר עד שחזר הביתה בריא.

בואו נקבל על עצמנו מעכשיו להיזהר משיחה בטילה בבית הכנסת וביותר מלדבר בשעת התפילה, ונזכה לשמירה ולשפע של טובה וברכה. בכתבי האר"י הקדוש מובא, שאדם החולה באיבר גשמי צריך לתקן את האיבר הרוחני שכנגדו, אדם נושם דרך האף והפה. כאשר הפה הרוחני מתוקן, מתוקן כנגדו גם הפה הגשמי, מתוקנת הנשימה. (כבוד בית ה')

סיפר מזכי הרבים הרב גרינוולד שליט"א: פעם אחת ראיתי אדם שבאמצע קריאת שמע הועסק עם מכשיר הפלאפון שלו. על אף הזעזוע שחשתי, לא יכולתי, כמובן, להעיר לו בשעת מעשה. החלטתי לגשת אליו מיד לאחר התפילה, לשוחח איתו בארבע עיניים, ולהזכיר לו את חומר העניין. יצאנו יחד, ותמהתי באוזניו, איך אתה עוסק באמצע קריאת שמע בדברים כאלה? הרי כתוב בהלכה, שבקריאת שמע אסור אפילו לרמוז רמזה קלה, ק"ו שאסור לדבר, ואיך אתה מתעסק עם המכשיר? הוספתי ודברתי גם על חומרת האיסור לדבר בכל זמן התפילה. בתחילה, היה לו קשה לקבל את הדברים, ולכן סיפרתי לו גם סיפורים שראיתי במעייני, על אנשים שקיבלו על עצמם שלא לדבר בבית הכנסת ובשעת התפילה, ונושעו בישועות גדולות.

הוא שאל אותי, האם אתה מבטיח, שכאשר אדם מקבל על עצמו שלא לדבר בתפילה, הוא נושע מיד במקום? "לא אני מבטיח, הקב"ה מבטיח. ואכן, במקרים רבים מאד רואים את הישועות מיד במקום. אתה רוצה לדעת מה ההסבר לזה? - כפי שמוזכר בחז"ל, בחילול ה' אין הקפה, ונפרעים מן האדם מיד. וכבר כתב ה"נודע ביהודה", שאין חילול ה' כמו דיבור באמצע התפילה. לעומת זאת, אם נזהרים מלדבר בתפילה יש קידוש ה', ומידה טובה מרובה ונותנים לאדם שכר טוב מיד ומתמלאות בקשותיו".

"אוקיי, אני מבטיח שלא אדבר בתפילה, אמר האיש, וגם לא אפתח את הפלאפון בבית הכנסת ונראה מה יהיה בזכות זה", עוד המילים על דל שפתי והפלאפון שלו מצלצל. על הקו איש עסקים ידוע מדרום אפריקה, שמציע לו איזושהי עסקה בהיקף רחב מאד עם אחוזי רווח גבוהים. "כמה אני צריך להשקיע?" "מאה אלף דולר" עונה איש העסקים הדרום אפריקאי. "מחר בבוקר הכסף בחשבון שלך, בעז"ה". בן שיחי שב ומפנה את מבטו אלי, מחייך בשביעות רצון. "אני רואה שזה באמת עובד על המקום..."

כניסת שבת ב"ב 5:12

יציאת שבת ב"ב 6:11

גיליון 42

תשפ"ג

משלחן גבוה

חידושי תורה באגדה ובהלכה
מהרב הגאון ר' אלעזר יועץ קופל זצ"ל

פרשת תרומה

ביאורי תפילה - פסוקי דזימרה

"ה' מתיר אסורים. ה' פוקח עורים, ה' זוקף כפופים, ה' אוהב צדיקים". מה הטעם הזכרו הצדיקים בין חסרונות הגוף?

א. הביאור בזה להדגיש לנו כשם שאדם יודע כי הוא זקוק לחסדי ה' כדי שיוכל להתקיים ולראות בעיניו וכדו'. כך הצדיק יודע שא"א לו לחיות ללא השגחת הקב"ה וחסדיו, ומצפה בכל רגע לחסדי ה'.

ב. **ב'הארת התפילה'** ביאר ע"פ המצודות שכל המומים שנאמרו כאן לא קאי על הגוף, אלא על מעלות רוחניות. 'עורים' מלראות את הדרך הנכונה וכו', וא"כ מובן הקשר לה' אוהב צדיקים. - **לפי"ז ביאור נמי מדוע בין מתיר אסורים לזוקף כפופים, אומרים ה' פוקח עורים.** ולכא' היה צריך להסמיק מתיר אסורים לזוקף כפופים. אלא

הזה, מפני שעשהו הכשרים בנדבת ליבם. וקשה לפני הקב"ה להפסיד מה שעשו הכשרים בנדבת ליבם, ולעיתיד לבא יבוא הקב"ה וישרה בתוכה". הוסיף לבאר בספר "מקדש הלוי" דרש"י עה"פ "ועשית את הקרשים" ביאר שהיה לו לומר "ועשית קרשים" כמו שנאמר בשאר הדברים, ומהם "הקרשים"?

אלא הכונה לקרשים המיוחדים העומדין לכך, דיעקב אבינו נטע ארזים במצרים, וכשמת ציוה לבניו להעלותם עמהם כשיצאו ממצרים, דעתיד הקב"ה לצוותם לעשות משכן במדבר מעצי שיטים, ראו שיהיו מזומנים בידם. כמו"כ היו הקרשים מהארזים שנטע אברהם אבינו אש"ל בבאר שבע כמבואר במד"ר (בראשית פרשה צ"ז) והורידם למצרים. נמצא שארזים אלו נטעו בכונה טהורה, ובמסירות הורידם יעקב למצרים ובנ"י לקחו אותם עמם בלכתם במדבר לצורך הקמת המשכן, הם העומדים לעולם ואין איש יכול לשלוח בו יד.

ישיבה בונים עם דמעות

הגר"ב צ' פלמנ זצ"ל סיפר שבהיותו ילד היה במעמד הנחת אבן הפינה של ישיבת פוניב"ז. כשהגיע השעה המיועדת עמד מרן הרב זצ"ל בראש ההר, ומרן החזון איש זצ"ל עלה את ההר והגיע עד מקומו של הרב, ושניהם עומדים בפתח הבור התחילו ליצוק את אבן הפינה ליסוד הבנין. הציבור כולו התאסף מקרוב, להביט במחזה הגדול הזה .... והנה מרנן החזון איש והרב מפוניב"ז פורצים בבכי, יוצקים ובוכים... והציבור אחריהם .. עד שהמעמד ככלל לא היה נראה מעמד חגיגי של הנחת אבן הפינה. לאחר שסיימו את "הנחת אבן הפינה" אמר החזון איש "אנשים חושבים שעל ידי דמים - כסף, בונים ישיבה, אבל צריך לדעת **שהאמת היא שיש ישיבה בונים ע"י דמים - דם של מסירות נפש, ועל ידי דמעות של תפילה.**

ולאחר שנים אמר מרן הרב מפניב"ז כמה פעמים להגר"ב צ' "דע לך, הישיבה עומדת לא על יסודות של טיט ומלט, אלא על הדמעות שבכינו אז בעת הנחת אבן הפינה, הדמעות הללו הם היסודות".

"ויקחו לי תרומה"

הבית הלוי ביאר שפרשה זו באה אחרי פרשת "משפטים" כי קודם שיעשה אדם צדקה בממונו צריך לראות ולדקדק שלא יהא בממונו חשש גזל דאל"כ אין הצדקה מועלת לו. וזהו שאמר הכתוב (ישעיה) "שמרו משפט ועשו צדקה" שתחילה צריך לשמור המשפט ואחר כך "ועשו צדקה".

שח רבי יעקב רוז'נינסקי מנהל מסדות אורחות תורה: **פעם באתי למרן הגרא"ל עם טפסים להגשת בקשה לקבל 'כספי עזבונות' עבור הישיבה.** והיה צריך את חתימתו כיו"ר העמותה. ואמרתי לו שזה כסף של אנשים שנפטרו ללא שידוע על יורשים שלהם והמדינה מחלקת אותם לכל מיני מטרות.

רה"י אמר לי "אני לא חותם, אין לך אדם שאין לו יורשים". הסברתי לו שאם לא, זה ילך למטרות אחרות, משחקי כדורסל וכדו'. והשיב "זה לא החשבון שלנו".

"ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" (כה,ה)

לכאורה היה צריך הכתוב לומר "בתוכו" בתוך המקדש? מבאר האלשיך ש"בתוכם" הכונה לבני ישראל, שיעשה כל אחד מהם מקדש בליבו מקום להשראת השכינה, ואז "ושכנתי בתוכם" בתוך ליבו של כל אחד. תפקידנו להכין את ליבנו להשראת השכינה בתוכינו ולהימנע מדברים שגורמים לסילוק השכינה כמו כעס ושנאת חינום ושאר מידות רעות.

עפי"ז ביאר מרן הגרא"מ שך זצוק"ל (בהספידו על הרב מפוניב"ז זצ"ל) מה שאמרו חז"ל קשה סילוקן של צדיקים יותר מחובן בית המקדש, והיינו שיסוד השראת השכינה לא הצטמצמה לתוך כותלי המקדש, רק עיקר התכלית היא שכל אדם מישראל יהיה מעון לשכינה, ותכלית זו מתקיימת ביותר אצל הצדיק שכל חייו משמש משכן לשכינה ע"י ריבוי תורה ומעשים טובים. לכן קשה סילוקן של צדיקים יותר מחורבן בית המקדש.

מקדש ומשכן - שני צדדים של מטבע אחת

בגמרא בעירובין (ב,א) אמרינן דמצינו דמשכן איקרי מקדש ומקדש איקרי משכן. מה פשר שני השמות?
ביאר האבני נזר (מובא בשם משמואל), השם 'מקדש' מסמל את דיבוק ישראל לאביהם שבשמים מצידם של ישראל, המתקדשים ופורשים מן החומר. השם 'משכן' מכנה את הדיבוק והחיבור מצידו של הקב"ה השוכן בתוך עמו ישראל. המקדש נקרא משכן והמשכן נקרא מקדש כי המקום הזה מחובר מהקב"ה וישראל יחד.

כוחה של כונה טהורה לקיום הדבר לעולם

"ועשית את הקרשים למשכן עצי שיטים עומדים" (כו,טו)
הגמ' בסוכה דף מ"ה ב' שמא תאמר אבד סירבם ובטל סיכויין? ת"ל "עצי שיטים עומדים" שעומדים לעולם ולעולמי עולמים. והיינו שאהל מועד קיים לעד אלא שנגנז.
וצ"ב במה נשתנה המשכן שלא אבד ולא יאבד לעולם אלא נגנז, מהמקדשות שחרבו זה פעמיים? מדוע ביהמ"ק לא נגנז אף הוא כמו המשכן?

בתנא דבי אליהו פכ"ה אמרו "מפני מה נטמן המשכן עד היום

בענין קדושת בית הכנסת - מקדש מעט

"ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם"

קדושת בית הכנסת

בזוהר הקדוש בפרשתינו כתוב "מאן דמשתעי [מדבר דברי חולין] בבי כנישתא אנהיג קלנא בשכינתיה, ועל דא מתעבא ישראל בגלותא ולית ליה חולקא באלוקי ישראל".

ונראה הטעם בזה הוא שכאשר השי"ת רואה שבמקדש מעט לא נוהגים בכבוד הראוי, הדבר מעכב את בנין בית המקדש.

עוד כתב הזוהר בפרשת בשלח (יד,יד) על הפסוק "ה' ילחם לכם ואתם תחרישון" שאם תחרישו מדיבורי חול בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, אז ה' ילחם לכם.

בשול"ת להורות נתן (ח"א,ו) כתב שאף בית כנסת שנבנה על תנאי, לא הותר לדבר בו בדברים בטילים, אלא רק שיחת חולין לצורך פרנסה וכדומה יש להקל.

האם קדושת בית הכנסת ובית המדרש מדאורייתא

הגמ' במגילה (כט.) דורשת "ואהיה להם למקדש מעט" (יחזקאל י"א) אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות.

שיטת הראים בסימן ת"ט (שכ"ד) שקדושת ביהכ"נ וביהמ"ד מן התורה, כיון שמצינו בחז"ל שביהכ"נ וביהמ"ד נקראים מקדש לכן מצות התורה "ומקדשי תיראו" חלה גם עליהם.

וכך אמרו חז"ל בתו"כ פרשת בחוקותי פרשה ו' "והשימותי את מקדשיכם" מקדש מקדשי מקדשיכם לרבות בתי כנסיות ובתי מדרשות, וכך נקט להלכה החי' אדם כלל יז"ו.

(המשנה ברורה (סימן צ' ס"ק נ"ה) כתב שבית המדרש שקבוע לרבים ללמוד תורה קדושתו חמורה יותר מביכ"נ, ומוטב להתפלל בו בעשרה יותר מביהכ"נ שיש בו רוב עם.)

אך שיטת הר"ן במגילה רפ"ג שקדושתו **מדרבנן** וכן נקט הפמ"ג סימן קנ"א ס"ק א'.

בסימן קנ"ב כתב הרמ"א שאסור לסתור דבר מבית הכנסת ומבאר המ"ב דהוי כנותץ אבן מן ההיכל דאסור משום שנאמר "ונתצתם את מזבחותם... לא תעשון כן לה' אלוהיכם", ובהכ"נ וביהמ"ד ג"כ נקרא "מקדש מעט". חדרי שעורי תורה דינם כביהמ"ד.

נפק"מ אי קדושתו מדאורייתא

בשול"ת דובב מישרים (ח"א קלב) נשאל ע"י גבאי ביהכ"נ, שנתבקש על ידי עובדי חברת טלפונים להתיר להם לשבור חלק מן הקיר החיצוני של ביהכ"נ, לצורך העברת קוי טלפון עבור בית סמוך. הגבאי שאל אי יש בזה איסור. בתשובתו מביא הגאון מטשעבין את דברי המרדכי שנסתפק אם קדושת ביכ"נ היא כקדושת היכל ביהמ"ק שגם קירותיו החיצוניים קדושים היו, או כקדושת עזרה שקירותיו החיצוניים לא חלה קדושה. ומסיק כיון דלדעת רוב הראשונים קדושת בית הכנסת ואיסור הריסתו הוא מדאורייתא יש להחמיר בספק. [אלא שניתן למכור את הקיר ובכך להפקיע את קדושתו עיי"ש]

אם נכנס לביהכ"נ מפני הגשמים ולומד שם מעט

המשנה ברורה בסימן קנ"א ס"ק ד' ובשעה צ"כ כתב להוכיח מדברי הגמ' במגילה (כח:) שרבינא ורב אדא שאלו את רבא שאלה, וכשהחל לידד גשם עלו לביהכ"נ. ואמרו **שלא עלו מחמת הגשם אלא משום שללימוד צריך צלילות הדעת**.

וקשה מדוע הוצרכו לטעם זה, הרי למדו שם אח"כ? אלא ודאי **שכשעיקר כונתו להנצל מהגשמים** אסור ולא מועיל מה שילמד מעט, כיון שיכול להכנס לבית של חול.

"עמק ברכה" כתב לדחות ראיה זו דשאני התם שכבר עסקו בתורה מחוץ לביהכ"נ לכן לא מועיל מה שילמדו אח"כ בביהכ"נ, כיון שמוכחא מילתא שמשום הגשמים נכנסו. משא"כ **מי שלא התחיל ללמוד חוץ לביהכ"נ מותר לו להכנס מפני הגשמים ע"מ ללמוד שם**, כיון שלא

מוכח כלל שמשום הגשמים הוא. וכן דעת ערוך השולחן סימן קנ"א, ד' שמותר להכנס מפני הגשמים כשלומד מעט דלא מינכר כ"כ שנכנס מפני הגשמים.

אם יש לפני הכניסה לביהכ"נ מקום מקורה שכבר מוגן מפני הגשמים, יתכן שגם לדעת המשנה ברורה שרי להכנס לביהכ"נ בשעת גשמים.

כשרוצה לעשות קיצור דרך בביהכ"נ ולפיכך לומד שם מעט

כשרוצה לעבור דרך ביהכ"נ לקצר דרכו האם מועיל שילמד בו מעט, ומאי שנא מלהכנס מפני הגשמים וללמוד מעט?

הבאור הלכה (בסימן קנ"א, ה' ד"ה "לעשותו") מתיר לעבור דרך ביהכ"נ לקצר דרכו אם קורא או שוהה שם מעט.

האור שמח (הלכות תפילה פ"א, ה"י) מדייק מלשון הרמב"ם שכתב "מי שנכנס להתפלל או לקרות מותר לו לצאת בפתח שכנגדו כדי לקרב את הדרך", משמע שהיתר הוא דוקא אם נכנס מתחילה להתפלל או לקרות, אבל לקרוא מעט לא מהני.

וצ"ב לדעת המ"ב מאי שנא שמפני הגשמים לא מועילה העצה לקרוא מעט להתיר להכנס לביהכ"נ כשיש לו אפשרות להכנס לבית של חול, ואילו לקצר דרכו דרך ביהכ"נ מועיל שיקרא מעט אע"פ שיש לו אפשרות להקיף ולא לילך דרך ביהכ"נ?

יש המישיבים מטעם אחר דבדין הנכנס לצורכו כגון לקרוא לחברו צריך קודם לקרוא מעט ורק אח"כ לקרוא לחברו כדי שיראה שצורך המצוה עיקר וצורכו טפל, ומטעם זה י"ל שאסור להכנס מפני הגשמים אפילו אם יקרא מעט כיון שמיד שנכנס מתקיים צורכו ורק אח"כ קורא, נמצא שמקדים צורכו לצורך המצוה.

כשמקצר דרכו בבית הכנסת כדי ללכת לדבר מצוה

הביה"ל כתב שמסתבר שאסור לעשות קפנדריא גם כשהולך לדבר מצוה, וא"כ ה"ה בשכוונתו להגיע לביהכ"נ אחר כדי להתפלל, ולפי מש"כ האו"ש לא יועיל בזה גם שיקרא מעט.

בשול"ת "כפי אהרן" סימן ט"ז כתב בדבר **המטיילים שנכנסים לבתי כנסת עתיקים לראות ביופיים** (כגון בפראג בבית הכנסת של המהר"ל וכדומה) ואין כונתם להתפלל או ללמוד שם שאין בזה איסור, משום שהנכנס לביכ"נ לראות ביופיו והדרו שרי.

"בלקט הקמח" החדש דחה דבריו מטעם שהבאים לבקר שם כונתם לראות דבר עתיק כמו שהולכים לראות דברי חול עתיקים, ועל כן צריכים לומר דבר שבקדושה כשנכנסים לבקר בבתי כנסת עתיקים.

אם ההיתר לרוק בביהכ"נ כמשפשו ברגליו צוהג בזמן הזה?

השער הציון (סימן קנ"א ס"ק ט"ו) כתב שמה שמקפיד **שלא לעשות בביתו גם בביהכ"נ וביהמ"ד אסור**. לכן בימינו שהקרע מרוצפת וכולם מקפידים בביתם שלא לרוק על הרצפה א"כ גם בביהכ"נ אין היתר, וכל שכן שאסור לזרוק בדילי סגריות וניירות, כללא דמילתא שישמור אדם על נקיון ביהכ"נ לפחות כפי ששומר על נקיון ביתו.

בית הכנסת - היכלו של מלך

הפלא יועץ כתב שהנכנס לביהכ"נ צריך שיהא ירא וחרד איך נכנס להיכל המלך כלי מלא בושה וכלימה, ולכן יאמר בכניסתו (כמש"כ המ"ב הקדמה לסימן מ"ו) "ואני ברוב חסדך אבא ביתך".

וכתב המ"ב (בסימן קנ"א ס"ק ב') שיש להזהר מאוד בביהכ"נ מעוון דיבורים אסורים כגון לשה"ר ורכילות כי מלבד שהם עוונות חמורים מאוד, עוד יגדל העוון יותר במקום קדוש כי מזלזל בכבוד השכינה ואינו דומה החוטה **בינו לבין עצמו לחוטה בפלטריין של מלך לפני המלך**. בספר שמירת הלשון עשין סעיף ז' כתב הח"ח שהמדבר לה"ר ורכילות בביהכ"נ עובר על מצות עשה של "מקדשי תיראו", דלדעת הראים והסמ"ג מדאורייתא ביהכ"נ ובית המדרש בכלל מקדש הוא.

ספרו נפלאותיך

עובדות ומנינים על התורה

תרגומה – תשפ"ג

החכמים וז"ל זה שהשכינה שורה במקדש ובמקדשות מעט יש לידע שזה ע"י אמצעי דהנה איתא במדרש במדבר רבה פר' יג פסקה ב א"ר יצחק כתיב צדיקים יירשו ארץ וישכנו לעד עליה תהלים לו כס הרשעים במה ישכנו באויר אלא הרשעים סלקו השכינה מן הארץ אבל הצדיקים השכינו השכינה בארץ אימתי שרתה השכינה בארץ ביום שהוקם המשכן שנאמר ויכס הענן את אהל מועד וכבוד ה' מלא את המשכן (להלן מ לד) וע"י אמצעותם תשרה שכינתי בבית הזה ויצאה אורה לעולם כולו וכו' ע"כ וכבר כ' האלשיך על הפסוק ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם ונתתי משכני בתוכם (מלכים א פרק ו ד) שלא אמר ושכנתי בתוכם אלא בתוכם לפי שעיקר המשכן הוא בלב הצדיקים והישרים ובאמצעותם שורה בבית כדרך שאמרו האבות הן הן המרכבה עכ"ל

קשה לעשות יהודים

ועשית מנרת זהב טהור מקשה תעשה המנורה ירכה וקנה גביעיה כפתריה ופרחיה ממנה יהיו. [תרגומה כה, לא]
מקשה תיעשה שנעשתה מאליה (רש"י)

ראוי להזכיר כאן עובדה מעניינת משלחת של יהודי ניו יורק ביקשה פעם את ר' צבי רבינוביץ בנו של ר' יצחק אלחנן ז"ל מקובנה שיואל לקבל עליו משדת רב הכולל בעירם ר' צבי שאל את אנשי משלחת מה יהיה טיב עבודתי אצלכם. וכאשר השיבו לו שתפקידו יהיה בעיקר לעשות יהודים כלומר לייחד את אלה מאחינו שכבר כמעט שנטמעו בין הגוים דחה את בקשתם באמרו לצערי אין משרה זו הוגנת לי כי הורגלתי להיות רב אצל יהודים גמורים ולהפוך גויים ליהודים אין בכוחי. (הרב אפרים ברמאן - נועם אפרים)

והוסיף ואמר המנורה היא סמל לישראל אם אין ישראל מתעוררים בעצמם להיות מקשה אחת קשה מאוד לעשותם כן. (שם)

מהיכן נעשו העורות עזים

ועשית יריעת עזים לאהל על המשכן עשתי עשרה יריעת תעשה אתם. [תרגומה כו, ז]

דבר מיוחד מצינו בשה"ש רבה [פרשה ב, א, ד], איתא "אמר ר' ברכיה אפילו אותן הדגולין [- לשון ערמה] שדגל יעקב באביו המד"א (בראשית כ"ז) ואת עורות גדיי העזים הלבשים על ידיו אמר הקדוש ברוך הוא בהן

להיות גם גבר משכיל בעוז ונשוא פנים למען יה' מוכשר לכלכל העניינים במישרים.

בספר כבוד חכמים (עמ' 77) מסופר: הרב לעווניטהאל שליט"א רגיל לספר לרבנים צעירים הבאים לקחת לקח מפיו טרם קבלם עליהם עול הרבנות עובדה מעניינת זו: כאשר קבל את ההזמנה של קהלת פילדלפיה לבוא אליהם בתור רב הלך ונמלך בעצת הנאון ר' צבי הירש רבינוביץ בנו של ר' יצחק אלחנן מקובנה שהיה אז מ"מ דוילנא. והלז השיב לו: צריכים להכיר את ההבדל שיש בין האהלות באירופה ובין אמריקא. באירופה הרב הוא צורך הקהילה ואילו באמריקא הקהילה היא צורך הרב. כאירופה ישנן קהילות וישנם יהודים הצריכים לרב. אבל באמריקא הקהילה עדיין איננה במציאות. צריכים לברוא אותה. צריך ליצור את הקהילה ואת הצורך והנחיצות ברב. ואם מרגיש אתה כי בכחך למלא תפקיד קשה כזה לך וה' יהיה עמך.

למה נזכר הלכה של אין מבטלין תשוב"ר לבנין בית המקדש

ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם. [תרגומה כה, ח]
הנה בגמרא מסכת שבת קי"ט מובא אמר ריש לקיש משום רבי יהודה נשיאה אין מבטלין תינוקות של בית רבן אפילו לבנין בית המקדש וכ"פ הרי"ף בבא בתרא פרק ב' דף כא וכ"כ הר"ן שם וכ"כ הרא"ש פ"ג דמועד קטן סימן ס"א דאין מבטלין תינוקות של בית רבן אפילו לבנין בית המקדש דאינו דומה הבל שיש בו חטא להבל שאין בו חטא וכ"פ מרן בשו"ע יור"ד סימן רמ"ה סעיף י"ג. ולכאורה למה צריך להשמע לנו דין זה הרי ריש לקיש ור' יהודה הנשיא היו אחר חורבן בית שני ולמה השמיעו שתינוקות של בית רבן אין מבטלין לבנין בית המקדש אבל גדולים מבטלין ת"ת לבנין בית המקדש כדמוכח מהרא"ש הנ"ל הרי בית שלישי ירד מוכן מהשמים אלא שמע מינה דביד אדם יבנה בית המקדש השלישי כן דייק הגאון רבי יצחק אלחנן ספקטור. (קובץ סיני מ"ח ח"ו עמ' שיח)

מתי פניהם איש אל אחיו

והיו הכרבים פרשי כנפים למעלה סככים בכנפיהם על הכפרת ופניהם איש אל אחיו אל הכפרת יהיו פני הכרבים. [תרגומה כה, כ]
ושאלו בגמרא בבא בתרא צ"ט מהו אומר כאן ופניהם איש אל אחיו הא כתיב (דברי הימים ג' י"ג) ופניהם לבית והגמרא מתרצת את הסתירה כאן בזמן שישראל עושים רצונו של מקום כאן בזמן שאין ישראל עושים רצונו של מקום.
אמר רבי יצחק אלחנן ספקטור:
כלומר כשפניהם איש אל אחיו כשהם מפנים פנים ולב זה לזה וכל אחד מתעניין במצבו של חברו שמח בשמחתו וכואב באסונו. כאן בזמן שאין ישראל עושים רצונו של מקום כשפניהם לבית כשכל אחד ואחד דואג רק לעצמו לנפשו ולביתו. (אוצר מרגליות ח"א עמ' י"ג, ועי' כע"ז בפרדס יוסף)

השארית השכינה של החכמים

ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם. [תרגומה כה, ח]
ובספר דבר אברהם כתב חידוש נורא שלא זו בלבד שעיקר השראת השכינה היא אצל החכמים אלא אף ההשראה בבית המקדש היא מכח

¹ וכן מובא בס' חפץ חיים עה"ת (עמ' רטז) כשנבחר הגאון ר' צבי הירש רבינוביץ זצ"ל בנו של הגר"א זצ"ל מקובנה לכהן פאר בקהלת ניויארק סרב לקבל עליו המשרה הזאת ואמתלא בפיו כי מנהגו של עולם הוא שיש עיר שיהודים גרים שם וליהודים סדר ומשטר עפ"י השפע ודרוש להם רב להשגיח על הסדר שלא יופרע. אבל ללכת אל המקום לסדר שם עיר ואח"כ להשכין בה יהודים ולהשגיח על הסדר החדש אצל יהודים חדשים בעיר החדשה משרה כזאת הלמה רק את משה רבינו ע"ה. (וכן הביא בס' המלבים עמ' קמט)

בדרך זו כתב גם כן הגאון ר' אליהו חיים מייזל מלודזש בתשובתו אל המזכיר של קהלת ניו יורק וז"ל ידוע כי הדבר נצרך להתבוננות כי לא קבלת רב אב"ד במדינתנו קבלתו במדינתכם הן פה עניני העדה כבר מסודרים מאז ונקל הוא להרב הבא להחזיק הקנינים והסדרים על מכונם לא כן במדינתכם שעל הרב הבא מוטל לעשות סדרים חדשים לכך מלבד תורתו ויראתו הנה מוכרח הרב

אני משרה שכינתי הה"ד ועשית יריעות עזים, ולא עוד אלא שאמר הקדוש ברוך הוא ודגלו עלי אהבה ודיגולו עלי אהבה, עכ"ל, וכתב מרן הגר"ח קנייבסקי זצ"ל [בספרו למכסה עתיק, מהד"ח], דהכונה דבאותם העורות שנתלבש בהם יעקב עשו את יריעות העזים של המשכן, ולא רק מאותו המין שנשתמש בו יעקב, אלא דצ"ב לפי המבוא מהנ"ל שהיו שלשים אמה יחד, דהוא תימה לומר שכן היתה מידתו של יעקב, דהרי הלבשה רבקה את יעקב בעורות אלו רק בידיו ועל חלקת צואריו, ומיהו אי"ז תימה כ"כ לפי שבכל אופן היה מעשה ניסים כמבוא בדברי ר' נחמיה הנ"ל, וא"כ אותם יריעות דיעקב עצמם נתפשטו לפי הצורך שהיה במשכן. ויש להבין לכאן אמאי מביאים דבר כזה להניח על המשכן, דבשלמא אפר של יצחק מובן שמניחים, אבל זה היה רק כהיכ"ת לקבל את הבכורה ואמאי מביאים ד"ז.

ואולי כיון שהיה כאן מסירות נפש של יעקב לכבד את אמו, ואפי' שחשש ביותר שיצחק יתפוס את זה, ושוב הוי בגדי מסירות נפש של יעקב וראוי להיות במשכן וצ"ע.

ממה עשו לחם הפנים

שמן למאד בשמים לשמן המשחה ולקטרת הסמים. [תרומה כה, ו] הנה הזכירו שמן למאד ובשמים לקטרת הסמים, וצ"ב אמאי לא הזכירו ג"כ שיביאו קמח ללחם הפנים. [ועי' דעת זקנים כאן].

ונראה דלכא' במדבר היו מביאים לחם הפנים מה"מ, וכיון שיש איסור שלא להותיר ממנו עד בוקר, וא"כ יכלו להביא רק בזמן שהקימו את המשכן ולא לפני כן, ולכן לא הזכירו להביא עכשיו קמח. [שו"ר בפי' רבינו אפרים עה"ת עמ' רכ"ט דכ' דמ"המ"ן היו מביאים למנחות וללחם הפנים, ולא כתוס' במנחות מה, ב].

אך יל"ע כיצד בכל יום השאירו את המן בשולחן ולא סילקו דהא איכא איסור לא תותירו. י"ל דהא מחלפים את הלחם הפנים משבת לשבת, וכבר יסדו באחרונים דהדין מן שירד בער"ש לשבת לא נאמר בו דין איסור להותיר, דכיון דמשאיר כבר לשבת לא הוגבל ומותר להשאיר לתמיד, דהא מותר להותיר בשביל שבת ממילא מותר גם לשאר הזמן, [ובזה תירצו כיצד השאירו את המן אחרי פטירת משה ל' יום, והיינו דכיון דהיה פטירת משה בשבת א"כ יכלו להשאיר מהמן של ער"ש], ולכן נחא דבכל זמן שהיו במדבר יכלו לשים לחם הפנים של ער"ש בלא חשש של מותר במן כיון דהיה מן של ער"ש, שו"מ דכבר ביאר כן בעל האמרי אמת ומובא בשו"ת חדות יעקב תנינא סכ"ו.

ונראה עוד דכיון דהמן ירד לצורך המקדש, בזה לא היה איסור שלא תותירו, וא"כ נחא מאד אמאי לא הוצרכו להביא תרומה מהמן, דלא שייך שכ"א יביא מהמן שבידו למקדש דע"ז יש איסור שלא תותירו, ורק ירד מיוחד בשביל המקדש וא"כ אי"צ לכתוב בתרומות נתינת המן.

ומה"ח הגאון שליט"א תי' עפ"ד הגמ' (זבחים פז, א) דדנה שם לינה מועלת בראשו של מזבח או אינה מועלת בראשו של מזבח ומסקינן דאין פסול לינה בראש המזבח, וא"כ י"ל דה"ל לגבי הלחם שהיה על השולחן, דכיון דהוא נמצא על השולחן כבר אין בו פסול לינה, ולא יהיה עליו איסור של בל תתירו.

מי הכניס את הלחם הפנים בז' ימי המילואים

ונתת על השולחן לחם פנים לפני תמיד. ועשית את נרותיה שבעה והעלה את נרותיה והאיר על עבר פניה. [תרומה כה, ל לז]

ולכא' הכונה למשה שיכניס את לחם הפנים לתוך השולחן, ואילו במנורה כתיב והעלה את נרותיה משמע דהכונה לכהן, וצ"ע מ"ש שולחן דהצווי על לחם הפנים היה למשה ואילו את המנורה הצווי הוא לכהן וצ"ע.

ויתכן דהנה לכא' הכונה דבזמן ז' ימי המילואים משה ישים את הלחם הפנים בתוך השולחן, אך לכא' מנורה לא הדליקו בז' ימי המילואים דהא בלילה לא היה משכן, וביום אי"צ להדליק את המנורה, וא"כ ע"כ דנאמר למשה כאן שיעשה את המנורה בשביל שכאשר יבנה את בית המקדש אז ידליק הכהן את המנורה וא"כ מוזכר דוקא דהדלקת הנרות יהיה ע"י כהן ולא ע"י משה, כי אחר ז' ימי המילואים רק הכהנים עשו את העבודה ודוק. [שו"מ דהוי מח' אי נהג לחם הפנים בז' ימי המילואים, דבתוספתא מנחות פ"ז ה"א מבואר דרך בז' ניסן התחילו לשים לחה"פ, אכן בעמק

הנציב על הספרי נשא מ"ד הביא מחז"ל ויק"ר פ"א דגם בז' ימי המילואים נהג לחה"פ. שו"מ במשך חכמה פר' אמור (כד, ה-ט) דכ' דפעם ראשונה הניח משה את הלחם הפנים, אבל הדלקת הנרות אהרן עשה כבר בפעם ראשונה, וא"כ שפיר מבואר לשון הפסוק וכמ"ש].

וידיד רבי יחיאל מיכל רפופרט שליט"א הציע את דברינו קמיה דהג"ר אברהם גורביץ שליט"א. ואמר לו לבאר הסבר אחר בדקדוק הפסוק. דהנה כתב הדעת זקנים (לעיל כה, ו) בהא דנכתב בתרומות שמן למאור וז"ל "תימה שכל הפרשה בצרכי בנין חוץ מפסוק זה שהוא צורך שלחן גבוה ואינו אומר חטים ללחם הפנים וכבשים לתמידין ועצים למערכה, וי"ל ששלשתן צורך בנין הן, שמן המשחה שבו נמשחו ונתקדשו כל כלי המשכן, וקטורת נמי שכן דרך המלכים שמבשמים להם הבית קודם שיכנסו לתוכה וכ"ש לפני מלך מלכי המלכים וכו', ושמן למאור שכן דרך המלכים להדליק נר לפניהם קודם שיכנסו לבית"ו וכו'. וא"כ נמצא דחלוק דין לחם הפנים מהדלקת המנורה, וא"כ זה הכונה בשינוי המקראות, דאצל לחם הפנים כתיב ונתת היינו דהוי רק כנתינה של קרבן ואין כאן חידוש בעצם הבנין, אבל בהדלקת המנורה כתיב והעלה, היינו דזהו הגמר של הבניית הכלי, דהרי ע"י הדלקת המנורה נעשה גמר בנין המשכן.

איש אשר ידבנו לבו

סיפור מבחיל שאירע לפני כמה שנים, לאברך שלומד באחד מבתי המדרשות בשכונה.

האבא של האברך הוא יהודי רופא בכיר בצרפת, והתחתן עם גויה ונולדו להם כמה ילדים ואחד מהם זה אברך הנ"ל שכמובן הוא גוי.

בילדותו סבל הרבה בבית ספר כי אצל היהודים הוא נחשב גוי, ואילו אצל הגוים הוא נחשב יהודי, כי אצל הגוים הכל נקבע לפי האבא וכך עברו עליו ימי ילדותו בסבל גדול, וכשגדל מעט עלה לסיור בארץ ישראל, וכאן מצא את מקומו למד מספר שנים והתגייר.

ששמע אביו דבר זה כעס עליו מאוד וניתק איתו כל קשר, למרות שהוא עשיר גדול לא שלח לו פרוטה ואף הדירו מהירושה שלו.

לימים אברך אחר בעיר ביתר נולד לו תינוק ול"ע היה לו חור בלב, ומיד אמרו לו שבארץ א"א לטפל בזה אולי בצרפת יצליחו, וכך במצב לגוסטי מורכב נסע לצרפת, ושם הרופא הבכיר הוא אביו של הגר הנ"ל. כשהגיעו שלם אמר הרופא לשם מה הבאתם כאן מתים – אין שום סיכוי לטפל וזה ובפרט אחרי טיסה כזו. אני רואה את ההתדרדרות מרגע לרגע.

והאברך בשלוה אומר לו אני מחכה כאן בחוץ, וכשאתה ראה שאלו הרגעים האחרונים תקרא לי, וכך עברו כמה שעות ולקראת עלות השחר אומר לו הרופא זה נראה כעת הרגעים האחרונים והאברך התחיל לנגן שירי דבקות בהקב"ה והרופא עומד ומשתומם נראה לו היה שבאברך השתבש משהו אצלו, וכך אברך שר בהתעוררות גדולה.

הרופא נכנס לחדר וראה זה פא פתאום נראה שינוי משמעותי בתינוק וכך במשך כמה שעות כל הזמן מתקדם, עשו לו צילום והתברר שבאורח נס החור נסתם מעצמו. הרופא עמד בפלא גדול, ונסדק לו משהו בלב.

ואז שהחליטו כבר שאשר להחזירו לארץ ישראל, אמר להם הרופא שצריך ליוי רפואי בטיסה שלא יהיה התדרדרות והוא רוצה לנסוע עמם, וכך נסע עמם לביתם. וכשהגיעו לביתם ועבר הכל בשלום, סיפר לפתע הרופא לאברך שיש לו בן שהתגייר וכנראה גר בארץ ואינו יודע עליו כלום.

מיד שאל אותו האברך האם תרצה לפגוש אותו, ואמר לו אני מצידיי אשמח השאלה אם הבן שלי ירצה, והתחיל האברך עשות בירורים היכן האברך גר, והתברר שהוא גר כמה רחובות סמוכים לשם, והתקשר עליו ושאל אותו האם אתה מעונין לפגוש את אביך ואמר ודאי, ואז סיפר לו שהוא נמצא כאן, לקח אברך את ילדיו הלבשים בגדים יפים והגיע לבית והבכיות היו שם והתרגשות גדולה. ואז נפתח לבבו של הרופא והתקרב יותר ליהדות, וכמובן החזיק על חשבוננו את האברך, לומד כאן באחד הכוללים בשכונה.

ונזכה בקרוב לקיבוץ גליות והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם.

הגאון רבי אהרן דרייזין שליט"א ממונטריאול

בעמ"ס "חסד לאברהם"

פרשת תרומה

ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי (כה, ב)

פירש"י: ידבנו לבו. לשון נדבה, והוא לשון רצון טוב.

מבואר ברש"י שמצוה זו אינה חיוב, אלא תלויה ברצונו הטוב של כל אחד, כל נדיב לב הביא נדבת לבו. וכן תרגם אונקלוס מן כל גבר דיתרעי לביה, שיתרצה לתת. אבל לא כמו ע"ז כמפורש בתרגום יונתן בן עוזיאל וז"ל מן כל דיתרעי לביה ולא באלמותא. ובפירוש יונתן כתב שבא למעט שאם כפו אותו ועי"ז התרצה, אע"ג שמצינו בכמה מקומות דזה נקרא ברצונו, כאן אין לכפות.

וצריך ביאור שהרי בנין המשכן הוי מצות עשה², ובמצות עשה כופים על קיומה, ומדוע כאן לא חייבה התורה את בני ישראל לתרום לצורך בנין המשכן. ואולי אפ"ל דכיון שתכלית בנין המשכן היתה כדי שתהיה בו השראת השכינה רצה הקב"ה שבני ישראל יתנו למצוה זו תרומה בלב ורצון שלם בלא כפייה.

וצריך לבאר שדין זה היה דין מיוחד לשעתו בבנין המשכן, אמנם לדורות בבנין בית המקדש ודאי שיש כפייה.

אולם ברמב"ם מצינו דס"ל שגם בנדבת המשכן היה דין כפייה שכתב בהלכות בית הבחירה (א, יב) וז"ל הכל חייבין לבנות ולסעד בעצמן ובממונם אנשים ונשים כמקדש המדבר. הרי דס"ל שגם בבנין המשכן במדבר היה חיוב לתרום לבנין המשכן. וע"ע בהעמק דבר שכ"כ בדעת הרמב"ם והסביר את הפסוקים לפי"ז.

וכתב שם ראייה לשיטתו מהא דאיתא במסכת ב"ב (ה:) אמר מר אין עושין שררות על הצבור פחות משנים מנא הני מילי אמר רב נחמן שנאמר (כה, ח) והם יקחו את הזהב, ומפרש בגמרא מאי שררותא, משום שממשכנן על הצדקה הרי דמפרשי משמעות והם יקחו בכפייה שגם בנדבת המשכן היתה כפייה.

ועיין בקובץ שיעורים שם (אות מז) שהקשה כן ותירץ שהכתוב איירי בבגדי כהונה שהם באו מתרומת הלשכה מהשקלים ובזה ממשכנן. ועי' ברש"ש שכ"כ שהפסוק קאי על בגדי כהונה, [ותירץ בזה עוד קושיא עיי"ש].

וע"ע שם בעמק דבר שכתב לבאר מש"כ תקחו את תרומתי דהיינו בעל כרחך³, וה"פ גם מי שנידב להפריש כופין להביא ומעשין אותו כדאיתא במסכת ראש השנה (ו).

וראה ועשה בתבניתם אשר אתה מראה בהר. (כה, מ)⁴

פירש"י: וראה ועשה. ראה כאן בהר תבנית שאני מראה אותך. מגיד שנתקשה

משה במעשה המנורה עד שהראה לו הקב"ה מנורה של אש.

ובסדרי פרשת בהעלותך (פיסקא סא) איתא, כמראה אשר הראה ה' את משה, מגיד הכתוב שהראהו הקדוש ברוך הוא למשה כלים עשויים ומנורה עשויה ונעשית עכ"ל. והעיר מו"ר הגאון ר' יחיאל מיכל פיינשטיין בכפילות הלשון, עשויה ונעשית, דמאחר וראה איך נעשית, הרי ממילא ידע כיצד היא עשויה.

ואמר מו"ר, דהנה לכאורה אין מובן מה נתקשה משה במעשה המנורה, הא בבית שני נמי עשו את המנורה עם כל פרטיה כמבואר במנחות (כה:), ולמה נתקשה משה יותר מהם. וביאר הגרי"ז, דבדין המנורה לדורות לא נאמר שיעור גודל כפתוריה ופריה, ואפשר לעשותן בכל גודל שהוא, והיה די בזה שתהא המנורה בכללה שוקלת ככר, ומשום הכי לא נתקשו בעשיתה. אבל במנורה של משה נאמר דין תבנית, והיינו שתהיה בצורה מסוימת, ובגודל הכפתורים והפריים. בדיוק כמו שנצטוו. וזהו שנתקשה משה לעשות בדיוק בגודל שנאמר לו על כל גביע ועל כל כפתור במשקל מצומצם כל אחד ואחד [עיין חדושי מרן רי"ז הלוי פרשת תצוה].

1. בפרשת ויקרא (א, ג) לגבי חיוב קרבן כתיב לרצונו ודרשו במסכת ר"ה (ו.) שמכין אותו עד שיאמר רוצה אני. ובמסכת ערכין (כא.) תנן וכן אתה אומר בגיטי נשים כופין אותו עד שיאמר רוצה אני.

2. כמבואר ברמב"ם בהלכות בית הבחירה (א, א) ובחינוך (מצוה צה).

3. וכ"כ הרבינו בחיי.

4. דבר חדש מהדורה רביעית.

ולפ"ז יש לפרש מה שאמרו בספרי דהראהו הקב"ה מנורה עשויה ונעשית, דנעשית קאי על עצם העשיה, ועשויה קאי על צורת המנורה האיק היא נראית אחר שהיא כבר עשויה, דבמנורה של משה נאמר דין תבנית, מלבד עצם דין העשיה. והיינו דמלבד עצם העשיה ראה משה איך היא עשויה בתבנית המדויקת של הכפתורים והפרחים, משא"כ בשאר הכלים היה סגי בראית עשייתם ואלו במנורה בעינן נמי האיק היא צורתה המדויקת.

ועשית פרכת תכלת וכו' והבדילה הפרכת לכם בין הקדש ובין קדש הקדשים (כו, לא, לג)⁵

יש לדון⁶ האם הפרכת דינה כחלק מבנין המשכן, או"ד דינה כאחד מכלי המשכן. דהנה ציווי עשיית הפרכת מוזכר כאן אחר ציווי עשיית היריעות והקרשים⁷, ומשמע דהיא חלק מהבנין. וכן מסתבר, דהרי תכליתה היתה להבדיל בין הקדש לבין קדש הקדשים כדכתיב בקרא. וכן איתא במס' סוכה (ז:) פרוכת מחיצה היא ופרש"י כדכתיב והבדילה הפרכת לכם בין הקדש ובין קדש הקדשים.

אמנם בפרשת במדבר, במשא בני קהת, היא כלולה עם כלי המשכן, כדכתיב (ג, לא) ומשמרתם הארון והשולחן והמנורה והמזבחות וכלי הקדש אשר ישרתו בהם והמסך וכל עבודתו. ופרש"י והמסך היא הפרכת שאף היא קרויה פרכת המסך. וכן כתיב שם (ד, ז) זאת עבודת בני קהת באהל מועד קדש הקדשים, ופרש"י המקודש שבכולן הארון והשולחן והמנורה והמזבחות והפרכת וכלי שרת. הרי משמע דהפרכת היא כשאר כלי המשכן, ולכן נשאוה בני קהת ולא בני גרשון.

והנה בירושלמי במסכת שקלים (ד, ב) פליגי רב חונה ושמואל בדין נשים האורגות בפרוכת אי נוטלין שכרן מתרומת הלשכה או מתרומת בדק הבית, דשמואל עבד ליה כקרבן רב חונה עבד ליה כבנין. ועיין בהגהות הגר"א ותקלין חדתין שגורסים בירושלמי במקום כקרבן, ככלים, דהיינו שפרוכת דינה ככלי שרת הבאים מתרומת הלשכה משום שהם צרכי קרבן.

ואפשר לפרש דבזה נחלקו רב חונה ושמואל שרב חונה סובר שכיון שעיקר יעודה של הפרכת היה לשמש כמחיצה היא באה מתרומת בדק הבית, ושמואל סובר שכיון שהיתה גם כלי שרת היא באה מתרומת הלשכה [שכסף זה יותר חשוב מכספי בדק הבית].

עוד יש לומר טעם נוסף מדוע הפרכת דינה ככלי שרת עפ"י מה שכתוב בתוספות במסכת ביצה (יד: ד"ה מפני מה) בשם הר"ר שמואל מאייבר"א דכשהיו נושאים את הפרכת ממקום למקום נתנו הכלים בתוכה א"כ יש לה תורת כלי, עכ"ד. ולפי"ז מתורץ דאח"נ עיקר יעודה של הפרכות היה להבדיל בין הקדש לקדש הקדשים וא"כ הוי חלק מהבנין, מ"מ היא שימשה גם כאחד מכלי המשכן. ומה"ט היא היתה נשאת ע"י בני קהת, דאף על פי שהיא היתה חלק מהבנין מכל מקום גם דין כלי שרת היה לה.

עוד אפשר לבאר עפ"י מה שכתב בספר משאת המלך בפרשת תרומה שהביא בשם הגאון ר' משה פיינשטיין, שדקדק מדברי התוס' בב"ב (ג. בד"ה טרקסין) שכתבו לבאר המילה [אמה] טרקסין וז"ל כלומר שהיה מפסיק וסוגר את הלוחות שנתנו בסיני, שהיו מונחות בארון שהיה בבית קדשי הקדשים, עכ"ל. ולכאורה הלא עיקר ענינה של הפרכת היה להשלים את המחיצות של המשכן והמקדש להבדיל בין הקדש לקדשי הקדשים, וא"כ מדוע המחיצה היתה נקראת טרקסין ע"ש הכיסוי. אלא שמעינן מדברי התוס' שעיקר ענינה של הפרכת הוא לסגור ולכסות את הארון שבו הלוחות [וכמוש"כ בסוף פרשת פקודי (מ, ג) ושמת שם את ארון העדות וסכת על הארון את הפרכת. ובפסוק כא כתיב וישם את פרכת המסך ויסך על ארון העדות].

ואפשר לומר דמהאי טעמא בעת המסעות (שם ד, ה) כיסו בפרוכת את הארון כיון דגם בעת שהמשכן עמד הפרכת סיככה על הארון. והראני ידידי הרה"ג ר' אברהם יחזקאל בלאך שלכאורה ד"ז כתב הרמב"ן שם (פסוק ו בד"ה ונתנו עליו בא"ד) וז"ל אבל היו מכסים אותו בפרוכת שהוא המסך לו (פי' מכיון שהפרוכת נועדה לסכך על הארון וכמו שנקרא פרוכת המסך, לכן סככה עליו גם בזמן המסעות).

ולפי"ז מבואר דאח"נ הפרכת הבדילה בין הקדש וקדש וקדש הקדשים, אבל כיון שעיקר ענינה היה לכסות את הארון שפיר היתה הפרכת נשאת ע"י בני קהת כשאר כלי המשכן.

5. נערך מחדש עם הוספות.

6. חלק מדברים אלו נתבארו ע"י ידידי הרב דב בלאך.

7. וכן בפרשת ויקהל כלולה הפרכת עם היריעות והקרשים.

ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם

פרק א

דיני בנין בית הכנסת הנלמדים מבית המקדש

- א. מצווה לבנות בית הכנסת.
- ב. צריך להגביהו מכל בתי העיר.
- ג. ליפות ולצפות בכסף וזהב.
- ד. י"א שצריך לבנות לשמה.
- ה. כופין לבנות בית הכנסת.
- ו. מועיל נדבה בלב, כמו במשכן.
- ז. י"א שאין מקבלים מגו.
- ח. אין בונים מכסף של אתנן.
- ט. לקנות את הקרקע שעליה בונים.
- י. עושים הנחת אבן הפינה.
- יא. עושים חינוך בגמר הבנין.

פרק ב

קדושת בית הכנסת מקדושת המקדש

- א. נחלקו הפוסקים האם לבית הכנסת יש קדושת ההיכל, או קדושת העזרה.
- ב. הקדושה באויר בית הכנסת, וברצפה.
- ג. וכן יש קדושה בכתלים בפנים ובחוץ, ובעובי הכתלים, ובחלונות.
- ד. חלל הפתח לא קדוש.
- ה. חדר הפתוח לבית הכנסת, דינו כלשכה הפתוחה לעזרה.
- ו. העליות, תלוי בדעות האם לבית הכנסת יש קדושת היכל או עזרה.
- ז. המחילות אינם קדושות, כמו בעזרה.
- ח. בעזרת נשים יש פחות קדושה, כמו בעז"נ שבמקדש.
- ט. בבימה יש קדושה, כמו במזבח.
- י. בכלי בית הכנסת יש קדושה, כמו כלי המקדש.
- יא. בית הכנסת שחרב נשאר קדושה, כמו במקדש.
- יב. חיללו גוים את בית הכנסת פקע קדושתו, כמו במקדש.
- יג. כלים שנשברו פקע קדושתם, ככלי המקדש.

בכמה מקומות בית הכנסת נחשב כמו בית המקדש:

- א. בזוהר הק' (נשא קכו.) מוכיח ממה שכתוב "ועשו לי מקדש" סתם, שכל בית הכנסת נקרא מקדש, והשכינה מקדימה לבא לשם ע"ש.
- ב. בפירוש רבינו אפרים מבעלי התוס' (שמות כ"ה ח'): "ועשו לי מקדש" - בתי כנסיות ובתי מדרשות, שנא' אוהב ה' שערי ציון מכל משכנות יעקב.
- ג. כמה אחרונים כתבו שיש מצוה דאורייתא לבנות בית כנסת מהפסוק "ועשו לי מקדש", כמו שיש מצוה לבנות בית המקדש (עי' שד"ח כללים מערכת ב' סוף אות מ"ג).
- ד. בפסוק "ומקדשי תיראו" דעת הרבה ראשונים ופוסקים שיש מצוות מורא מקדש דאורייתא גם בבית הכנסת (מובא בספר ח"ח בפתחה עשה ז', ובמ"ב קנ"א א').
- ה. דעת המרדכי שיש לאו דאורייתא "לא תעשון כן לה' אלוהיכם" לא לסתור דבר מבית הכנסת כמו במקדש (מובא בב"י או"ח קנ"א, וברמ"א קנ"ב).
- ו. בגמרא מגילה (כט.) "ואהי להם למקדש מעט" אמר רבי יצחק אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל. רואים שביט הכנסת נחשב כמו בית המקדש.
- עוד מובא בגמרא מגילה שם: עתידים בתי כנסיות ובתי מדרשות שבחו"ל שיקבעו בארץ ישראל.
- ובמהרש"א שם מבאר את המדרש (שיה"ר ז' י"א) שלעתיד בית המקדש יהיה גדול כמו כל ירושלים, כיון שכל הבתי כנסיות שיקבעו בארץ ישראל יתחברו לבית המקדש. ומוסיף שלכן גם היום יש לבתי הכנסת קדושת בית המקדש!

ליקטנו כאן 86 דינים בהלכות בית הכנסת שנלמדים מבית המקדש או הושוו לבית המקדש, כדי להתחזק יותר בקדושת בתי כנסיות, וכן כדי לעורר את הצפייה והדרישה לבית המקדש.

ובמדרש (שיה"ר ה' ב') "אני ישנה" מבית המקדש, "ולבי ער" לבתי כנסיות ובתי מדרשות. והמשך הפסוק "קול דודי דופק פתחי לי" וגו', מבואר במדרש (שמו"ר ל"ג ג') שהכוונה לביהמ"ק. והיינו שעל ידי שהלב של עם ישראל ער לבתי כנסיות ובתי מדרשות שהם כעין ביהמ"ק, הקב"ה מעורר את ביהמ"ק ואת גילוי השכינה. יהי רצון שנזכה בקרוב.

נכתב לעורר בלבד, ולא להלכה כלל.

פרק ו ההנהגה בבית הכנסת כמו במקדש

- א. מורא וכבוד בית הכנסת, כמו במקדש.
- ב. רחיצת ידיים לפני הכניסה, כטבילה.
- ג. בחצר בית הכנסת אומר: "בבית אלוקים נהלך ברגש".
- ד. קודם שנכנס אומר: "ואני ברוב חסדך אבא ביתך" וגו'.
- ה. צריך להכנס במורא ולא בקומה זקופה.
- ו. כשנכנס משתחוה כנגד הארון.
- ז. מהלך בבית הכנסת בנחת.
- ח. ראוי להחמיר לא לירוק, כמו במקדש.
- ט. הכהנים היורדים מהדוכן משתחוים.
- י. אחרי פתיחת ארון יצדד פניו ויירד בנחת, כיציאה מההיכל.
- יא. העולה לתורה עולה דרך קצרה או בימין.
- יב. יורד מהבימה בפתח שכנגדו, ופניו לבימה.
- יג. יוצא מבית הכנסת בפתח השני, כמו בעזרה.
- יד. ביציאה מצדד פניו להיכל, ומשתחוה.

פרק ז האיסורים בבית הכנסת כמו במקדש

- א. אסור לסתור דבר מבית הכנסת, ומהכלים.
- ב. אין עושין קפנדריא.
- ג. י"א שאסור להכנס ביאה ריקנית.
- ד. אסור שיהיה אחוריו לבית הכנסת.
- ה. י"א שאין להנות מבית הכנסת.
- ו. אין להכנס לבית הכנסת בראש מגולה.
- ז. אסור לדבר בבית הכנסת שיחה בטילה וקלות ראש.
- ח. אין לטעת אילנות בחצר בית הכנסת.
- ט. אין להכנס לבית הכנסת בסכין, כמו איסור ברזל במזבח.

פרק ח התפילה בבית הכנסת מהקרבת קרבן במקדש

- א. תפלה כעבודת הקרבנות, וצריך להתפלל בבית הכנסת.
- ב. צריך להתפלל במקום קבוע.
- ג. המתפלל בבית הכנסת, כאילו מקריב מנחה טהורה.
- ד. המתפלל בבית הכנסת, כמתפלל במקדש.
- ה. הרינה וזימרה בתפילה, כשירת הלויים.
- ו. אמירת הקרבנות נחשב כהקרבת קרבן, וטוב לאומרם בבית הכנסת.
- ז. נשיאת כפים בבית הכנסת, נחשב כנשיאת כפים במקדש.
- ח. נפילת אפיים רק כשיש ארון, כמו במקדש.
- ט. לימוד תורה נחשב כעין הקרבת קרבן, ויש מעלה בלימוד בביהמ"ד.
- י. ברית מילה נחשב כהקרבת קרבן, וראוי למול בבית הכנסת.

פרק ג לדעות שקדושת בית הכנסת כמו ההיכל

- א. עושים את הפתח במזרח כמו בהיכל.
- ב. מעמידים בימה באמצע בית הכנסת, כמו מזבח הקטורת באמצע ההיכל.
- ג. מדליקים נרות, כהדלקת המנורה.
- ד. מדליקים את הנרות לפני ביאת המתפללים.
- ה. מדליקים נר תמיד, כנגד הנר המערבי.
- ו. ארון הקודש עם הס"ת, כקוה"ק עם הלוחות.
- ז. עושים פרוכת על הארון, כמו הפרוכת בקוה"ק.
- ח. פתיחת הארון, כמו כניסה לקוה"ק.
- ט. הפעמונים בס"ת, כמו פעמוני המעיל שיהיה נשמע קולו.
- י. עושים עזרה לפני בית הכנסת, כמו האולם שלפני ההיכל.
- יא. חצר בית הכנסת, כמו העזרה שלפני האולם.
- יב. עושים מחיצה לעזרת נשים, כמו במקדש.

פרק ד לדעות שקדושת בית הכנסת כמו העזרה

- א. מעמידים בימה באמצע בית הכנסת, כמזבח העולה באמצע העזרה.
- ב. מקיפים את הבימה עם הלולב, כמו ההקפה במזבח.
- ג. קוראים בבימה במועדים בפרשת הקרבנות, כהקרבה במזבח.
- ד. בעל היולדת עולה לתורה, כקרבן יולדת.
- ה. מי שאירע לו נס עולה לתורה, כקרבן תודה.
- ו. הנרות בבית הכנסת, כהדלקת הנרות בעזרה.
- ז. נר תמיד, כמו האש תמיד במזבח.
- ח. הדוכן לנשיאת כפים, כמו הדוכן בעזרה.
- ט. העזרה שלפני בית הכנסת, כמו הר הבית.

פרק ה השיראת השמינה כמו במקדש

- א. בזמן הגלות השכינה נמצאת בבתי כנסיות.
- ב. ניכר בבית הכנסת גילוי שכינה, ואור ייחודו ית"ש.
- ג. מבית הכנסת זורח כבודו יתברך לכל העולם.
- ד. השכינה בבית הכנסת מטהרת העוונות, כמו במקדש.
- ה. עיקר השכינה בארון שבו הס"ת, לכן משתחוים כנגד הארון.
- ו. הולכים לבית הכנסת להקביל פני השכינה, וצריך ללכת בשמחה.
- ז. מצווה ללכת לבית הכנסת רחוק, משום השכינה.
- ח. בית הכנסת פטור ממזוזה, משום השכינה.

קונטרס

בארות יצחק**בעניני פורים****ריתחא דאורייתא [בחדר הטיפולים ב'תל השומר'...]
האם שייך איסור בל תוסיף בקריאת המגילה**

ידוע שנשאל מרן החזו"א זצ"ל [ע"י הג"ר משה דויטש זצ"ל] האם הקורא קר"ש לאחר זמנה לשם מצות קר"ש עובר באיסור דאורייתא של "בל תוסיף" דומיא דהישן בשמיני בסוכה.

השיב החזו"א: דאינו עובר בבל תוסיף, דהרי עצם הקר"ש הוא "דברי תורה" וכקורא בתורה, נמצא שרק ע"י מחשבתו שמכיון לשם מצות קר"ש הי' כהוספה, ובמחשבה לא עוברים בבל תוסיף. עיין להלן ביתר ביאור. [עיין בדרשו סי' רל"ה סק"ט].

ולכא' יש קצת להעיר על החזו"א דהנה הוקשה לגדולי הראשונים אמאי ב"קריאת המגילה" [ובשאר מצוות דרבנן] אין עוברים בקיומה על "בל תוסיף"? וכתב הרמב"ם (בסוף מנין המצות שבתחילת היד החזקה) משום שאין אנו אומרים שמצוה זו היא מן התורה אלא מתקנת חכמים. והרמב"ן על התורה (דברים ד', ב') כתב משום דחזו"ל מצאו רמז ואסמכתא מהתורה לקריאת המגילה. עיי"ש. [ועיין באגר"מ אור"ח ח"א (מס' י"ג ואילך) שהאריך בזה טובא].

והנה צ"ע לפי החזו"א דהיכא דהדבר בעצמותו הוא "דברי תורה" [כק"ש] ליכא איסור בל תוסיף, א"כ מה הוקשה לראשונים אמאי אין עוברים בקריאת המגילה על בל תוסיף, הרי עצם קריאת המגילה הוא "דברי תורה" ומ"ש מקריאת שמע?

והנה הערה זו הצעתי לפני אמו"ר זצ"ל סמוך לפטירתו [תוך כדי טיפול], ובתחילה אמר "זו ההערה חזקה על החזו"א", ולאחר מחשבה הוא אמר לי בתוקף: "השאלה לא מתחילה בכלל...". דהנה כתב הרמב"ן [הג"ל] דאיסור בל תוסיף איכלל תרתי, [א] שלא להוסיף מצוה חדשה, ואפילו לנביא אסור להוסיף מצוה. [ב] לא להוסיף במצוה עצמה [כגון: שמיני בסוכה, ה' פרשיות בתפילין וכו']. ומסתבר דכל סברת החזו"א הנ"ל הוא רק לענין איסור "הוספה במצוה עצמה" דבזה י"ל כיון דהדבר בעצמותו הוא דברי תורה ליכא איסור בל תוסיף, אבל כלפי הדין ד"אסור לנביא לחדש מצוה" בזה שפיר מודה החזו"א דאסור לנביא לחדש מצוה אף בדבר שבעצמותו הוא ד"ת, דסו"ס יש כאן מצוה חדשה, ולהכי הוקשה לרמב"ם [והרמב"ן] איך רבנן עמדו ותיקנו מצוה חדשה הרי יש בזה איסור "בל תוסיף"? ולזה תל' הרמב"ם דאין אנו אומרים שהיא מה"ת, והרמב"ן תל' שחזו"ל מצאו לזה רמז בתורה.

אולם ת"ת א' שיבדלחט"א (אינו מכירו) שנוכח בחדר הטיפולים יחד עם אמו"ר, אמר שלדעתו זו כן הערה על החזו"א, דנראה שגם כלפי הדין "דאסור לנביא לחדש מצוה" זה רק בדבר שבעצמותו הוא דבר וחפצא חדש, אבל היכא שרבנן מתקנים ללמוד איזה ענין בתורה בזמן מסוים לא מסתבר דיש בזה איסור דאורייתא של "בל תוסיף", ואמו"ר זצ"ל לא קיבל את דבריו.

מודה החזו"א דאם ניכר דעביד מחמת המצוה דעובר על בל תוסיף

ולענ"ד נראה לצדד כאמו"ר זצ"ל, דיתכן דכל סברת החזו"א [דליכא בל"ת במחשבה] הוא רק בצירוף שאין הדבר ניכר כלל דעביד איזה מצוה חדשה, וכגון בקר"ש לאחר זמנה הרואה אומר שהוא כעת לומד פר' ואתחנן... אבל לו יצויר שהיה "ברכת המצות" על קר"ש היה מודה החזו"א דאם קרא לאחר זמנה ויברך "וציוונו" "לקרא קר"ש" דאיכא בזה "בל תוסיף" דאף שהברכה היא דרבנן סו"ס מינכר הדבר שעושה כן מחמת מצות קר"ש ולא מחמת מצות תלמוד תורה, וא"כ לענין 'קריאת המגילה' דניכר דיש כאן מצוה ותקנה מיוחדת ליום הפורים "לקרא מגילה" ולא משום מצות ת"ת [ואדברכה מבטלין ת"ת] ובאין לשמוע מגילה [וכן מברכין קודם לכן "וציוונו" לקרא מגילה, בזה מודה החזו"א דאיכא בזה איסור בל תוסיף, ולהכי שפיר הוצרכו הרמב"ם והרמב"ן לטעמים הנ"ל בהא דליכא איסור בל תוסיף בקריאת המגילה. ודו"ק היטב.

אמאי ב'ברכת כהנים' אם הכהן מוסיף פסוקים איכא איסור "בל תוסיף"

והנה בילדותי שלח אותי אמו"ר זצ"ל לשאול את הג"ר יהושע גריינמן שליט"א, על דברי החזו"א הנ"ל [דכיון דקר"ש בעצמותו הוי דברי תורה אין איסור בל תוסיף במחשבה], דלכא' צ"ע דאיתא בגמ' בר"ה דף כ"ח לענין "ברכת כהנים" שכהן המוסיף ברכה משלו [כגון ה' אלהי אבותיכם יסף עליכם ככם אלף פעמים ויברך אתכם וגו'], עובר בלא תוסיפו. וכן פסק השו"ע סי' קכ"ח סעיף כ"ז "כהן אינו רשאי להוסיף מדעתו יותר על שלשה פסוקים של ברכת כהנים, ואם הוסיף עובר בבל תוסיף". וצ"ע לפי החזו"א אמאי עובר בבל תוסיף הרי הפסוקים שהכהן מוסיף הם "דברי תורה", ורק ע"י מחשבתו שמכיון לברכת כהנים הוי הוספה, ומבואר לכא' שאיכא בל תוסיף במחשבה.

ואמר לי ר"י גריינמן: "תגיד לאבא שהגבחת הידים מעכבת (וכ"פ המשנ"ב קכ"ח ס"ק נ"ב) וא"כ זה נחשב למעשה ולא למחשבה". ואמו"ר זצ"ל מאד נהנה מהתשובה, ומיד רשם את הדברים...

אולם יש להעיר על תירוצו, דבשלמא היושב בשמיני בסוכה דעצם "מעשה הישיבה בסוכה" הוא המעשה מצוה שפיר חשיב "מעשה" לעבור על בל תוסיף, אבל ברכת כהנים אין המצוה "מעשה הגבחת ידים" אלא מצוה "לברך" אלא דבעי' להגביה דיו, וכיון דעצמות הברכה הוא "דברי תורה" [דו"ק עיי' המצוה], והגבחת ידים ללא ברכה לא קא עביד מידי אמאי עובר בזה על בל תוסיף? ולפי משנ"ת לעיל דמודה החזו"א דהיכא דניכר דעביד משום המצוה ולא משום מצות ת"ת עובר בבל תוסיף, א"ש תירוצו של הגר"י גריינמן - דכיון דנשיאות כפים מעכבת א"כ ניכר טובא דעביד כן מחמת מצות "ברכת כהנים" ולא משום "מצות ת"ת".

בתו של המן ששפכה מי שופכין והזיקו

האם יש לה את הפטור של "כלים בבור"

ידוע ומפורסם הווארט על מה שאמרו חז"ל שהמן היה "אבל וחפוי ראש" אבל על בתו שמתה! וחפוי ראש על ה"מי שופכין" שבתו שפכה עליו. דלכא' היה צ"ל הסדר הפוך קודם חפוי ראש ואח"כ אבל, וביארו עפ"י התוס' הנודע בב"ק י"ז, ב' לחלק בין זרק כלי מראש הגג, לזרק חץ על כלי. והדברים עתיקים.

בשעה שאמרו ר' זצ"ל לימד בשיבה דברי התוס' הללו [סמוך לפורים]. שאל אותי אמור"ר זצ"ל איזה עוד ענינים ממסכת בב"ק אפשר לקשר ל"תהלוכה"... שמרדכי רכב על הסוס והמן קרא לפני ככה יעשה וכו', ובתו שפכה עליו וכו'. תוך כדי הדברים אמר אמור"ר זצ"ל דיש לדון לו יצויר שהסוס שמרדכי רכב עליו היה "מזיק" מי היה חייב בתשלומין, האם "אחשורוש" שהוא בעל הסוס, או "המן" שהוא כעת "השומר" על הסוס, או שמא "מרדכי" שרכב על הסוס... והדברים נדפסו בספרו "משולחן גביר" מועדים (ח"ב עמוד קפ"ג) עיי"ש.

והרספתי לאמור"ר זצ"ל [לאחר זמן] שהתעוררתי מבתו של המן **לספק חדש**: דהנה בתו של המן שפכה מהגג "מי שופכין", והנה, לאחר שנחו הוי "בור" ברשות הרבים, דאדם שניזוק בהם חייב, וכלים שנשנפו בהם פטור דכלים בבור פטור, וכאן יש להתספק האם גם לגוי [בתו של המן] יש את הפטור של "כלים בבור"? דאף דבני נח נצטוו על הדינים [ולתקנת הרמ"א בשו"ט סי' י' דנצטוו לדון לפי דיני ישראל ולא ע"פ גימטריהם], מ"מ יש לומר ד"הפטורים" של "בב"ק" [כלים בבור, טמון באש] זה נאמר רק בישראל, אבל גוי חייב גם בכלים בבור וגם בטמון באש, או שמא גם גוי פטור על כלים בבור.

ואולי תליא בפלוגתא רבותינו האם כלים בבור חייב לצאת ידי שמים, דמרן הג"ר ברוך בער זצ"ל ומרן הג"ר אלחנן זצ"ל נקטו דכל הפטור של כלים בבור זה מעצם "התשלומין" ולא פטור בעצם המזיק, ולפיכך חייב לצאת ידי שמים. אולם מרן החזו"א זצ"ל נקט דהוי פטור גמור, וזה לשונו "ואפשר דהיכי דחייב תורה לשלם ופטרה בדבר מן הדברים כמו טמון באש וכלים בבור, פטור גם בדיני שמים". עכ"ל. **ונראה קצת לומר**, דלברכ"ש והקוב"ש דהוי גז"כ דפטור רק מתשלומין, וביד"ש חייב, מסתבר טפי דלגוי אין הפטור בזה, דהרי יש סיבת חיוב אלא דגז"כ דישאל אין צריך לשלם [ועיין באחיזעור (ח"ג סי' ל"ז) דכל שבישראל חייב בדיני שמים – בן נח נהג עליו], אבל לחזו"א דהוי פטור בעצם המזיק אולי גם גוי פטור בכלים בבור. [וכמובן דאינו מוכרח].

עד נראה: דאולי תליא האם פטור כלים בבור זה גז"כ [וזה פטור רק בישראל], או דבכלים בבור אית ביה טעמא דא"א לכלים ליפול רק ע"י אחר וא"כ יתחייב המפלים כמ"כ הריב"א משפטים כ"א, ל"ג [וסברא זו שייכת גם בבן נח]. וצ"ע.

הערה בדברי "המשנה ברורה" בענין עשיית בור ברה"ר ע"י צרכני

ואגב דאיתנא ל"בור" דעבדא בתו של המן משופכין דבית הכסא [עציצא דבית הכסא], אכתוב כאן הערה בדברי המשנ"ב בזה: דהנה המשנ"ב בהלכ' הנהגת בית הכסא (סי' ג' סקכ"ב) כתב דמי שנפנה ברה"ר "יזהר שלא יהיה במקום הלך בני אדם, כדי שלא יטפנו בני אדם על ידו", וכתב בשער הציון (ס"ק כ"ט) "**פשוט, דלא גרע מאבנו סכיני ומשאו, בבא קמא ג' ע"ב**". עכ"ל.

ולכא' המקור דהביא הח"ח זצ"ל מאס"ו צ"ב, דמלשון דבריו במשנ"ב נראה שלא דן כאן לגבי התשלומין בחו"מ, אלא לענין "איסור מזיק", שהרי "טינוף בני אדם" לכא' אין בזה שום ענין של נזק ותשלומין [דעל הבגדים הוי בור דפטור על כלים], וא"כ צ"ע מ"כ הח"ח זצ"ל דהמקור לזה הוא "מאבנו סכיני ומשאו בב"ק ג" הרי התם איירי לגבי חיוב תשלומין, והיה לח"ח זצ"ל להביא דהמקור לזה הוא מ"**ואהבת לרעך כמוך**" כמ"ש כ"היד רמ"ה לענין איסור מזיק בגרמא (הובא בקה"י בב"ק א'). וצ"ע.

ובהכרח צ"ל שבאמת המשנ"ב איירי לענין תשלומי נזיקין [ולשון המשנ"ב "יטפו בני אדם" לא דוקא והכוונה "ינזקו בני אדם"], שאם נפנה ברחוב ואנשים "הוזקו" ע"י זה הוא חייב בנזיקים אף שצרכני הם הפקר, ועל זה הביא הח"ח זצ"ל מאס"ו שאם הגיחם ברה"ר והזיקו חייב בין אם הפקירם ובין לא הפקירם. ודו"ק.

המן הסתפק: רכוב ומנהיג מי עדיף, לכן ביקש "וקראו לפניו ככה יעשה.."

והנה עד עכשיו דיברנו על רכיבת מרדכי על הסוס וכו' בעניני בב"ק. ועכשיו נעבור ל"בבא מציעא":

דהנה המן אמר לאחשורוש דמי שהמלך חפץ ביקרו, ירכב על הסוס שרכב בו המלך וכו' "...וקראו לפניו ככה יעשה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו". **הג"ר אביגדור נבנצל שליט"א** ('ירושלים במועדיה', פורים) תמה מה הענין של המן שביקש שמלבד אשר איש משרי המלך הפרתמים ילבישוהו, וגם ירכב על סוס המלך, וכתר מלכות בראשו, הוא חפץ גם ב"וקראו לפניו", מה ענין הקריאה מוסיף בכל אלו.

¹ הנה לא נפרש מהו הטעם שבתו של המן איבדה עצמה לדעת. אטו לא יכלה להסביר לאביה שטעתה. ובספר "**חברותא**" (פניח' ט"ז, א' הערה 710) הביא "איתא במפרשים, דלכך המיתה את עצמה, לפי שזרע עמלק הם נכדי עשיר, שהחמיר מאד בכיבוד אב". כלומר מכיון שהיתה מורשתית במידה זו של כיבוד אב, כאשר גילתה ש"ביתתה" את אביה, לא יכלה לשאת זאת עד ששמה קץ לחייה. ועד"ז כתב בספר "רנת יצחק" עיי"ש. **ובאמת צריך להבין**, מהו הטעם שאומות העולם זהירים מאד ב"**כיבוד אב ואם**", וכדאיתא במדרש רבה (בראשית פר' ס"ה) "אמר רשב"ג כל ימי הייתי ממש את אבא ולא שמשתי אותו אחד ממאה ששימש עשיר את אביו". וכן מצינו אצל דמא בן נתינה (בקדושין ל"א).

ביאר רבי צדוק מלובלין בפרי צדיק (קדושים אות ג') שאצל הגויים מן הראוי והנימוס שיכבדו את אביהם, שהרי הביאו אותו לחיי עולם הזה, שזהו כל עיקר מגמתם ומאויים לחיות חיי עולם הזה, משא"כ ישראל שחיי עולם הזה הוא רק פרוזדור לעוה"ב, ונוח לו שלא נברא משנברא צריך ציווי מיוחד לכיבוד אביו ואמו. וז"ל "דבאמת מצות כיבוד אף אומות העולם נוהגין בה כמו שאמרו בגמרא (קדושין ל"א א) ומצינו (בראשית רבה ס"ה, ט"ז) אמר רבי שמעון בן גמליאל וכו' ולא שמשתי אותו אחד ממאה ששימש עשו את אביו וכו' וצריך להבין למה שיבח את עשו במצות כיבוד ואת איתא בגמרא (עבודה זרה כ') לא תתן להם חן, ובפרט לשבח את עשו בזהירות מצוה. אך באמת אין זה לשבח, דבאומות העולם שהעיקר אצלם הגוף והנאות עולם הזה ולכן הנימוס אצלם לכבד אבותם שהביאוהו לעולם הזה שזה כל מגמתם, מה שאין כן בישראל דבאמת נמנו וגמרו נוח לו לאדם שלא נברא משנברא (עירובין י"ג ב) ולא היה הדעת נותן לכבדם רק מחמת מצות ה'. ומשום הכי רבי שמעון בן גמליאל היה לובש בגדים החשובים לתורה ולתפילה שהוא כבוד ה' ולא לכיבוד אב". עכ"ל.

ובאמת דיסיד הדברים מבורר בתוס' בע"ז (דף ה' ד"ה שאלמלא) דאיתא בגמ' שם "באו נחזיק טובה לאבותינו...שאלמלא הן לא באנו לעולם", והקשו שם תוס' "אע"ג דאמרין נמנו וגמרו נוח לו לאדם שלא נברא" וא"כ אמאי בעי' להחזיק טובה לאבותינו? עיי"ש.

ובירא הגר"א נבנצל: "דהרי מצינו בגמ' בב"מ ח', ב' שנסתפקו בשניים שהיו תופסים בבהמה וכל אחד טוען ששלו היא, והיה אחד רכוב ואחד מנהיג, מי זוכה. ויסוד הספק הוא, באיזה אופן ניכרת בדעת בני אדם הבעלות ביותר, אם על ידי הרכיבה, וא"כ הרכוב זכה, או שמא ע"י ההנהגה, וא"כ המנהיג זוכה.

ומעתה י"ל, שהמן היה סבור שלצד בגמ' שהמנהיג זוכה בבהמה, א"כ הגם שהוא ירכב על הסוס בכבוד גדול לא סגי בזה, דיש מקום לטעות שעיקר הגדולה היא למנהיג, דבגמ' הרי יש צד שהמנהיג הוא העיקר, ואפשר לזאת רצה המן ש"וקראו לפניו ככה יעשה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו", ורק זה יפקיע מכולם את הטעות שהמנהיג הוא העיקר, ויבינו כולם שכל הכבוד הזה מכוון רק אליו. עכ"ל. [הובא גם בספר "אש תמיד" (פורים) עמוד שכ"א. ובספר "והאר עינינו" ח"א עמ' תע"ה].

ויש להעיר, דהתם בסוגיה בשניים אוחזין אירי רק לענין "קנין" הבהמה, ומספקא להו לגמ' ברכוב ומנהיג למי איכא טפי "הוראת בעלות": האם ל"רכוב" על הבהמה איכא טפי הוראת בעלות דהרי הוא "מנהיג" את הבהמה. אבל אצל המן דאירי לענין "כבוד" פשוט דהרכוב על הסוס הוא מכובד טפי מה"בעל עגלה".... והנהגה.... והא דביקש המן "הכרזה" ד"וקראו לפניו ככה יעשה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו" בפשוטו צ"ל דאל"כ איך כו"ע ידעו על כך [הרי בזמנם כולם רכבו ע"ג סוסים והמורים] ואיך ישימו לב על כך? וכן מי שבתוך ביתו איך יידע על כך? לכן ביקש המן "הכרזה" גדולה, ואז כולי עלמא יבאו לראות מי הוא זה שהמלך "חפץ ביקרו".... ודו"ק.

* * * * *

בן עיר שהגיע לירושלים בט"ו והזיק מתוך שמחה האם חייב או לא

הרמ"א (ס' תרצ"ה) כתב שהמזיק את חברו מכה שמחת פורים פטור מלשלם. **והנה מעשה שהיה** בבן עיר שהגיע לירושלים בט"ו אחרי עלות השחר שאינו חייב במצוות היום דפורים, והשתתף שם בסעודת פורים ומתוך השמחה הזיק את חברו, יש לדון האם הוא פטור כדין מזיק בפורים או שמא חייב דנהי דאצל הסועדים שם הוי "פורים" אבל אצל המזיק לא הוי פורים.

והנה ראיתי בעונג יו"ט (ס' ט') הבנה מחדשת ביסוד הדין דמזיק מתוך שמחה פטור, דאין זו הלכה מסוימת במזיק מתוך "שמחה" אלא זהו דין כללי דהמזיק מתוך עשיית "מצוה" פטור, והמקור לזה הוא מב"ק (ל"ב, א') דהר"ן ברה"ר והזיק חייב אבל ר"ן בערב שבת והזיק פטור (וכ"פ השו"ע בס' ש"ח סעי' ח') דהוי ריצה של מצוה - לקבל פני המלך (כמש"כ רש"י) ואיכלל במצות "כבוד שבת". ומזה ילפינן לכל המצוות דאם הזיק מתוך "מצוה" פטור.² [ואם דרשינן סמוכים, יש לזה סמך מהרמ"א, דהרמ"א בחו"מ ש"ח, ט' הביא את הדין שהמזיק מתוך שמחת חתן וכלה פטור, לאחר שהובא שם בסעיף הקודם סעי' ח' הדין שהרץ בערב שבת והזיק פטור].

והנה לדבריו יסוד הפטור דמזיק מתוך שמחה הוא מצד "המצוה" שבזה [שמחה של "מצוה"], לכא' הבן עיר שהזיק בירושלים חייב, דאי"ז מזיק מתוך "מצוה" אלא שמחה של רשות דהרי אצלו אי"ז "פורים", וכמש"כ הרמ"א בחו"מ סי' ש"ח סעי' ח' לענין ר"ן בער"ש דפטור: "ודוקא ברין לצורך שבת. אבל הר"ן לשאר חפציו, ולא שייכא ביה צורך שבת, חייב כמו בחול".³

אולם הדרך המקובלת, דיסוד הפטור של מזיק מתוך שמחה, הוא כמש"כ הפרמ"ג בס' תרצ"ה דמשום "**מחילה**" נגעו בה, דכיון דמחמת "שמחה" עושים כן, כו"ע ניהא להו בזה, ומחלי אהדי, ועל כן פטורים מלשלם. ולפי"ז מסתבר דהבן עיר שהזיק בירושלים פטור מלשלם, דלא מבעיא אי נימא שאף בשמחה של רשות פטור, דכל שנועדו לשמחה איכא מחילה [עיין להלן בסמוך]. פשיטא דהבן עיר פטור, דהרי נועד עמהם לשמחה, אלא אף אי נימא דהמחילה היא רק "בשמחה של מצוה" יש לצדד שהבן עיר נטפל אליהם וכאילו דעביד כן מחמת שמחת פורים ואיכא מחילה לזה.

ובאמת ראיתי שנשאל בזה מרן הגר"ח קנייבסקי זצ"ל [האם בן עיר שהזיק בירושלים פטור], והשיב: "**הוא בטל ברוב**". ואולי כוונתו כהנ"ל דלענין השמחה הבן עיר מקבל את דין הרוב... כיון שהוא נטפל אליהם בענין השמחה, וכאילו שהזיק מחמת שמחת פורים [אף דלגבינו אי"ז שמחת פורים]. רצ"ע.

בחורים שנסעו בסירה באגם, ומתוך שמחה נתקעו זה בזה ונזקו האם פטורים משום מזיק בתוך שמחה

ובאמת יש להסתפק, אליבא דהפרמ"ג דיסוד הפטור דמזיק מתוך שמחה הוא משום "מחילה" [ולא משום המצוה]. האם המחילה זה דוקא במזיק מתוך שמחה של מצוה [שחייב בה] הוא פטור, אבל המזיק מתוך שמחה של רשות שאינו חייב בה חייב, או שמא כל דנועדו בצוותא ל"שמחה" פטור אף בשמחה דרשות. דאי נימא כצד האחרון אז פשיטא דגם בן עיר שהזיק בפורים בירושלים אף אי לא נימא כהטעם שהוא "בטל" לגביהם, מ"מ המזיק פטור מטעם דנועדו בצוותא לשמחה וכמשנ"ל לעיל.

והנה מסביר נראה דכל הפטור של מזיק "מתוך שמחה" - הוא רק ב"שמחה של מצוה" כשמחת פורים הנ"ל, וכן בשמחת מצוה ד"חתן וכלה" [כמש"כ הרמ"א בחו"מ סי' ש"ח דהמזיק מתוך שמחת חתן וכלה פטור], וכן בסוכה מ"ה דמשמטין אתרוגין מיד התינוקות משום שמחה דהרגל [וכן נראה מלשון פסקי הרא"ש בסוכה שם].

אולם בספר "חוט שני" כתב דאף בשמחה שאינה של מצוה פטור, וז"ל (פורים, פי"א סק"ג) "**הוא הדין בנסעו חברות בחורים בסירה באגם, ומתוך שמחה נתקעו זה בזה ונזקו זה מזה, דיש לדון לפטור משום מזיק מתוך שמחה**". עכ"ל.

² והוסיף העונג יו"ט שאלבא דב"ש שקורין קר"ש של ערבית בהטייה [בשכבך] אם קרא והטה ומתוך כך הזיק את חברו פטור, דהוי מזיק דמצוה. עיי"ש שכתב דלפי"ז איכא מקר"ש נפק"מ לכרת, ולהכי שייך "זקן ממרא" בקר"ש. [וצ"ל בדעתו, שהטעם שבנר חנוכה חייב אליבא דרבנן הוא משום דעל "ממונו המזיק" שייך לעמוד ולשמור כמש"כ הרמב"ם].

³ **אולם בחי' רבי מאיר שמחה** (בב"ק ל"ב) כתב דאף ברין שלא לצורך שבת פטור, דהרי יסוד הפטור ברין בער"ש הוא **דעל הניזק להיזרה ולהרתיק את עצמו**, והרי הניזק אינו יודע שהוא רץ שלא לצורך שבת והיה עליו ליזהר. ולכא' הוא הדין בבן עיר שהזיק בירושלים פטור, דהרי על הניזק להיזרה בזמן שמחה שלא להינזק. אולם הג"ר מאיר שמחה כתב "**בטלה דעת**" לדברי הרמ"א הנ"ל שכתב דברך שלא לצורך שבת חייב. **ועיין בשפ"א** שבת כ"א, ב שדן אליבא דר"י דנר חנוכה פטור האם גם בנר שאינו של מצוה פטור. עיי"ש.

ולפי דבריו בנידון הג"ל בן עיר שהזיק בפורים בירושלים פטור מלשלם, דאף דאין ההיזק מתוך שמחה של "מצות פורים", מ"מ עבד כן מתוך שמחה, ואין הוא גרע ממזיק מתוך שמחה התנגשות בספינת חבירו באגם. ובאמת שגם מהרמ"א בחו"מ סי' שע"ח סעי' ט' משמע קצת דהמזיק מתוך שמחה פטור אי"ז דוקא שמחה של מצוה, דכתב "בחורים הרוכבים לקראת חתן וכלה והזיקו זה את זה ממון חבירו דרך שמחה ושחוק וכן בשאר דבר שמחה הואיל ונהגו כן פטורים". משמע קצת מהרמ"א שכל דבר שמחה המזיק פטור.

הערת מרן הסטייפלער זצ"ל דלכא' המנהג להזיק הוא "מנהג הדיוט"

והנה בעצם הדין דמזיק מתוך שמחה פטור, מבואר בתוס' בסוכה מ"ה דהוא משום "דכך נהגו". וכ"כ הרמ"א בחו"מ הג"ל שהוא מטעם "הואיל ונהגו כן". והוקשה למרן הסטייפלער זצ"ל בב"ב סי' ה' דהנה תנן בריש השותפין (בב"ב ב', א) דשותפין בונים את הכותל באמצע "הכל כמנהג המדינה" (משום היות ראייה), וכתבו תוס' דאם נהגו לבנות מחיצה פחות "מהוצא ודפנא" לא מהני "דמנהג הדיוט הוא, ומכאן מוכח שיש מנהגים שאין לסמוך עליהן אפילו היכא דתנן הכל כמנהג המדינה". עכ"ל תוס'. וא"כ צ"ע אמאי סומכין על המנהג ד"המזיק מתוך שמחה פטור" הרי מנהג הדיוט הוא? ויתריץ הסטייפלער זצ"ל וזה לשונו: "וצ"ל דהיכא דנהגו להזיק משום שמחה אינו כ"כ מנהג הדיוט וגרוע כיון דעושים את זה משום שמחה של מצוה ולכך מהני מנהגא לפוטרו מתשלומים". עכ"ל.

והנה בדברי הקה"י מבואר כהצד שהפטור של מזיק מתוך שמחה הוא רק ב"שמחה של מצוה", דלא הוי מנהג הדיוט, אבל המזיק מתוך שמחה של "רשות" [ספינה באגם] דהוי "מנהג הדיוט וגרוע" חייב. אלא דמעתה תיקשי על הסוכרים דאף בשמחה שאינה של מצוה פטור כמשמעות הרמ"א, וכפי שפסק החוט שני [לענין המזיק בספינה באגם], והרי זה "מנהג הדיוט"? ונראה ליישב, דמש"כ תוס' דמנהג הדיוט אין לסמוך עליו הוא רק היכא דעצם המנהג קובע ומחיל את הדין, אבל במזיק מתוך שמחה עצם חלות הפטור הוא משום המחילה דעל דעת כן נכנס למקום השמחה, אלא שצורת השמחה נקבע עפ"י המנהג, [ובצורת שמחה שלא נהגו למעבד - חייב], וא"כ מה אכפ"ל דהוי מנהג הדיוט וגרוע סו"ס איכא מחילה וכו' עבדי על דעת כן⁴. ולהכי אף בשמחה שאינה של מצוה יתכן דהמזיק פטור, דכיון דנהגו כן [כמו בספינות מתנגשות דחוט השני הג"ל] איכא "מחילה" ועל דעת כן הגיע למקום השמחה דיתכן דיוק או יזיק. ודו"ק.

איך מהני לחטוף מהקטן דרך שמחה - הרי קטנים לאו בני מחילה נינהו?

ובעצם הביאור של הפרמ"ג דיסוד הפטור של מזיק מתוך שמחה הוא מטעם "מחילה" יש להעיר על זה הערה חזקה, דהרי המקור לדין מזיק מתוך שמחה דפטור הוא מהא דתנן בסוכה (מ"ה, א) "מיד תינקות שומטין לולביהן ואוכלין אתרוגיהן" וכתב רש"י "שכך נהגו מחמת שמחה" וכ"כ תוס' שם. וצ"ע הרי קטנים לאו בני "מחילה" נינהו? ואולי יש מזה ראייה לחידוש שכתבו תוס' בכתובות ק"ז דדבר מועט גם קטן מצי למחול [ובחו"מ אבהע"ז (סי' ס"ה ס"ק י"ג)] תמה מה ההבנה בזה, עכ"פ לתוס' א"ש דמהני המחילה של הקטן כיון דהוי שומטין את לולביהן לאחר סיום המצוה ביום השביעי, דאז הלולב והאתרוג הוי דבר מועט דמהני מחילה של הקטן. ומצאתי ב"ברכת אברהם" שגם העיר איך מהני מחילת הקטן, וכתב דלב בי"ד מתנה עליהם, כיון דהגדולים נהגו למחול. ולכא' איכא פק"מ בין הדרכים: דאם מהני מחילת הקטן משום דהוי "דבר מועט", א"כ מותר לחטוף מהקטן בפורים רק דבר מועט ממש, אולם לברכ"א יתכן דמהני אף ביותר מדבר מועט ממש "דלב בי"ד מתנה עליהם" אם הרגילות אצל הגדולים כן.

בור עמוק י' טפחים לשיטת ר' חיים נאה

האם לדעת החזו"א אמרינן דלחומרא חשיב ד"השור לא מחמת הבור מת"

ובאמת: עצם הדין דמזיק מכה שמחת פורים פטור מלשלם, נחלקו הראשונים, והרמ"א פסק דפטור וכהנ"ל, אולם השו"ע גם בהלכ' פורים וגם בחו"מ לא הביא דהמזיק מתוך שמחה פטור, דס"ל דמזיק בשמחה חייב, וכן מבואר בדבריו בבית יוסף. ויש לעיין, מה הדין בן ספרד שהזיק בפורים בן אשכנז האם פטור או לא. האם אזלינן בתר "המזיק" וחייב כשיטת מרן המחבר, או דאזלינן בתר "הניזק" ופטור כשיטת הרמ"א. ובניסב אחר: האם מותר לבן אשכנז לקחת את הכסף מהמזיק, דנהי דלשיטת המזיק הוא חייב, אבל לשיטת הניזק אינו חייב.

וכיו"ב ראיתי פעם לדון: יהודי שנהג את שיעור המדידה כשיטת מרן החזו"ן אי"ש, ושורו הלך בדרך ונפל בבור שהוא עמוק עשרה טפחים כשיעור הגרא"ח נאה⁵ ומת, ובעל הבור נוהג בכל השיעורין כשיטת הגרא"ח נאה, האם בעל הבור חייב לשלם את דמי השור, כי אולי בכל זאת הוא ספק, והאם לבעל השור מותר לקחת את הכסף, כי לשיטתו בור כזה אינו ממית, ושורו מת מדבר אחר ולא מהבור כמש"כ רש"י בב"ק דף ג'. וצ"ע. [בקצרה: להחזו"א השור לא מת מחמת הבור, ולהגר"ח נאה השור מת מחמת הבור]. ונראה לחדש, דבב"ב הציורים הג"ל אין המזיק חייב לשלם, דכיון דאליבא דהניזק אין למזיק סיבת חויב, נמצא דאין כאן תביעת הניזק על המזיק, והרי כל יסוד חיוב תשלומי נזיקין אינו חיוב ד"הגברא" מצד עצמו אלא מחמת התביעה של הניזק "אל תזקין" [ויש לזה ראיות מבב"ק], וכאן שאין לניזק זכות תביעה על המזיק דהרי לשיטת הניזק אין כאן מקום לחיוב [דלשיטת הניזק המזיק מתוך שמחה פטור, וכן לענין הבור דהניזק מחמיר כהחזו"א ולא מת מחמת הבור], ממילא המזיק אינו חייב. ודו"ק היטב.

במזיק מתוך שמחת פורים – אמאי אין בזה "איסור" מזיק

לסיום. הביא הערה שנסאלתי ע"י אמו"ר זצ"ל בלומדי בב"ק בישיב"ק: דהנה הבאנו לעיל כמה גיוונא דאמרו חז"ל דהמזיק פטור מלשלם: המזיק מתוך שמחה. הרץ בער"ש. בנר חנוכה ברה"ר (לרבי יהודה). והנה ידוע ומפורסם בישיבות מש"כ הקה"י (בסימן הראשון בב"ק) דבכל מזיק מלבד דין תשלומין מחו"מ, איכא נמי איסור להזיק, ולפינן לה מ"ואהבת לרעך כמוך", או מ"לא תגזול", או מ"השבת אבידה" וכו'. ובעשיית בור כתב "המשך חכמה" דאיכא נמי איסור דאורייתא ד"לפני עור". וצ"ע א"כ איך רבנן התירו: לרוץ בער"ש, או להניח תקלה ברה"ר כגון בנר חנוכה ברה"ר, וכן ב"פותקין ביבותיהן" הרי יש בזה כמה איסורי דאורייתא נתינת תקלה ברה"ר? [בעיקר תיקשי להסמך (חז"מ ת"ד) דהתירו בכל הני בלי חיוב שמירה]. ובשללא במזיק מתוך שמחה י"ל כהפרמ"ג דמשום מחילה נגעו בה וממילא ליכא "איסור" כלל. אבל בשאר מקומות הג"ל צ"ע.

ועניתי לאמו"ר זצ"ל: דצ"ל נתינת הרשות מדרבנן בכוחה להציל מכל האיסורי דאורייתא הג"ל, דכיון דכו"ע ידעינן דרבנן נתנו בזה רשות, מעתה מוטל על הניזק לזהר טפי ולהרדוק עצמו כמש"כ האגו"ר רבי מאיר שמחה (הובא לעיל בהערה 3). ודו"ק.

ובניסב י"ל: דהא דרבנן תיקנו כן הוא משום דלכו"ע ניהא בימות הגשמים להוציא הפסולת, ולרוץ בער"ש לצורך השבת וא"כ חשיב דאיכא כעין "הסכמה" ומחילה דכו"ע למעבד הכי – וממילא פשוט דליכא איסור מזיק הג"ל. ודו"ק.

⁴ עיין בחי' רבי נחום (בב"ב ב', א' אות ד') שכתב [לענין אחר] דהיכא דעבדינן על דעת המנהג לא אכפ"ל במנהג גרוע, דסו"ס "דעתו" כפי המנהג. עיי"ש.

⁵ סיפר ר' נפתלי בורנשטיין הי"ו (סנדלר במאה שירים) שפעם הג"ר חיים נאה אמר לו (כשהגיע לתקן כעלי) "אני שיש אנשים שכועסים עלי... להגיד לך למה? שהרי לת"ח צריך שיהיה "שמינית שבשמינית שבאווה", והרי אני הקטנת את השיעורים... נמצא שהשמינית שבשמינית הוא עוד יותר קטן...". עכ"ל.

מעשה בילד שמצא בברכהמ"ז את האות ה'

בעל הניסים דפורים – "טף" ונשים...

בספר "והאר עינינו" (ח"ב עמ' רפו) כתב: מעשה שהיה במלמד בת"ש שאמר לתלמידיו: "ילד שימצא בברכת המזון את האות ה' יקבל מאתיים ש"ח", כוונתו של אותו מלמד היתה למש"כ הבאר היטב בריש ס"י קפ"ה [וכ"כ התשוב"ן] "מצאתי, למה אין ה' בברכת המזון, לפי שכל מי שבירך ברכת המזון בכונה אין שולש בו לא אף ולא שצף ולא קצף". הובא גם בעשרת זקנים ס"י קפ"ה.⁶ והנה, אחד הילדים טרח וספר את ברכהמ"ז באותיותיו, ומצא בעל הניסים דפורים שכתוב "טף" ונשים...⁷ ויל"ע האם חייב לתת את הכסף, דמציא אחד הרי על הניסים הוא לא חלק מברכהמ"ז, ומאידך י"ל דאח"כ נדבחהינת ההלכה זה לא חלק מברכהמ"ז, אבל יתכן שבלשון בני אדם זה נתפס כחלק מברכהמ"ז.⁸ והוכיח שם מהמשנ"ב שגם בלשון בני"א "על הניסים" אינו חלק מברכהמ"ז, ופטור מן הדין לשלם. עכ"ד.

והנה בפשוטו (בלי עיון בהלכ' אסמכתא וכו') גם אם בלשון בני"א על הניסים הוא חלק מברכהמ"ז, אין המלמד חייב עפ"י דין לשלם [רק אולי כדי לא לאגמורי שיקרא ראוי לתת הפרס]. משום דאיכא **אומדנא ברורה ומוכחת**, וכאילו פירש להדיא דמי - דאין בדעתו כלל לתת מאתיים ש"ח, דהרי היה לו 'אמונת חכמים' וסמך בבטחה על רבותינו שכתבו שאין אות ה' בברכהמ"ז.

הג"ר אברהם גנחובסקי זצ"ל הבטיח מאה דולר לילד אם ימצא שמוזכר "משה רבינו" בהגדה, והילד מצא...

ולכא' איכא נפק"מ [אם המלמד פטור משום דבדעת בני"א על הניסים אינו חלק מברכהמ"ז, או משום אומדנא שלא נתכון לזה] לענין מעשה שהיה עם הג"ר **אברהם גנחובסקי זצ"ל** שעשה פעם חידה לילד בן שבע ואמר לו שאם ימצא שמוזכר "משה רבינו" ב"הגדה של פסח" יתן לו מאה דולר. שזכר מילדות שכתוב בספרים כמה טעמים למה משה רבינו לא מוזכר בהגדה, ועל כן היה סבור שיש בזה תועלת שהילד יעבור כמה פעמים על ההגדה. והנה הילד יצא לחיפוש אחר משה רבינו, ומצא את "משה רבינו" בהגדה... בפסקה "רבי יוסי הגלילי אומר" הובא הפסוק "ויאמינו בד' **ובמשה** עבדו", והג"ר אברהם גנחובסקי זצ"ל נתן לו מה שהבטיחו.⁹

והנה הפסקה של רבי יוסי הגלילי הנ"ל זה ודאי חלק מההגדה, א"כ לפי ה"והאר עינינו" הנ"ל דתליא הדבר אם בלשון בני"א זה חלק מהדבר או לא, הוא חייב לתת את המאה דולר, אולם לדברינו הנ"ל דהיכא דאיכא אומדנא ברורה שלא היה בדעתו ליתן כיון דסמך על רבותינו הקדושים דכתבו שמשה רבינו לא מוזכר בהגדה הוא פטור מן הדין מלתת את הפרס. וצ"ע.

אולם, ראיתי שהג"ר יצחק זילברשטיין שליט"א נשאל האם המלמד צריך לתת את הפרס לילד שמצא את ה- ה', והשיב: "המלמד מחוייב ליתן לתלמיד את הפרס, כי אכן מצא את האות בעל הניסים שהוא חלק בלתי נפרד מברכת המזון". וצ"ע.

* * * * *

האם אפשר לזכות משלוח מנות ומתנות לאביונים עבור חולה מחוסר הכרה ל"ע

אמו"ר זצ"ל הלך לבית עולמו ביום הפורים דפרזים [תשפ"ב] בשעה 8:00 בבקר, לאחר כמה ימים שהיה מורדם ומוגשם. ונתעוררתי להסתפק האם היה שייך לתת עבורו [מכספן] מתנות לאביונים, וכן משלוח מנות, בהיותו מורדם ומוגשם טרם יציאת נשמתו, מדין "זכין"? כלומר: מי נימא דכמו דמהני "שליחות" במשלוח מנות ומתנות לאביונים, הוא הדין דמהני "זכיה" דזכיה מטעם שליחות, או שמא דאין מושג כזה של זכיה במצוות. [הנידון הוא לפי הכרעת ר' יצחק אלחנן והחזו"א דזכין מאדם, דלא כהקצות].

ובאמת דשאלה זו נוגעת למעשה, במי שרואה את חבירו ישן על מיטתו, ועד שיעירו משנתו כבר יעבור זמן המצוה, האם יכול לעשות את המצוה עבורו מדין "זכין". [הנידון בזה הוא רק במצוות דמהני ביה שליחות כגון גרות שבת וגרות חנוכה, וכן בפורים לענין משל"מ ומתל"א וכו', ולא במצוות שבגופן].

ויש להדגיש, שאצל אמו"ר זצ"ל כל הנידון הוא רק אם ע"י הזכיה חשיב דקיים המצוה עכ"פ "כמי שאינו מצווה ועושה", דבאמת מי שהוא מחוסר הכרה וכו' הוא פטור ממצוות. אולם כאמור הנידון בזה שייך אף במי שמחוייב במצוה - האם שייך לזכות לו את המצוה מדין זכין או לא. [ואין לומר דמחוסר הכרה "מופקע ממצוות" והוי כגור, דעיין להלן הערה 3 דאפי' "שוטה" אינו מופקע ממצות].

⁶ ראיתי בשם ה"בני יששכר" שפירש בזה מה שהביא רש"י עה"פ בסוף פר' נח "וימת תרח בחרן" שעד שבא אברהם היה חרון אף של מקום בעולם, ומשבא אברהם בא חסד ורחמים לעולם. ופירש על פי דברי רש"י פר' וירא [כ"א, ל"ג] וישע אשל ויקרא בשם ה' דהיינו שאברהם לאחר שאכלו ושתו באהלו לימדם לברך למי שאכלו משלו, דע"י ה"ברכת המזון" שברכו הוסר חרון אף מן העולם, דבכוחה של ברכהמ"ז להסיר חרון אף כמשנ"ת. [וכן הטעמינו דלהכי מבקשים קודם ברכהמ"ז בנישואין "דוי הסר וגם חרון" דע"י ברכהמ"ז יסור חרון אף מישראל]

⁷ ובטעם הדבר שבעל הניסים יש את האות ה', הביא שם **דה"פני מנחם זצ"ל** העיר כן על הגליון שלו (אור"ח קפה), וכתב לבאר ח"ל "ומיהו י"ל כיון דבפורים נתהפך הכל לטובה, והחרון לרצון, לית לן בה, וקצת צ"ע". עכ"ד.

⁸ **והביא שוה"א הוסיף:** יל"ע היכא שהזמין בבית דפוס ברכון, והדפיסו לו ברכון בלי על הניסים, האם צריך לשלם לדפוס. והנה אם הזמין זאת שבוע לפני חנוכה או פורים, בזה מסתבר שאם אין על הניסים פטור מלשלם, אבל באמצע השנה יש לעיין, ויתכן דאין זה שייך לנידון אם עה"נ הוא חלק מברכהמ"ז אלא זה תלוי בדעת בני"א אם בדעתם כשזמנים ברכון מתכוונים גם לעל הניסים. וצ"ע.

⁹ **ובאמת צ"ע** א"כ מה הקשו רבותינו אמאי משה רבינו לא מוזכר בהגדה הרי הוא מוזכר כהנ"ל? וי"ל בתרתי: או דכוונתם אמאי משה לא מוזכר בעיקר הסיפור [בשיעבוד ובגאולה]. עי"ל דבנוסח ההגדה של הרמב"ם אין את הפסקה "ר"י הגלילי אומר" וכו'.

והנה מצינו ענין של "זכין" לענין מצות "הפרשת תרומות ומעשרות" בסוגיה בגדרים ל"ו, אלא דהתם הוי מצוה דאית ביה "חלות", וא"כ יתכן דכוונת הגמ' דמהני הזכיה לענין עצם "חלות" הפרשה, אבל לא חשיב דהבעלים עצמם קיימו את מצות ההפרשה. [וכמו דמני המחנה אפרים דן בנקודה זו בכמה מקומות].

הרבי מקלויזנבורג זצ"ל: פשיטא שלא שייך זכיה במצוות

והנה הרבי מקלויזנבורג זצ"ל בספרו דברי יציב כתב מתוך 'סערת קדש' דודאי ליכא זכיה במצות, דלא יתכן דאדם שישן על מיטתו ואינו יודע מכלום קיים או ציווי ה'... וז"ל: "עוד זאת אמינא, דאף דזכיה מטעם שליחות מ"מ מעשה המצוה אין לו להזוכה, דאין יתכן דהוא ישן על מיטתו ואינו יודע מכלום ומקיים או ציווי השי"ת". ויש להוסיף בדבריו, דמסתמא השולח "שלוח" לעשיית מצוה מהני מעשה השליח אף אם המשלח ישן באותה שעה על מיטתו¹⁰, כיון דהמיני [שיעשה המצוה במקומו] היה "מדעת", אבל "זכין" ד"אינו יודע מכלום" בזה ס"ל לדברי יציב דלא מסתבר "דיקרא דקיים או ציווי השי"ת".

ובאמת מסתברים דבריו של הדברי יציב דלא מהני זכיה במצוות, דהרי עשיית מצוה [בלי חלות] עיקרו "בעצם המעשה" ד"הגברא", דצריך לעשות ציווי ה', ולא מצד שיעשה המעשה בעולם... ולהכי מסתבר דהיכא דליכא שום מעשה מצד הזוכה ואינו יודע מכלום, לא חשיב דקיים ציווי השי"ת.

מהראשונים לכא' מוכח דמהני זכיה במצוות

והנה לכא' יש סתירה למש"כ הדברי יציב דלא מהני זכיה במצוות, מדברי הריטב"א והתוס' רא"ש. דבריש האיש מקדש מקשה הגמ' מגלן דמהני שליח בקרבן פסח, והקשו הריטב"א והתוס' ר"ל קרא לשליחות תיפול"ל "דזכין לאדם שלא בפניו"? [ובתוס' רא"ש תל' דזכיה גופא מדין שליחות היא], חזינן להדיא מדבריהם דמהני זכיה במצוה דשחיטת הפסח. [ועיין להלן תל' הריטב"א].

אולם באמת אפשר קצת ליישב דליכא סתירה מהראשונים לסברת הדברי יציב: דקושייתם היא על קושיית הגמ' בהא דחבורה שאבד פסחה ואמרו לאחד צא ושחוט עלינו, דמקשה הגמ' מגלן דמהני בזה שליחות, ולזה הקשו הראשונים דיהני מדין זכיה, ובזה יתכן דמודה הדברי יציב דמהני זכיה, כיון דהיה מינוי מפורש מצד המשלח "צא ושחוט עלינו", ואף דהשתא קיימנן בקושיית הגמ' דלא מהני בזה שליחות, מ"מ סגי **במעשה המינוי** להיחשב דיש כאן מעשה מצדו ולא חשיב "דלא יודע מכלום", אבל בזכיה לאדם הישן על מיטתו, דלא עביד ולא מידי, ואינו יודע מכלום, אולי באמת מודים הראשונים דלא מהני זכיה. וצ"ע.

סברא של ר' שמואל דלא שייך "זכין" במצוות

והנה בשיעורי ר' שמואל (ריש האיש מקדש) כתב דבעשיית מצוה בלי חלות [כמו משלוח מנות ומת"ל, ונרות חנוכה וכו'] לא שייך כלל "זכין": דכידוע יש "שליחות חלות" ויש "שליחות מעשה", וזכיה דהיא מטעם שליחות – תליא בהא: דזכיה של חלות הוא מטעם "שליחות חלות", וזכיה דמעשה גרידא הוא מטעם "שליחות מעשה", וידוע דהיסוד של "שליחות מעשה" הוא: דהשליח עושה **מכת ומחמת ציווי המשלח** וזהו יסוד הדבר שמעשהו מתייחס למשלח, א"כ בזכיה **דליכא כלל ציווי המשלח** [דהרי אינו יודע מכלום], לא שייך ביה כלל הענין של "זכין" ובעי' דוקא מינוי הבעלים. [דבשלמא בשליחות חלות כיון דבעי' כח המשלח זה מייחס את המעשה למשלח, ושייך כן גם בזכיה, אבל בשליחות מעשה דליכא כלל כח משלח, והמעשה מתייחס למשלח הוא מחמת "הציווי", בזכיה דליכא "ציווי" לא שייך דין זכין]. ובזה ביאר הגרש"ר דברי הריטב"א דכתב [קדושין מ"א] בתירוצו על הק' הגמ' [דהני זכין בקר"פ], דלא שייך זכיה במצוה דשחיטת הפסח, וביאר ר' שמואל דכוונתו כהנ"ל דמצוה דקר"פ הוי "שליחות מעשה" דלא מהני בי' זכין כיון דליכא "ציווי".

ונראה להוסיף בזה, דהנה בדברי התוס' רא"ש הגמ' מבורר **דמהני "זכיה" במצות קר"פ** [דכתב: דזכיה מטעם שליחות וכמו דמהני בקר"פ שליחות מהני זכיה] ודלא כהריטב"א דבקר"פ לא מהני זכיה כיון דליכא ציווי, ונראה דהתוס' רא"ש לא פליג דבשליחות מעשה' בעי' דהשליח יעשה מחמת ציווי המשלח, והא דמהני בזכיה אף דליכא ציווי, נראה דאזיל לשיטתו בגדרים ל"ו דהא דזכיה מטעם שליחות הוא משום "דאנן סהדי דניחא ליה שיהא שלוחו", וחשיב דאיכא **"מינוי שליחות"** [ודלא כהקצות ד"התורה" ממנה אותו לשליח], וכיון דחשיב "מינוי" ס"ל לתו"ר דחשיב דעושה מחמת **הציווי**, ובנוסף כזה: נהי דבזכיה אינו עושה מחמת הציווי "בפועל" ממש, מ"מ הוא עושה מחמת הציווי "בכח" דאנן סהדי דרוצה בכך, וחשיב דעושה מחמת ציווי [קצת מחודש].

מי שבפורים נפל ממנו מטבע, ועני מצאה

האם קיים בזה מתנות לאביונים?

הנה נמצא עד עתה דבפשוטו אי אפשר "לזכות" מעשה מצוה עבור חבירו. אולם יש לדון מצד אחר דיועיל לזכות ולתת "מתנות לאביונים" עבור חולה או ישן וכדו' אף שאינו יודע על כך: דהנה "משלוח מנות" ו"מתנות לאביונים" הם מצוות ד"בין אדם לחבירו" [לפי כל החקירות והצדדים], וידוע ומפורסם מש"כ האחרונים דבמצוות של בין אדם לחבירו לכו"ע מצוות אינן צריכות כונה, ויסוד דבריהם: שענין הכונה הוא על ה"מעשה" מצוה וזהו רק במצות שבין אדם למקום שהמצוה הוא בעצם "המעשה", אבל במצוות שבין אדם לחבירו עיקר המצוה הוא בתוצאה [שלא יחסר לעני וכו'] וא"כ דל מעשה המצוה מהכא [דנעשה בלי כונה], סו"ס קיים המצוה בתוצאה.

וידוע להוכיח כן מדברי רש"י עה"ת [ויקרא ה', י"ז]: **"היתה סלע צרורה בכנפיו ונפלה הימנו ומצאה העני ונתפרנס בה, הרי הקדוש ברוך הוא קובע לו ברכה"**. חזינן דאף שנפל לו הסלע ולא כיוון כלל לצדקה אפ"ה קיים בזה מצות צדקה.

¹⁰ כדאיתא בגיטין (ע', ב') דאיכא למ"ד שאפי' אם הבעל אחזו קורדיקוס יכול השליח לתת הגט לאשה משום ד"מדמי ליה לישן". ועיין ברעק"א תניא ס' צ"ב דישן קונה ע"י חצרו אף דחצר מטעם שליחות. אולם יש קצת מקום לפלפל דשאני עשיית חלות [גירושין, קנינים] דחשיב השליח "בעל המעשה" ועומד ממש במקום המשלח [כידוע], ולהכי לא אכפ"ל דהמשלח ישן, אבל בשליחות לעשיית "מעשה גרידא" כעשיית מצוה לא שייך לומר דהשליח נעשה "בעל המעשה"... אלא חשיב **דהמשלח עביד המצוה ע"י השליח** וכ"דא אריכתא דמי" וכיון דהמשלח "עביד המצוה" ע"י השליח לכא' בעי' דהמשלח לא ישן באותו שעה. אולם לא שמענו כן.

והנה לענין השולח חטאתו ממדינת הים דמקריבין אותו (גישין כ"ה, א') פליגי הראשונים אם מקריבין אותו בשעה שישן, דתוס' בסנהדרין מ"ז כתבו דמקריבין גם בזמן שהבעלים ישן, שהרי הבעלים נמצא במדה"י ואין נדע שאינו ישן בשעת ההקרבה בהכרח דמקריבין אפי' שהוא ישן, אולם הרבינו יונה שם כתב לדחות דאיתא התוס' דיש להעמיד המשנה שמקריבין בשעה שאין דרך בני אדם לישון. והיה מקום לומר דס"ל לרבינו יונה כהנ"ל דבשליחות מעשה [כהקדמה] בעי' דהמשלח לא ישן בשעה שהשליח עביד השליחות. אולם טפי מסתבר לומר דשאני הקרבה דכתיב **"לרצונו"** ולהכי ס"ל לרבינו יונה דלא סגי ברצון דרוצה קודם להקרבה, אלא דבעי' לרצונו גם בשעת ההקרבה, ותוס' ס"ל דסגי ברצון בשעת המינוי. שו"ר דכ"כ בכתבי "קהילות יעקב" (שנת סימן ל"ד) עיי"ש. וע"ע בערוך לנר בסנהדרין (שם) מה שכתב בזה.

ויש להוסיף: דהנה כתב הרמב"ם דשוטה חייב בצדקה. והקשה הקצות החושן הרי שוטה פטור ממצוות. וביאר ר' אלחנן הי"ד [בשיעור כללי בברנובלין] דהפשט ברמב"ם: דהנה שוטה אינו מפוקע ממצוות אלא דאינו חייב "בעשיית" מצוה, וכמש"כ בחי' רבינו חיים הלוי (פ"ה מק"פ ה"ז) "בכה"ג דקיום המצוה נעשית ממילא, שוב הדר דינא דחייל דין קיום מצוה גם בחרש שוטה וקטן, כיון דמעיקר הדינים לא הופקעו¹¹. עיי"ש. וכיון דבצדקה לא בעינן 'מעשה' וכמבואר ברש"י דאפ"ל שנפל ממנו סלע ואינו יודע על כך אם מצאה עני קיים בזה מצות צדקה, א"כ גם שוטה שלקחו ממנו ממון והגיע לעני קיים בזה מצות צדקה, וכיון דשוטה שייך במצות צדקה שפיר לוקחים מנכסיו עבור זה.

ומעתה היה נראה לומר דלהצד דיסוד המצוה של "מתנות לאביונים" הוא מצוות "צדקה", א"כ בציור של אמו"ר זצ"ל [שהיה ביום הפורים מחוסר הכרה] לכא' היה אפשר לקחת מהכסף שלו עבור "מתנות לאביונים" והיה מקיים בזה את המצוה [עכ"פ כמי שאינו מצווה ועושה], ואף דלא עבד שום מעשה כלל [ואף אינו יודע על כך] מ"מ לא גרע מסלע שנפל ומצא העני דקיים בזה "צדקה", ואפ"ל שוטה דאינו בר דעת כלל שלוקחים ממון מנכסיו הוי צדקה, ולכא' יהני כן גם למתנות לאביונים.

למשלוח מנות ומתנות לאביונים – יש גדר "מעשה" מצוה **כמו במצוות דבין אדם למקום, ולא רק ענין של תוצאת המעשה**

אולם באמת זה טעות, דאף שמצוות מתנות לאביונים ומשלוח מנות הן מצוות דבין אדם לחבירו, מ"מ יש לזה גדרים של "מעשה מצוה" כמו במצוות דבין אדם למקום ולא רק ענין של תוצאת המעשה, ואף להצד דיסוד מצוות מתנות לאביונים הוא מלאת צדקה מ"מ איכא "מצוה" מיוחדת ומסוימת כיום הפורים – וזהו מצוות היום – שיתן מתנות לאביונים ומשלוח מנות. [דבכל השנה חייב הנתנה הוא מחמת "תביעת העני", אבל בפורים איכא חובה על הגביר לתת לעני אף אם העני מוחל, וממילא יש לזה גדרים של "מעשה" דמצוה, ולא רק ענין של תוצאת המעשה].

וראיה לזה: דהמשנ"ב בס' תרצ"ה סוף ס"ק ד' כתב להדיא: "ועיין בפרמ"ג שכתב דענין סעודת פורים ו**מתנות לאביונים ומשלוח מנות אפשר דצריך כונה על זה לשם מצוה**". עכ"ל. ולכא' אטו כל רבותינו האחרונים דכתבו דבמצוות דבין אדם לחבירו אין דין "כונה" חלקו על הפרמ"ג? אולם באמת ליכא כלל ראייה מהפרמ"ג דפליג על יסוד זה, דשאני מתנות לאביונים ומשלוח מנות דאף שהן מצוות דבין אדם לחבירו מ"מ אית להו גדר מצוה דבעי "מעשה" וממילא בעי כונה למצוה.

וא"כ פשוט לדינא: דמי שבפורים נפל מכיסו מאה שקל ובא עני ומצא את הכסף, דנהי דאולי קיים בזה מצות צדקה, אבל מצות "מתנות לאביונים" לא קיים בזה, דהרי לא עבד מעשה כלל. ונראה להמתיק הדברים: דהנה הקשה ה"תורת זרעים" איך כתב רש"י דמי שנפל ממנו מטבע ומצאה עני קיים בזה צדקה, הרי מטבע זה דבר שאין בו סימן ואיכא יאוש בעלים דתנן "מעות מפורזות הרי אלו שלו", ופרש"י ד"הבעלים מתיאשין מהן והפקדו הן", וכיון דהבעלים כבר נתיאש מהמטבע נמצא דהמטבע "הפקדו" ואיך מקיים צדקה בממון שכבר אינו שלו? ובהכרח צ"ל דאף שכבר הסלע אינו שלו סו"ס בגרמתי ומחמתו נעשה הטבה לעני ולהכי חשיב צדקה. אבל לענין מתנות לאביונים [שנפל ממנו מאה שקל ועני מצא] מסתבר דבעי ד"ממונו" גייע חזני, והכא זה כבר הפקר, ולא מסתבר דמתנות לאביונים מהני "גרמא" רחוקה שכזו אף להצד דהוא מטעם צדקה. ודו"ק. [אולם באמת אפי' אם לא היה מתיאש מהכסף שנפל ממנו, לא היה מהני למתנות לאביונים, משום דבעי "מעשה" מצד הגביר וכהנ"ל].

עיין להלן [עמוד 17] שהארבנו האם למשל"מ ומתל"א יש גדר מצוה דבין אדם למקום. וכמה נפק"מ לדינא בזה.

הכרעת פוסק הדור מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל

לסיכום הדברים: מי שהוא מחוסר הכרה וכדו', לא מהני לקחת מהכסף שלו עבור מתנות לאביונים [כמי שאינו מצווה ועושה], דנהי דהיה מקיים בזה מצות צדקה [כמו בנפל ממנו סלע, וכמבואר ברמב"ם לענין שוטה], אבל מצות "מתנות לאביונים" אינו מקיים בזה [דבעי מעשה], ומצד דין "זכיה" גמי לא מהני, כיון דליכא דין זכיה במצוות וכמשנ"ל לעיל מהדברי יציב והגרש"ר.

והנה לפני ההדפסה של הגליון, בהשגחה העליונה התגלגל לידי ספר "וישמע משה" ובו פסקים ממרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל וראיתי שהביא דנשאל בזה מרן זצ"ל:

שאלתי: אם רואה את חבירו שמתעכב מלהדליק נר חנוכה, וראה שחבירו הכין מנורה להדליק עליו, האם הוא יכול להדליק בשביל חבירו בלא מינוי שליחות באופן דניחא ליה.

השיב מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל: שיכול להדליק בשביל חבירו, דזכין לאדם שלא בפניו, וזכיה מטעם שליחות.

והערוני דאין דברי הגרי"ש שותרים לדברי יציב הנ"ל דליכא זכיה במצוות, דהדברי יציב איירי דהוה לא יודע מכלום אלא ישן על מיטתו, והכא הרי איירי שהוא הכין את החנוכה להדליק בה, והוי כעין מעשה וידועה [ויש לבדוק סברא זו].

אולם פסק הגריש"א סותר לדברי הגרש"ר הנ"ל [דלא מהני זכיה במצוה כיון דהוי שליחות מעשה ובזכיה ליכא ציווי], וכנראה הגריש"א ס"ל כמשנ"ל לעיל דזכיה מטעם שליחות הוא משום "אנן סהדי דניחא ליה דיהיה שלוהו" וחשיב דאיכא ציווי ["בכח"], וזהו שהדגיש הגרי"ש זצ"ל "דזכיה מטעם שליחות". ודו"ק.

בשעת קבלת התורה מאהבה – כל הנשמות היו כמו במעמד הר סיני?

ואגב דאתינא להכרעת מרן הגרי"ש אלישיב בענין זכין, הביא כאן עוד מענין "זכין" ממרן הגרי"ש אלישיב הנוגע לפורים...

בספר הנ"ל כתב:

שאלתי בשם בני: במתן תורה נאמר שכפה הקב"ה הר כנגיית, ואמר רבא מכאן מודעה רבה לאורייתא, שיכולים לומר שקבלוהו באונס, וקאמר בגמ' דאעפ"כ הדר קבלוהו מאהבה בזמן מרדכי ואסתר, ושוב אין כאן מודעה לאורייתא, ולכא' בשלמא בהר סיני היו שם כל הנשמות, וכולם קיבלו את התורה ואמרו נעשה ונשמע, אבל בעת שקיבלו בימי אחשוורוש הרי לא כל הנשמות היו שם ומה מועיל קבלת הדור ההוא לכל ישראל עד עולם, ושאלתי לכמה חכמים ואין פותר אותו.

והשיב הגרי"ש בחייוך ואמר: זה קרשיא טובה, אלא שקבלת התורה מאהבה הרי נחשב לזכות, וא"כ הגופים שהיו בימי מרדכי ואסתר הם כללו בקבלתם גם כל הנשמות העתידות להיות, כדין זכין לאדם שלא בפניו.

¹¹ וכן הוכיח התבואות שור (יור"ד סי' א' ס"ק מ"ט) מהא דשוטה שחשט שחשטו כשרה [כשגדול עומד על גביו - שלא שהה ולא דרס וכו'], מוכח דשוטה חשיב "בר זביחה" ואינו כבהמה וגוי דשחטתם פסולה. עוד הוכיח הת"ש ששוטה שייך במצוות מהא דאיתא בנזרים ל"ה, ב' לגבי כפרה של קרבן יולדת, דשוטה מביאה קרבן יולדת, חזינו ששייך כפרה לשוטה. [והפרמ"ג דחה דא"ל כפרה על חטא]. ועיין בב"י סי' רס"ו שהביא מהמגיד משנה דאסור להאכיל שוטה מאכלות אסורות. ובשואל ומשיב (תלמודא ח"א, ל) הביא לענין פדיון הבן דשוטה, דמהרי"ל כתב דאף דשוטה אינו "בר חיובא", מ"מ חשיב "בר מצוות", ומצוה על הבר"ל לפדותו מדיון זכין. ועיין בשו"ת דלקת יואב (או"ח סימן א' ד"ה סוף דבר) דכתב בפשיטות דחמץ של "שוטה" נאסר לאחר הפסח. עיי"ש.

מהו הסימן – ל"שיכור כלוט"

הנה קיי"ל בעירובין ס"ה דשיכור מקחו מקח ו"ממכרו ממכר", עבר עבירה שיש בה מיתה ממיתין אותו, מלקות מלקין אותו, כללו של דבר: הרי הוא כפיקח לכל דבריו, אולם מסיקה הגמ': "אמר רב חנינא: לא שנו אלא שלא הגיע לשכרותו של לוט, אבל הגיע לשכרותו של לוט פטור מכולם".

וכ"כ הרמב"ם (פ"ד מה' אישות ה"ח) וז"ל: "שיכור שקידש קידושו קידושין, ואף על פי שנשאתר הרבה, ואם הגיע לשכרותו של לוט אין קידושו קידושין" עכ"ל. [וזהו א' מהטעמים שחתן וכלה מתענים ביום חופתם, דשמא ישתכרו כלוט ואין הקדושין חלים]. וכ"כ הרמב"ם לענין "גירושין" (פ"ב מגירושין ה"ד).

וכ"כ המשנ"ב (ס"ז צ"ט סק"א) לענין כל המצוות: "שיכור כלוט כשוטה יחשב, ופטור אז מכל המצוות, ע"כ אפילו בדיעבד אם קרא אז [קר"ש] ובירך [ברכהמ"ז] לא מיפטור בכך שהרי פטור היה באותה שעה, וחייב אח"כ לחזור ולברך". עכ"ל.

ובאמת יש לברר מהו הדרגה של "שכרות של לוט" דאז פטור מכל המצוות, וממיתה ומלקות, ואין קידושו קידושין? בספר "המקח והממכר" לרב האי גאון ז"ל (שער ג' "הדרך השמיני") כתב: שדרגת שיכור כלוט "כגון ששתה הרבה ושואלים אותו בדבר ואינו יודע מה להשיב".

רבה ששחט את רב זירא - האם היה פטור על היזק בגדיו מדין קמל"ב

בעל שו"ת 'עמק הלכה' הקשה קמיה הג"ר משה סולובייצ'יק זצ"ל [בנו של מרן הגר"ח מבריסק זצ"ל], דלפי ההגדרה של רב האי גאון דשיכור כלוט, הוא מי שאינו משיב כהוגן, א"כ צ"ע הא דאמר רב חנינא [בגמ' בעירובין הנ"ל] דשיכור כלוט שעבר עבירה שיש בה מיתה, "פטור", דלכא' תיפוק ליה דאין כאן "התראה" דהרי אינו יודע להשיב כהוגן "על מנת כן אני עושה"? וממה נפשך אם השיכור לא התיר עצמו למיתה ולא אמר על מנת כן אני עושה, בלאו הכי פטור, אף אם לא הוי שיכור כלל, ואם התיר עצמו למיתה, א"כ חזין דהשיב כהוגן, ושוב לא הוי שכרות לוט, ואמאי פטור מכולם. ולכא' זו קושיה עצומה.

ותירץ הג"ר משה סולובייצ'יק זצ"ל: דבאמת אה"נ דשיכור כלוט פטור ממיתה גם מצד חסרון התראה, אולם יש חילוק אם הפטור ממיתה הוא מחסרון התראה, או מטעם שכרות: דבחסרון התראה, באמת יש עליו **חיוב מיתה**, רק שאין יכולין להרגו, משום חסרון התראה, אבל בשכור **אין עליו חיוב מיתה כלל**, ונפקא מינה לענין קמל"ב"מ, היכא ששיכור קרע שיראין בשעה שחילל שבת, דמצד חסרון "התראה" אית ליה פטור של קמל"ב"מ [דאף שלא התרו בו ושמא הוא שוגג, הא קיימ"ל דגם חייבי מיתות "שוגגין" פטורין]. אבל מצד החסרון של "מעשה שיכרות" לית ליה פטור דקמל"ב"מ כיון דליכא עליו חיוב מיתה כלל [דנעשה בלי דעת כלל], ולא דמי לחייבי מיתות שוגגין דיש צד מיתה אלא דשגג, וא"כ חייב לשלם מה שהזיק.¹²

ונמצא לפי דבריו: דלו יצויר דבשעה ששחט רבה את רב זירא ניזוקו גם השיראין של רב זירא, רבה היה חייב לשלם, דליכא בשיכור פטורא דקמל"ב"מ. [כמוכן, דזה רק להסבירים דהמשנה דרבה ור"ז במגילה ז' ב' הם דברים ככתבם¹³]. אולם יש לדון: מי שרצח והזיק ונפטר מדין קמל"ב"מ, ולאחר זמן קם המת לתחייה בדרך גס (כהמעשה של רבה ור"ז), האם עכשיו מתחדש עליו החיוב ממון או לא. וצ"ע.

אולם לענ"ד נראה דלא כהג"ר משה סולובייצ'יק זצ"ל, ובאמת שיכור שהרג והזיק אית ליה פטור של קמל"ב"מ [ורבה היה פטור אם הווק בגדו של ר"ז]. דהרי המקור של תנא דבי חזקיה דאיכא קמל"ב"מ אף בשוגג [דליכא מיתה], הוא מקרא ד'ומכה בהמה ישלמנה ומכה אדם יומת', מה מכה בהמה חייב אפ"ל בשוגג אף מכה אדם [דפטור מממון דקמל"ב"מ] הוא גם בשוגג, והנה קיי"ל דשיכור כלוט שהזיק חייב [גם של שלמה, ב"ח, חוות יאיר, הובא להלכה ברע"א בגליון השו"ע חו"מ ס' ר"ה סעי' כ"ב¹⁴], וא"כ יש להקיש ולומר: מה "מכה בהמה" - שיכור כלוט חייב, כך "מכה אדם" - פטור [בקמל"ב"מ] אף בשיכור כלוט.

וכיו"ב העיר מרן הגרא"מ שך זצ"ל על מה **שהסתפק הגרעק"א** (כתובות דף ל' ע"ב) במי "שאנסו" אותו לחלל שבת, ובאותה שעה הזיק לחבירו, האם פטור מקמל"ב"מ. ויסוד הספק: דשמא דוקא "בשוגג" איכא קמל"ב"מ (מתנא דבי חזקיה), משום דחשיב דאיכא עוון מיתה "וחילול שבת" (אלא ששגג) וזהו שפוטרו מהממון. אבל "באונס" דליכא איסור כלל, דאונס מה"ת מותר, **"ולא עבר כלום"** (לשון הגרעק"א), אולי בזה חייב לשלם על ההזיק וליכא בזה קמל"ב"מ [דחשיב דהזיק בלי חילול שבת כלל]. והגיה הגרעק"א בצ"ע לדינא. **[ובמנ"ח** (מצוה רצ"ו אות כ"ו) פשיטא ליה דליכא קמל"ב"מ באונס. עיי"ש].

והעיר מרן זצ"ל דלפי הרמב"ן (הידוע) דמזיק באונס גמור חייב, מסתבר דאיכא פטור דקמל"ב"מ אף באונס, דיש להקיש ולומר: דמה מכה בהמה חייב "באונס גמור" (לרמב"ן), כך מכה אדם [דפטור מממון מקמל"ב"מ] הוא גם "באונס גמור". ודו"ק.

¹² **ועוד נפקא מינה** [דפטור גם מטעם "מעשה שכרות" ולא רק משום חסרון "התראה"] לענין הכנסה ל"כיפה", דקיי"ל בסנהדרין פ"א דהורג נפש בעדים בלא התראה מכניסין אותו לכיפה, אבל כשהגיע לשכרות לוט, פשיטא דפטור גם מהכנסה לכיפה ושפיר קאמר הגמ' דשיכור כלוט פטור "מכלום" דפטור אף מכיפה.

¹³ דנודע ספקו של הברכי יוסף [הובא בפתחי תשובה אבעה"ז ס' י"ז] אם כשמת רב זירא פקעו הקידושין והיה צריך לחזור ולקדשה או לא, חזין דנקט דדברים ככתבם. [ועיין בשיח השדה למרן הגר"ח שכתב לדון לענין מי שמת וחי בנס - האם בניו כבר זכו בנכסיו מדין "ירושה"]. **והנה רב זירא היה כהן**, ויש לדון כשרבה שחט את ר"ז האם פקע מיניה קדושת כהונה: והנה איתא בברכות (דף מו ע"א) שרב זירא ורבי אבהו ישבו בסעודה, ונחלקו ביניהם מי יברך, האם הבעל הבית, או האורח. **והאדר"ת** הקשה (הובא בספר הזכרון לבעל הפחד יצחק זצ"ל עמוד תרנס) שלכאורה למה לא בירך רבי זירא שהיה כהן כמבואר בירושלמי (ברכות פ"ג ה"א) והיה צריך לברך ראשון משום וקדשותו? והשיב: שהך עובדא הוה לאחר המעשה במגילה (ז' ב') קם רבה ושחטיה לרב זירא, ואף שרבה החייהו מ"מ כבר בטלה מרב זירא קדושת כהונה.

והעיר לו הגר"ח ברלין זצ"ל מגמרא מפורשת שלא כדבריו, דאיתא בסנהדרין דף צ ע"ב מגין לתחית המתים מן התורה, שנאמר 'ונתתם ממנו את תרומת ה' לאהרן הכהן'. וכי אהרן לעולם קיים, אלא שעתידי לחיות, וישראל נותנין לו תרומה. הרי מפורש שכהן שמת וחזר וחי, חזר לקדושת כהונתו הראשונה. וכ"כ ה"פלי חמדה" סוף פ"ה בראשית. ובשיח השדה (ליקוטים, ד') בשם מרן הסטימלער.

¹⁴ אולם עיין **בקרית מלך** (להגרה"ק זצ"ל, פ"א מחובל ומזיק ה"א) שהביא "מדרש משלי" (פרשה כג ס' כט) שהמשתכר ביינו הולך ועושה פצע וחבורה חנם, למא, מפני שאין לו דין. הרי ששיכור כלוט פטור מלשלם.

אולם להלכה נקטינן דשיכור כלוט שהזיק חייב, וכנראה הטעם בזה: על דרך שיסודו רבותינו דאדם המזיק חייב גם מצד עצם "מעשה ההזיק" וגם מצד "חיוב שמירה" וכדאיתא בב"ב ד' "אדם שמירת גופו עליו", וא"כ י"ל דשיכור כלוט אינו חייב מצד עצם המעשה [דחשיב כשוטה], אך חייב מצד החיוב "שמירה" דהיה עליו לשמור עצמו שלא יגיע לשכרות כלוט ויזיק. ודו"ק.

"התנאה לפניו במצוות" עשה לפניו

משלוח מנות נאה, ומתנות לאביונים נאים

יש לברר האם יש דין "הידור מצוה" במצוות ש"בין אדם לחבירו". והנה הגמ' בשבת (קל"ג, ב') דיליף מקרא ד"ואנהו" ד"התנאה לפניו במצוות", מונה הגמ' רק מצוות דבין אדם למקום, "עשה לפניו סוכה נאה, ולולב נאה, ושופר נאה, ציצית נאה, ספר תורה נאה", ויש לברר האם זה בדוקא או לא. [עיי' בסמוך הסברא לחלק בזה בין מצוות דבין אדם למקום למצוות דבין אדם לחבירו]. והנפק' מ"בזה למצוות" משלוח מנות" ו"מתנות לאביונים" אם יש מצוה לנאותם.

והנה הג"ר ירוחם ממיר זצ"ל (דעת חכמה ומוסר ח"ג מכתב רס"ג) כתב לאחד שכתב לו מכתב והיה ניכר שכתבו בזמן לחץ. ח"ל "בין אדם לחבירו לא גרוע ממצוות אחרות שנצטוו עליה התנאה לפניו במצוות, וא"כ כמה מן ההידור צריכים בעת כותבים מכתב וכו', נייר יפה דיו טוב ואותיות בהירות, ומה גם דברים טהורים ונאים, והעיקר לא בחיפזון, למען שיהיה מזה לרעהו ריח נוחות והנאה מרובה". [גם הבית הלוי (פר' תרומה) כתב "העני הוא ממש כמו בחינת אחרים בעת שנוטל לצאת בו" עיי' ש"מ לדינא].

אולם יש בדבריו חידוש גדול, דכידוע חלוק ביסודו מצוות דבין אדם למקום למצוות דבין אדם לחבירו, דמצוות דבין אדם למקום עיקרו בעצם "המעשה" מצוה, ובדרך כלל איכא חפצא דמצוה. משא"כ מצוות דבין אדם לחבירו עיקרו "התוצאה", ומעשה המצוה הוא כעין "הכשר" לתוצאה, וממילא ליכא חפצא דמצוה. ולדוגמא: מצות צדקה אין עצם "מעשה" הנתינה עיקרו של המצוה אלא התוצאה דאיכא הרווחה לעני, וכן אין "המעשה" חשיב "חפצא דמצוה" כאתרוג וסוכה וכו'. מעתה יש להעיר על הג"ר ירוחם זצ"ל דכתב ד"בין אדם לחבירו לא גרוע ממצוות אחרות שנצטוו עליה התנאה לפניו במצוות", דלכא' בין אדם לחבירו גרוע מאתרוג, דשאני "אתרוג" דהוי חפצא דמצוה ונטיילתה הוי המעשה מצוה בזה שפיר יש לנאות את החפצא והמעשה דמצוה, משא"כ במצוות דבין אדם לחבירו דאין בזה "חפצא" דמצוה ואין עיקרו בעצם המעשה, שמא בזה אין ענין דיהיה "נאה" דהרי אי"ז אלא כעין "הכשר" דמצוה. וצ"ע.

ואף למבאר לעיל [בעמוד 7] דמשלוח מנות ומתנות לאביונים אי"ז ממש מצוה שעיקרו רק בתוצאה, אלא בענין למעבד "מעשה" דמשל"מ ומתנל"א, מ"מ אכתי אין המתנות והמעות ממש חפצא דמצוה כאתרוג דנימא שצריך לנאותם. וצ"ע.

"בין אדם לחבירו לא גרוע ממצוות אחרות דיש חיוב של הידור מצוה"

אולם באמת מש"כ הג"ר ירוחם זצ"ל דגם במצוות דבין אדם לחבירו איכא דינא דהידור, חזינו כן גם מהרמב"ם (פ"ז מהלכ' איסורי מזבח הי"א) ח"ל "המאכיל רעב יאכיל מן הטוב והמתוק שבשולחנו, המכסה ערום יכסה מן היפה שבכסותו". והעיר הגר"ב ז'לטי זצ"ל הרי בחיוב צדקה כתיב "די מחסורו אשר יחסר לו" והיינו דהמצוה היא להשלים חסרונו של העני אבל אין אנו חייבים להעשירו, וא"כ אמאי כתב הרמב"ם דיש חיוב להאכיל את העני מן "המתוק שבשולחנו", ממה נפשך אם זה בכלל חסרונו אשר יחסר לו, פשיטא דחייב, ואם אין זה בכלל אשר "יחסר לו" אמאי חייב לתת לו מן המתוק שבשולחנו?

וביאר הגר"ב ז'לטי זצ"ל: דבאמת אין "המתוק שבשולחנו" בכלל אשר "יחסר" לו, ובאמת מצד מצות צדקה אין חיוב לתת לו "מתוק", אבל מההלכה של "הידור מצוה" יש חיוב לתת לו מן המתוק ו"היפה" שבשולחנו. חזינו מהרמב"ם דיש דין "צדקה נאה" כמו "ס"ת נאה" וכו', וכמש"כ כהג"ר ירוחם דגם במצוות של בין אדם לחבירו אכא דינא ד"הידור מצוה".

המקור לדין "הידור מצוה" במצוות ד"בין אדם לחבירו"

אולם יש קצת להעיר, דאם יש דין "צדקה נאה" ו"חסד נאה" ... אמאי הגמ' בשבת (קל"ג, ב') דמונה את המצוות שיש לנאותם, מני הגמ' רק מצוות ד"בין אדם למקום" [סוכה, לולב, ס"ת, טלית], וא"כ מהו המקור להדור מצוה במצוות של בין אדם לחבירו? והנה לאחר שהגמ' בשבת מביאה את הדרשה הנ"ל [דוה קלי ואנהו התנאה לפניו במצוות], מביאה הגמ' "אבא שאול אומר: ואנהו - הוי דומה לו, מה הוא חנון ורחום אף אתה חנון ורחום". וכתב התורה תמימה (שמות, טו): "אבא שאול אינו חולק על החכמים בדרשה הקודמת שדרשו ואנהו התנאה לפניו במצוות, אלא הוא בא להוסיף דלא די ואנהו "במצוות שבין אדם למקום" אלא צריך עוד לנהו "במצוות שבין אדם לחבירו", יען כי זולת זה, והיינו האיש הזהיר ומדקדק במצוות שמם ואינו מקפיד להזהר במדות טובות שבין אדם לחבירו הוא גורם לחלול השם והתורה והמצוה באמור המון העם כמה מגונים מעשיו של אותו הירא שמם, משא"כ מי שאוחז בזה וגם בזה הכל מקלסין אותו ואומרים כמה נאים מעשיו של זה, ובזה הוא גורם כבוד לה' ולתורתו ומצוותו. ודו"ק". עכ"ל. וכע"ז כתב המהרש"א שם. ועיי' ברש"י ביומא פ"ו מה שהוסיף בזה.

נמצא: דהמקור לדינא דהידור מצוה במצוות ד"בין אדם למקום" ילפינן מדרשת "ואנהו" התנאה לפניו במצוות. והמקור לדינא דהידור מצוה במצוות ד"בין אדם לחבירו" ילפינן מדרשת "ואנהו" הוי דומה לו¹⁵. [ואכתי צ"ע אם יש בזה מקור גם למאות הנתינה לעני ולחבירו].

¹⁵ ולחיבת הדברים, אביא כאן על זהירותו הגדולה של הגרש"ז אויערבאך זצ"ל ב"בין אדם לחבירו" – מבחינת "ואנהו" ... היה זה כאשר הגיע הגרש"ז א בפעם הראשונה למרן ה"חזון איש", ומיד בהגיעו ראה את הסטייפלער וחשב שהוא הינו בעל החזון"א, והחל לשוחח איתו, וכשהגיע החזון איש פנה מיד לדבר איתו, ושכח להפריד לשלום מהסטייפלער, כשהגיע לביתו חשב הגרש"ז א מפגיעה וחסרון במדת דרך ארץ כלפי מרן הסטייפלער, ושיגר מכתב מחילה לבני ברק למענו של הגר"י קניבסקי:

בס"ד ערש"ק ז' אייר פעה"ק ירושלים

אל מע"כ הגה"צ מהו"ר יעקב קניבסקי שליט"א

אחר תת שלו' וברכה לכ"ג, הנני להתנצל ולבקש סליחה, על זה שלא התנהגתי כשורה ומחמת רצוני החזק לדבר עם גיסו רבן של ישראל יאריך ה' ימיו, שהגיע פתאום באמצע השיחה עם כת"ר, וגם מחמת ההתרגשות שכחתי אח"כ להכנס אליו ולהיפרד ממנו בברכה, וכאשר הרגשתי במשך הזמן מה שעשיתי, כבר היה רחוק והיה קשה לי הדבר לחזור שנית אליו, אולם מצטער אנכי על זה ומתירא מפגיעה בכבוד חכמים, על כן אבקש לדון אותי לכף זכות, ויאמר נא סלחתי.

והנני מוקירו ומכבדו מאד
שלמה זלמן אויערבאך

האם יש קיום מצות "משלוח מנות" במוצאי פורים לאחר צאת הכוכבים

ד"מצי שכתב אלפים מישראל נוהגין לשלוח מנות אחר צאת הכוכבים

כתב הרמ"א (סי' תרצ"ה): "יש לשלוח מנות ביום ולא בלילה". והנה בפשוטו כוונת הרמ"א דאין יוצאים ידי"ח משלוח מנות בליל פורים [דאף דפורים מתחיל מהלילה מ"מ מצותה ביום], אולם המשנה ברורה (שם, ס"ק כ"ב) היסב דברי הרמ"א ל"מוצאי פורים", היינו דכונת הרמ"א שיש לשלוח המנות ביום הפורים ולא בלילה של "מוצאי יום הפורים". וצ"ע דלפי"ז מאי קמ"ל הרמ"א, ואיזה הו"א שאפשר לשלוח מנות במוצאי יום הפורים, הרי כבר יצא יום הפורים.

וביותר תיקשי דמלשון המשנ"ב משמע [וכן דקדק הג"ר בנימין זילבר זצ"ל בבירור הלכה] דהשולח משלוח מנות "ביום" יכול להוסיף ולהרבות במשלוח מנות גם "בלילה" דמוצאי יום הפורים, וז"ל המשנ"ב (שם): "אם לא שקים המצוה שלוח מנות ביום אין נפק"מ במה שרוצה להוסיף עוד בלילה", משמע קצת דמי ששלח ביום יש נפק"מ וקיום מצוה במה ששולח בלילה, ותמוה דלאחר שכבר עבר יום הפורים איך שייך לקיים מצות משלוח מנות.

והנה המנהג בעירת קריז'גלוב שהיו שולחים מנות גם בלילה דמוצאי יום הפורים, **והגאון מקריז'גלוב** בעל ה"ארץ צבי" שהיה מלמד זכות על מנהגי ישראל אף שנראים שהם לא עפ"י הלכה, כתב (בארץ צבי סי' קכ"א) "יען **שמצי שכתב אלפים מישראל נוהגין לשלוח מנות אחר צאת הכוכבים**, הנני כותב קצת לימוד זכות עליהם": דלטעם של התרומת הדשן דמצות "משלוח מנות" הוא כדי שיהיה לחבירו סעודת פורים בהרווחה א"ש, דכיון דמנהג ישראל להמשיך את סעודת פורים לתוך הלילה כמש"כ הרמ"א, נמצא שהמקבל אז משלוח מנות עדיין יוכל לקיים בו "סעודת פורים", [דאף שכבר יצא פורים מ"מ לענין הסעודה אזלינן בתר התחלת הסעודה]. אך למעשה כתב שלא לסמוך על זה, והוסיף דלהמנות לוי דמשלוח מנות הוא כדי להרבות אחוה וריעות, פשוט דלא יצא כלל בלילה דמוצאי פורים. [אגב, יש לנו נפק"מ חדשה... בין הטעמים של משלוח מנות: בשולח מנות לאחר צאת"כ אם יצא]. **ולכן סיים**: שמצוה על כל רב להזהיר את בני קהילתו, לשלוח מנות לפני השקיעה. עכ"ד.

והנה לפי דבריו מיושב מה שהערינו דלפי הבנת המשנ"ב מה אתי הרמ"א לאשמועינן בהא דאין יוצאין במשל"מ בלילה דמוצאי יום הפורים, פשיטא הוא? ולהג"ל רבנותא קמ"ל דסד"א דמשל"מ תליא בסעודה [להרווחה בסעודה], והרי ממשכים את הסעודה לתוך הלילה [כמש"כ הרמ"א], וא"כ שפיר יוכל לקיים אז מצות משל"מ דחבירו עדיין יוכל לקיים בזה סעודת פורים, קמ"ל הרמ"א דמשל"מ הוא רק ביום הפורים עצמו ולא בלילה.

ומה שדקדק הבירורי הלכה דאם שלח מנות ביום שפיר יכול להוסיף על המצוה גם בלילה דמוצאי יום הפורים, יתכן דלענין "הוספה" במצוה סבר המשנ"ב כסברת הארץ צבי דאם שולח לחבירו שעדיין בתוך סעודת פורים דיצא לטעם התרומת הדשן דמשל"מ תליא בסעודת פורים. [והידוש הוא. וצ"ע].

יתכן דיש "טעות סופר" בדברי ה"משנה ברורה"

אולם באמת א"א לומר בדעת המשנ"ב כהביאור הנ"ל, דהמשנ"ב שם כתב בתוך דבריו גם "מתנות לאביונים" [דאינו יוצא ידי"ח בנתינה בלילה דמוצאי פורים] והרי מתנות לאביונים אינו מדין הסעודה, וא"כ הדרק"ל מה קמ"ל הרמ"א דאין יוצאין במתנות לאביונים בלילה דמוצאי פורים? וכן תיקשי מה שייך להוסיף על המצוה דמתנות לאביונים בלילה דמוצאי פורים?

ובהכרח צ"ל דיש ט"ס במשנ"ב וכמש"כ הג"ר יעקב קמינצקי זצ"ל (הובא בדרשו שם) דבאמת גם להמשנ"ב כונת הרמ"א דאין יוצאין במשל"מ "בלילה" היינו ל"ליל פורים" [ולא ללילה של מוצאי פורים], ויש ט"ס במשנ"ב ובמקום "אם לא שקים" צריך לומר "אם לא שיקיים" דהיינו שעתיד לקיים ביום.

אולם הג"ר בנימין זילבר זצ"ל כתב (בירורי הלכה סי' תרצ"ה) וז"ל "הדבר ברור ונעלה מעל לכל ספק שכוונת המשנה ברורה בפשוטו וכלשונו, שכוונתו לאחר **שקיים** (הוסיף בספרו) ביום להוסיף בלילה שעבר הפורים, ובא להעיר בזה על המנהג, שהמנהג הוא לשלוח בלילה שאחר הפורים, ועל זה בא להעיר שישלחו גם ביום לקיום המצוה". עיי"ש בטעמו.

והוסיף: "וזמן הלילה בפולין במוצאי פורים מקדים מאד לפעמים. בעיר וורשא למשל שקיעת החמה במוצאי פורים הוא בשעה 4:59 ובערים אחרות באירופה יש ששקיעת החמה עוד מקדים לפני כן". עיי"ש.

בפסח נותנים לקב"ה את האכילה. בשבועות את השינה.

בסוכות את הבית. ובפורים את "הדעת"

והנה ראיתי בכתבי אמו"ר זצ"ל (על פורים) שכתב "בפסח – נותנים לקב"ה את האכילה. בשבועות – נותנים לקב"ה את השינה. בסוכות – נותנים לקב"ה את הבית ונכנסים לסוכה. בפורים – נותנים לקב"ה את "הדעת" [עד דלא ידע וכו']". עכ"ל.

ואולי, הטעם דבפורים נותנים את הדעת לקב"ה, דהנה ה"פירוד" והמח' באים ע"י שחושב רע על חבירו שאינו נוהג כראוי [וכפי דעתו ושיטתו...], ולהכי ביום הפורים שמרבים **'באחזה ורעות'** – מבטלים את "הדעת"... ובכך מתרבה האחזה ורעות.¹⁶

והנה הרמב"ם הביא דינא דחייב אינש לבסומי באותו הלכה של "סעודת פורים", וידוע לדיין דמשמע דזהו מדיני הסעודה. מעתה יש לדון מי שהאריך בסעודת פורים לתוך הלילה [ועדיין לא בירך] האם עדיין מצי לקיים דינא דחייב אינש לבסומי, דשמא כיון דהוא מדיני הסעודה ועדיין הוא נמצא בתוך סעודת פורים שפיר יצא המצוה.

אולם לפי הנתבאר שענין "השכרות" היינו ביטול "הדעת" הוא כדי להרבות "אחזה ורעות", א"כ זמנה הוא עד השקיעה, וכמש"כ הקלוז'גלובר לעיל דהזמן [של ריבוי אחזה ורעות] הוא דוקא עד השקיעה. ודו"ק. [ועיין עוד לקמן בעמוד 20 בזה].

¹⁶ עוד יש לבאר, בטעם שמבטלים את הדעת בפורים: דידוע קושיית התוס' בשבת פ"ח אמאי הוצרך הקב"ה במתן תורה לכפות עליהם הר כגיגית הרי כלל ישראל אמרו נעשה ונשמע. וידוע דבמדרש תנחומא (פר' נח) מבואר דהא דכלל ישראל אמרו נעשה ונשמע הוא על תורה שבכתב, אבל תורה שבע"פ [דקשה לקנותה] לא רצו לקבל ולכן כפה עליהם הר כגיגית. נמצא לפי"ז דקבלת התורה מאהבה דיום הפורים – הוא על התורה "שבעל פה" – שנכתבה על ידי חכמי ישראל, וזהו שבאו לרמז בפורים דאדם צריך לבטל את דעתו לגמרי לחכמי ישראל מוסרי התורה. [ובפשוטו רגילים לפרש: דכלל ישראל חטאו שלא שמעו בקול מרדכי לא להשתתף בסעודת אחשוורוש וכו', וחשבו דמבינים יותר ממנו, להכי נותנים "הדעת" לכניעה מוחלטת בחכמי ישראל].

מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל: אין מצוה להדר לקרוא מס"ת נאה – האם זה גם לענין "מגילה"

ידוע המעשה: במשפחה שהכניסה ספר תורה חדש לביהכ"ס - ספר תורה כשר אך אינו מהודר כלל, והספר תורה הקודם יותר מהודר, בני הקהילה טענו דאין לקרות בספר תורה החדש שאינו מהודר כלל, בשעה שיש ספר תורה מהודר¹⁷, וכדאיתא בשבת (דף ק"ג, ב') התנאה לפניו במצוות עשה לפניו "ספר תורה נאה", אולם המשפחה דרשה שיקראו בס"ת החדש שהכניסו. ובני הקהילה לא ידעו עם מי הצדק.

ואז הגיע דבר ה' מירושלים מפיסק הדור מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל שהכריע שאם שני הספרי תורה כשרים, אין מצוה לקרוא בס"ת המהודר, דהא דאיתא בגמ' בשבת דעשה לפניו "ספר תורה נאה" אין הכוונה דיש לקריאה בתורה מתוך ס"ת נאה, כיון דאין הס"ת גוף החפץ של המצוה, אלא כונת הגמ' לענין מצות "**כתיבת ספר תורה**" [דיש מצוה בעצם הכתיבה גם בלי הקריאה דילפינן לה מקרא ד'ועתה כתבו לכם את השירה הזאת']. מצוה זו יש בה הידור כאשר יכתוב בדיו נאה בקולמוס נאה וכו', דהחפצא של המצוה זה "**הכתיבה**", אבל לענין מצות "**הקריאה**", לא שייך לומר "הקריאה" עצמה נאה יותר... כשקורא מתוך ס"ת נאה.

וכן משמע קצת ברמב"ם (פ"ז מס"ת) דבהלכה א' כתב "מצות עשה על כל איש ואיש מישראל לכתוב ס"ת לעצמו שנאמר ועתה כתבו לכם את השירה הזאת". ובהלכה ד' כתב "ויקצד כותבין ספר תורה, כותב כתיבה מתוקנת נאה ביותר". משמע שההידור הוא במצות עשה של כתיבת ס"ת.

הערה על מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל מדברי הר"ן דלכא' מוכח מדבריו דיש מצוה לקרוא ממגילה נאה

וראיתי להעיר על חידושו של הגרי"ש זצ"ל, דהר"ן (במגילה דף ה', ב' מדפי הרי"ף, סו"ה וכתב), נסתפק שמא גם "במגילת אסתר" יש דין זה קלי ואנהו [לענין כתב דמחזי כמנומך], והרי במגילה לית בה אלא מצות "קריאה", דבפשוטו מצות "כתיבה" אינה אלא בספר תורה.

והנה מרן זצ"ל (בקובץ תשובות ח"ג ס' ט"ו) ביאר דבריו: דאף דמדברנן מיהא איכא מצוה של קריאה בתורה מ"מ גדר תקנה זו היא "**ללמוד תורה ברבים**", ובמצות ת"ת אין שום נ"מ מתוך איזה ספר לומד, דהלימוד ישאר אותו לימוד בין כשהספר נאה ובין כשאינו נאה, ולהכי "בקריאת התורה" דמצותה "**לימוד**" אין קיום של הידור מתוך ס"ת נאה, משא"כ ב"קריאת המגילה" שהיא מצות "**קריאה**" בזה שפיר שייך הידור לעשות כן מספר נאה. [ואולי אפשר להמתיק דבריו עפ"י הנדע מהאחרונים שבקריאת המגילה יש באמת רק קיום מצות "מגילה" ולא מצות "לימוד תורה", ופירשו בזה הא דקתני "מבטלינן" ת"ת לקריאת המגילה]. מיהו בר"ן משמע קצת שכתב כן גם לענין קריאת התורה עיי"ש. וצ"ע. ועיין בזה בשו"ת מהרש"ם ח"ו סי' ג'.

דעת הג"ר אברהם גנחובסקי זצ"ל דיש מצוה לקרוא מתוך ס"ת נאה

והנה בספר אגן הסהר (ח"א אות ר"א) כתב: "באחד הימים הצעתי לפני רבינו [הג"ר אברהם גנחובסקי זצ"ל] חידוש ששמעתי בשם מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל שאין מצוה להדר לקרוא מס"ת בכתב נאה, ואין זה אלא הידור במצות כתיבת ספר תורה והיינו למי ששייך לו הס"ת שאם הוא בעלים על ס"ת יותר נאה יש בזה הידור מצוה, אבל במצות הקריאה שאין הס"ת גוף חפץ המצוה אין ענין במהודר. **ואחרי ששיבת רבינו זצ"ל את הדברים**, אמר שמכל מקום מסתבר שכל נוי של האותיות שיותר ברור ונוח לקרוא בזה שיש בזה כן תוספת של הידור מצוה, דכמו שהגרעק"א מבקש מבניו לכתוב את ספרו על דף נאה מפני שזה מוסיף להקרא¹⁸, כמו כן בקריאת התורה שייך סברא זו". עכ"ל.

והנה ודאי שלא נעלם ממרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל דבריו של הגרעק"א בהקדמה שביקש מבניו שידיפסו את "שו"ת רעק"א" "על נייר יפה דיו שחור ואותיות נאותות" ש"**הנפש מתפעלת והדעת מתרועעת והכונה מתעוררת מתוך הלימוד בספר נאה ומהודר**". וצ"ל דס"ל להגרי"ש זצ"ל דשאני "קריאת התורה" מ"תשובות רעק"א", דקריאת התורה הוא לימוד תורה "ברבים"¹⁹, והרי אצל השומעים מהבעל קורא אין נפק"מ כלל אם הוא קורא מתוך ס"ת נאה, וביחס לבעל קורא עצמו לא מסתבר דיש אצלו דין אחר מהשומעים, עכ"פ אם סגי אצל השומעים מס"ת דאינו נאה לא גרע 'הבעל קורא' מהם. משא"כ לימוד ב"תשובות רעק"א" דזהו חובת יחיד... בזה ס"ל להגרעק"א דבעל "נייר יפה דיו שחור ואותיות נאותות". ודו"ק. [והערה, ד"ל בפשיטות בדעת הגרי"ש זצ"ל, דהגרעק"א לא קאתי עלה כלל מדין "הידור מצוה", אלא דיותר ירצו לעיין בספרו אם יהיה נאה. ויש לפלפל].

¹⁷ **וכעין הטענה של הג"ר יחזקאל סרנא זצ"ל** (הובא בהליכות שלמה תפילה פ"ג ס"ק כ"ד) דמי שיש לו שתי תליתות, אחת מהודרת לשבת ואחת לימי החול, דלכא' אינו יכול להשתמש בטלית של יום חול בשעה שיש לו בביתו טלית יפה ומהודרת יותר, דמדן הידור מצוה חייב להתעטף בטלית נאה. עיי"ש.

¹⁸ **וזה לשון הגרעק"א:** "אבקשך בני ידידי לפקוח עין על זה שיהיה נדפס על נייר יפה דיו שחור ואותיות נאותות, **כי לדעת הנפש מתפעלת והדעת מתרועעת והכונה מתעוררת מתוך הלימוד בספר נאה ומהודר**, וההיפוך בהפכו אם הכתב מטושטש, והוא כמעט כדרך מה שאמרו ז"ל כל הקורא בלא נעימה וכו' ונתתי להם וכו' ומשפטים כל יחיו בהם, כי אלו מעירים ומשמים הנפש והכונה נכונה עם השמחה אל הדבור הן כמו בשמה וחיות אל הגוף".

¹⁹ **כמש"כ הרמב"ם** (פי"ב מתפלה ה"א) ח"ל, "משה רבינו תיקן להם לישראל שיהיו קורין בתורה **ברבים** בשבת ובשני ובחמישי בשחרית כדי שלא יהיו שלשה ימים בלא שמיעת תורה" עכ"ל. ומבואר דעיקר התקנה היתה לקרות דוקא ברבים. וכ"כ בס' שערי אפרים (שער ז' אות ל"ט) בפתחי שערים שם.

ובס' "דברי ירמיהו" שם ביאר, דאילו ביחיד בלא"ה חייב לקרות קריאת שמע בכל יום וא"כ יצא בזה ידי מצות תלמוד תורה, וע"כ מוכח דעיקר התקנה שחידש משה רבינו היתה שילמדו דוקא ברבים. ושם (הלכה ה') כתב, דמהאי טעמא לא תיקנו לברך על קריאת התורה ברבים אשר קדשנו במצותיו וצונו לקרוא בתורה וכמו שמברכין על כל מצוות דרבנן, משום דעיקר התקנה היתה שיהיו קורין בעשרה ולא מצונו שצריך שהשומעים יכונו לצאת בברכה ובקריאה, ולא תקנו לברך וצונו אלא במצוה שחלה על כל יחיד עיין שם. ועיין מגילה (כ"ב) דאין קורין בתורה בפחות מעשרה. בפשוטו דהוי חובת ציבור. והדברים עתיקין.

ועיין בספר "חשוקי חמד" יבמות (דף נ"ג) שכתב "והנה שאלו את גיסי מרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל אם למכור את המגילת אסתר" הישן של ביהמ"ד לדרמן שאותיותיו קופצות, והשיב שלא, מפני שאפשר לתקנם. ולא דומה לספרי לימוד שהתורה נלמדת ביותר חשק כשהספרים חדשים וכמו שהזהיר רבנו עקיבא איגר". עכ"ל. עיי"ש.

[ועפ"י כל הנ"ל יש לדון ולפלפל במה שכתב השו"ע (סי' תרצ"א, י"א) דאם קרא במגילה גזולה יצא, דאין גזל בקול. רצ"ע].

* * * * *

איך יואב קרא "זכר עמלק" אטו לא שמע כל השנים את הקריאה מי"הבעל קורא"

ידועה שיטת התרומת הדשן בדעת הרא"ש דקריאת פרשת זכור "בעשרה" הוא דאורייתא, והחפץ חיים בשעה"צ (סימן תרפ"ה) השיג עליו וכתב דלאחר העיון בדברי הרא"ש הוא לא רואה הכרח דדין "עשרה" בפרשת זכור דאורייתא. עיי"ש.

ובשיטת התורה"ד שזכור בעשרה דאורייתא, יש להעיר ב' הערות חדשות:

א. שמעתי להעיר ממרחקים מפרק 'לא יחפור' (בב"ב כ"א, א') דאיתא התם דיש להעמיד מלמד לתינוקות מי שהוא מדייק, "דשבשתא כיון דעל על" [דאם יכנס שיבוש למוחו של הקטן קשה להוציאו]. ומייתי הגמ' ראה לזה מהא דיואב שר צבאו של דוד שנלחם נגד אדום, הרג רק את הזכרים ולא את הנקבות, וכאשר בא יואב לפני דוד, שאל אותו דוד מדוע לא הרגת את הנקבות? ענה יואב "דכתיב תמחה את זכר עמלק" [בקמץ] דהיינו את הזכרים של עמלק. אמר לו דוד והרי אנו קוראים "תמחה את זכר עמלק" [בצירי] היינו את זכרו של עמלק, ענה יואב שאותי לימדו לקרוא "זכר" היינו הזכרים. הלכו לשאול את המלמד איך הקרית פסוק זה? ענה המלמד: הקרית "זכר" בצירי, אלא שיואב קרא בקטנותו בטעות "זכר" בקמץ.²⁰ עיי"ש. רצ"ע לפי התורה"ד דבעי' מדאורייתא לקרוא זכור "בעשרה", איך יואב כל השנים לא שמע שקוראים "זכר" בצירי ולא בקמץ? בשלמא אם לא בעי' עשרה, וקרא פרשת זכור בינו לעצמו, א"ש דכל השנים לא ידע כלל שקוראים זכר בצירי, אבל אם קורין פרשת זכור בצירי "בעשרה" - איך זה שלא נודע לו טעות?

ובספר המפתח (בב"ב שם) הביאו כעין הערה זו וציינו לספר "מעניי החכמה" בב"מ דף ק"ט, ב' בתוד"ה וספר, שעמד בזה. ואין הספר תח"י לעיין בו.

בקריאה בעשרה – האם בעינן דוקא שאחד קורא ותשעה שומעים

אולם יש לדון, דעיקר ההערה הנ"ל היא רק אי נימא דדין "עשרה" הוא דוקא באחד קורא ותשעה שומעים, ובזה באמת תיקשי איך יואב לא שמע שקוראים זכר [ואם היה הבעל קורא איך זה שלא תיקנו אותו], אבל אי נימא דדין עשרה אינו דוקא באחד קורא ותשעה שומעים, אלא אפילו כל אחד קורא בס"ת שלו חשיב "עשרה", יש ליישב בדוחק דיתכן דיואב קרא לעצמו [הס"ת שלו] ולא שמע את הקריאה מאחרים - לא נודע לו טעות.

ובאמת שזו גם הכרעת מרן החזו"א זצ"ל (אור"ח סו"ס קנ"ה) וז"ל "דין עשרה אינו בדוקא באחד קורא ותשעה שומעים אלא אפילו כל אחד קורא במגילה שלו, ונראה דאע"ג דאין קוראין כולן יחד בשוה אלא אחד ממנה קריאתו ואחד מרבה במתינות אין בכך כלום". עכ"ל. עיי"ש דהביא לזה ראייה חזקה ממתנ"י במגילה דף י"ז, א. [ודוחק לחלק בזה בין מגילה לזכור].

להו"א דמצות זכירת עמלק היא בלב וכי שייך דהציבור ירהרו בלבם?

ב. הקרן אורה (ברכות י"א) הקשה על שיטת התורה"ד [דבעי' עשרה מה"ת בזכור], דהגמ' במגילה י"ה, א' לומדת מפסוק דזכירת מחיית עמלק הוא בפה ולא בלב, ואי נימא דעיקר המצוה הוא בציבור א"כ איך מציען למימר דהמצוה היא בלב [בהרהור]. וכי שייך לומר דהציבור ירהרו בלבם?

ונראה לתרץ: דבאמת אם זכירת מחיית עמלק היה בלב [לולי הפסוק] אז אה"נ דלא היה צריך עשרה מה"ת, דהרי לא שייך דהציבור יחשבו בלבם, אולם למסקנה דחזינו בקרא דבעי' לזכור "בדיבור" שוב אמרין דזכור בעשרה מה"ת. וביתר ביאור: דהנה בעיקר הדבר דלתורה"ד בעי' עשרה מדאורייתא בזכור, צ"ב מ"ש זכירה זו דמצותה בעשרה משאר הזכירות דלא בעי' עשרה. **ויש בזה ב' דרכים:**

א. הקרן אורה (שם) והמהר"ם שיק (תרי"ג מצוות כי תצא ל"ח שסב) כתבו שהטעם שבעינן עשרה, כיון שתכלית הזכירה הוא המחיה והמלחמה עם עמלק, וכשם שמצות המלחמה עיקרה על הציבור, כך גם הזכירה עיקר המצוה בציבור. [ומ"מ גם ביחיד נמי יצא המצוה, אם לא היה אפשר בציבור, וכן כתב הרמב"ן (סוף כי תצא)].

ב. והמהר"ל דיסקין (קונטרס אחרון סימן קא) כתב לבאר דכיון שצריך לקרותה בספר תורה דוקא, כמו שכתוב וזכרון בספר, שוב הוי בכלל 'ונקדשתי', ובעי' עשרה.

והנה לפי המהר"ל דיסקין אפשר להמתיק את התירוץ הנ"ל, דבאמת בהו"א דהזכירה היא בלב פשיטא דאי"צ עשרה מדאורייתא כיון דלא שייך ענין של "ונקדשתי" על הרהור שבלב, ורק למסקנה דילפינן דבעי' זכירה בפה תו שייך כבר לומר דבעי' עשרה מדין "ונקדשתי". והקרן אורה שלא תירץ כן אוזל לשיטתו דהטעם דבעי' עשרה הוא משום דבעי' **דומיא דמלחמה** דעיקרו על הציבור, א"כ איזה סיבה יש לחלק בזה בין ההו"א למסקנה, ולזה הכריח הקרן אורה דלא כהתורה"ד. ודו"ק.

²⁰ **בח"י מרן רי"ז הלוי** (פר' בשלח) **כתב בשם הגר"א** דלכן נצטוו משה רבינו במלחמת עמלק "וישים באזני יהושע" – היינו לענין המסורת שלא יקראו זכר בקמץ, רק זכר, כמבואר בב"ב כ"א דבדבר זה טעה יואב. עיי"ש מה שהוסיף בזה מרן הגרי"ז.

ועיין בטעמא דקרא (סוף פר' כי תצא) שכתב דהטעם שכתבה התורה בענין דיכולים לטעות, כיון דזכר עמלק קאי על המן כדאי' במכילתא, ואצל המן לא ניתלו הנקבות לכן כתבה התורה לשון כזו ע"ש. ואכתי צ"ע. ועיין צ"פ שמות עמ' קפד קפט.

הוצאות פורים לא בחשבון...

וכל המוסיף מוסיף לו מן השמים

חשבתי על נפק"מ חדשה בין הטעמים של מצות "משלוח מנות", האם זה מטעם להרבות אחוה ורעות או כדי שיהיה לחבירו סעודת פורים בהרווחה. דהנה איתא בגמ' בביצה ט"ז "כל מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה ועד יום הכפורים, חוץ מהוצאות שבתות והוצאות ימים טובים, והוצאת בניו לתלמוד תורה, שאם פחת פוחתין לו ואם הוסיף מוסיפין לו"²¹. ויש לברר האם גם בהוצאות "פורים" וחנוכה כל המוסיף מוסיף לו, כלומר הא דקתני "חוץ מהוצאות שבתות **וימים טובים**" האם זה דוקא ימים טובים דאורייתא או שמא אף ימים טובים מדרבנן כפורים וחנוכה נמי כל המוסיף מוסיף לו.

ובדרשו (ס' תקכ"ט הערה 5) הביאו **ממרן הגר"ח קנייבסקי זצ"ל** דפורים אינו בכלל "ימים טובים", וז"ל "ומה שכתבה הגמרא 'הוצאות שבתות וימים טובים' דעת הגר"ח קנייבסקי דלגבי ימים טובים שקבעום חכמים כגון חנוכה ופורים בהם לא נאמר כלל זה". עיי"ש.

אולם באור זרוע (דרשות ס' י"ט) מפורש שגם הוצאות חנוכה ופורים בכלל זה, וז"ל: "כי כאשר מזונותיו של אדם קצוב לו מראש השנה עד יום הכפורים, חוץ מהוצאות בניו לתלמוד תורה ושבת וי"ט **וחנוכה ופורים** כל המוסיף מוסיף לו". עכ"ל.

האם לגבי משלוח מנות אמרינן "כל המוסיף מוסיף לו"

אולי זה תליא בטעמים של מצות משלוח מנות

דהנה בפשוטו הא דקתני דבהוצאת יו"ט כל המוסיף מוסיף לו, בפשוטו קאי על הוצאת "סעודת יו"ט", אבל על המצוות שבכל חג [סוכות – ד' מינים, פסח – מצה] על זה לא נאמר כל המוסיף מוסיף לו, כך נראה בפשטות מהתוס' בביצה ט"ז, וכן נראה פשטות הסוגיה בב"ק ט', ב' דרך במוציא על הידור יותר משליש הוא משל הקב"ה, והר"ן (סוכה ט"ז) כתב דהא דקתני התם מכאן ואילך משל הקב"ה כלומר מכאן ואילך לוו עלי ואני פורע. משמע דעל המצוה עצמה אין הבטחה דלוי ואני פורע. [אולם בריטב"א בשטמ"ק בביצה ט"ז כתב דכל הוצאות לדבר מצוה מוסיפין לו מן השמים].

נמצא עד עתה שגם הוצאות סעודת פורים כל המוסיף מוסיף לו מן השמים, אבל על שאר מצוות הפורים אין מוסיפין לו (זולת לריטב"א). **אולם נראה** דלענין הוצאת "משלוח מנות" תליא קצת בטעמים הנ"ל: דאם הוא משום אחוה ורעות, מסתמא ד"אין מוסיפין לו" דהוי כמו כל מצוה בעלמא דאין מוסיפין לו, אבל להטעם כדי שיהיה לחבירו סעודת פורים בהרווחה, יתכן דכמו דעל עצם הסעודה אמרינן דכל המוסיף מוסיף לו, ה"ה במשלוח מנות דהוא נמי מדיני הסעודה - דצריך לדאוג שגם לאחרים יהיה סעודה - "כל המוסיף מוסיף לו", ועיין ברמב"ם דהביא דין משלוח מנות באותה הלכה של סעודת פורים, היינו דמדיני הסעודה לדאוג שאחרים גם יהיה להם סעודה בהרווחה, וכדוגמת מש"כ הרמב"ם הנדע בהל' יו"ט שמי שאינו מאכיל ביו"ט אחרים זה שמחת כריסו, ובאמת מסתבר דגם ביו"ט מי ששולח אוכל לעניים דהוי להרמב"ם בכלל הסעודה (דלא ליהוי שמחת כריסו גרידא) דכל המוסיף מוסיף לו. וצ"ע. [דהנה לגבי הוצאות יין למצות "לבסומי בפריא", למבואר ברמב"ם דהוי מדיני הסעודה (דהביא דין זה באותה הלכה של סעודת פורים) אולי גם בזה כל המוסיף יוסיפו לו מן השמים].

* * * * *

"בקום עלינו אדם" – איך המן קרוי "אדם"

הרי גוי לא קרוי אדם

בכמה דוכתי מייתי הש"ס דרשת רשב"י דאין קברי עכו"ם מטמאין באהל, דכתיב "אדם כי ימות באהל" אתם קרויין אדם ואין עכו"ם קרויין אדם [וכ"פ הרמב"ם פ"ג מאכל ה"ג]. והקשו תוס' בע"ז (ג', א') איך הפסוק קרי ל"המן" אדם - דכתיב בתהילים "לולי ה' שהיה לנו בקום עלינו אדם", ואיתא במגילה י"א ד"אדם" היינו "המן" שקם עלינו לכלותינו, הרי גוי לא קרוי אדם? ו**תירו** דשם רצה לומר בקום עלינו אדם ולא מלך, וכדאיתא במגילה י"א שקם עלינו אדם פשוט ולא מלך. [הגרע"א בגליון הש"ס במגילה י"א ציין לדברי התוס' בע"ז].

ולכא"צ"ע מה בכלל הוקשה לתוס' מהמן, הרי המן היה "עבד" של מרדכי כדאיתא במגילה (ט"ז, א'), והרי "עבד" שפיר קרוי "אדם" כמש"כ תוס' במגילה כ"ג, ב' וז"ל "**דעבד כנעני שפיר קרוי אדם**, כדאמרינן בהשולח (גיטין ל"ח, ב') כל חרם אשר יחרם מן האדם לרבות **עבדו** ושפחתו הכנענים". עכ"ל.

ולפני שנמשך, יש להדגיש דמדברי התוס' דעבד קרוי "אדם" יש לכא' נפק"מ רבתי לדאורייתא: ד"עבד" כנעני מטמא באוהל [וכהן הנכנס שם עובר על איסור דאורייתא] כיון דמיקרי "**אדם** כי ימות באוהל". **ובאמת בספר "מי נפתח"** נסתפק בזה האם עבד שמת מטמא באוהל, ואף שעבדים יצאו מכלל עכו"ם, מ"מ לכלל ישראל לא באו כמש"כ הרמב"ם פ"ב מאיסור"ב הי"א, ובסו"ד כתב דלא מצא הכרע לדין זה.

ולכא"צ"ע מה נסתפק הרי בתוס' במגילה הנ"ל מבואר להדיא דעבד קרוי אדם. שוב ראיתי **בערוך לנר** בנדה ט"ו, ב' שכתב "הסתפק המחבר 'מי נפתח' אם עבד מטמא באוהל אם נקרא אדם או לא", ובסו"ד כתב הערוך ל"אמנם במקום אחר כבר כתבתי פשיטות לספק זה **מהתוס' מגילה** (כ"ג, ב' ד"ה ואדם) ע"ש". עכ"ל.

ובאמת יש לזה הכרעה בדברי ה"פרי מגדים" (בפתחה הכוללת ח"ב, י"ח) שכתב "וקברי **עבדים מטמאין באהל** כשל ישראל". ותמה שם על מש"כ הב"י בס' קנ"ט בשם המנהיג דאין נוטלין ידיים מעכו"ם ועבד דבעי מכה "אדם" והם אין קרוין אדם. וכתב הפרמ"ג: "מה שכתב עבד אין קרוי אדם צ"ע, דלא מצינו כן בפירוש, וקברי עבדים מטמאין באהל כשל ישראל". עכ"ל. [ובאמת דתיקשי על הב"י ביתר שאת, דלא רק דלא מצינו כן, אלא מצינו להיפוך בתוס' במגילה הנ"ל שכתבו להדיא דעבד קרוי אדם. וצ"ע].

²¹ על הפסוק (דברים יא, יב) "תמיד עיני ה' אלקיך בה **מרשית** השנה ועד אחרית שנה", כתב 'בעל הטורים' שרמזו מרשית [חסר אל"ף] שהוא אותיות מתשרי ע"כ. וכוונתו דראש השנה נידון מה יהיה בסופה. ובספר **מושב זקנים** מבועלי התוס' כתבו ש'מרשית', נוטריקון: ראש חודש, שבתון, יום טוב, תלמוד תורה, ורמזו למה שאמרו רז"ל במס' ביצה שמוזנותיו של אדם קצובין לו מראש השנה, חוץ מאלה הארבעה, שאם פוחד פוחתין לו, ואם מוסיף מוסיפין לו. עכ"ל.

והוסיף הפרמ"ג דגם לענין טומאת "נגעים", גוי אינו מטמא [דכתיב "אדם"] אבל עבד כנעני מטמא וכ"כ הרמב"ם בהלכות טומאת צרעת פרק ט' הלכה א'. קמן דעבד חשיב אדם. עיי"ש. [אגב, הגאון משעבד העיר, דתוס' בב"ב (דף כ, א' ד"ה עובד כוכבים) כתבו דבן שמונה ימים אינו מקבל טומאה שהוא חי, דלא איקרי אדם, וצ"ע הרי נפל מטמא באהל אע"ג דכתיב אדם. וצ"ע].

האם המן הרשע היה מהול?

ועכשיו נחזור להערה הנ"ל: מה הוקשה לתוס' בע"ז איך המן קרוי אדם, הרי המן היה "עבד" ושפיר קרי ליה הפסוק "אדם". ובפשוטו היה נראה, דהא דכתבו תוס' במגילה הנ"ל שעבד קרוי "אדם" זה רק בעבד שמל וטבל, דאז "יצא מכלל עכו"ם" (לשון הרמב"ם פ"ב מאיסור"ב ה"א), אבל המן-הטמא בפשוטו נראה שלא מל וטבל, וחשיב גוי גמור, ולכן הוקשה לתוס' איך המן קרוי אדם.

אולם מצאתי דברים מחדשים ב"יערות דבש" (דרוש י"ז) דבאמת המן מל וטבל, וזה לשונו "ידוע דהמן היה עבד למרדכי והיה עבד גמור, ובספר מנות הלוי העתיק שטר מכירה אות באות איך שמכר עצמו לעבד גמור ומוחלט למרדכי, והתחייב הוא ובניו לעבד עבודת עבד, וא"כ ברור דהטבילו ומלו מרדכי לשם עבדות. דקימא לן בפרק החולין (יבמות מ"ה, ב') דאין מקימין עבד שירצה שלא למול, ואם התנה שלא למול, לאחד מאן דאמר אין מקימין כלל, ולחד מ"ד לא יותר משנים עשר חדש, ואיך היה מרדכי רשאי לקימו, ובפרט כי בשטר המכירה הנזכר בספר מנות הלוי לא נזכר שהתנה בו, וא"כ ברור שלא היה מרדכי מקבלו אם לא שמלו וטבלו לשם עבדות, וא"כ חייב במצות ויש שכר בעמלו". עכ"ל.

ובאמת שכדברי היערות דבש כתב גם החת"ס (בתורת משה) על הפסוק "ויגידו להמן - היעמדו דברי מרדכי כי הגיד להם אשר הוא יהודי", דלכא' כי הגיד להם אשר הוא יהודי דהכא מיותר. אלא דאשר הוא יהודי, לא קאי על מרדכי, אלא קאי על המן. שמרדכי אמר: דהמן "הוא יהודי"... שכיון שמרדכי קנהו לעבד, ה"ו עבד כנעני מהול שהוא יהודי וחייב במצות. והעלבון הזה, שאמרו על המן שהוא יהודי, זה לא ה"ו יכול לסלוח, כמו דאיתא במדרש איכה, שפעם רבו שתי נכריות ביניהם, וכשהשלימו אמרה א' להשניה שהכל היא מוכנה לסלוח לה, רק על זה שהיא גידפה אותה שהיא יהודיה, זה לא תוכל לסלוח.

לכא' תמוה דהמן היה 'בן ברית' וחייב בשמירת שבת....

והנה דברי היערות דבש והחת"ס דהמן היה מהול, והיה חייב במצוות ובשמירת שבת, קצת תמוהים, דנמצא דהמן הטמא היה "בן ברית". דהרי עבד חשיב "בן ברית" [וכשר לשליחות] כמש"כ רש"י (גיטין כ"ג, ב') שדוקא גוי פסול לשליחות מקרא דמה אתם בני ברית אף שלוחכם בני ברית "אבל עבד בן ברית הוא דכתיב מחוטב עציץ וגו'". עכ"ל. ²² [ולפי"ז חידש החת"ס בתשובה (אור"ח סי' קט"ז) דגר שמל ולא טבל אף דדינו כגוי מ"מ כשר לשליחות דהוי "בן ברית". והמנ"ח (מצוה ב', י"ה) פליג].

וכן תמוה קצת שהמן הוא בכלל "רעהו", דהרי עבד כנעני נקרא "רעהו", וז"ל הפרמ"ג סי' תרצ"ה (א"א סקי"א) "ונסתפקתי אם עבד כנעני בכלל רעהו במשלוח מנות. שוב ראיתי ברא"ם פר' משפטים דעבד כנעני בכלל רעהו הוא". עיין בב"ק פ"ח, א' דעבד חשיב "אחיו" וכלשון הגמ' "עבד אחיו הוא במצות". עכ"ל. בקצרה: תמוה קצת שהמן היה חשיב "רעהו" ו"אחיו" ו"בן ברית". [ועיין במנ"ח מצוה ל"א דאיכא מצות "ואהבת לרעך כמוך" בעבד כנעני. ובמצוה ס"ו כתב דלדין דקיי"ל כרבנן דעבד מיקרי אחיק מצוה להלוות לעבד כנעני]. ²³

ובאמת שבספרי החסידות פשיטא להו שהמן לא היה מהול, וז"ל השפתי צדיק (פורים אות כ"א) כתב: "אין שום הו"א שיהיה המן מהול, שה' שורש אבי אבות הטומאה רחמנא ליצילן". ולכן הקשה שם איך מרדכי קנה אותו לעבד בלי מילה וטבילה. וה"אמרי אמת" וצ"ל הגיה שם: "י"ל שמותר לגלגל עמו י"ב חודש כדאיתא ביבמות (מ"ה ע"ב) ובשו"ע יו"ד סי' רס"ז". עכ"ל.

רק עבד כשר קרוי אדם – אבל עבד רוצח אין לו תואר אדם כלל

ובאמת דלפי היערות דבש והחת"ס דהמן היה מהול, הדרא ההערה הנ"ל על קושיית התוס' לדוכתא, דמה הקשו איך המן קרוי אדם, הרי אם היה מהול שפיר קרוי אדם כמש"כ תוס' במגילה הנ"ל.

ונראה ליישב: דהנה תנן בריש בב"ק ד' אבות נזיקין.. המבעה...". ובדף ג', ב' קאמר מאי מבעה: אמר רב "מבעה" זה אדם. והקשו הראשונים דאמאי המשנה לא כתבה להדיא "אדם". ובספר "מאיר מקומות" בב"ק ג', ב' כתב "בשם מרן הגריש"ז אירעבאך זצ"ל שמענו, דאדם המזיק לא ראוי להיקרא "אדם" לכן קראו לו בשם אחר". עכ"ל. ועד"ז י"ל, דהא דעבד קרוי "אדם" זה רק ב"עבד כשר" ומקיים מצוות כאשה אבל עבד שקם להשמיד ביום אחד את כל האומה הישראלית מנער ועד זקן

²² האחרונים תמחו על מש"כ הרמב"ם (פ"ט מעדות ה"ד) דעבד כנעני אינו בן ברית. עיין באור שמש שם.

האם עבד כנעני חייב ללכת עם "כיפה" ²³

אגב, הסתפקתי האם "עבד כנעני" חייב ללכת עם "כיפה"? דהרי חייב במצוות כאשה, והרי אינה הולכת עם כיפה. ואולי תליא קצת בחקירה הנודעת של הגרעק"א בגדר הילפותא דלה לה מאשה. [והנה במשניות המצורות: טבי (עבדו של ר"ג) חובש כיפה... אך שאני טבי עבדו של ר"ג שהיה ת"ח, וכמו שהעיד עליו ר"ג (מתני' ריש פרק השוין) "ראיתם טבי עבדי שהוא תלמיד חכם"].

וראיתי בספר "דעת נוטה" (ח"א עמ' עד) שנשאל בזה מרן הגר"ח קנייבסקי זצ"ל: שאלה: האם מותר לעבד כנעני לילך בגילוי הראש? תשובה: אסור. ובמקורות וציגונים הוסיפו: "לכא' יל"ע בזה דמאחר ואין העבד חייב במצוות אלא במה שהאשה חייבת א"כ מדוע יתחייב העבד לכסות ראשו יותר מהאשה. ואמר רבינו זצ"ל "דמה שאין הנשים פטורות מכסות ראשן אינו מצד הדין אלא מצד המציאות שנשים אין דרכן בכך, ובדברים שפטור הנשים הוא מצד המציאות עבד חייב בהן, וכמבואר ברמב"ם פ"ב מע"ז ה"ב לענין האיסור של השחתת זקן והקפת הראש". וכה"ג מצינו במנ"ח מ' תקמ"ג לענין הלאו דלא ילבש גבר שמלת אשה דפשיטא דעבד לגבי זה דינו כאיש ולא כאשה כיון שהלאו תלוי במין של הגברא ולא בדינו.

האם מילת עבד לשם עבדות פוטר מ"תחנון"

וגררא אגב גררא, הנה קיי"ל דאין אומרים "תחנון" כשיש "ברית מילה". והנה לענין "מילת גר" שנעשה בזה יהודי שומר תורה ומצוות, כתב הגר"ר משה שטרנבוך שליט"א דאין אומרים "תחנון" [והסתפק שם האם "טבילת" גיורת פוטר מתחנון]. עיין בתשובות והנהגות ח"ג סי' נ"ד. והסתפקתי בעבד שמל לשם עבדות, האם לא אומרים "תחנון" במקום המילה, דהרי בתחייב ע"י זה במצוות [כאשה], אולם מסתבר דאינו פוטר דנהי דיצא מכלל עכו"ם אך לכלל ישראל לא בא כמש"כ הרמב"ם פ"ב מאיסור"ב ה"א. וצ"ע.

כולל טף ונשים – פשיטא ופשיטא דאינו ראוי להקרא "אדם" אלא "חיה"...²⁴ [יש להדגיש, שתי זה הוא רק על דרך אגדה, דמסתמא המן הרשע היה "מטמא באוהל" להכרעת הפרמ"ג הנ"ל דעבד כנעני מטמא באוהל, והרי תוס' בקושייתם על המן קאי לענין הא דאין גוי מטמא באוהל. וצ"ע].

* * * * *

שור שהוא מועד לפורים

האם הוי מועד לשאר ימות השנה

הנה מהמנהג של לבישת "תחפושות" בפורים [שהובא ברמ"א בסו"ס תרצ"ה] יש לכא' נפק"מ לבב"ק: דהנה תנן בב"ק ל"ז דשור שהוא מועד לשבתות אינו מועד לחול, וכידוע דלרש"י הטעם לפי שבשבתות הוא בטל ממלאכה וזחה דעתו עליו. ולתוספות (בשם הירושלמי) לפי שראה אותם בשבת במלבושים נאים אחרים, וחשובים בעיניו נכרים ואינו מכירם. נמצא דלפי תוס' שור שהוא מועד לפורים אינו מועד לשאר ימים דאין לך שינוי במלבושים גדול מיום הפורים "ואינו מכירם".

וא"כ יש לנו נפק"מ חדשה בין רש"י לתוס', דלרש"י דתליא בשביתת מלאכה א"כ מועד לפורים הוי מועד לשאר ימים כיון דבפורים אינו שובת ממלאכה, ולתוס' דתליא בשינוי המלבושים א"כ מועד לפורים אינו מועד לשאר ימים.

ואגב דאתינא להכי, אימא עוד נפק"מ חדשה ממרחקים בין רש"י לתוס' - לענין "פרה אדומה", דהנה 'פרה אדומה' תמיד היא בטילה ממלאכה [דעבודה פוסלת בה], ולרש"י דביטול מלאכה הוי סיבה לנגיחה כתב השפ"א בשבת דף נ"ב דכל פרה אדומה צריכה שמירה מעליא, וא"כ "האפסר" שמניחים בצוארה אי"ז משוי אלא צורך השמירה, אבל לתוס' דביטול מלאכה אי"ז סיבה לנגיחה כתב השפ"א דהאפסר הוי "משוי", ורק בפרה "מורדת" אין האפסר משאוי כדאיתא בגמ' בשבת שם, וכן מבואר ברמב"ם (פ"א מהלכ' פרה ה"ז) "קשרה במוסרה אם הייתה מורדת וצריכה שמירה כשירה, ואם לאו פסולה שכל שמירה שאינה צריכה משוי הוא". משמע דבסתמא פרה אדומה אינה בכלל מורדת. נמצא: דהאפסר המונח בצואר "פרה אדומה" [שאנה ידועה כמורדת], לרש"י אי"ז משוי [אלא צורך שמירה], ולתוס' הוי משוי.²⁵ [ולולי דברי השפ"א היה אפשר דרך שור שרגיל תמיד במלאכה – היכא דשובת ממלאכה זה גורם לו ליגח כמ"כ רש"י, אבל פרה אדומה היא תמיד שובתת ממלאכה שמא אין השביתה ממלאכה גורם לה ליגח. וצ"ע. והערינו הגר"י זיכל שליט"א דצ"ל דהשפ"א ס"ל דהטעם דשביתת השור ממלאכה גורמת לנגיחה הוא משום דהבטלה מבידי לדידי חטא... וא"כ ליכא נפק"מ אם השור רגיל במלאכה או לא, דעצם הבטלה והשעמום של השור הוא סיבה לנגיחה. ודו"ק].

במנהג ללבוש פראק ביו"ט – וקיטל ביו"ט כ"כ יש נפק"מ לבב"ק

ועכשיו נעבור ליו"ט, הנה יש לדון האם מועד ליו"ט הוי מועד לשבת²⁶, ובאמת שהגאון מטשעבין זצ"ל בדובב מישרים (ח"ד סי' רלד) העיר דלפי תוס' דתליא בשינוי המלבושים, א"כ מועד ליו"ט אינו מועד לשבת דהרי מבואר בשו"ע באו"ח סי' תקכ"ט סעי' א' דבגדי יום טוב יהיו יותר טובים משל שבת [וא"כ יש לתלות דנוגה דוקא ביו"ט], ואמאי לא תני במתני' בב"ק ל"ז "מועד ליו"ט אינו מועד לשבת"? וז"ל "וצ"ע"ק ממה דמבואר באו"ח סי' תקכ"ט סעי' א' דבגדי יום טוב יהיו יותר טובים משל שבת עיין שם, וא"כ ה"ל למינקט נמי מועד ליו"ט אינו מועד לשבתות". עכ"ל.

וראיתי ליישוב: דנהי שמלבושי יו"ט יותר טובים משל שבת מ"מ אין זה שינוי גדול כ"כ כמו השינוי ממלבושי חול לשבת. אולם הסתפקתי לפי מנהג אתרא דידן דהולכים עם "פראק" ביו"ט, דהוי שינוי רבתי משבת ליו"ט, דלכא' מועד ליו"ט אינו מועד לשבת. וצ"ע. [והא דלא תנן 'מועד ליו"ט אינו מועד לשבת', דבזמן המנהג לא הלכו עם פראק...].

²⁴ ובנוסף דומה: כידוע במשפט בייליס (בשנת תרע"ד) אחת הטענות של השופטים היתה: מהגמ' ביבמות הנ"ל "אתם קרויים אדם ואין אומות העולם קרויים אדם", ואם אומות העולם אינם קרויים אדם, אלא בהמות... הותרה בהם הרציחה... מיד הג"ר מאיר שפירא זצ"ל הריץ מכתב להרב מזא"ה [שהיה רב של מוסקבה, ועזר לסגוריה], בה יעץ לו לענות לשופטים כי אמת הטבעית בתכונות העם היהודי גנחה במאמר זה:

"כלל גדול בתורה – כתב רבי מאיר שפירא – ש"כל ישראל ערבים זה בזה" (שבועות ל"ט), ולפי זה יוצא, שגורלו של מנדל בייליס, למשל, שבעצם הינו גורלו של יהודי בודד, נוגע לכל העם היהודי, החרד לשלומו, ומפעיל בכל רחבי תבל את מיטב המאמצים להסיר מעל צאצאיו את הקולר. מה היה היחס של עולם הגויים, אילו היה גוי נאשם בעלייה דומה ונשפט באיזה ארץ נידחה? פשיטא כי לא יותר מבני עירו היה מגלים עניין בעלילה, ואנשים מחוץ לעירו ודאי שלא היו אפילו מתעניינים בו. זהו, איפוא, ההבדל בין העם היהודי לשאר העמים, "אתם קרויים אדם" – היינו כל האומה נקראת בלשון יחיד "אדם", ולמה? כי אם נשפט אצלנו מנדל בייליס אחד, מתייצב כל העולם היהודי לצדו "כאיש אחד" – ואין אתם קרויים אדם" – שאר האומות אינם כיחיד ו"כאיש אחד", אומות העולם נקראים אולי "אנשים", אך בשום פנים לא "אדם" כיחיד... עכ"ל. [ויסוד הדברים כבר כתב "המשך חכמה" (סו"פ תחת הברכה, ד"ה ויכנס), והוסיף, דלא מצינו שם "אדם" בלשון רבים כגון "אדמים" משא"כ אצל איש ואנשים, והטעם כי שם "אדם" מכונה על איחוד הדעות לחטיבה אחת. וכן"ל].

והנה לפי ביאורו הנפלא של הג"ר מאיר שפירא, יש לדון האם "עבד" קרוי אדם או לא, כלומר האם עבד כנעני שיפול בשבי כולם יעשו מאמצים לשחררו...? ונראה דתליא אם הוא עבד כשר או לא, וכמו שכתב הרמב"ם (פ"ח ממתנות עניים ה"ד) וז"ל: "עבד שנשבה הואיל וטבל לשם עבדות וקבל עליו מצות פדין אותו כישראל שנשבה, ושבוו שהמיר לעכו"ם ואפילו למצוה אחת כגון שהיה אוכל נבלה להכעיס וכיוצא בו אסור לפדותו". עכ"ל. [ומקרו בסוגיה בגיטין ל"ז, ב' רשב"ג אומר כשם שמצוה לפדות את בני חורין, כך מצוה לפדות את העבדים". וכן פסק השו"ע (יו"ד סימן רנב ס"ז) עבד שנשבה הואיל וטבל לשם עבדות, וקבל עליו מצות פודים אותו כישראל שנשבה]. ולפי"ז א"ש דהמן שהמיר לעכו"ם, ואם היה נופל בשבי היה אסור לפדותו ואדרבה הוי עבדין יומא טבא... פשוט דלא נקרא "אדם" [בלשון יחיד המורה על חטיבה אחת של ישראל...], ורק עבד כשר דצריך להצילו ולפדותו אולי קרוי אדם אליבא דהוראט של ר"מ שפירא הנ"ל. וצ"ע.

²⁵ אגב, חזינן בשפ"א נקודה חדשה, דמועד לשבתות צריך הבעלים לשמור על השור טפי מימות החול, כלומר דאי"ז רק נידון ביחס לתשלומין אלא גם ביחס לדגרת חיוב השמירה, דבשבת בעי' להניח אפסר ומוסרה וכיו"ב. ודו"ק.

²⁶ הראשונים דנו להיפוך האם מועד לשבת הוי מועד ליו"ט, דהשטמ"ק כתב דתליא ברש"י ותוס', דלרש"י אינו מועד ליו"ט. וצ"ב בכונתו. וביארו השואל ומשיב (מהדור"ק ח"ב סי' ס"ו) והמהרש"ם (ח"ב סי' ל"ט) דס"ל לשטמ"ק כהשיטות דאין שביתת בהמתו נוגה ביו"ט, וא"כ ביו"ט אין השור שובת ממלאכה, ולהכי מועד לשבתות אינו מועד ליו"ט. וכ"כ לבאר בדברי השטמ"ק הגאון מטשעבין בדובב מישרים שם. [וע"ע במאירי בב"ק ל"ז מש"כ בזה. ואכמ"ל].

כיו"ב יש לדון לפי תוס' האם "מועד ליום הכיפורים" הוא מועד לשבת, לפי המנהג שלובשים ביום הכיפורים "קיסל" וטלית, דהוי שינוי גדול ממלבושי שבת. אולם לפי הטעם של רש"י דמפני דהשור שובת מלאכה פשוט דמועד ליום"כ הוא מועד לשבת דבתרווייהו השור שובת ממלאכה.

והנה החשוקי חמד (עבודה זרה דף י"ג, א') כתב טעם חדש בהא דמועד לשבתות אינו מועד לחול, עפ"י מש"כ **הביאור הלכה** סי' של"ד סי' א' (ד"ה והראוי) דגם בהמה אוכלת בשבת ג' סעודות, ולהכי מצילין מן הדליקה לבהמה מזון ג' סעודות, ואסבר לן הביאור"ל עפ"י המבואר בגמ' בברכות מ' דאסור לאדם לאכול עד שיתן לבהמתו, וכיון שהאדם צריך לאכול בשבת ג' סעודות, ממילא הבהמה גם צריכה לאכול בשבת ג' סעודות. וכ"כ התפא"י. [אולם מרנן הגרשז"א והגר"ש"א פקפקו בזה. הובא בדבריו שם]. עכ"פ לפי הביאור"ל דשור אוכל בשבת יותר מבחול, י"ל טעם נוסף שמועד לשבתות אינו מועד ליום חול, מפני שבשבתות הוא אוכל יותר, ולכן זהו עליו דעתו.

והנה לפי דבריו מועד לשבת לכא' אינו מועד ליום"כ, דבצום יום הכיפורים אינה אוכלת יותר מבחול, דהרי הבעלים בצום, אולם לטעם של רש"י מועד לשבת הוא מועד ליום"כ דבתרווייהו השור שובת ממלאכה. ודו"ק.

* * * * *

משלוח מנות ע"י קוף ופיל מהני אבל שאר בע"ח יתכן דלא מהני

הובא מעשה, באחד הרבנים שהתאונן בפני האדמו"ר מסטמאר זצ"ל, ששלחו לו משלוח מנות ע"י ילד המחפש לקוף, השיבו האדמו"ר אל יחר בעיניך על זה, שאפילו ע"י קוף ממש היו יכולים לשלוח, תמה הרב היתכן? השיבו האדמו"ר כך כותב החתם סופר! חיפש הרב בחתם סופר ולא מצא, שב אל הרבי, אמר לו הרבי החתם סופר נמצא בגיטין (דף כב ע"ב ד"ה והא לאו), ושם כתב שהיכא שאמרה תורה שיעשה את המצוה בעצמו, אלא שאנו אומרים שיכול גם לעשות שליח, בזה יש דין שליחות, וצריך לעשות שליח שהוא כמותו, אבל היכא שאמרה תורה שישלח שליח, כגון משלוח מנות, זה סגי אפילו ע"י קוף וכל הפסולים. [עיין להלן בעמ' 18 מש"כ בדברי החת"ס בזה].

ולולי דבריו של הרבי מסטמאר זצ"ל, ולולי דמספינא אמינא, דמש"כ החת"ס דאפשר לשלוח מנות ע"י קוף, הוא לאו דוקא, דהרי החת"ס קאי לפי הצד בבנין ציון דצריך לשלוח את המנות ע"י "שליח" וכלשון הקרא "ומשלוח" [וכלשון החת"ס: "אבל היכי שאמרה תורה שישלח שליח כגון משלוח מנות"]. אלא דאי"ז מדין שלוחו "כמותו" אלא מצד דזו "צורת המצוה" לשלוח ע"י שליח, ולכא' לפי"ז האומר לחבירו שגר בקומה מעליו "אני מכניס למעליה משלוח מנות... תקח משם את המנות" דלא יצא, דהרי לא קיים את הקרא ד"ומשלוח" - דמעליה אי"ז "שליח", ומעתה יש לדון שקוף וחולו ושאר בעלי חיים לא עדיפא ממעליה, דלכא' בעלי ח' לא חשיב "שליח" אפ"ל היכי דאין צריך לדין "כמותו".
וא"כ לולי דמספינא אמינא שבאמת אין כונת החת"ס דבאמת מהני קוף [ודלא כהבנת האדמו"ר מסטמאר זצ"ל בחת"ס...]. ושיגרא דלשינא נקט, וכפי שרגילים ביישיבות להגדיר דשליחות מעשה הוא "מעשה קוף" אף דיתכן דבאמת קוף ממש לא מהני.

חידוש ב'מגדל עוז' על הרמב"ם: "קוף" עדיף מ'חרש שוטה וקטן'

אולם יתכן דבאמת קוף כשר לשליחות במשל"מ, וכן פיל, אבל לא שאר בעלי חיים: דהנה **המלאכת שלמה** בכלאים (פ"ח מ"ו) כתב שישמע מפי חכם מקובל רבי משולם זצ"ל למה מברכים רק על פיל וקוף ברכת משנה הבריות, והרי יש עוד חיות שבריותם משונה, ותירץ דזמן דור הפלגה נפרע הקדוש ברוך הוא מן האנשים שהפכו לקופים ופילים, והיינו שהקוף דומה לאדם, והפיל מבין לשון בני אדם.

ואיתא בעירובין (דף לא ע"ב) נתנו **לפיל** והולוכו לקוף והולוכו, אין זה עירוב, וכתב המאירי שהחידוש באלו שני החיות, שהם מגודלים אצלו ומלומדים לעשות מצותו, וכן שאמרו בתלמוד המערב שאדם יכול ללמדם שבעים לשון. והרשב"ץ כתב בספרו מגן אבות (פ"ג) שהפיל הוא בעל חי חכם מאד, ואין מי שיהיה קרוב להבנת בני אדם כמו הפיל, שהוא מבין דיבור בני אדם, ומקבל הציווי. עכ"ד. חזינו מדבריהם דיש מקום להכשיר פיל וקוף טפי משאר בע"ח משום דדמי קצת לאדם...

והנה כתב הרמב"ם (פ"ו מהלכות ברכות ה"ג) הכל כשרין ליתן לידים אפילו חרש שוטה וקטן... **הקוף נוטל לידים**. והשיג הראב"ד "לאו הלכתא היא, ומהיכא תיתי שהקוף יהיה עליו תורת אדם, וחרש ושוטה וקטן יש להם מעשה, אבל הקוף ולא כלום" עכ"ל.

וכתב המגדל עוז דהרמב"ם ס"ל **דקוף עדיף על חש"ו**, וז"ל "וימה שתמה הראב"ד ז"ל לומר שיהיה מעשה הקוף כלום וגריע ליה מחרש שוטה וקטן, אדרבא איפכא מסתברא דאנן סהדי שהוא מדמה כל מה שהוא רואה ועושה כן, מה שאין כן בחש"ו שאין להם דעת לדמות וללמוד לעשות ברמיזה כמוהו וכו'. **ויש לי ראייה פשוטה** דעדיפא מעשה דקוף מחש"ו, דגרסינן בסוף מעילה בהא דשלח ביד חש"ו אם עשו שליחותו בעל הבית מעל, ומקשינן והא לאו בני שליחות נינהו, ופריק רבי יוחנן כאותה ששינונו נתנו על גבי הקוף והולוכו על גבי הפיל והולוכו הרי עירוב אלמא עבדא שליחותיה הכא נמי עבדא שליחותיה, ומדעביד חש"ו כקוף ופיל מכלל דעדיף כוותיה. עכ"ל.

ועד היכן הדברים מגיעים, דהמג"א סי' קנ"ט סק"ד תמה אמאי קוף פסול לשחיטה. **והגרע"א** (יו"ד סי' ב' סעיף י"א) כתב דבאמת קוף הוא בכלל כח גברא וכשר בטילת ידים, אולם בשחיטה הוא פסול משום דאינו בר זביחה, והוי כשחיטת גוי.

נמצא: לאחר הדברים האלה, דמסתבר דהחת"ס דהכשיר "קוף" לשליחות במשל"מ הוא בדוקא, דהרי נתבאר דמעשה של קוף חשיב "מעשה" לענין נט"י, ולענין שחיטה [ולוי החדסון דאינו בר זביחה]. ויתכן דבאמת שאר בעלי חיים לא מהני.

הערה

הנה המשנ"ב (סי' תרצ"ה) כתב דיש לכוון למצוה במשלוח מנות, כדקיי"ל דמצוות צריכות כונה [להלן הארכנו בדבריו בזה]. **ויש לעיין** לפי החת"ס והבנין ציון דבעי' "שליחות" במשלוח מנות אימתי יש לכוון למצוה, ונראה: דיוקן בשעה שמוסר לשליח דאז התחלת המצוה. אולם אי נימא דאי"צ כלל לשליחות א"כ השולח לחבירו ע"י שליח לכא' צריך שהשליח יכוון למצוה דהוא עושה המצוה במקומו. אלא דלפי"ז צ"ע היכא ששולח גוי או קטן [דמהני לחת"ס] אם יהי הכונה שלהם למצוה.

משלוח מנות ומתנות לאביונים

זה בגדרי מצוה ד"בין אדם לחבירו"

או בגדרי מצוה ד"בין אדם למקום"

במשנ"ב מבואר דבמשלוח מנות ומתנות לאביונים צריך כונה לשם מצוה

הנה כתבנו לעיל, דמשלוח מנות ומתנות לאביונים הם בגדרי מצוה דבין א' למקום דבעי 'מעשה' ובעי 'כונה' למצוה, ולא כמצוה דבין אדם לחבירו בעלמא דאי"צ כונה למצוה כיון דעיקרו רק בתוצאה: דהמשנ"ב בסי' תרצ"ה סוף ס"ק ד' כתב להדיא "ועיין בפרמ"ג שכתב דענין סעודת פורים ומתנות לאביונים ומשלוח מנות אפשר דצריך כונה על זה לשם מצוה". עכ"ל. ואטו כל האחרונים שהובא לעיל דסברי דבמצות דבין אדם לחבירו לא בעי כונה פליגי על הפרמ"ג, ואמאי לא ציינו כן? אלא דבאמת ליכא כלל ראייה מהפרמ"ג דפליג על יסוד זה, דשאני מתנות לאביונים ומשלוח מנות דאף שהם מצוות דבין אדם לחבירו מ"מ אית להו גדרי מצוה דבעי "מעשה" וממילא בעי כונה למצוה. ולעולם יתכן דמודה הפרמ"ג דבצדקה ושאר מצוות דבין אדם לחבירו לא בעי כונה.

ובאמת דמלבד דין כונה, יש עוד חילוקי דינים בין מצוות דבין אדם למקום למצוות דבין אדם לחבירו:

במצוות דבין אדם לחבירו אין פסול של "מצוה הבאה בעבירה"

א. הנה מצינו חילוק בין מצוה דבין אדם לחבירו למצוה דבין אדם למקום, לענין "מצוה הבאה בעבירה", דהנה יש לדון בציוור המובא במתני' בריש שבת: שעמד העני בחוץ²⁷ והבעה"ב נתן לתוך ידו, דהבעה"ב נתן את הכיכר לעני תוך כדי חילול שבת דאורייתא, האם קיים בזה מצות "צדקה"? ויסוד הנידון בזה אם איכא פסול של מצוה"ע במצוות "שבין אדם לחבירו".

והנה האחרונים נקטו בפשיטות דאין פסול של מצוה"ע במצוות של בין אדם לחבירו, דרק במצוות של בין אדם למקום דהעשיה בעצמה היא גוף המצוה, שייך הך דמצוה"ע, אבל במצוות דבין אדם לחבירו דעיקר המצוה היא בתוצאת המעשה, א"כ מה אכפ"ל דנעשה פסול של עבירה "במעשה" דל המעשה מהכא הרי שפיר נתקיים המצוה בתוצאה. כ"כ העונג יו"ט בסי' מ"א, והקובץ הערות סי' י"א. ועיין בתורת חסד סי' נ"ו דגם נקט בפשיטות דבמצוה שבין אדם לחבירו אין דין מצוה"ע. [אולם עיין במנח"ש (ב"מ דף ל' ע"א ד"ה פשיטא אות ג') בהערה] שכתב הגרי"א זצ"ל לגבי כניסת כהן לבית הקברות להשיב אביה "צ"ע אם שייך מצוה"ע במצוה שבין אדם לחבירו". ועיין בבית הלוי דרוש ט"ז שכתב דצדקה בממון גזול הו' מצוה"ע כנסית לולב הגזול. ויש להלק].

והנה לפמש"כ לעיל דמתנות לאביונים אף דהוי מצוה דבין אדם לחבירו מ"מ יש בזה גדרים של "מעשה" כמו במצוות דבין אדם למקום [ולא רק ענין בתוצאה], א"כ לו יצויר מתנות לאביונים 'הבאה בעבירה' יהיה בזה פסול של מצוה"ע ולא יצא.

במצוות דבין אדם לחבירו אין את הכלל ד"מצוה בו יותר מבשלוחו"

ב. עוד חילוק מצינו בין מצוה דבין אדם למקום למצוה דבין אדם לחבירו, לענין "מצוה בו יותר מבשלוחו", דמרן הג"ר חיים עזר זצ"ל באחיעזר (ח"א אה"ע סימן כח ד"ה אולם י"ל) נקט בפשיטות דבמצוות דבין אדם לחבירו אין מעלה ל"כ"ו יותר מבשלוחו, דעיקר המצוה הוא בתוצאה ולא בעצם המעשה²⁸ [וכן משמע קצת בשע"ה צ"ח סי' ר"ג סק"ט].

והנה לפמש"כ לעיל דמתנות לאביונים ומשלוח מנות אף דהוי מצוה דבין אדם לחבירו מ"מ יש בזה גדרים של "מעשה" כמו במצוות דבין אדם למקום [ולא רק ענין בתוצאה], א"כ גם במשלוח מנות ומתנות לאביונים יש מעלה ד"מצוה בו יותר מבשלוחו" [כמובן דזה רק לפוסקים דבמשלוח מנות אי"צ דוקא "שליחות" ודלא כהבנין ציון]. ועיין בברכת אברהם מגילה ז', ב' דמרן הגרי"א זצ"ל נהג לתת משלוח מנות בעצמו משום "מצוה בו יותר מבשלוחו". [ואזיל בשיטת אביו מרן הגר"ח זצ"ל דס"ל דבמשל"מ לא בעי שליחות ודלא כהבנין ציון, עיין בתשובות והנהגות ח"ב (ס"ס שמו)].

במצוות דבין אדם לחבירו אין את הכלל ד"עוסק במצוה פטור מן המצוה"

ג. עוד חילוק מצינו בין מצוות דבין אדם למקום למצוות דבין אדם לחבירו, לענין "עוסק במצוה פטור מן המצוה", דיש אחרונים שנקטו דזה פטור רק בעוסק במצוות דבין אדם למקום, אבל העוסק במצוה דבין אדם לחבירו אינו פטור ממצוות דבין אדם למקום, כיון דחבירו חייב למחול לו עבור קיום המצוה. [ובשע"ה צ"ח הלכ' פסח סי' תע"ה ס"ק ל"ט חזינן לא כן].

והנה לפמש"כ לעיל דמתנות לאביונים אף דהוי מצוה דבין אדם לחבירו מ"מ חשיב יש בזה גדרים של "מעשה" כמו במצוות דבין אדם למקום [ולא רק ענין בתוצאה], א"כ העוסק במשלוח מנות ובמתנות לאביונים הוא פטור מן המצוה כדן עוסק במצוה פטור מן המצוה. [ואף לרמ"א דמהני מחילה במשל"מ, אין הכוונה דהוי מצוה לחבירו דמהני ביה מחילה (כמו חוב), אלא דע"י שמביא לו את "המנות" כבר נתרבה האהבה ואחווה ביניהם דהו' יסוד המצוה אליבא דהמתנות לוי וכדאסבר לן החת"ס. או משום "כאילו התקבלתי". ודו"ק].

²⁷ על "דור צחות" אמרו: שכל החוב קרבן [וסקילה וסרת] של הבעה"ב על מלאכת "הוצאה" בשבת, הכל התחול מזה שהעני עומד בחוץ [ברה"ר] והבעה"ב בפנים ולא הכניס את העני לתוך ביתו לטעור עמו סעודת שבת דאם היה מכניס את העני לביתו לא היה בא לידי חוב.

וחשבתי ליישב בזה קושיית התו"ש אמאי הבעה"ב חייב הרי הוא טעה בדבר מצוה ד"צדקה"? די"ל דטעה בדבר מצוה דפטור הוא רק היכא שעבד המצוה כדבעי, אבל הכא דעבד המצוה שלא כדבעי ולא בשלימות, ואדרבה כל העבירה שהוציא לרה"ר נעשה מחמת אותו דלק שלא עבד המצוה כדבעי, שלא הכניס את העני לטעור עמו סעודת שבת, בזה ליכא הפסול דטעה בדבר מצוה. ודו"ק.

אגב: הובא בספר אגרא דפרקא (אות יד) וז"ל: סיפרו לי מעשה מהרב הק' המפורסם מהרי"מ [מהר"ר יהואל מיכל מזלאשטוב] זצ"ל, ששאלו לו איש אחד בדתן בדרך בדיחותא בע"ש לפנות ערב, הלא העני כמה יסורין באין לו עד שספיק ומכין צורכי שבת והבעה"ב אין לו שום צער להכנה דרבה הלז, וכשמגיע שבת ומתחיל העני לומר פרקי מסכת שבת [תקוני שבת] תיכף מתחיל "העני חייב", למה יהי חייב? והרב הקדוש הנ"ל ה' משוטט בקושיא הנ"ל דבאמת קשה למה תתחיל המשנה בבא דהתחייבות העני, ובפרט שהכנסה הוי תולדה, והשיב לו הרב ששייב לו תשובה בשבת, ואמר לו הרב בסעודת הערב שהקשו קושיא זו במתיבתא דרקיע והשיבו: שבשביל זה מגיע התחייבות לעני, שבבילי שפשט העני את ידו ועשה "השתדלות" [היינו דלא היה לעני בטחון בהש"ת], ד"פשט את ידו לבפנים" ... ועשה מעבר להשתדלות המחוייבת. הן העני והבן שיחת חולין של ת"ח ועד היכן הדברים מגיעים. עכ"ל.

²⁸ ובאחיעזר ציון שם לדברי הפת"ש באבה"ע (סימן נה סק"ב) ולשערי תשובה באו"ח (סימן רנ סק"ב) שמשמע שם שבכל המצוות שייך הכלל של מצוה בו יותר מבשלוחו, ובשע"ת שם כתב דוגמאות גם של מצוות של בין אדם לחבירו, ומשמע דבדבריו שגם במצוות אלו אמרין דמצוה בו יותר מבשלוחו. וצ"ע.

במצוות דבין אדם לחבירו לא תיקנו ברכה – הטעם לזה עפ"י ביאורו הנפלא של בעל ה"שרידי אש" בטעם שאין מברכין על "משלוח מנות"

ד. עוד חילוק מצוי בין מצוות דבין אדם למקום למצוות דבין אדם לחבירו, לענין "הברכה", דעל בין אדם למקום מברכין "ברכת המצות" ועל בין אדם לחבירו אין מברכין. וכמש"כ הכ"מ בהל' ברכות דאין מברכים על מצוות שבין אדם לחבירו. ודקדק כן מלשון הרמב"ם שכתב שמברכין על כל מצוות שבין אדם למקום. ובאמת צ"ב בטעם הדבר שלא תיקנו ברכה על מצוות שבין אדם לחבירו, כצדקה והכנסת אורחים וכו'. והיה אפשר לבאר: עפ"י היסוד הנ"ל דבמצוות דבין אדם לחבירו עיקרו "בתוצאה" ולא בעצם "המעשה" [ואף אם נפל לו מטבע ומצאה ענין זה צדקה], וברכת המצות נתקנה על "המעשה" מצוה. [וזהו הטעם דאין מברכין לאחר עשיית המצוה דכבר ליכא "מעשה"].

אולם לפמש"כ לעיל דמשלוח מנות ומתנות לאבינונים אף דהוי מצוה דבין אדם לחבירו מ"מ חשיב יש בזה גדרים של "מעשה" כמו במצוות דבין אדם למקום [ולא רק ענין בתוצאה], אכתי תיקשי אמאי אין מברכין ברכת המצות על "משלוח מנות"? [בעיקר תיקשי לשיטת הרמ"א דאף אם חבירו אינו רוצה לקבל יצא ידי"ח, וא"כ ליכא לתרץ כהרשב"א דשמא חבירו לא יקבל].

וביאר ה"שרידי אש" זצ"ל (שמעתי כן בפורים (תשנ"ח) מהגר"ש וינטר שליט"א ר"מ בישיבה ל"צערנים בב"ב), דהטעם דאין מברכין על מצות "משלוח מנות" הוא משום דיסוד המצוה של "משלוח מנות" הוא להרבות אחיה ורעות, ואם יברך "וצונו" על משלוח מנות – ירגיש חבירו שנותן לו רק מחמת ה"וצונו", ולא משום שהוא אוהבו ורעו, ולא יתרבה בכך אהבה ורעות.

וחשבתי, שאולי זהו הטעם שאין מברכין על כל המצוות שבין אדם לחבירו, דיסוד המצות של בין אדם לחבירו כצדקה, חסד, הכנסת אורחים וכו' מלבד עצם ההרווחה שיש לעני או לחבירו מונח בזה גם ענין שירגיש העני או חבירו שיש לו "אוהבים"²⁹ ויש אנשים שרוצים בטובתו [וגדול המלבין שינים לחבירו וכו']. ולהכי לא תיקנו ברכה, דאם יברך "וצונו" על צדקה ירגיש העני שנותנים לו צדקה מחמת ה"וצונו" ולא מחמת "ואהבת" לרעך. וכן לענין הכנסת אורחים וחסד וכו'. ודו"ק היטב.

בטעם שלא תיקנו שהחיינו על משלוח מנות ומתנות לאבינונים ובטעם דמ"מ צריך לכוון בשהחיינו גם על משל"מ ומתנל"א

ויש להוסיף בזה עוד וראש, דהנה כתב המג"א וכו' פ' המשנ"ב דיש לכוון בשהחיינו גם על מצות משלוח מנות [ומתנות לאבינונים]³⁰. אבל אם לא כיוון אינו מברך שהחיינו על משלוח מנות דלא תיקנו על זה ברכה. וקצת צ"ב מ"מ אם לא תיקנו ברכת שהחיינו בזה אמאי יש לכוון על זה בשהחיינו, ואם צריך לכוון אמאי אם לא כיוון אינו מברך. **ולביאורו של ה"שרידי אש" א"ש**, דבאמת ביסוד הדבר יש חיוב ברכה על משל"מ ומתנל"א אלא דאם יברך "וצונו" על משלוח מנות ירגיש חבירו שנותן לו רק מחמת ה"וצונו", ולא משום שהוא אוהבו ורעו, ולא יתרבה בכך אהבה ורעות [וכן לענין מתנל"א וכו' ל]. ויתכן דגם ברכת "שהחיינו" יפחית את הרגשת האהבה והאחוה, דאכתי נראה דעושה כן מחמת המצוה, ולפי"ז נפלא, דלהכי יש לכוון בשהחיינו במגילה על משל"מ ומתנל"א דבזה לא יופחת כלל האהבה והאחוה דהרי מכוון כן שלא בפני חבירו המקבל, אבל בשעת קיום המצוה דמשל"מ לחבירו לא תיקנו לברך כדי שלא יופחת הרגשת האהבה ביניהם. ודו"ק.

* * * * *

בפלוגתא דהגרעק"א והחת"ס אם מהני לשלוח מנות ע"י גוי או קטן

כתב בספר "ליקוטי חבר בן חיים" (ח"א דף לו ע"א) וכן הובאו דבריו בספר המקנה ח"ב (כלל כג פרט ז, דף ו ע"א) **שהגאון רעק"א** הסתפק בשלוח מנות ע"י עכו"ם אם יוצא י"ח, ואמר לו החת"ס, שאילו היתה המצוה לשלוח המנות בעצמו, אלא שיוצא י"ח גם ע"י שליח, היה שייך דין שליחות, ואין שליחות לעכו"ם, אבל המצוה היא "משלוח" מנות דוקא, יכול לשלוח אפילו ע"י גוי.³¹ **וכ"כ החת"ס** (בגיטין כ"ב, ב') "אבל היכא שכתוב שישלח שליח כגון "משלוח מנות" בהא סגי אפילו קוף וכל הפסולים. וכבר טעו בזה גדולים וטובים ממני". [ומש"כ שטעו גדולים וטובים ממני, כוונתו לחמוי הגרעק"א הנ"ל].

והנה פשיטא דלא נעלם מהגרעק"א סברא זו, ובאמת מודה דהיכא דאמרה תורה לשלוח ע"י שליח – דמהני גוי וקטן, אלא דהגרעק"א כפר דבמשלוח מנות אמרה תורה לשלוח ע"י "שליח", ופליג על החת"ס והבנין ציון דמשל"מ הוא דוקא ע"י שליח [דזו צורת המצוה]. וכיון דס"ל להגרעק"א דלא בעי שליח ואדרבה מן הדין צריך האדם בעצמו לתת המשלוח מנות כמו כל המצוות דבעי שיעשה את מעשה המצוה, אלא דמהני ביה שליח כמו בכל המצוות שבתורה [שאין מצוות שבגופו], להכי צידד הגרעק"א דגוי פסול משום דאין שליחות לגוי, אף דהוי "שליחות מעשה" וכדלהלן:

שיטת הגרעק"א ב-ה' מקומות דגוי פסול גם ב"שליחות מעשה"

אולם אכתי צ"ע דידוע דבתוס' בשבועות דף ג' מבואר דגוי פסול רק ל"שליחות חלות" וכשר ל"שליחות מעשה" גרידא, והרי משלוח מנות זה "שליחות מעשה" ואמאי הגרעק"א פסל גוי למשלוח מנות. ובאמת **דהגרעק"א אזיל בזה לשיטתו**, דעל דברי התוס' בשבועות הנ"ל שכתבו שגוי כשר לשליחות מעשה [בהקפת הראש]. כתב הגרעק"א (ר"ה דף כ"ז) וז"ל "ותמיה לי הא אין שליחות לקטן ולנכרי, וצ"ע ג". עכ"ל. קמן דס"ל להגרעק"א דגוי פסול בשליחות מעשה.

ובאמת חזינו בעוד ד' מקומות דס"ל להגרעק"א דגוי פסול לשליחות מעשה:

א. המגן אברהם (סי' תמ"ו סק"ב) כתב שהמוצא חמץ ביו"ט מותר להטילו לים ע"י עכו"ם דהו"ל שבות דשבות במקום מצוה. והגרעק"א (שם בגליון השו"ע) השיג עליו וז"ל "יש לפקפק דיל"ל דלא מקיים בזה עשה דתשבתו. **כיון דמבעור ע"י נכרי ואין שליחות לנכרי והוי כבעשה הבעור מעצמו** דלא קיים עשה דתשבתו". עכ"ל. אף דביעור חמץ הוי שליחות מעשה.

ב. המג"א סי' רס"ג סק"א כתב במי שנתאחר בער"ש מלהדליק נרות שבת דיכולה לומר לגוי להדליק והיא תברך. והגרעק"א (גליון השו"ע) השיג עליו וז"ל "לענ"ד גם על אידך תקנה דתאמר לגוי להדליק קשה **כיון דאין שליחות לנכרי היא אינה מדלקת ואיך תברך**". אף דהדלקת נרות שבת הוי שליחות מעשה.

²⁹ זה לשון רש"י בברכות דף ה', א' ד"ה פדה בשלום "מתוך שהוא גומל חסד בגופו לחבירו, חבירו מכיר שהוא אוהבו ובא לידי אחוה ושלום".

³⁰ אגב: צ"ע מנ"ל למג"א דיש שהחיינו על מצות דבין אדם לחבירו? ולהנ"ל דלמשל"מ יש גדרים כמו מצוה דבין אדם למקום א"ש.

³¹ וכלשונו של מרן הג"ר אברהם דובער כהנא זצ"ל ב"דבר אברהם" (ח"א סי' יג אות ד) "ונקוט האי כללא בידך, דענין "שליחות" גרידא לחוד, וענין שלוהו של אדם "כמותו" לחוד, ושני ענינים נפרדים הם, ולא קרב זה אל זה". עכ"ל.

ג. הקשה הגרעק"א בדרוש ויחידוש (ר"ה דף כ"ד) למה לן קרא דגם אתם למעט נכרי משליחות, תיפול"ל מהא דיומא (דף נ"ד) דאסור לעשות עבודה זרה אפי' ע"י נכרי דכתיב אלהי כסף ואלהי זהב לא תעשו לכם, ואי אמרת דיש שליחות לנכרי למה לן קרא מיוחד לזה אע"כ דאין שליחות לנכרי, וא"כ תיקשי אמאי בעינן לקרא דאתם גם אתם למעט נכרי, עיי"ש. מבואר בגרעק"א דשפיר צריך קרא מיוחד בע"ז דגוי כשר שליחות, אף דע"ז הו' שליחות מעשה ולכא' אין צריך לזה קרא. [ובאמת דלהשיטות דגוי כשר בשליחות מעשה תיקשי אמאי בעי' לקרא דאלוהי כסף וגו' דאסור לעשות ע"ז ע"י נכרי, תיפול"ל דבשליחות מעשה גוי אינו פסול כלל].

ד. הנה הגמ' בחולין דף י"א מחפשת מקור להא דאלינן בתר רובא. ומיית' הגמ' "מר בריה דרבנא אמר: אתאי משבירת עצם בפסח, דאמר רחמנא: ועצם לא תשברו בו, וניחוש שמא ניקב קרום של מוח, אלא לאו משום דאמרינן זיל בתר רובא". והקשה הגרעק"א מאי ראיא הא אפשר לשבור את העצם ע"י גוי? (ואיסור אמירה לגוי בכה"ת הוא רק מדרבנן). עיי"ש. והנה פשוט דכל ק' הגרעק"א הוא רק לשיטתו הנ"ל שגוי אינו בתורת שליחות גם בשליחות מעשה, אבל לשיטת תוס' בשבועות הנ"ל דגוי כשר לשליחות מעשה, לק"מ דפשוט דאסור לשבור ע"י גוי כיון דמעשה שבירת העצם של הגוי מתייחסת למשלח.

* * * * *

איך דרשינן טעמא דקרא: ד"משלוח מנות" הוא משום "אחוזה ורעות" אף לקולא

כידוע יש ב' טעמים במצות משלוח מנות, לתרומת הדשן כדי שיהיה לחבירו הרווחה בסעודת פורים. ולמנות לוי (אסתר ט, יט) כדי להרבות אחוזה ורעות, היפך ממה שאמר המן ישנו עם אחד מפורז ומפורד - דהם מפורזים ומפורדים במחלוקת. וידוע דעת הרמ"א דאף אם חבירו אינו רוצה לקבל את המשלוח מנות יצא, ואסבר לן החת"ס דכבר נתרבה אחוזה ורעות ביניהם.

ולכא' יש להעיר, דהנה להלכה לא דרשינן "טעמא דקרא" לקולא [וידוע הסתירות ברמב"ם בזה, עיין בב"י אבהע"ז סי' ט"ז, א', ד"ה ומ"ש]. וא"כ צ"ע איך בקרא ד"משלוח מנות איש לרעהו" דרשינן טעמא דקרא - דטעם המצוה הוא משום "אחוזה ורעות" אף לקולא עד כדי כך דגם אם חבירו אינו רוצה לקבל את "המנות" יצא אליבא דהרמ"א, דזהו חידוש עצום דע"י הטעם מחזשים קיום מצוה בלי לקיים את עצם התקנה.

ולכא' היה אפשר"ל בפשיטות דרך בדאורייתא איכא למ"ד דלא דרשינן טעמא דקרא [שכל חוקי התורה גזירות המלך הם]. אבל "דברי קבלה" מסתבר דכן דרשינן טעמא דקרא, דודאי תיקנו משום דבר המסתבר. וראיתי בספר המפתח (רזא דשבתי) בב"מ דף קט"ו שכתבו: "אי בדברי קבלה דרשינן טעמא דקרא" עיין "מור ואהלות ברכות סי' מ"א ד"ה אך. שדה חמד ח"ג כללים ט' כלל ט"ו ד"ה ובספר". עכ"ל. עיי"ש. אולם מדברי גדולי האחרונים שכתבו טעמים במשלוח מנות ובמחנות לאביונים - עם כל הנפק"מ הרבות שבוזה [ואף לקולא], לכא' חזינן דנקטו בדברי קבלה דרשינן טעמא דקרא. וצ"ע.

* * * * *

"חזקה שליח עושה שליחותו" במשל"מ בפורים וב"שעיר המשתלח" ביום הכיפורים

כידוע עורר מרן הג"ר חיים עוזר³² צ"ל (אחיעזר ח"ג סי' עג) דבמשלוח מנות לא אמרינן "חזקה שליח עושה שליחותו" משום דמסקנת הגמ' בעירובין ל"א דבדאורייתא לא אמרינן חזקה שליח עושה שליחותו, והרי משלוח מנות הוא "מדברי קבלה" ודברי קבלה כדאורייתא דמי (לכמה ראשונים). [אלא א"כ השליח חוזר ואומר למשלח שעשה שליחותו, דעד אחד נאמן באיסורין].

וחשבתי, דלכא' לפי החת"ס והבנין ציון דבמשלוח מנות בעי' דוקא "שליחות", כדכתיב "ומשלוח" מנות, וצורת המצוה לשלוח ע"י שליח, אולי בזה אף בדאורייתא אמרינן "חזקה שליח עושה שליחותו", דרך במצוה שחייב לעשות בעצמו אלא דמעמיד שליח דיעשה המצוה במקומו בזה אמרינן דצריך לברר דעביד שליחותו וליכא חזקה, אבל היכא דחז"ל עצמם אמרו דצורת המצוה ליעביד ע"י "שליח" א"כ בשעה שנתן לשליח קיים מצותו וחובתו, ושמא בזה אינו מחוייב לברר אם עביד שליחותו.

ואם כנים הדברים, מיושב בזה הערה עצומה של ה"אפיקי ים", דהקשה (ח"ב סימן ז' בהגה"ה) אמאי הגמ' בעירובין שדנה האם "חזקה שליח עושה שליחותו" לא הביאה לזה ראייה ממשנה ערוכה ביומא (דס"ח ב') דתנן "אמרו לו לכה"ג הגיע שעיר למדבר (ופירש"י: שאינו רשאי להתחיל בעבודה אחרת עד שהגיע שעיר למדבר) ומניין היו יודעין שהגיע שעיר למדבר? דרכאות [אבנים גדולות זו ע"ג זו] היו עושין ומניפין בסודרין ויודעין שהגיע שעיר למדבר, אמר ר' יהודה והלא [לא היו צריכים לעשות כן] סימן גדול היה להם [כי היה ידוע כן] מירושלים ועד בית חדרו שלשה מילין וכו' [ויכולים לאמוד את הזמן] ויודעין שהגיע שעיר למדבר". קמן דסמכין על השליח דהוליו למדבר. עיי"ש באפק"י.

והנה מרן הג"ר אברהם דובער כהנא צ"ל בספרו "דבר אברהם" (ח"ב סימן ח ענף א) כתב ד"שעיר המשתלח" מצותו דוקא על ידי שליח - וכך היא צורת המצוה, ולהכי מהני לשלוח את ה"שעיר" אף ביד קטן או גוי, והביא את סברת החת"ס בגיטין הנ"ל לענין משלוח מנות דהייכא דהשליחות לא בתורת "כמותו" אלא דזו "צורת המצוה" מהני אף ע"י גוי וקטן.

ולפי זה שפיר מיושבת קושיית האפיקי ים, דנתבאר לעיל דהייכא ד"צורת המצוה" לעשותו ע"י שליח בזה פשיטא ד"חזקה שליח עושה שליחותו", ולהכי הגמ' לא הוכיחה מהמשנה ביומא הנ"ל לענין 'שעיר המשתלח' דחזקה שליח עושה שליחותו, דהתם זה צורת המצוה, וכל גידון הגמ' בעירובין הנ"ל הוא רק במצוה דאין צריך לעשותה דוקא ע"י שליח. ודו"ק היטב.

³² אגב דאתינא להגר"ח ע זצ"ל... סיפר הג"ר שמהה קפלן צ"ל רבה של צפת: בשנת ת"ש נוכחתי בביתו של מרן הג"ר חיים עוזר צ"ל, לבית זה הגיעו בקשות רבות לעזרה, והנה הגיע מברק מאת הרב דסלונים הג"ר יהודה לייב פיין צ"ל וכך היה כתוב בו: "לשם הראשון זקוקים לשם השני" ולא ידעו לפענח את המברק. אמר ר' חיים עוזר אני אגיד לכם כוונת הרב מסלונים - שמי חיים עוזר, והוא מתכוון שלשם הראשון שלי שזה "חיים" דהיינו כדי לחיות, זקוקים לשם השני שלי שזה "עוזר" דהיינו לעזרה דחופה. ורח"ע שלח לו עזרה. אולם באמת "חיים עוזר" אין זה ב' שמות, ראשון ושני... אלא שם אחד "חיים עוזר", ונפק"מ דאם כתב בגט או בכתובה רק שם אחד חשיב כחצי שם כמבואר בתשובות הארנ"ח ח"א סי' י"א. (וע' בס' טיב גיטין בליקוטי שמות בתחילתו). וכן נפק"מ דצריך לכתוב [בגט ובכתובה] ב' השמות בשורה אחת דחשיב שם אחד. וכן נפק"מ דחתן ששמו "חיים עוזר" ולמחותן שמו "חיים" או "עוזר" דאין בזה קפידא דחשיב כשם אחד כמבואר בשו"ת תורת חסד באבהע"ז ז' ט, ועיי"ש דהעיר מהשו"ע באבהע"ז סי' ל"ח סעי' ל"ג. וע"ע בטעמא דקרא (בסוף) מהחזו"א.

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

פרשת תרומה תשפ"ג

ימי הבחרות - הימים המובחרים

תוכן

א' - כוחם של ימי הבחרות / א

ב' - התועלת של ימי הבחרות / ג

ג' - השמחה של ימי הבחרות / ו

דוקא באמצעות פנים צעירות, ולימוד זה הינו חשוב ויסודי כל כך לעבודת ה' שלנו, עד שראה הקב"ה לנכון להוציא את יצירת הכרובים מן הכלל של איסור יצירת דמות צורה.

ומהו אותו לימוד חשוב? מה מלמדות אותנו פניהם הצעירות של הכרובים? התשובה לכך מתבארת מתוך דברי ספר קהלת (יב, א), שם מאיץ בנו שלמה המלך ע"ה ואומר: "וְזָכַר אֶת בּוֹרְאֵיךָ בְּיָמֶיךָ בְּחֹרְתֶיךָ" - על האדם לנצל את ימי בחרותו, את השנים בהם הוא צעיר לימים, כדי לזכור את בוראו. והנה, עלינו להבין את דברי הפסוק. וכי החובה לזכור את בוראנו מוגבלת לימי הבחרות בלבד? הלא מצווים אנו לזכור את בוראנו בכל שלב בחיים ובכל גיל. האדם מחויב לזכור את בוראו עד זקנה ושיבה, גם כאשר הוא מוטל על ערש דווי. למען האמת, בימי הזקנה מחויב הוא לזכור את בוראו יותר מכל, שכן הוא עתיד לפגוש אותו בקרוב! מדוע אפוא מדגיש שלמה המלך את ימי הבחרות?

התשובה היא ששלמה המלך לא בא להגביל את החובה לזכור את בוראנו, אלא ללמדנו שימי הבחרות הם התקופה שבה עבודה זו של "זכור את בוראיך" תשפיע עלינו יותר מכל. יהודי המבקש לזכור את בוראו, עליו לעסוק בעבודה זו בימי בחרותו.

יראת השמים של ר' ישראל

הסכיתו ושמעו את הדברים שאמר רבינו ישראל סלנטר זיע"א לעת זקנותו: הוא העיד שאת כל יראת השמים שלו הוא השיג עד גיל שמונה עשרה!

א' - כוחם של ימי הבחרות

פנים צעירות באו לכאן

"וְעָשִׂיתָ שָׁנִים כָּרֻבִּים זָהָב... וְהָיוּ הַכָּרֻבִּים פְּרָשִׁי כְּנָפִים לְמַעַלָּה סֹכְכִים בְּכַנְפֵיהֶם עַל הַכֹּפֶת... וְנוֹעַדְתִּי לָךְ שֵׁם וְדִבַּרְתִּי אֵתְךָ מֵעַל הַכֹּפֶת מִבֵּין שְׁנֵי הַכָּרֻבִּים אֲשֶׁר עַל אֲרוֹן הָעֵדֻת" (שמות כה, יח-כב)

מצות עשיית הכרובים היא מצוה מיוחדת במינה, שכן זו הפעם היחידה בכל התורה כולה שבה נצטוונו ליצור דמות צורה. אדרבה, בדרך כלל יצירת דמות צורה מכל סוג שהוא היא עבירה חמורה ביותר, ואילו כאן לפתע הדבר הופך למצוה! יש כאן מקרה אחד ויחיד אותו הוציאה התורה מן הכלל והתירה ואף צוותה ליצור דמויות! דמויות אלו היו בעלות מראה אמיתי של ילדים, וכמו שאומרת הגמרא (סוכה ה, ב) שפירוש המילה "כרוב" הוא "כְּרֻבָא" - כדמות ילד.

וזה מביא אותנו לשאלה נוספת: אם כבר מצווה אותנו התורה ליצור דמויות, מדוע היו אלו דמויות של ילדים? לכאורה היה מתאים יותר ליצור דמויות של זקני ישראל! אילו היו שואלים אותי, הייתי מציע ליצור דמות זהב של תלמיד חכם זקן, עבד ה' אמיתי בעל הדרת פנים, הנושא את ידיו כלפי מעלה בתפילה. אה! זו דמות ראויה להניח על גבי ארון הברית! אך דמות ילדים צעירים? איזה עניין יש בדמות מעין זו?

דמויות מלמדות

התשובה לשתי השאלות גם יחד היא, שישנו לימוד מיוחד, אותו מבקשת התורה ללמד אותנו

עם הצוף. בנוסף לכך, בגוף הדבורה קיים מפעל קטן לייצור שעווה.

לרשותה של הדבורה עומד עוד ציוד רב וכן אינסטינקטים רבים שהוטבעו בה על מנת לסייע לה במילוי משימתה בעולם. רואים אנו אפוא כי הדבורה נבראה עבור מטרה מסוימת, והבורא יתברך צייד אותה באופן נהדר ביותר, ונתן לה את כל הכלים והמשאבים הדרושים לה למילוי תפקידה בשלמות.

תכלית האדם

והנה, אם לדבורה הזעירה הזו יש תכלית שלשמה נבראה, על אחת כמה וכמה שהדבר נכון לגבי האדם! על כרחינו צריכים אנו לומר שנבראנו למטרה כלשהי. היתכן שלדבורה יש תפקיד בעולם, והאדם נברא סתם כך, ללא מטרה מסוימת?

יש שיאמרו שהמטרה שלשמה נברא האדם היא להרוויח כסף. כן, לדידם תלוש משכורת מכובד בסוף החודש הוא פסגת שאיפותיהם ומיצוי תכליתם עלי אדמות. אך כולנו מבינים שלא זו התכלית ולא זו המטרה. לא זהו הפרי אותו מצופה מהאדם לייצר. כסף הוא דבר נחמד ויעיל, אך לא לשם כך נבראנו.

שמה תאמרו: משפחה, ילדים - זו תכלית הבריאה. אך גם זו טעות. כמובן שילדים הם דבר חשוב ביותר, וכל ילד שזוכה האדם להביא לעולם הוא עוד הצלחה כבירה עבורו, אולם עדיין, זהו רק דבר נלווה, אך לא זו היא המטרה העיקרית.

עיקר פירותיו של האדם בעולם, עיקר המטרה שלשמה נברא היא **תיקון עצמו**. לכן הגענו לכאן, כדי ל"האביק" את עצמנו, ולייצר פירות מתוקים של שלמות הנפש.

מצוידיים להצלחה

לאור האמור, אין ספק שבדיוק כשם שהדבורה קיבלה מה' את כל הדרוש לה למילוי תפקידה, הרי שגם אנחנו צוידנו כראוי בכל הדרוש לנו כדי להשיג שלמות זו. הקב"ה צייד אותנו בצורה מופלאה ומושלמת, וכל הכלים שדרושים לנו כדי להצליח במשימת חיינו, סופקו לנו באופן מלא על ידי הבורא יתברך. אין לנו מברשות וסלים, אבל כן יש לנו כלים ואינסטינקטים רבים, שכולם נחוצים לנו עבור השגת השלמות.

אחד מהאינסטינקטים הללו - וישנם רבים מאוד, וכל אחד מהם ראוי לשיחה בפני עצמה - ניתן למנות

כמובן שאיננו יכולים לקבל את הדברים כפשוטם, כי בוודאי ר' ישראל המשיך להתעלות עוד ועוד במדרגות היראה עד יומו האחרון, אלא כוונתו היתה שכבר בגיל שמונה עשרה הוא עלה על ה"גל" של יראת שמים, וגל זה המשיך לרומם ולנשא אותו במדרגות השלמות עד יומו האחרון, ואותו כח של ימי הבחירות הוא זה שהמשיך להניע אותו כל ימי חייו.

ימי נעוריו של האדם התברכו בכח מיוחד, כח מניע וממריץ שביכולתו להפוך רעיונות ומושגים - לשאיפות והישגים. ולכן, הזמן הטוב ביותר להתקדם ולהגיע להישגים, ובפרט בענין זה של זכירת הבורא יתברך, הוא בתקופה זו של ימי הבחירות. בשלב זה של החיים, האדם מלא בהתלהבות ובאנרגיות להשיג ולגדול, ועליו לנצל את ההתלהבות הזו להשיג עוד הכרה בה'.

מתנה עם תכלית

זו הסיבה שבגינה הטביע בנו הקב"ה את המציאות הזו! המתנה הזו ששמה "ימי הבחירות" ניתנה לנו כדי לסייע לנו בתפקידנו עלי אדמות. נוכל לקחת דוגמא לענין זה מהדבורה. כל בר-דעת מבין שהדבורה נבראה עבור תכלית מסוימת. כאשר אנו יושבים בליל ראש השנה וטובלים את התפוח בדבש, זו הזדמנות עבורנו להזכיר לעצמנו: "מנין הגיע הדבש המתוק הזה? אה, נכון, זוהי תכלית בריאת הדבורה!"

למען האמת, הדבורה לא נועדה רק לשם יצירת הדבש, אלא גם התפוח מגיע אלינו בזכותה. לולא הדבורה לא היו לנו תפוחים, ואף לא אפרסקים ודובדבנים ושזיפים ופרחים - כל אלו מגיעים בזכות הדבורה. ישנם כמאה אלף מיני פירות וצמחים שנוצרים בזכות היצור הקטן הזה ובזכות כח ההאבקה המופלא שניתן לו מאת הבורא יתברך.

היות והדבורה נבראה עבור מטרה מסוימת, היא צוידה בכל המכשור הדרוש לה לביצוע משימתה. כידוע, הדבורה נושאת עמה את כל הכלים שהיא צריכה כדי למלא את תפקידה. אם תסתכלו על רגלי הדבורה מבעד לזכוכית מגדלת, תבחינו כי ברגליה מותקנות מברשות - כן, מברשות של ממש, ומתחת למברשות מותקנים סלים. איני מגזים כלל - כל אחד יכול לבדוק את זה בעצמו. כאשר הדבורה נוחתת על גבי פרח, היא מטאטאת את האבקנים אל תוך הסלים בעזרת המברשות. לאחר מכן היא נושאת את תכולת הסלים אל הכוורת, שם היא מערבת את האבקנים

אותו לצאת אל עומק הים למסע דייג - הוא קופץ על המציאה!?

היה יהודי מבוגר בקהילתנו שהיה חלוש ביותר. בקושי היה לו כח להגיע למנחה של שבת, ובוודאי שהוא לא היה מסוגל לבא ולהשתתף בשיעור תורה המתקיים לפני מנחה. אולם ראו זה פלא - ביום ראשון בבוקר, אני רואה אותו שוטף את רכבו במלא המרץ, והוא עומד הכן לצאת ו"לכבוש את העולם"! פתאום הוא קיבל כוחות מחודשים לצאת ולחגוג. כיצד יתכן הדבר? התשובה היא שחולשה זו אינה אלא פיתוי היצר. כשצריך להתחזק בתורה ומצוות, היצר מפתה את האדם וגורם לו להרגיש זקן וחלוש.

ולכן, בין אם אתה בחור צעיר בן שמונה עשרה ובין אם אתה בחור צעיר בן שמונים - עליך לנצל את אותו כח ההתלהבות שה' הטמין בקרבך, שהוא הכח שמניע את האדם להתעלות ולהתקדם בחייו. הקב"ה דיבר מבין שני הכרובים בעלי הפנים הצעירות כדי ללמד אותנו על חשיבותו של כח ההתלהבות, אותו כח שמתבטא במיוחד בימי הבחירות, הנחוץ לנו כל כך כדי להצליח בעבודת הבורא.

ב' - התועלת של ימי הבחירות

עצתו של הסבא מקלם

כאמור, כל אדם בכל גיל יכול למצוא בקרבו את כח ההתלהבות הזה ולנצלו להתעלות ולהצליח בעבודת ה', אך אל לנו לשכוח את מה ששלמה המלך מלמד אותנו, שהזמן הטוב ביותר להכיר את בוראנו ולקנות בנפשנו יסודות איתנים בעבודתנו הוא בימי הנעורים. כאשר האדם מתחיל עבודה זו בגיל צעיר, הרי שאותם יסודות נכנסים לעצמותיו והופכים לחלק מאישיותו, וככל שיקדים האדם לעשות זאת, כך ייטב לו. אסור לו להתמהמה כלל, אפילו לא יום אחד!

מסופר על אשה שבאה למרן רבי שמחה זיסל מקלם זיע"א וביקשה להתייעץ עמו בנוגע לחינוך הילדים. השאלה הראשונה ששאלה היתה: "באיזה גיל עלי להתחיל ללמד את בני דרך ארץ?"

"בן כמה הבן?" שאל הסבא זצ"ל.

"בן שלוש".

את כח ההתלהבות של ימי הנעורים. אותם "ימי בחרותיך" הינם כלי חשוב ביותר שהוענק לנו כדי להשיג שלמות הנפש. תכונה זו ניתנה לנו כדי שעל ידה נוכל להתמסר בכל כוחותינו לעבודת ה'.

כן - כדי להצליח בעבודת ה' דרושים לנו כוחות רבים. בתוך כל אחד ואחד קיים אויב מר ואכזר, הלא הוא היצר הרע, וכדי להצליח במלחמה הגדולה הזו מול עצמנו, צייד אותנו הקב"ה בכח המיוחד - התלהבות הנעורים, הנותנת לנו את האנרגיה להצליח במלחמה החזקה.

צאו וראו כיצד הגדיר אויב את מצבו של האדם בעולם הזה: "הלא צָבָא לְאִנּוּשׁ עָלֵי אָרֶץ" (אויב ז', א) - כל אדם שבא לעולם הזה משרת שרות צבאי, ונלחם דרך קבע למען הבורא יתברך. אחד הדברים הבסיסיים ביותר שנחוצים לכל חייל הוא "רוח קרב". חייל שאינו בוער באש של נחישות עבור המטרה שלמענה הוא נלחם - אין לו כל סיכוי, ועד מהרה הוא ימצא את עצמו חבול ומובס.

אתם הצעירים שעדיין יש בכם "ברען" - שמחו בכך, ונצלו אותו כראוי. רוח זו נחוצה היא עד מאוד כדי להצליח בעבודת ה'. זו המטרה שלשמה ניתנה לאדם המתנה הזו ששמה 'ימי הבחירות' - כדי לנצל את רוח ההתלהבות הטמונה בקרבו ולבנות בנפשו את היסודות הנכונים של עבודת ה'.

בלי תירוצים

והנה, יהודי צעיר בן שישים ששומע את הדברים הללו עלול להגיע למסקנה מוטעית כביכול אבדה תקוותו, וכי אין לו כבר סיכוי להגיע להצלחה של ממש בעבודת ה', ולכן הוא יכול לפרוש מהמרוץ כאן ועכשיו. אך זו טעות! עוד לא מאוחר!

אסור לו לאדם אף פעם להתיימש מלמצוא בעצמו את כח הנעורים הזה. אכן, זה לא יהיה כל כך קל, אך הכח הזה קיים בתוך נפשו של כל אחד ואחד, בכל גיל שיהיה, ובכוחו של כל אדם לשאוב את הכח הזה ממעמקי הנפש, ולהשיל מעליו את אותה תשישות מלאכותית שנוטים הזקנים לאמץ לעצמם בכל הנוגע לעשיית מעשים טובים.

חלק גדול מהחולשה והכבדות שמרגיש הדור המבוגר אינו אלא פיתוי היצר. ניתן להוכיח זאת בקלות: משום מה, כשזה מגיע לכסף, אף אחד לא מרגיש זקן מדי. מדוע בנוגע לתאוות ו"ריגושים", אף אחד אינו מרגיש עייפות ולאות? כיצד זה שכמזמינים

היה זוכה, היה לומד ומקבל את ההלכה הזו בפעם הראשונה ששמע אותה.

שואלת הגמרא, "והא גמרה" - הלא סוף סוף אביי למד את הדין הזה, ומדוע זה משנה מתי הוא למד את זה, האם לפני מספר שנים או כעת - העיקר שכעת הוא יודע את ההלכה הזו. על מה ולמה הצטער אביי? ומתרתת הגמרא, "נפקא מינה לגירסא דינקותא", כלומר התורה שהאדם לומד בצעירותו שונה בתכלית מזו שלומד בגיל מבוגר יותר, ולכן הצטער אביי, מפני שלמרות שלבסוף זכה ללמוד הלכה זו, אך אילו היה מקבל אותה בפעם הראשונה ששמעה, הרי שהיא היתה נכללת ב"גירסא דינקותא" שלו.

והנה, המושג "ינקותא" - גיל צעיר, שהוזכר כאן הוא יחסי, שכן אביי בוודאי לא היה נער צעיר כאשר שמע את הדברים בפעם הראשונה. על כרחינו מוכרחים אנו לומר כן, כי אילו אכן היה "ינקא", לא יתכן שהוא היה ממאן לקבל את הדברים שאמר ר' ירמיה, שהיה אחד מגדולי האמוראים של הדור שקדם לאביי. ברור אפוא שעל אף שאביי היה צעיר בשנים, הוא לא היה ילד או נער.

ובכל זאת אביי נזכר בצער בעובדה שהוא לא זכה ללמוד הלכה זו בצעירותו, משום שככל שהתורה נכנסת אל דעתו של האדם בגיל צעיר יותר, כך היא משפיעה עליו ומועילה לו יותר.

בין אבטיח ליהלום

מדוע זה כך? מהי חשיבותה הרבה של "גירסא דינקותא" - התורה שלומד האדם בצעירותו? זהו נושא גדול ורחב שלא נוכל לעמוד על היקפו במסגרת זו, אך ננסה להסביר ולהמחיש זאת בקצרה. ניקח אדם שיש ברשותו יהלום יקר ערך, עליו הוא חפץ לשמור מכל משמר, ולכן הוא מחליט להניח אותו בתוך קופסא ולהחביאה עמוק בתוך אחת ממגירות ביתו. עוברות שנים רבות, והאיש מחליט להוציא את הקופסא ממקום מחבואה ולפתוח אותה. מה הוא יגלה שם? את אותו יהלום בדיוק. גם היהלום היקר והנדיר ביותר אינו מוליד צאצאים, ובמקרה הטוב היהלום יישאר במצבו הראשוני.

לעומת זאת, אם ניקח אדם שיושב בגינת ביתו ואוכל אבטיח, הרי שעל פי רוב, לפחות אחד מגרעיניו החלקלקים של האבטיח יחמוק מבין אצבעותיו וינחת על גבי האדמה הרכה. והנה, אם רק יניח האיש לגרעין ולא ידרוך עליו, וישוב לאחר שלושים שנה, הוא ימצא

ומה אמר לה הסבא? "רוצי מהר לביתך! אל תתמהמהי אפילו רגע אחד, שכן כבר מאוחר מאוד. גיל שלוש הוא גיל מאוחר להתחיל ללמד דרך ארץ, ולכן מהרי הביתה והתחילי מהר ככל הניתן".

כל יום חשוב

והנה, מי ששמע אפילו מעט על הסבא מקלם זצ"ל יודע שהוא מעולם לא אמר דברים סתם כך, וכל מילה שלו היתה מדודה להפליא. נמצא שכאשר הוא הורה לאשה, "רוצי הביתה מהר!" הוא לא דיבר באופן של הפלגה וגוזמה, אלא התכוון לכל מילה שאמר.

עלינו לשאול את עצמנו אפוא: מדוע שלוש הוא גיל מאוחר כל כך להתחיל ללמד את הילד דרך ארץ? הלא אפשר לעשות הרבה טובים עם ילד בן שלוש! זהו גיל מוקדם מאוד, ואישיותו של הילד עדיין אינה מעוצבת. הוא כמו ספוג שיכול לקבל הרבה רעיונות טובים! מדוע אם כן ראה הסבא צורך לזרז את האשה לשוב לביתה?

אלא שרבי שמחה זיסל זצ"ל לימד אותנו בזה יסוד חשוב ביותר. כל יום של ימי הנעורים הוא חשוב! אלו הם הימים המתאימים ביותר להגיע להישגים בעיצוב אישיותו כעבדי ה'. נפש האדם הוא כמו פרח יפהפה אשר זקוק לחמימות של ימי הנעורים על מנת לפרוח וללבלב במלא היופי והפאר, ולכן זהו הזמן המובחר לשתול רעיונות ומחשבות של תורה בתוך גינת הנוי של שכלנו.

צערו של אביי

כמובן שחשיבות הניצול של כל יום אינה מוגבלת לגיל שלוש, וגם גיל שלושים ושלוש הוא טוב מאוד. זה עדיף מגיל ארבעים, וארבעים הוא גיל מובחר יותר מגיל חמישים. ככל שנקדים לזרוע את ערכי התורה בתוך גן שכלנו כך ייטיב לנו, שכן איננו יכולים לאפשר עצמנו כל עיכוב שהוא, ולו הקל ביותר, כאשר זה מגיע לעבודת ה'.

יסוד זה למדנו מדבריו של האמורא אביי. הגמרא (שבת כא, ב) מספרת שפעם אמרו לאביי דבר הלכה בשמו של האמורא הגדול ר' ירמיה, אולם אביי לא הסכים עם הדין הזה וסירב לקבלו. כעבור זמן מה, שמע אביי את אותה המימרא בשם ר' יוחנן והפעם קיבל את הדברים, והם הפכו לחלק מתורתו. ואף על פי כן, הגמרא מספרת שבכל עת שאביי היה נזכר במימרא זו, הוא היה מתבטא בצער שאילו רק

לדברי תלמדו שגם אדם בן ששים וחמש או ששים ושש יכול להספיק לעשות בחייו דברים גדולים וכבירים, גם אם הוא לא יחיה עד גיל מאה ששים וחמש.

אז אתם, הצעירים בני הששים - הזדרזו ואל תתמהמהו. כל אחד ואחד מכם צריך לקחת את עצמו בידיים, כי הזמן קצר והמלאכה מרובה. מאידך, הזקנים בני השמונה עשרה צריכים גם הם להזדרז, כי הם כבר איבדו זמן רב. עליהם להזדרז לנטוע בשכלם את הזרעים הנכונים, כי אילו היו מתחילים בזמן, הרי שעד כה כבר היה להם פרדס ענק-ממדים ומפואר המלא במיני מגדים מרהיבי עין ומשובבי נפש. אז קדימה - אסור לנו לבזבז אף לא רגע אחד.

חשיבה ישירה

כמובן שעלינו לדעת מה לזרוע בשכלנו. רובם של בני אדם, גם בני תורה, אינם עוסקים בעבודה זו בימי נעוריהם, ובעיקר הסיבה לכך היא משום שהם פשוט לא יודעים מה הם אמורים לזרוע. מדהים להיווכח עד כמה קשה בימינו למצוא מקומות שבהם עוסקים בלימודים הפשוטים והעיקריים של תורנו.

במקום לנסות ללמוד יסודות והדרכות ישירות מתורתנו הקדושה, לוקחים פסוק או מאמר חז"ל ומנסים "להלביש" עליו כל מיני משמעויות, ולהעמיס בתוכו כל מיני דברים שלא כתובים בו. אנשים רואים בעסק זה את עיקר החכמה - לומר כל מיני "פשעטלך", לחדש חידושים ולפלפל פלפולים, לצאת עם פירוש מחודד, במקום להתמקד בלקחים וביסודות העיקריים והחשובים הכתובים בפסוק שחור על גבי לבן. זה כל מה שמעניין אותם. אך למה להזניח את משמעותו הפשוטה של הפסוק ולחפש כל מיני רמזים וחידודים?

ללמוד רעיונות תורניים ישרים ואמיתיים אינו דבר פשוט כלל ועיקר. צריך **לחפש** את זה. צריך **לרצות** לשמוע את זה. זו הסיבה שבשיחות אלו אתם שומעים דברים שלא דוקא משקפים את מחשבותיכם ודעותיכם. כל אחד ואחד בכל דרגה שהיא ובכל שלב בחייו, אל לו לצפות לשמוע רעיונות שלהם הוא רגיל. אדרבה, אם אתם שומעים דברים

שהגינה הקטנה הפכה לשדה אבטיחים! וזאת משום שגרעין שנזרע כראוי, מייצר דורות על גבי דורות של אבטיחים.

מחשבה היא כמו זרע הנזרע בקרקע. כאשר המחשבה נזרעת בתוך שכל האדם, היא אינה נשארת שם במצב סטטי כמו יהלום המונח בתוך קופסא. היא משתרשת בתוך ראשו, וכל עוד ישקו אותה ויתנו לה טיפול נאות, היא תצמיח פירות מתוקים שגם הם יצמיחו פירות. המחשבה האחת והיחידה שזרע האדם בשכלו שולחת את זרועותיה לעבר כל חלקי אישיותו, ועד מהרה צומח שדה שלם בן אלפי מחשבות. הדברים נכונים לא רק לדברי התורה והלכותיה, אלא לכל מחשבה של תורה. כל ערך ורעיון תורני הוא כמו זרע שצומח ומתפתח לכדי פירות מתוקים ויפים. לכן, ככל שמקדים האדם לזרוע את זרעי המחשבות בשכלו, כך יצמחו שם עוד ועוד פירות מתוקים ומפוארים.

הזמן קצר!

אכן, ישנם כאלה שדיבורים מעין אלו כלל אינם מעניינים אותם, שכן הם אינם מחפשים לגדול, וכל הדיבור אודות פירות כאלו ואחרים בשכלם הוא זר להם לחלוטין. הם מחפשים רק לצאת ידי חובתם, ומבחינתם מספיק להם לעשות את המינימום ההכרחי. אולם איננו מדברים לאנשים מעין אלו, אלא לבן עליה המבין שכל עתידו הרוחני בעולם הבא תלוי בשכל שבנה לעצמו, ועל כן הוא חפץ לפאר את שכלו ולהפכו לשכל של תורה, לגן מפואר שגדלים בו הפירות המתוקים והמיוחדים ביותר. זה נקרא "שלמות הדעת", וזוהי שאיפתנו בחיים, לקנות שלמות הדעת, וככל שנקדים לעבוד על כך בגיל צעיר יותר, כך יתפתח שדה מחשבותינו ויצמיח פירות רבים ומתוקים יותר.

נדגיש שוב שכאשר אנחנו מדברים על השנים המוקדמות שבהן האדם עוד צעיר, זה כולל יהודים בני ששים וחמש, שעושים כעת את ראשית דרכם בעבודת ה'. כמובן שאילו היו מתחילים בגיל ששים היה יותר טוב, וחמישים ותשע הוא עוד יותר טוב, אולם גם מי שמתחיל בגיל ששים וחמש או ששים ושש, יש לו תקווה רבה להצליח! אם תאזינו היטב

ניתן להשיג ספרי רבינו בחנויות ספרי קודש ואצל המפיצים:

ספר שערי אורה-ועדי מוסר, ספר לב אביגדור-עבודת האדם בקניני השלמות מכתב יד: קולמוס 072-244-1670
תפילת אביגדור-פירוש וביאור על התפילה מכתב יד: אצל מן השוק

זהו תפקידנו הגדול עלי אדמות - לזרוע זרעים טובים של מחשבות ורעיונות תורניים, ולעשות זאת מוקדם ככל הניתן! מי שישכיל לעשות זאת בעודו צעיר לימים, יוכל להמשיך ולהנות מאותו מאגר של התלהבות נעורים, ומכאן ואילך כח הצמיחה הטבעי שברא השי"ת יצמיח בדעתו פירות מתוקים. כל אותם זרעים שזרע האדם בשכלו בסיוע אותו מרץ נעורים, אותם יסודות שהשכיל להחדיר אל תוך דעתו עם כח ההתלהבות הבורר בו, שולחים שורשים עמוקים אל תוך נפש האדם, וממשיכים להצמיח עוד פירות, עוד זרעים, ובכך הוא הופך לאדם השלם.

ג' - השמחה של ימי הבחרות

המרכיב הסודי

להשלמת הענין נדון כאן בדוגמא אחת של "זרע" שניתן לזרוע אותו בקלות וביעילות בעזרת התלהבות נעורים. ישנו רכיב אחד שהוא כמעט אינסטינקטיבי בימי הנעורים, והוא יסוד חשוב ביותר שנחוץ עבור כל עבד ה' אמיתי.

אם נרצה להגדיר את הרכיב הזה במילה האחת, הרי שמדובר ב**שמחה**. שמחה הוא הסוד לחיי הצלחה! כך מלמד אותנו קהלת (יא, ט): "שִׁמְחָה בְּחֹר בְּיָלְדוּתְךָ וְיִטִּיבְךָ לְבָבְךָ בְּיָמֵי בְּחֹרֶתְךָ". זוהי העצה שמעניק שלמה המלך לכל אחד ואחד מאיתנו: כדאי לך ללמוד להנות מהחיים בעודך צעיר!

יתכן ולא תשמעו דברים מעין אלו במקומות אחרים, אבל זו בדיוק הסיבה שהגעתם לכאן. במקום הזה אנחנו רגילים לדבר על נושא זה - עד כמה חשוב לנו ללמוד כיצד להנות מחיינו. זהו זרע חשוב ביותר שמצמיח פירות עסיסיים ויפהפיים.

ההנאות של ימי הבחרות

אתה הולך ברחוב? תהנה מזה! אתה פוסע להנאתך, ללא כל מאמץ מצדך, בעזרת שתי רגליך הבריאות? אינך סובל מדלקת פרקים? שמח בזה! עלינו ללמוד לשמוח בעובדה שכל הפרקים שלנו פועלים בצורה כל כך חלקה ומשומנת. אה! איזה תענוג! לזה ייקרא אושר!

תהנה מהעובדה שאתה מסוגל לשמוע! כח השמיעה הוא נס של ממש, ועד היום המדע אינו יודע

הפוכים מכפי שסברתם עד כה, אז טוב שבאתם הנה. זו בדיוק הסיבה שאתם נמצאים כאן.

המאוכזבים

אני מודע לעובדה שיש כאלו שעזבו את השיעורים שלנו משום שהדברים שהם שמעו כאן לא מצאו חן בעיניהם. הם כבר "הזדקנו", כלומר איבדו את גמישותם ואת הנכונות להשתנות. הם באו ושאלו שאלות והתאכזבו מהתשובות. הם ציפו לשמוע תשובות אחרות, כאלה שיתאימו לדעות הקדומות שלהם, אולם לא כך היא דרכה של תורה! דרך התורה היא לשמוע ולקבל רעיונות חדשים ומחשבות שלא חשבנו עליהם, ולנטוע אותם בתוך שכלנו.

פעמים רבות אנו מוצאים אצל יהודים, אפילו יהודים תלמידי חכמים, דעות ומבטים שגויים שהתקבעו בדעתם, והסיבה לכך היא שהם לא נזרעו כהלכה. לדוגמא, בן תורה צעיר שמעולם לא עסק בשער הבחינה בחובות הלבבות, הרי שהוא אינו יודע דבר וחצי דבר אודות עבודה יסודית זו של בחינה והתבוננות בחכמת הבורא, ולא ניצל את ימי הנעורים כדי לזרוע בשכלו זרעים של הכרת הבורא באמצעות התבוננות בבריאה. להתחיל בעבודה זו בגיל מבוגר יותר הוא דבר הרבה יותר קשה, שכן אותה התלהבות ואש הנעורים שוב אינה קיימת בקרבו. דעתו כבר עוצבה בצורה מסוימת, וחסרה לו הגמישות והיכולת לקבוע בדעתו מושגים חדשים של עליה ושלמות.

פעם זכיתי לארח יהודי תלמיד חכם, ראש ישיבה חשוב מארץ ישראל, לסעודת השבת. הוא הסב על שולני, וכדרכי ניסיתי למכור לו את מרכולתי הישנה והמוכרת, והתחלתי לדבר אודות נפלאותיו של התפוח. שומעי השיחות הוותיקים כבר מכירים את הדרשות הללו, אך הוא כנראה מעולם לא שמע דיבורים מעין אלו. הוא הביט בי בנימוס, אך ניכר היה עליו שהוא מעולם לא עסק בנושא זה ולא שמע עליו. יהודי זה לא זכה ללמוד את שער הבחינה שבחובות הלבבות, ולדידו כנראה הנושא הזה אינו חשוב.

ההישג הגדול ביותר

ההישג הגדול ביותר שאליו צריכים אנו לשאוף הוא לקנות בשכלנו את הרעיונות הנכונים, הלא הם היסודות הגדולים שלימדונו רבותינו - החובות הלבבות והמסילת ישרים, הרמב"ם והכוזרי, וכן שאר הראשונים וגדולי האחרונים ז"ל.

חליפות. יש לך גג לראשך ובית עם חימום, ומיטה עם כרית ושמירה. יש לך מים קרים וחמים בברז. אז מה? לכולם יש את זה. זה לא אושר! זה לא שווה כלום!"

כלום? האם כל אלו אינם אושר? אז מה כן יביא לי אושר? את זה היצר הרע לא מגלה לך, כי האושר תלוי במה שאין לך כעת, וזהו עיקר הנקודה שמסביר לך היצר הרע. זו הסיבה שהאנושות נמצאת תמיד במצב של חוסר סיפוק וחוסר שמחה, ואנשים מסתובבים כשהם עצובים ומדוכדכים. הם מרגישים מאוכזבים מכל תחום בחיים, וליבם מלא בעצבות.

"מה רע בזה?" תשאלו אותי. מה רע? הכל רע! מבט כזה על החיים הוא נורא ואיום, משום שהיסוד לכל עבודת ה' הוא לחיות מתוך הרגשה של שמחה ואושר. אם לעיל הגדרנו את השמחה כ"מנוע", הרי שהגדרה זו מדויקת, כי למעשה השמחה היא היסוד להכל, משום שכל התורה כולה מבוססת על הרגשת הכרת הטוב של האדם כלפי בוראו! מה שמניע ומעורר אותנו לקיים את רצון הבורא הוא רגש הכרת הטוב שיש לנו כלפיו, ורצוננו לשלם לו ולא במעט על כל הטוב שהוא עושה עמנו. ואם אנחנו מסתובבים עם הרגשה של אומללות, ואיננו מרגישים שום חסד מצידו יתברך, מדוע שבכלל נעבוד אותו ונעשה את רצונו?

היסוד של כל התורה כולה

תורתנו הקדושה, מתחילתה ועד סופה, עומדת על יסוד זה של הכרת הטוב. חיובנו לקיים את חוקי התורה ודיניה מבוסס על מבט זה של חיוב הכרת הטוב שאנו חבים לבוראנו על כל הטוב והחסד שגומל איתנו. ובגלל שזהו הבסיס של התורה כולה, היצר הרע נלחם קשות בענין זה. זו היתה המתקפה הגדולה והחזקה ביותר של הנחש הקדמוני - לשכנע את האדם שלא טוב לו ושהוא לא מאושר, וזה בעיקר מה שמנסה היצר הרע לשכנע אותנו.

ומי שיצליח ללחום ביצר הרע וללמד את עצמו להנות מהאושר הגדול שמספקים לנו החיים, ויעשה זאת בצעירותו - כשהוא בן שמונה עשרה או בן ששים - דבר זה יעמוד לו לכל ימי חייו, ובכך הוא יצליח לגדול ולהתעלות ולהשיג שלמות גדולה.

ומתוך האור

לימוד חשוב בענין זה נמצא בספר שערי תשובה (שער ב אות ט). רבינו יונה מדבר אודות אדם זקן

להסביר את פלא הגדול הזה, כיצד גלי הקול עוברים באוויר ומגיעים אל אוזנינו. אך מלבד העובדה שמדובר בנס, הרי שזהו אושר של ממש! חישבו איזה תענוג גדול הוא זה, היכולת לשמוע את ילדיך, את חבריך. למעשה, האושר הזה הוא עקרוני וחיוני כל כך לתפקודו של האדם, עד כי הגמרא (ב"ק פה, ב) קובעת כי "חירשו נותן לו דמי כולו" - מי שגרם לחבירו לאבד את חוש השמיעה חייב לשלם את כל שוויו, שכן אדם שמפסיק לשמוע הרי הוא כמי שאינו.

ומהו הזמן המתאים ביותר להחדיר אל תוך שכלנו את המבט הזה על החיים? בימי הבחורות. כאשר אתה עדיין צעיר ובריא, אתה שומע היטב, כל שיניך נמצאות במקומן ואתה מסוגל ללכת ללא כל כאבים - זהו הזמן המתאים ביותר ללמוד להנות מהחיים. בשלב זה של החיים בו כוחותיך עדיין במותניך, הכל נראה טוב ומאיר יותר, ובאופן טבעי אתה שמח ועליז יותר. לכן עליך לנצל הזדמנות זאת ללמוד לשמוח מההנאות הפשוטות והנעימות של החיים, גם אם אין לך ממון וכבוד.

לשמחה מה זו עושה

אכן, לא מספיק להיות בחור שמח ועליז. ההוראה "שמח בחור" ניתנה לנו עבור מטרה מסוימת, וזו לא המטרה שרוב העולם סבור. אנשים רבים טועים טעות חמורה בנוגע לענין זה של ימי הנעורים. הם חושבים ששלב זה בחיים נועד כדי "לכייף" - להנות מהחיים נטולי הדאגות, לטייל, לצחוק, לאכול טוב וכו' וכו'. אך לא - חיים כאלו הם בזבוז אחד גדול! הדבר דומה לדבורה שמחליטה יום אחד לבקר במכרה מלח ולמלא את סלי האבקנים שלה במלח. זה בזבוז מוחלט וטרגדיה ממדרגה ראשונה.

כח השמחה הוא כמו מנוע רב עוצמה שבכוחו להגביה ולנשא את האדם לגבהים עצומים שאין ביכולתו להגיע אליהם ללא השמחה. לכן מיעץ לנו שלמה המלך "שמח בחור", משום שהשמחה היא כח עצום שגורם לאדם להצלח.

יצר הדכדוך

וזו בדיוק הסיבה שהיצר הרע נלחם בצורה חזקה כל כך באושר הגדול שיש לכל אחד מאיתנו. הוא פונה אל האדם ואומר לו, "על איזה אושר הוא מדבר?! אתה לא אדם מאושר, כי אין לך כלום. כלום! מה יש לך בסך הכל? מפרקים בריאים? נו נו. מה עוד יש לך? שלוש ארוחות מזינות ביום, כמה זוגות גרביים וכמה

וידוע שהוא לא יזכה להנות ממנו עוד זמן רב. כעת הוא מבין כמה אושר יש בחיים ואיזה תענוג גדול הוא לראות את אור השמש.

בריכה של זהב

כמובן שעדיף להתחיל כבר בגיל צעיר ללמוד על התענוג של אור השמש. בגיל שמונים וחמש, כאשר העצמות חורקות והפרקים כואבים, קצת מאוחר מדי להתחיל עכשיו ללמוד את הנושא. אך אם תתחילו כשאתם עוד צעירים, ותחנכו את עצמכם להנות מחסדי ה', הרי שאור היום יהפוך לדבר נעים ומהנה עבורכם!

בעודך עובר במדרכה שטופת האור, חשוב לעצמך שכעת אתה שוחה בתוך בריכה של מטבעות זהב - זהו תענוג של ממש! תאר לעצמך שאתה נכנס לחדר מלא במטילי זהב, ואומרים לך שאתה יכול לקחת כמה מהם שרק תרצה. כך צריך להביט על אור השמש. זה תענוג! זו הנאה ושמחה!

אכן, אם תחזרו על הדברים באוזני אחרים, הם עלולים להביט עליכם כאילו נטרפה עליכם דעתכם. אולם שלמה המלך מסביר לנו שזה רק בגלל שאנחנו מפונקים! אנחנו רוצים גלידה וממתקים! מי שאצלו הנאה פירושה עוגת שוקולד, אז כאשר הוא מזקין ומצבו הבריאותי אינו מאפשר לו לאכול את המאכל האהוב, כבר לא נשארה לו שום הנאה, ומה שווים אפוא חיים כאלו?

מוקפים בעונג

אולם מי שיחנך את עצמו להנות מאור השמש, כל חייו ייראו אחרת. לא רק אור השמש, אלא דברים רבים כל כך שיש לנו יש בהם הנאה גדולה. חישבו על חוש הראיה. איזה תענוג גדול הוא זה! בראשנו מותקנות שתי מצלמות משוכללות שמצלמות את הכל באיכות הטובה ביותר. איזו הנאה! מי שעדיין אינו מרגיש כך, מוטב שיתחיל להתרגל לזה כאן ועכשיו.

שינה! איזה תענוג גדול! מניחים את הראש על הכרית ושוקעים בשינה עמוקה ונעימה. אה! דעו לכם שלא כולם מסוגלים להירדם בקלות, ואם אתם מצליחים, הרי שאתם עשירים מופלגים. זהו "לוקסוס" גדול.

ומה עם העובדה שהלב פועם ללא הרף? הוא עובד ללא הפסקה, יומם ולילה. איזה אושר! איזה תענוג! מתי חש האדם את התענוג הגדול הזה? כאשר הוא

שמרגיש עצוב ומדוכדך, שכן לעת זקנותו הוא אינו יכול להנות מכל מנעמיהם של הצעירים. אפילו לאכול הוא אינו מסוגל כראוי. באותם ימים, כאשר הגיע אדם לגיל שיבה, בדרך כלל כבר לא היו לו מספיק שיניים על מנת לאכול את רוב המאכלים, ולא היתה לו אפשרות לקנות שיניים תותבות. יתכן וגם מערכת העיכול שלו כבר לא מי יודע מה, כך שחלק גדול מהנאות החיים כבר אינו זמין עבורו.

וכאן בא רבינו יונה ואומר שזה לא יתכן! לא יתכן שאדם זקן אינו יכול להנות מתענוגות העולם, וזאת משום שמי שאינו נהנה מהמתנות שנותן לנו ה' בעולם, אינו יכול להיות עבד ה'. כדי לעבוד את ה' נדרשת לנו מידה מסוימת של שמחה ואנרגיה, וגם אדם זקן זקוק לדלק השמחה וההודיה כדי להמשיך ולהשיג עוד הצלחה בחייו. האדם הזקן עומד אפוא נבוך ושואל את עצמו: "מה עלי לעשות? אלו הנאות יתנו לי את האושר הדרוש לי לעבוד את ה' בהתלהבות ובמרץ?"

ומה מלמד אותנו רבינו יונה? שימו לב לדברים החשובים שהוא אומר. רבינו יונה מצטט את הפסוק בספר קהלת (יא, ז): "מִתּוֹק הָאוֹר וְטוֹב לְעֵינַיִם לְרְאוֹת אֶת הַשֶּׁמֶשׁ". מהו עניינו פסוק זה? וכי שלמה המלך מלמד אותנו עובדות של מה בכך?

שמש של תענוג

מסביר רבינו יונה שפסוק זה קשור לפסוק הקודם: "בִּבְקֶר זָרַע אֶת זֶרְעֶךָ וְלָעֶרֶב אַל תֵּנַח יָדְךָ". כלומר, שלמה המלך מדבר אל האדם הזקן, שעומד בערבו של החיים, ומעודד אותו להמשיך ולהנות מהם ולא להניח ידו מכך. "תהנה מאור השמש!" גם אם הנאותיך מוגבלות יותר כעת, גם אם יש לך כאבים כאלו ואחרים ובריאותך אינה איתנה, הגב לא מה שהיה פעם - אף על פי כן עליך לנצל את הזדמנויות הפז שעדיין עומדות לרשותך. ולכן מדריך אותנו שלמה המלך: "תלמדו להנות מהאור!"

אנשים אינם מבינים איזו הנאה גדולה היא זו - לראות את אור השמש. היודעים אתם מה יכול להמחיש הנאה זו? שלא תדעו, אבל אם תעברו על יד בית החולים ותביטו כלפי חלונות חדרי האשפוז, יתכן ותבחינו שם בחולה סופני שימיו ספורים, והוא עומד ומביט מבעד לחלון חדרו על הרחוב הסואן. אנחנו מדברים כאן על רחובות ברוקלין המשמימים - אין עצים, אין גינות נוי, ובכל זאת, הרחוב נראה בעיניו לפתע כה קורץ ומקסים. הוא רואה את אור היום

מתוך תשובות שהשיב הרב זצ"ל לשואלים

שאלה:

מדוע נערים ונערות רבים כל כך יורדים מהדרך ל"ע?

תשובה:

ראשית כל, הבה נשאל שאלה הפוכה: כיצד זה שיש כל כך הרבה מבני הנעורים שלא ירדו מהדרך אלא חיים ומתחנכים על ברכי התורה והיראה? אני תמיד מתפעל מכך. פעם הזמינו אותי לדבר בפני כינוס של תלמידות בית יעקב. באולם ישבו כאלפיים בנות. מדובר בסיפור של לפי כמה וכמה שנים, וכיום אותן בנות כבר זכו להקים משפחות. אך לחשוב על כך שישנן אלפיים בנות חרדיות, יראות שמים! אחר כך עוד אמרו לי שזה כלום, ושמשפרן של בנות בית יעקב גבוה בהרבה. כאן לומדים אלפיים, שם עוד אלף. ברוך ה'! ברוך ה' שבכל מקום יש בתי חינוך לתפארת, שבהם לומדים ילדים טובים ומחונכים. אלפי אלפים של יהודים מגדלים את בניהם לתורה ומצוות! ראיתי בית ספר לבנות, שעשרה אוטובוסים עומדים הכן בחזית הבנין בסיום יום הלימודים. שורה ארוכה של אוטובוסים, אשר כולם מסיעים בנות צנועות ויראות שמים. איזו שמחה! הבה נתמקד אפוא בזה.

אין ספק שיש לנו צער גדול מכל אלו שסרו מהדרך, אולם תחילה עלינו להעריך את המהפכה הענקית שאנו עדים לה, שעם ישראל מתרבה ומתרבה עוד ועוד, ויהודים רבים כל כך מתחזקים עוד ועוד. כמה שאנחנו שמחים בזה! כאשר אתם עוברים ליד יהודים שומרי תורה ומצוות, ברכו אותם, שכן זהו רצונו יתברך, שעם ישראל ילך ויגבר, ילך ויתעצם.

אכן, ישנם דברים הדרושים תיקון ושיפור, אך כאן אינו המקום לדון בהם. לא הכל מושלם, ויש מה לשפר. אולם אף על פי כן, מוטל עלינו בעת הזאת בראש ובראשונה לרכז את מחשבותינו ולהודות לה' על השמחה הגדולה שאנו חווים כאשר אנו רואים כיצד עם ישראל מתרבה והולך.

אגב, זוהי עיקר דאגתם של הרשעים בארץ ישראל. הם מוטרדים מאוד מהריבוי של ציבור יראי ה'. הם יודעים שאם הם לא ינקטו בפעולה קיצונית, הרי שבקרוב השלטון יהיה בידי שלומי אמוני ישראל. זה מה שמדאיג אותם. בכך הם דומים לפרעה שאמר "פן ירבה", והקב"ה מבטיח, "כן ירבה"!

מתחיל להרגיש חלילה כאבים, והרופא מבשר לו שעליו לערוך בדיקות. אי אי אי! כעת הוא נזכר בימים הטובים כשהוא זכה להנות מלב חזק ובריא. "אוי! מדוע לא נהניתי מהלב שלי כשהוא עוד היה תקין ובריא?!"

עכשיו הוא הזמן

כעת, בעודך צעיר לימים, זהו הזמן המתאים להתחיל להעריך את ההנאות שהחיים מספקים לך, וללמוד כיצד להנות מהם. יש כאלו שדוחים את זה לשלב מאוחר יותר בחיים, ומחליטים שאחרי שיצאו לפנסיה ויעברו להתגורר באחוזת פאר, כשיהיה להם הרבה כסף והם כבר לא יצטרכו לעבוד, אז הם יתחילו להנות מהחיים. אך זו טעות. ראשית, מי יודע אם אי פעם יגיע השלב הזה? ושנית, יתכן ואז יהיו להם כל כך הרבה בעיות בריאותיות ל"ע, והם יהיו עסוקים כל היום בלהתרוצץ מרופא זה למרפאה זו. האם מישהו יכול לדעת מה יהיה מצבו בעוד שנים מספר? הזמן לעשות זאת הוא **עכשיו**! מרגע זה והלאה עלינו להתחיל ללמוד כיצד להיות מאושרים בחיינו.

מי שיתחיל בעבודה זו כבר בצעירותו - גם אם הוא צעיר בן ששים - אם יתחיל לבנות את העסק הזה ששמו "שמח בחלקו", אין ספק ששמחת הנעורים הטבעית וכח ההתלהבות המיוחד שקיים בקרבו, יימשכו כל חייו. זהו המסר שהכרובים שעמדו מעל ארון הברית לימדו את עם ישראל, ואשרי מי שישכיל ללמוד אותנו ולחיות על פיו!

שבת שלום ומבורך!

בואו נהיה מעשיים

ללמוד מהכרובים

הכרובים, שמבין כנפיהם נשמע קולו של הקב"ה, נוצרו בצורת ילדים, וזאת כדי ללמד אותנו את סגולתם המיוחדת של ימי הבחרות, ואת חשיבותו של כח הנעורים בעבודת ה'. ככל שנקדים לזרוע בנפשנו את מחשבות התורה, כך נזכה לפירות רבים ועשירים יותר. השבוע נקדיש בלי נדר דקה אחת ביום כדי לחשוב אודות ההנאה שבאור השמש. באמצעות האושר וההתלהבות הממלאים את ליבנו, מכינים אנו את עצמנו לעבוד את ה' בהתלהבות ובמרץ.

וארטים לפרשת השבוע

כה ב. ויחול לי תרומה. וברשי"י לי **לשמי**. בביאור הכוונה לשמי וי"ל ע"פ ברכות טז. דכל מי שאינו נותן את תרומותיו לכהן סופו שיטטרסו. והנה בשביל להשקות את אשתו כשתהיה סוטה. וזה כידוע בשביל להשקות סוטה צריך למחוק את השם. וזה כוונת הפסוק תתן תרומה לשמי היינו שלא ימחה שמי. **עו"ל** שהמקום היחיד שקוראים את שמו של הקב"ה יה גוגי' זה רק במקדש, כי במדינה הוא נקרא בכינוי היינו א-ד-נ. וזה מה שאמר לשמי, היינו בשביל השם שלי שתתרמו לבנית המקדש ועי"כ יקראו בשמי.

כה ב. ויחול לי תרומה. פרשתנו מתחילה 'ויחול לי תרומה' מיד אחרי סוף הפרשה הקודמת שמסתיימת ביוה"י משה בהר ארבעים יום וארבעים לילה. ורבים התקשו מה הקשר בין שני הפסוקים: ויתרץ בזה בחוכמת התורה ע"פ הגמ' בסוטה יג: שהפסוק ויבאת משה בהר ארבעים יום וארבעים לילה ילפינן משמה לא מת. והנה בגמ' בסנהדרין לט. כתוב שאל מין אחד את רב אבין הא אלוקים כהן הוא ודנתיב ויחול לי תרומה וא"כ במה הוא טבל כשקבר את משה. וזה מרמז בסמיכות הפסוקים י, מי שלמה משפטים ילפינן שמשלה לא מת, וא"כ אפי' שהקב"ה כהן הוא כמבואר ויחול לי תרומה הוא לא נטמא למשה. **עו"ל** שהקמת המשכן באה לכפר על חטא העגל, וחטא העגל קרה בגלל טענו בני"י בחשבון המי' מיים שעלה משה לשמים, והטעות שלהם היתה שהם לא חישובו את הלילות כדפרשי"י לקמן לב. ולכן כתב ויהיה משה בהר ארבעים יום וארבעים לילה ובסמיכות לזה הוצרך לומר שיעשו משכן כי בגלל זה שלא ידעו על הלילות הפסוק משכן.

כה ב. דבר אל בני ישראל ויחול לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו ליבו תקחו את תרומתי. הנה פתח הכתוב בלשון תרומה, וסיים תרומתי, ולכא"ו הול"ל אשר ידבנו ליבו תקחו את התרומה. ועוד מדוע נכפל פעמיים עניין תרומה, היה אפשר לכתוב: מאת כל איש אשר ידבנו ליבו תקחו את תרומתי ולא היה צריך לכתוב ויחול לי תרומה בהתחלה. וי"ל דהנה פסק הרמב"ם (יד"ב מעשה הקרבנות) בנדדים ובנדבות אינו צריך להוציא מפיו כלום, וברגע שחושב בליבו לתת תרומה לחיוב, שנאמר כל נדיב **לָב** יביאה, והיינו שעיי' נדיבות לב הוא מתחייב להביא. לפי"ז הפסוק מתפרש היטב, 'ויחול לי תרומתי' היינו שיקחו תרומה מ ישראל שירצה לתת. ויש עוד! גם י'אשר ידבנו ליבו' היינו שרק חשב בליבו להביא תרומה, תקחו את תרומתי כי זה כבר תרומה שלי ברגע שחשב. חשב סופר.

כה ב. דבר אל בני ישראל ויחול לי תרומה, מאת כל איש אשר ידבנו ליבו תקחו את תרומתי. לכאורה יש כאן סתירה בפסוק, בתחילה ה' אומר למשה דבר אל בני ישראל שיקחו תרומה מאחרים והיינו משמה ימנה שליח לאסוף, ולאחמ"כ ה' אומר מאת כל איש וגוי תקחו את תרומתי, היינו משמה עצמי יקח? וי"ל שיש ב' סוגי תורמים, יש להנתינם כי מבקשים מהם ולא נעים להם לסרב וזה לב איש, ומהם מיהשו יאסוף, כי אם משה ואהרן יאספו בעצמם אז יכול להחשב ככפיה גדולה כי א"א לסרב להם, משא"כ מאת כל איש אשר ידבנו ליבו, מהם תקחו אתם (משה ואהרן) את התרומה.

כה ב. מאת כל איש. מהלשון של כל איש משמע שפרשה זו נאמרה לאנשים ולא לנשים. דאילו לא היה מתייחס גם לנשים היה צריך לכתוב מאת כל אשר ידבנו ליבו, בלי להוסיף יכל איש. וקשה עי"ז שבויקהל ישנה משמעות שונה כדכתיב שם (לה כב) ויבואו האנשים על הנשים וגוי משמע שהנשים היו התורמות העיקריות למלאכת המשכן וכמבואר ברמב"ם שם ועוד. ועוד בתרומת תכשיטי הנשים כתוב כל נדיב לב הביאו חח וגנס וטבעת וכו' וקשה למה כתב בלשון זכר היל"ל בלשון נקבה כי הנשים תרמו את תכשיטיהן. ואין לומר שהנשים הוצרכו לאישור של הבעלים, כי כל מה שמעשה ידיהן שייך לבעל הוא תחת מזונותיהם ובמבד"ר לא היה מזונות מהבעל כי היה מן. וי"ל ע"פ נדרים עז ב ועוד שם שמבואר שם שיש הבדל בין נדר איש לנדר אשה, נדר איש כאשר האיש נודר שיתן מכספו להקדש מיד מתחייב והגזברים יכולים לכופותו, והתפוס ממונו לקיים נדרו, אבל באשה זה לא כך שמא בעלה יפר לה הנדר ונמצא נדרה בטל. וא"כ תחילת פרשתנו מדברת על נדר שעיי' יש דין של תקחו את תרומתי וזה יכול להיות רק באיש, אבל לא באשה כי אשה שנודרת לא לוקחים את תרומתה עד שהבעל לקיים את הנדר, ולכן כתב בלשון זכר. לעומת זאת בויקהל ששם מדובר על הבאת הנדבות כבר למשכן, שם הנשים כבר נטלו חלק נאה יותר מהגברים, ומאחר שנדבתן של הנשים חלה מכוח הבעלים נכתב כאן כל נדיב לב הביאו חח וגנס כי גם נדבתן הגיעה מכוח הבעל שאישר את ההתחייבות.

כה ה. ועורות תחשים. אומר רש"י מין חיה ולא היתה אלא לשעה, והרבה גוונים היו לה לכך מתרגם (התרגום) ססגונא ששש ומתפאר בגוונים שלו. ויש לדקדק למח רש"י והתרגום לא ביאר כפשוטו ששם החיה הוא תחש אלא כתבו שזה כינוי המבטא את העובדה שיש לחיה הזו הרבה גוונים וששש ומתפאר וכו'. ומבאר החיות התורה שלכן

רש"י הקדים לומר מין חיה ולא היתה אלא לשעה, דמאחר ולא היתה קיימת בבריאת העולם, עי"כ אדם הראשון לא נתן לה שם כפי שנתן לכלל החיות, לפיכך כל השם של החיה נותן הוא רק תואר אבל שם אין לה.

כה א-ז. ויחול לי תרומה וכו' זהב וכסף ונחושת ו... ו... ו... ו... והנה בפסוק ו בפסוק ז לא כתוב ושמן ואבן אלא שמן למאור בשמים לשמן המשחה אבני שוהם וכו'. משמע שהלקיחה של הדברים שהוזכרו בתבית עצי שיטים: ויש לומר החיבור, היתה שונה מלקיחת הדברים שלא נכתב בהם וו החיבור: וי"ל, אומר החיד"י ע"פ התרגום יונתן, שאת כל התרומות הביאו בני ישראל, אבל את השמן הבשמים והאבנים הביא הקב"ה מהשמים, לכך כתוב שמן למאור וכו'.

כה י. ועשו ארון עצי שיטים. יש להקשות מדוע כאן נכתב שעשו ארון עצי שיטים, ואילו בלוחות שניות (דברים י א) כתוב ועשית ארון עץ בלבד ולא כתיב עצי שיטים: ויש לומר דהנה ביומא ג. מבואר דהטעם דהכא הארון נקרא על שמם של בני ישראל, 'ועשו ארון עצי שיטים' ואילו בדברים הציווי נאמר למשה 'ועשית לך ארון עץ', אומרת הגמ' שכאן כשעשו רצונו של מקום לכן נקרא על שמם, ובלוחות שניות שהיה אחרי חטא העגל ולא עשו רצונו של מקום לא נקרא עי"ש. והנה במנחות צ: שנינו ששולחן היה מעצי שיטים ומצופה זהב ולא קיבל טומאה, כי הוא כלי עץ העשוי לנחת ואפי"ז שהוא מצופה זהב, הזהב בטל לגביו כי הוא עץ חשוב מאוד. וגם כשהארון חנה ונסע זה נקרא כלי עץ העשוי לנחת משום שנסע וחנו ע"פ ה' אז נחשבת תנייתם כקבע, עי"כ הגמ' שם. וא"כ י"ל שזוהי כוונת התורה אצלנו נכתב שזה עשו מעצי שיטים כיוון שהציווי נאמר כשישראל עושים רצונו של מקום אז השכינה נסעה עמם, ואז הארון יש לו דין של עץ העשוי לנחת, ועצי שיטים כתוב בדווקא משום חשיבותם גורמת שהזהב יהיה בטל לגביו ולא יקבל טומאה. משא"כ בלוחות שניות המוזכרות בדברים שהיה אחרי חטא העגל ואז כבר שכינה לא הלכה עמם כדנתיב בשמות לב ושללתי למלך לפניך כי לא אעלה בקרבך, א"כ העץ מקבל טומאה משום שמתבטל לזהב ולא הווי עשוי לנחת, א"כ אין חשיבות לעצי שיטים ולכן אין התיחסות לזה כלל.

כה י. ועשו ארון. איתא בגמ' ברכות מז. אמר רב הונא תשעה ארון (שמונה בו ס"ת) מצטרפים למניין, אמר ליה רב נחמן וארון גברא הוא: אלא אמר רב הונא תשעה נראין מעשרה מצטרפין. ודברי הגמ' תמוהים כי בתחילה אמר י. ואח"כ **נראין כארון**: ויתרץ הגאון עי"פ הגמ' במגילה א. אמר ר' לוי מקום ארון שבמקדש אינו מן המידה, היינו שבדרך ש' הארון לא תפס מקום במקדש בכלל ועייי"ש בגמ' בהרחבת העניין. וא"כ הכל מובן, שרב הונא אומר שכמו שבמקדש היו עשר אמות בכל צד אפי' שהארון היה אמור להוריד מהשטות הנ"ל ב"י"א זה היה נראה כמו עשר של צד, וזה כוונתו שארון מצטרף היינו שתשעה שנראין כמו הסיפור של הארון מצטרפין, וזה גם מה שענה לרבי נחמן.

שם. ועשו ארון עצי שיטים אמתיים וחצי ארכו. אומרת הגמ' בסנהדרין לפי. מכאן שכל המוסף גורע. ועיין ברש"י. ואיך יתכן מכאן שכל המוסף גורע? אומר הגאון: הנה אמתיים **חצי** ארכו, בלי הווי הצמוד לחצי, פירושו כפשוטו הוא שתי אמות הן חצי מארכו, וז"א שכל האורך הוא ארבע אמות. וכשנוספה אותו וו, הפך הפירוש להיות שתי אמות ועוד חצי אמה, דהיינו הוספת האות וו גרעה מהארבע אמה וחצי, ומכאן שכל המוסף גורע.

כה יא. ועשית לו זר זהב סביב. ולהלן בשולחן ובמזבח הזהב כ"כ כתוב ועשית לו זר זהב סביב. וכוונת רש"י שהזר זהב סביב לארון הוא סימן לכתר תורה, והזר שסביב לשולחן הוא סימן לכתר מלכות, והזר שסביב למזבח הוא סימן לכתר כהונה. והרב אליהו דיסקין הביא לכל זה רמז דהנה זר הזהב שסביב הארון הוא רמז לכתר תורה ודבר זה מפורש באבות שהתורה נקנית ארבעים ושמונה מעלות, והנה בבדיקה פשוטה ההיקף שסביב הארון היה 48 טפחים כי הארון הוא אמתיים וחצי ארכו ואמה וחצי רחבו וזה יוצא שמונה אמות שהם 48 טפחים. וזה בדיוק כנגד כתר תורה שנקנה ב-48 מעלות. והנה כתר כהונה מובא באבות שנקנה בעשרים וארבע מעלות וזר הזהב שסביב מזבח הקטורת שהוא כנגד כתר כהונה הוא 24 טפחים כי אמה ארכו ואמה רחבו. וכתר מלכות מובא במשנה שנקנה בשלושים מעלות והיקף השולחן הוא אמתיים ארכו ואמה רחבו וא"כ הוא שלושים ושישה טפחים. והנה כל השלושים מעלות שמובא במשנה על מלכות נאמר בשאול, ואילו אצל דוד נאמרו עוד שש מעלות כי בועז הביא לרות שישה עגורים ובסנהדרין מובא שרמז לה שעתיד לצאת ממנה שישה בנים שמתחיל בדוד וגומר במשיח בן דוד. והיינו שישה מעלות וסופות שיש לדוד שהוא כתר מלכות. כי הרמב"ם כותב שדוד זכה **לכתר** מלכות והנה כתר שם טוב עולה על גביהן, היינו יותר טוב מכתר תורה שנקנה בארבעים ושמונה מעלות וכתר שם טוב עולה עליהם היינו יותר מכתר תורה שזה אומר לפחות 49 מעלות. והרמז לכתר שם טוב הוא בכל המשכן שזה המנורה וכמו שנאמר טוב שם טוב משמן טוב. ובמנורה יש 49 חלקים שזה 22 גביעים, 11 כפתורים, 9 פרחים, 7 קנים, וזהו כתר שם טוב עולה על גביהן.

פרשת תרומה תשפ"ג

כה יא. מבית ומחוץ תצפנו. ביומא עב: אמרו כל ת"ח שאין תוכו כבדו אינו ת"ח. שנאמר מבית ומחוץ תצפנו. וקשה הא בארון עצמו היה תוכו מלא וא"כ אין תוכו כבדו: וי"ל דאדרבה, למרות שהוא מצופה זהב מבית ומחוץ, הוא נקרא ארון עץ ולא ארון זהב כי אין תוכו כבדו, והיא גופא הראייה שת"ח שאין תוכו כבדו אינו ת"ח.

כה כא. ואל הארון תתן את העדות. פרש"י שבא ללמד שבעודו בארון בלבד לא מפורז היה תחילה העדות לתוכו ואח"כ יתן את הכפורת עליו עי"כ. וצ"ע דאם יתן את הכפורת קודם הלוחות כיצד יכניסם אח"כ. וי"ל כיון דארון אינו מן המידה ולכן יהיה אפשר להכניס אח"כ את הלוחות. ר"ד דיסקין.

כה כג. ועשית שלחן עצי שיטים אמתיים ארכו. בפסחים קט: איתא שולחן של מקדש של פרחים מוהב - היינו שיכולים לפרקו דא ס"ד דהויק מקדש איך מבטלים אותו במקוה במקדש שהיה רחבו רק אמה. והקשה למה לא שאלו זאת על שאר הכלים: ועו"ק האם חסר מקוואות בירושלים שהיו גדולים פי כמה: וי"ל, אומר ההפלאה, שאת כל הכלים היו יכולים להטביל בכל המקוואות הגדולים שהיו בירושלים לכן לא שאלו עליהם, משא"כ שולחן איתא במנחות צט: שהזמן היחיד שאפשר להטבילו, הוא בין הזמן שמחליפים בו את הלחם הישן בחדש, והזמן הזה הוא רק בשבת בין הבוקר לשקיעה, ומכיוון שההלכה שלא גזרו שבות במקדש **היה רק במקדש עצמו** אפילו בדברים שהם צורך המקדש, א"כ אי אפשר להטביל את השולחן בשלמותו מחוץ למקדש משום שבות. וממילא מובן למה רק את השולחן, שהיו מוכרחים לטבול בשבת במקדש עצמו, היו צריכים לפרק כדי שאפשר יהיה להטבילו במקוה המצומצם שהיה במקדש, משא"כ בשאר דברים אפשר להטבילם ביום חול במקוואות הגדולים שהיו בירושלים.

כה ל. ונתת על השולחן לחם פנים לפני תמיד. בחגיגה כו. איתא מטבילין את הכלים שהיו במקדש, ואומרים להם היהירו שלא תגעו בשלחן, וברשי"י שם שמוהירם את הכהנים עמי הארצות שלא יגעו בשולחן כי אז זה יטמא, ושולחן אי"י לסלקו ממקומו ולהטביל כי זה צריך להיות לפני **תמיד**. ותימא גדולה עי"ז כי בגמ' במנחות צט: איתא רבי יוסי אומר שכל האיסור הוא להלין **בילה** בלא לחם, אבל להוציא מהבוקר עד הערב שיש, וז"ל הגמ' שם: רבי יוסי אומר אפי' סילק את הישנה שחרית, וסידר את החדשה ערבית, אין בכך כלום, ומה אני מקיים לפני תמיד שלא ילין שלחן בלא לחם. והוא סתירה עצומה: וי"ל עי"פ הגמ' במנחות שם: מדבריו של רבי יוסי נלמד, אפי" לא שנה האדם את פרק אחד שחרית ופרק אחד ערבית קיים מצוות לא ימוש ספר התורה הזה מפיד, ומסיים שם ודבר זה אסור לאמרו בפני עם הארץ, והטעם כותב רש"י כי יש חשש שיחנק את הילדים שלו ללמוד רק קצת בבוקר וקצת בערב. וא"כ י"ל שרש"י בחגיגה הוא כפתור ופרח. וזה כוונתו, ואומרים לכהנים עמי ארצות שא"א לטבול את השולחן כי כתוב תמיד, ולא מגלים לעם הארץ שגם מצב של קצת בבוקר וקצת בערב נחשב ל"תמיד". בשם ספר שלמה מול אדר.

כו לא. ועשית פרוכת תכלת וארגמן. המשנה בשקלים (ח ה) אומרת פרוכת ארכה ארבעים אמה ורחבה עשרים אמה וכו'. ושלוש אמות כהנים מטבילים אותה. הטעם שצריך 300 כהנים, הגאון (מובא בתפארת ישראל שם), מכיוון שאורך הפרוכת היה ארבעים אמה, ורחבה עשרים אמה, א"כ ההיקף שלה היה 120 אמה, ואמת המקדש היא חמישה טפחים (מסכת מידות) ובס"ה 600 טפחים, וכך יד אדם היא טפח, לכך הוצרכו 600 ידיים ל- 600 טפחים.

כו יח. ארך החצר מאה באמה ורחב חמישים בחמישים. בעירובין יג: איתא תנא תלמיד וותיק היה ביבנה שהיה מטהר את השרץ במאה וחמישים טעמים. אמר רבינא אני אדון ואטהרנו, ונח נחש שממית ומרבה טומאה טהור, שרץ שאינו ממית ומרבה טומאה לא כ"ש. ודברי רבינא צריכים ביאור: א. איך הוא משתבח בזה שיש לו להתיך עי"י טעם אחד כשיש מיהשו שמתיר ב-150 טעמים. ועוד למה הגמ' לא הביאה חלק מהטעמים שלו אותו תלמיד או לפחות את היפים שבהם. ומתוך הגאון תרוץ נפלא: הנה בטעמי המקרא של הפסוק שלנו ארך החצר מאה באמה לא קדמא ואזלא, ורווח חמישים בחמישים חם מונח רביעי. ומרומז בזה עניין הנחש שבהתחלה היה הולך על ארבע ומהיר מכל החיות, והיינו קדמא ואזלא דהוא וקדמו ואזיל. ואח"כ כשנעש הדך על גחוונו והיינו מונח רביעי (לכמו ארחי ורבעי בתהילים קלט). וא"כ הפשט ברבינא הוא שכל לומר כי אין הכוונה בדברי אותו תלמיד לומר שיכול לטהר את השרץ במאה חמישים טעמים, דהיינו שמצא 150 סיבות להתרת השרץ, אלא אומר רבינא שהפשט בדברי אותו תלמיד הוא שבא לטהר מטעם אחד בלבד, והוא **טעמים, דהיינו טעמי המקרא** של הפסוק מאה באמה וחמישים בחמישים, כלומר לפי טעמי המקרא שיש במילים מאה וחמישים, שזה היה הסיפור עם הנחש, ועי"ז הוסיף רבינא עוד טעם.

הנשים הביאו ג"כ תרומה למלאכת המשכן. ואיך הביאו הרי מה שקונה אישה קנה בעלה וי"ל שכל מה שקנה בעלה הוא משום דמעשה ידיה תחת מזונותיה, ובמדבר היה מן ולא היה מזונות וממילא בעלה לא קנה את מעשה ידיה. (ושאלו זה שאלה עי"י הנציב בשיעור חומש ואשתו שמעה את השאלה מעבר לוויולן והיא ענתה תשובה זו.)

ופניהם איש אל אחיו - לחשוב על השני

בפסוק נאמר שהכרובים יהיו פניהם איש אל אחיו. ובמסכת ב"ב צט. פירש רשב"ם: שישאל עושין רצונו של מקום הם הופכים פניהם זה לזה ואז זה סימן שהקב"ה אוהב את ישראל, ורבי יצחק אלחנן ספקטור היה אומר כשפניהם איש אל אחיו כשכל יהודי מביט ושם לב אל זולתו לדעת מה מצבו ואיך יוכל לעזור לו זהו המצב של עושין רצונו של מקום, ואילו כשפניהם לבית כשכל אחד דואג רק לעצמו ולביתו ואינו נותן דעתו כלל להתעניין בגורל חברו זה המצב של אין ישראל עושין רצונו של מקום, כי הקב"ה רוצה שיהיה כל איש מישראל נותן עיניו לב לדעת את שלום אחיו ומצבם להרגיש אם חסר מה לרעהו ולבוא לעזרתו. **רבי חיים מוולאזין** היה אומר תמיד שכל בריאת האדם הוא רק בשביל להועיל לשני ולא לעצמו כלל. הסבא מקלם אמר: אהבת עצמו היא המבוא לפליה הגדולה והנוראה ביותר ברוחניות רח"ל. עוד אמר: כפי שאדם אוהב את עצמו, כך באותה מידה בדיוק רחוק הוא מהקב"ה. המשגיח רבי ירוחם כותב בזה"ל אהבת עצמו - מקור הרע ותכליתו! כי כל מה שהאדם עושה בכונת הנאת עצמו זהו ההיפוך מכוונת הבריאה והיפוך טבעה ומציאותה באמת. **מציון בדברי** חז"ל הק' בתנא דבי אליהו שמשה זכה לדברים גדולים בעבור שעמד בתפילה בשביל ישראל, דהיינו שחשב על זולתו. כך צריך להיות, לא לחשוב רק על עצמו, אלא לחשוב על השני מה הוא צריך ובמה אפשר לעזור לו. **סיפרה הרבנית קוטלר** אשת חבר ליבי האהרן כי במשך חמישים שנה קיבלה את בעלה, רביה זוכרת אף פעם שדיבר אודות עצמו! בהספד שנשא רבי שמואל רוזובסקי על הרב מפוניבז' אמר: אנו שוכנו לראות את מרן הרב זצ"ל, ראינו לפנינו תמונה חיה ברורה ובהירה איך מגיע אדם לדרגה זו שהיאני' שלו יהיה כלל ישראל - שהיאני' שלו לא יהיה נחשב בעיניו כלום, וכל מציאותו הוא אך בנוגע ובקשר לכלל ישראל. ומתוך שראה את היאני' שלו רק מה שכולל את הכלל, על כן מסר לגמרי את היאני' הפרטי והאישי שלו עבור הכלל, במה שאינו נוגע לתורה ולכלל לא היה קיים כלל במציאותו, כי כך הרגיש וכך הכיר בהיאני' שלו.

על רבי חיים פנחס שטינברג מסופר כדלהלן: בשנים האחרונות שמו לב כולם לתופעה מעניינת, כאשר ראה מישחו שמשקפי ראייתו לא עומדים היטב היה ניגש ומתקן את משקפיו שיעמדו כראוי. יכול היה לעשות זאת לקטן שבקטנים ואף לגדולים. סיבת הדבר היתה, שכאשר אינם עומדים היטב מוקמים הם עולמים ליפול להישבר, ולכן מצב 'והלכת בדרכיו' עליו לתקן זאת שלא תצא מכך עגמת נפש. כך ליחידים וכך לרבים. פעם הגיע לסנדקאות בבית הכנסת אחד, ולאחר הברית כאשר ירד מהקומה השניה שם התקיימה הברית, שם לב שהגדר מאבן הסומך למדרגות נמוכה מדי ויש בה חשש סכנה. מיד נעצר והראה למלווי שהגדר נמוכה. הם ניסו להרגיעו ולהסירה דעתו, אך הוא המשיך לדבר ולעורר על כך, עד שביירו מיתו הגבאי כאן; התברר שהוא בין משתתפי הברית, קראו לו וכשהגיע אמר לו רבנו שלדעתו יש כאן חשש סכנה וצריך להגביה את הגדר ולהוסיף לה מעקה, כדי שילדים שמשחקים לא ייפלו חלילה משם, ורק אז נרגע. מידת החסד היתה טובעה בו עד שלא הבין מציאות אחרת. פעם הסביר שה'מעמיד' של כל התורה ועבודת ה' הוא בין אדם לחברו. ואמר, ששמע מרבו רבי ירוחם ליבוביץ' שכל בן תורה צריך לבחון את עצמו הוא עושה חסד בכל יום, היינו לאו דווקא חסד גשמי אלא גם חסד רוחני להסביר לשני את הסוגיה, להאיר פנים לזולת וכדו', והתבטא רבי ירוחם ואמר שיום בלי חסד והטבה לזולת אינו יום. בעת יסוד שכונת מטרסדורף, כאשר עדיין לא חוברו קווי הטלפון בקריה תהליך ממושך באותם ימים שיכול היה להימשך חודשים ארוכים, ואף הצריך פרוטקציה של עסקנים וכדו' אזי לרח"פ שהיה מראשוני הדיירים בשכונה, היה קו טלפון בביתו ורבים באו להתקשר ולקבל שיחות. סיפרו אותם שכנים, שלא רק שרח"פ ובעיקר הרבנית היו מקבלים את השכנים בשמחה ובעין יפה, אלא למרות שלא אחת היה צורך בסבלנות ואורך רוח לנהל את הבאים שגוזלים לכאורה מפרטיותם, ולפעמים באו בשעות לא שעות ולא כולם נהגו בעדינות, בכל זאת עשו חסד זה בשמחה וטוב לבב. דרכו היתה עד זקנה ושיבה לענות בעצמו לטלפונים בביתו, כך בשעות היממה ואף באמצע הלילה. מעולם לא הסכים שינתקו את הטלפון מהקו, או שיורידו את

מאמרי מוסר וסיפורים מענייני הפרשה

השפופרת שיהיה צליל תפוס ולא 'יפריעו' לו, שהרי הוא צריך לשאת בעול הזולת שבאים לביתו. גם כשהיה באמצע אכילתו, אם בא שואל לביתו הפסיק לאכול וניגש לענות לו. **סיפור מופלא** סיפר נהגו, רבי אסא ויטו: תחילת שימושו לפניו היה כאשר בשנים הראשונות לייסוד הישיבה בראח"ב היה מלווה את רבנו לבתי נדיבי עם. רבנו לא נצרך לו שייכנס אתו לבתים, והוא היה מביאו עד בית הנדיב וממתין לו ברכבו מתחת לבית. יום אחד עלה רבנו לבית אחד הנדיבים וכעבור כמה דקות שב, רבי אסא תמה למה חורג, האם אותו אדם לא בביתו? התברר שערות עשיר התקין בביתו מיוזג אוויר, דבר שהיה נדיר באותם ימים. רבנו ירד והציע לרבי אסא לעלות, באומרו: איך ייתכן שאני אהנה ממזג אוויר נעים ולך יהיה חם ולא נעים ברכב, לכן הטריח עצמו במיוחד לרדת לקראו לו. כך עד זקנה ושיבה הוא לא ראה מניעה מקיום מצוות החסד בגוף משום זקן ואינה לפי כבודו. כששאלו מישחו האם אין זה ביזיון כבוד התורה שענה לטלפונים בביתו בעצמו, השיב לו רבנו מיניה וביה: האין זה ביזיון לצלם אלוקים, שיהודי בן הקב"ה מתקשר ויש שבו שאלה או בקשה שאמתין שמישהו אחר יענה. שבו היה מעשה בגומק שנות השיבה, שכאשר ירד פעם מביתו ראה ילדה קטנה מורידה עגלה ולא מצליחה להסתדר אתה, הוא ניגש בעצמו לעזור לה להוריד את העגלה. הבחורים שליווהו ניסו לומר לו שהם יעזרו לה, אך הוא לא הסכים ונחץ בעצמו לעזור לה להוריד את העגלה. בהפסקת בן החרדים של שעות הצהריים היו מגיעים לישיבה מוכרי כיפות וציציות ומוכרי ספרים וכד'. כמה פעמים אירע שניגש לקנות מהם, וכששאלו אותו בני הבית: הרי כפי הידוע אין לו צורך בזה עכשיו, השיב: אכן כן, קשה לי לראותו יושב כאן ומחכה שמיאן דהוא יפרינסו וכפי הנראה אף אחד לא קונה ממנו, סברתי, לפחות אני אקנה ממנו דבר שגם אם עתה איני זקוק לו אזדקק לו בעתיד בעז"ה. סיפר רבי אסא ויטו, שכאשר עמד לרכוש את הרכב שקנה כדי להסיע את רבנו, שאלו האם יש איזה פרט שכדאי לו להביא בחשבון. ניתן היה לחשוב שראש הישיבה ידבר על מקומו שיחיה רחב שיוכל להכיל את הטליתות בלי לחץ ודוחק, אולם רבנו ייעץ לו שכדאי שהרכב יהיה בעל מושבים רבים ככל שניתן כדי שיוכל לקחת כמה שיותר אנשים ולעשות אתם חסד.

מספר בעל המעשה: בשנת תשנ"א הייתי צריך לנסוע למקום מרוחק, והזמנתי מונית. הנגה היה נראה כיבעל תשובה; עם זקן קטן. באמצע הנסיעה שמתי לב שהפנים שלו מאוד מוכרות לי, ולא ידעתי מהיכן. ניסיתי להיזכר, עד שזוכרתי. שאלתי אותו: תגיד לי, קוראים לך דוד? הנגה הביט בי כמשתאה, וענה: כן, מהיכן אתה יודע? אמרתי לו שאני זוכר אותו מהשכונה. הוא סיפר לי שהוא ישב בלבוש עשיר שנים, היום הוא גר באילת, הוא חזר בתשובה ויש לו בנים בתלמודי תורה, ברוך ה'. כמה דקות של שתיקה השתררו בחלל הרכב, שנינו מביטים על הכביש, לפתע פונה אלי הנגה ואומר: אתה רוצה לשמוע משהו מהשכונה? נו, השבתי. כדי להבין את המעשה צריך להקדים ולספר את הרקע: מדובר בתקופה של לפני כשלושים שנה. בשכונה זו היו שני אחים שהתגוררו באחד הרחובות באזור, והטילו חיתתם על כל בני השכונה: דוד ואחיו, הם נהגו כמו פושעים מהעולם התחתון. כל גניבה שהייתה באזור, מיד היו חושדים שמסתמא התבצע ע"י אחד האחים הללו. כמוכן שאף אחד לא קינה במשפחה מסכנה זו, רק שנאו אותם. מזמין המונית מגלה את שהרהר לעצמו במוחו באותם רגעים: אף פעם לא חשבתי שיהיה לי קשר עם הפושע הזה, ועכשיו אני מדבר אתו ברכב שלו, הוא נוהג לי למחול חפצי. דוד הנגה החל מספר: אגיד לך, אני זוכר מכל השכונה הזאת רק שחור. כולם היו רואים אותי ועוברים לצד השני של הכביש, היו פוחדים להתקרב אלי. אני גם זוכר שפעם אחת הייתה איזו גניבה בשכונה, אבל במקרה בפעם זו לא הייתי מעורב בה, אך פחדתי שכמוכן מיד יעלילו את הגניבה עלי, לכן ברחתי מיד לכפר הערבי הסמוך, עד יעבור זעם. מכל השכונה הזאת אני זוכר רק ועשור, אבל דע לך, יהודי אחד בלבד אני זוכר משם לטובה. כל השנים חקוקה במחשבותי הדמות והטוהר של היהודי, קוראים לו 'רבי יוחנן' שהוא האדמו"ר מערלי. הוא היה האיש היחיד שהתייחס אלינו, שנה אחת בפורים, בזמן שאף אחד לא חלם לדבר אתנו, או בכלל לחשוב עלינו איזה דבר לטובה, דפק אצלנו 'רבי יוחנן' עם משלוח מנות גדול, התיישב אצלנו, הניח את המשלוח היפה, ואפילו טעם ואכל אתנו ממשלוח

המנות שהוא נתן, והתחיל לדבר אתנו כאילו שאנו הצדיקים הגדולים שבעולם, וכך הסביר הסברים יפים על מגילת אסתר, ועוד עניינים שמחים, עד שסיים והלך לו. עד היום אני זוכר את הדמות הזורחת של 'רבי יוחנן' המלווה אותי כל הזמן. בכוח הארת הפנים של רבי יוחנן סופר, האדמו"ר מערלי, שעמדה לו כל הימים בזכרונו, זכה היהודי לחזור בתשובה. פעמים רבות ניתן להשפיע ע"י חיוך קל או הארת פנים היכולה להשפיע על הזולת גם אחרי שנים רבות, וחבל לפספס להיות הזוכה בה. עוד סיפורים רבים על עניין זה הבאנו רבות בעבר.

ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם. כבוד בית הכנסת

כתוב בזוהר הק' רבי אלעזר פתח: כמה אהובים הם ישראל לפני הקב"ה, שבכל מקום שהם שורים, הקב"ה נמצא ביניהם, משום שאינו מסיר מהם האהבה שלו. מה כתוב 'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם' ועשו לי מקדש, נאמר מקדש שם, כי כל בית כנסת שבעולם נקרא מקדש, ושכנתי בתוכם, כי השכינה מקדמת לבית הכנסת (זוהר פרשת נשא קכו א). כתב בספר קב הישר (פרק 5) כותלי בית הכנסת הם קדושים מאוד ואור השכינה חופפת עליהם תמיד, ולכך מנהג כשר לנשק הכותלים של בית הכנסת מחמת הקדושה. כתב בילקוט שמעוני יחזקאל רמז רנז ועכשיו בגלות הזה, הבתי כנסיות הן דירות השכינה, ועל כן צריכין אנו לנהוג בבתי כנסיות שלנו כבוד וקדושה, ולא להראות בהן קלות ראש, וכל המתפלל באימה ובריאה ובכוונת הלב, זוכה לחות ננועם ה' ולבקר בהיכלו אמין: וכתב בספר ראשית חכמה (שער היראה פרק חמשה עשר עשר מנ) וז"ל: ומסוך הכבוד הזה לכבד בית הכנסת ובית המדרש, שכיון שבית הכנסת הוא מקום שהשכינה שורה שם ולכן צריך לכבד ולרבוץ ולהסיר ממנו כל עפר ולכלוך וכיוצא, כדרך שמכבדין בתי המלכים, ואמר בספר החסידים על זקנו של רש"י שהיה מכבד את מקום הארון שבו ספר תורה, בזקנו: מובא בחז"ל שבמינו בתי כנסיות ובתי מדרשות, הם במקום בית המקדש, החפץ חיים כותב שמצות מורא מקדש, שלא לנהוג בביכ"י בבויון, היא מצוה וחיוב מדאורייתא גם בזמן הזה, על בתי כנסיות ובתי מדרשות שלנו, וממשיך הח"ח וכן הוזהרו מן התורה, שלא להשחית דבר מבית הכנסת ובית המדרש או בכליהם, וע"כ צריך מאוד להיזהר לא לחרוט חריצים בשולחנות בספסלים או בקירות בית הכנסת, כי יש בזה איסור תורה, ובעיקר להזהיר את הילדים על זה. כל אלו המצוות מראות על הזהירות שצריך לנהוג בקדושת בתי כנסיות ובתי מדרשות ולכבדם כראוי. וכן בפרשת השבוע מצאנו, שבני ישראל כבדו את בית ה', והתלהבו מאוד מאוד ליפות אותו בכדי לפאר ולרומם את בית אלקינו, ונדבו זהב וכסף ואבנים טובות וכל מיני בדים יקרים, בכדי להדרו. ובאמת בכל הדורות ידעו ישראל לחבב ולכבד ולפאר את בית הכנסת, והיום בדורנו כמו כל דבר שבקדושה נחלשה מאוד ההתלהבות למצוה זו. **ומכלל** של מורא וכבוד בית הכנסת לשמור על הנקיון והסדר. סיפר הרב וואזנר כי בלומדו בישיבת חכמי לובלין, באחד הימים נכנס ראש הישיבה רבי מאיר שפירא ונתן דפיקה על הכתף, חס הושלך בבית המדרש. הרב שאל, היכן פיסת ניר מושלכת על הארץ כבר שלשה ימים, כיצד יתכן שהבחורים לא ראו ולקחוה? למדנו ממעשה זה, כי ההתייחסות לבית הכנסת צריכה להיות לפחות כמו לבית הפרטי שלנו, אדם שיראה ניר מושלך בביתו על הרצפה ודאי שירים אותו, משום כך גם נפסק בהלכה שמותר לרוק בבית הכנסת, אם אמנם אדם יורק גם בביתו, ובביתו הכוונה לא במרפסת צדדית, אלא בסלון האורחים. **ידוע** שרבים מגדולי ישראל הקפידו בעצמם על נקיון וטאטוא בעצמם את בתי המדרש, כך היה עם רבי נסים טולידנו שהיה בעצמו מנקה את ישיבתו שארית יוסף בשנות ההקמה, וכן סיפר רבי יעקב אדלשטיין בתחילת יסוד ישיבת פונוביז', למדנו בבית כנסת הליגמן בבני ברק, ובכל יום היו מתפללים בו הבעלי בתים, ואח"כ למדו שם התלמידים. רבי שמואל רוזובסקי לאחר שכל הבחורים הלכו, הוא היה נועל את בית הכנסת מבפנים, ונשא לטאטא את הרצפה ולסדר את הספסלים. ומסופר שזקנו של רש"י זכה לנכד כמותו מפני שהיה מכבד בית הכנסת. כמו"כ סיפר הרב זילברשטיין על זקנו רבי אריה לוי שזכה לשבט של ת"ח אדירי התורה בזכות שהיה מנקה בצנעה את השירותים של התלמוד תורה עץ חיים.

סיפור מופלא מובא בספר עלינו לשבח, שהתרחש בהיכל הכולל בהוד השרון שעמד בזמנו בראשותו של הרב עזרא ברזל בוקר אחד כאשר עשרות האברכים היו שקועים בלימוד, נכנסה להיכל אישה יחד עם בנה, והלומדים כמעט ולא הבחינו בה, רק כאשר נשמע קולה המתייפח של האשה, הרימו את ראשם מן הגמרא, ושאלו את האשה לרצונה: הרב אליהו קירשברג שהיה אז אברך בכולל מספר: שלתדהמת הנוכחים, החלה האשה לתאר את הצרה הגדולה שנחתה על משפחתה, כאשר הבת הזו, והצביעה על היילדה שעמדה לצידה, חלתה במחלה קשה, והרופאים חיוו את דעתם שבדרך הטבע אין מזור למחלתה. כל מה שאני רוצה לבקש מכם, שתתנו לי רשות לנקות את בית המדרש, מקובלת אני מבית אבא, שמרוקו, שזה דבר גדול מאוד, וברצוני להוכיח לבורא עולם שאני אוהבת אותו ומיחלת לישועתו. אם אנקה את הדירה בה שוכן הקב"ה, אולי ירחם עלינו ה' ואצליח לעזור בכך לילדתי האומללה, האברכים שהתרשמו מאוד מהאמונה העזה המפעמת בקרבה, הודיעו בשמחה, שבעוד כמחצית השעה מסתיים סדר לימוד, ואז הם נוסעים לבתיהם, ובחפץ

לב נאפשר לך לנקות את בית המדרש. למחרת מספר הרב קירשברג, כאשר חזרנו לכולל כמעט ולא הכרנו את בית המדרש, המקום היה כל כך נקי ומצוחצח, עד שאפשר היה להרגיש בחוש האשה והבת שקיעו בניקיון מאמצים רבים ולא וויתרו גם על הפניות הקטנות, ועשו כל שלא ידן על מנת שהכולל יצוחצח ויוברק. לא עברו ימים אחדים, והשתיים נראות שוב בפתח בית המדרש ופניהן לא היו להן עוד, אושר של שמחה נראה על פני האם, שבישרה לאברכים, שבבדיקה שנעשתה לילדה לפני שעתיים, נדהמו הרופאים להיווכח שהמחלה חלפה כלא היתה, הם שאלו אותי כיצד עשינו את זה, ובאיזה בית חולים ביקרנו? וכשאמרתי להם את האמת שניקינו את בית המדרש היו הרופאים המומים, סיפרה האם, ולא נרגעה עד שהרימה תרומה גדולה לקופת הכולל, ובדיקה לפרסם את הדברים כדי להוכיח לכל העולם, מה רב ועצום שכרו של המכבד את בית המדרש. **למענו של הבבא סאלי** הגיעו זוג הורים מזועזעים, הם ספרו כי בנם ניתק עימם קשר, ולא קבלו ממנו אף אות חיים, והם חוששים לגורלו. הבבא סאלי בקש כוס משקה ברך לגם ממנו מעט, ובעודו אוזח בכוס, **ידיעות חשובות וכן דברים מגדולי ישראל. ערוך בדין**

קרא בקול, 'לחיים' והוסיף: 'ונקה לא ינקה' איש לא הבין את כוונת הרב, הרב פנה אל האב, ועוררו במילים חמות, תיקרו דאגה מלבכם, הבן בריא ושלם, וישב לביתכם תוך זמן קצר. שמחו בני המשפחה לשמע הבטחה מפורשת זו של הרב, והלכו. חלפו הימים, ועדיין אין שום סימן, אך ההורים לא איבדו תקוה והאמינו בדברי הרב בכל ליבם. היתה זו שעת בוקר מוקדמת, לאחר שבוע המתנה, נשמעה נקישה על הדלת, ובפתח עומד מאובק ויגע בנם האבוד שניצל מידי מחבלים צמאי דם. את מסיבת ההודיה חגגו אצל הבבא סאלי, ואז שאלו הרב: בני, איזו מצוה קיימת שהגנה עליך? נבדח הבחור והשיב: אני יודע, יהודי פשוט אני מתפלל במנין, שומר שבת, וזהיר במצוות. בכ"א שאל: איזו מצוה נוספת קבלת על עצמך? התלבט הבחור אם יגלה סודו, ולבסוף אמר: קבלתי על עצמי שבכל ערב שבת אנקה את בית הכנסת שעל יד ביתנו, אף אחד אינו יודע על זה, מלבד הגבאי. אורו פניו של רבינו, חזר ואמר: ונקה לא ינקה מי שקיבל על עצמו לנקות את בית הכנסת, לא ינקה לא ינוקו, אלו שזממו להרע לו.

ידיעות חשובות וכן דברים מגדולי ישראל. ערוך בדין

שכבות הציבור? **תשובה:** רש"י הקדוש שלפי המסורת הוא נולד בח' באדר לפני קרוב לאלף שנים. מספרים כי הוריו של רש"י היו חשוכי ילדים שנים רבות. אביו היה סוחר באבנים טובות, וברשותו הייתה אבן טובה אשר הייתה חסרה למלך עבור עבודה זרה. אביו של רש"י הסתכן במוות והשלכין לים את האבן הטובה בה היה גלום כל רכוש, כמו גם הבטחה לעושר רב, והראה עצמו בוכה על אובדנה. המלך פטר אותו, ועל המעשה הזה, נגלה לו אליהו הנביא והבטיח לו פרי בטן שיאיר את עיניהם של ישראל. ואכן רש"י נולד לעת זקנותם של הוריו. מסופר גם שאמו ההרה של רש"י הלכה ברחוב ופרש נוצרי שדור על סוסו כמעט פגע בה. האם פנתה אל הקיר שבשולי הרחוב ונלחצה אליו, ובקיר נוצר שקע, שבו הסתתרה. זכה רש"י גם לכנדים גאוני הראשונים הרשב"ם, רבנו תם, ריב"ם, ועוד.

שאלה: מהי הנדסת תודעה? **תשובה:** מה שעושה בימים אלו העיתונות הישראלית. והדוגמא האקטואלית הטובה ביותר היא הסערה הציבורית השוטפת את המדינה בימים אלו בנושא הרפורמה במערכת המשפט. שהרי מי לא יודע שמערכת המשפט הישראלית היא מערכת רקובה שרובם המכריע של השותפים בה הם אנשים בעלי דעות קיצוניות המזוהים עם דעות השמאל הפוליטי הקיצוניות ביותר, וממילא גם ההכרעות המשפטיות שלהם בהתאם. ולכן, בעקבות הבחירות האחרונות שנתנו כח למחנה הפוליטי המתנגד לעמדות השמאל הקיצוני המיוצגות בבית המשפט, קמו פוליטיקאים המבקשים לנסות ולתקן את העיוות שהשתרש במדינה ופועלים ליצור רפורמה שתהפוך את מערכת המשפט למערכת טובה יותר; מערכת שתייצג את רוב אזרחי המדינה; מערכת דמוקרטית יותר שתתחשב בצרכים של קבוצות מיעוט שעד עכשיו קיפחו אותם ופעלו נגד כל מה שהם מיצגים, ובמיוחד נגד החרדים והדתיים שמערכת המשפט קיפחה אותם ופעלה לעקירת הדת בכל מידי סיסמאות משפטיות שיקריות ומעוותות. אבל אנשי השמאל המסורבים להכיר בזה שהפסידו בבחירות, החליטו להלחם בכל הדרכים נגד כל התיקונים המוצעים והם משתמשים במה שנקרא "הנדסת תודעה", דהיינו הם שוטפים את מח ההמונים על ידי זה שמציגים את השאיפה לתיקון העיוותים כ"סכנה לדמוקרטיה" וכ"פגיעה בבטחון המדינה". ועד כמה שכל בר דעת מבין שזה אבסורדי, הם עושים שטיפת מח באמצעות כלי התקשורת וכל מיני אנשים בעלי מעמד בכלכלה, בביטחון וכדו'. כאשר המשותף לכולם הוא היותם אנשי שמאל המזוהים עם האידאולוגיה השמאלנית של בית המשפט שאותה מנסים לשנות להם. בראש המערכה ל"הנדסת התודעה" עומדים כמובן כלי התקשורת שהם מתמחים בזה ושוטפים את מח ההמונים בדיווחים מסיתים. יום ויללה הם בוכים על מה שהולך להיות מבחינתם "הרס הדמוקרטיה"; הם מגייסים את כל האליטות שהשקפת עולמם דומה לשלהם, מראיינים אותם, נותנים להם במה בלי הגבלה להשמיע את האזהרות האבסורדיות ביותר, מבליטים את דבריהם ואת דברי כל מי שמוכן להזהיר אתם בבחירות ראשיות; מדברים כל הזמן על ההפגנות ההמוניות השוטפות את המדינה לאורכה ולרוחבה בלי להזכיר שכמות כל המשתתפים ביחד של כל המפגינים נגד הרפורמה פחותה ממספר

עכ"ל. וכן הביא רבי אברהם גניחובסקי (עמודים שבעה עמוד צה. והובא בהרחבה ב"אגן הסהר ח"א עמוד 446). וז"ל: לומר בדיחות בבית הוא דבר טוב מאוד, ומביא שמחה ויש לזה כח גדול לפתור עיי"ז הרבה בעיות ורגישויות עיי"ש. ומובא במעשה איש ח"ה קל. פעם הגיע רבי שלום שברדון לחזו"א ואמר לו שהוא אומר להוריו כל מיני בדיחות ואנשים עוררו אותו שזה ליצנות האם להמשיך בכך או לא? אמר לו החזו"א דע לך שרק כך צריך למסור את השיעורים. והוסיף החזו"א שאילו בזמנו בליטא היו מרבים בכאלו דברים היו פחות ופחות נתפסים להשכלה רח"ל. ותפקידו היום להרבות שמחה וחינוך בעבודת השם. ויש להוסיף חשיבות עניין זה בפרט בדורנו שהרחוב קורץ ומלא בפיתויים וריגושים, ובתקופת הקורונה כשמסר רבי גרשון אדלשטיין שיחות אמר כמה פעמים שלימוד התורה הוא חשוב עד למאד, אבל צריך שיהיה בשמחה ובהומור קצת ובאווירה נעימה ורגועה. ורבי חיים קניבסקי היה רגיל על לשונו הרבה אמירת מילתא דבדיחותא לשמח את כל הסובבים ודעתו שד"ץ יכול למנוע הרבה בעיות כגון בחינוך ילדים ובעיות בשלום בית. ופשוט שמי שהוא בן עליה נמרגש שאין לו תועלת בזה, אצלו הדבר נחשב בגדר שנים שישבו ואין ביניהם ד"ת, והר"ץ מושב לצים. וברור שצריך להשתדל שלא יהיה בגדר ליצנות מדברים קדושים או דברים ערכיים, ופשוט שלא לעשות צחוק מאנשים. ויזהר לא להגיע לידי הוללות וקלות ראש.

שאלה: איך שייך לקיים מצוות צדקה בלי כסף? **תשובה:** ע"י תרומת דם וביתור ע"י תרומת כליה. ודעת רוב גדולי ישראל דש מצוה גדולה לתרום כליה להצלת חיי חברו אך אין חיוב, כתבו פוסקי זמנינו שלכתחילה עדיף לתרום את הכליה השמאלית ע"פ הגמ' ברכות סא. ששתי כליות יש לאדם ושמאלית יועצת לרעה, ויש לציין שע"פ המציאות ב-99% מהמקרים הרופאים ממליצים מבחינה רפואית לתרום את השמאלית. והוא פלא.

שאלה: האם צריך להצטער בצרתם של עשרות אלפי המתים בטורקיה? **תשובה:** למרות שהם גוים צריכים להצטער בצרתם, והנביא בישעי' אומר על הפורענות שאירעה בבבל, על כן מלאו מתני חלחלה צירים אחזוני כצירי יולדה נעוית שמועו נבהלתא מראות, ורש"י שם פירש שהנביא הוא רחמני ומתאנח על פורענות האומות. ובקריעת ים סוף המלאכים לא אמרו שירה בגלל הפורענות של מצרים, ואמר הקב"ה מעשי ידי טובעים בים ואתם רוצים לומר שירה, ומה שעם ישראל אמרו שירה, ה"ו על חלק ההצלה שלהם ולא על הפורענות של מצרים, על הפורענות צריך להצטער. רואים שמדת מרמים של יהודי לררם גם על גוים שמצטערים. מתוך דברי רבי דב לנדא.

שאלה: עברו רק שלוש שנים מהמקרה הראשון, של מה? **תשובה:** לפני שלוש שנים בדיוק בב אדר תש"פ הגיע לארץ המקרה הראשון של קורונה. מאז למשך שנה שלימה היה פחד ואימה העולם השתנה שנה שנחסרה מהחיים של כולנו, אבל הנה לא למדנו כלום ואנחנו ממשיכים לתכנן דברים כאלו שום דבר לא ראינו לפני כ"כ קצת זמן איך כל העולם השתנה מקצה לקצה לתקופה כ"כ ארוכה.

שאלה: מיהו גדול מפרשי התורה והגמ' שזכה שאין ילד או ילדה שלא מכירים אותו ולומדים בו מכל

שאלה: ויקחו לי תרומה. ידועה השאלה מדוע כתוב ויקחו? הרי תרומה נותנים ולא לוקחים? **תשובה:** מתרצים בעלי המוסר שאדם שנותן תרומה הוא עצמו מרוויח מכך, היינו שנתנית צדקה או כל דבר עבור הנצרך לכך, הנותן לוקח ומקבל פי כמה וכמה. לפעמים רואים את הדברים מיד, ולפעמים לאחר זמן, אך המכנה המשותף שכמעט כל מי שנותן זוכה לראות עין בעין איך הוא מרוויח מכך. החזו"א היה אומר שנתנית מעשר כספים מונעת אסונות, מחלות ופגעים בבית. והסגולה הכי טובה שבצדקה היא לעשות בצנעה כמה שיותר בלי פרסום ובלי כבוד. והסגולה שיש במעשר כספים היא לתת עשירות מדויק. ואם רוצה להוסיף יפריש בנפרד מהעשירות.

שאלה: כתוב בחז"ל משנכנס אדר מרבים בשמחה, יש לשאול מהי שמחה המותרת, ומהי ליצנות האסורה בכתבי ביה שכת ליצנים אינם מקבלים פני שכניה? **תשובה:** חז"ל אמרו באבות שנים שישבו ואין בניניהם דברי תורה חז"ל מושב לצים. מאידך גיסא מצינו רבות בחז"ל ששבחו את האנשים המשמחים ואמרו עליהם שהם בני עולם הבא, וקשה למה זה לא נקרא מושב לצים הרי לא היה בניניהם דברי תורה? וביארו רז"ל שיש הבדל בין אמירת ליצנות בלא שום מטרה, שע"ז אמרו חז"ל שהענין כן אינו מקבל פני שכניה. לבין מה שעושה למטרה מסויימת, כגון לשחרור המתח שאדם נמצא בו לפעמים, או להרחיב ליבם של השומעים בדרשה כדי שישאר דברי המוסר יכנסו לליבם, וכן לעשות אווירה טובה. ודבר זה הוא מעלה גדולה, ומצווה רבה לעשות כן. וכתב בספר 'שבת מוסרי' לעולם יהיו פניו של האדם שוחקות ובדחן שזהו מורה על הבטחתו בהקב"ה וכו' עיי"ש פ"ד טז. ועל המשנה באבות שהתורה נקנית במיעוט שחוק כותב שם במדרש שמואל וז"ל: הענין הוא כי מצינו בגמרא שמבאינים מילי דבדיחותא כי בזה מתרחבת דעתו כדי לחזור ללימודו ומיעוט הוא טוב ועל ריבוי נאמר שחוק וקלות ראש מרגילין לערוה. וכן כתב בתפארת ישראל שם וז"ל: מילתא דבדיחותא ג"כ מיעוטו יפה, (ובודאי נתכוונו לבדיחות, דבלא"ה אמאי ריבוי מביא לערוה). ורבי ניסים קרליץ הרחיב בזה (הליכות שני עמוד קנא) וז"ל: גדר ליצנות הוא דיבורים שאין להם תכלית ותועלת, אך כשיש מטרה טובה דיבורים אלו כגון לשמח לב שבור או חתן, וכן להלחיב לב השומעים בדרשה, אדרבה צריך ומצווה לעשות כך, ומוסיף רבי ניסים: וזכות גדולה לדרשנים המתבלים דבריהם בדברים המשמחים לב השומעים, כדי שיתקבלו דברי החידוק על לב השומעים, וכך ראוי וצריך לעשות,

המצביעים הדרושים כדי לעבור את אחוז החסימה (כ-250.000); גם אינם נרתעים מלהפיץ שמעות ואזהרות במטרה לפגוע בכלכלת המדינה; ואפילו מפעילים לחץ כלכלי בינלאומי לפגוע בכלכלת המדינה, ובלבד ששליטתם במדינה באמצעות מספר מועט של שופטים ואנשי תקשורת שמאלנים לא תישמט מידם - והכל במסגרת הנדסת התודעה שהם מבצעים במטרה לסחוף כל מיני אנשים אפורים שאינם מכירים את העובדות, כדי לטעת בליבם ספק אולי באמת הרפורמה במערכת המשפט מחריבה את המדינה. הדברים נאמרים לא רק כלפי עניין זה אלא כל עניין אפשר להנדס את התודעה שלנו בראיות ואמירות של צד אחד וכו'.

שאלה: אורח חיים בריא שמפחית את הסיכוי למות מכל מיני מחלות: מה הוא כולל? **תשובה:** דבר ראשון וחשוב חיים פעילים. פעילות ותנועה שומרים על גוף בריא ומסייעים למניעת מחלות, משפרים את יכולת הריכוז והזכירה שלנו. תנועה מסייעת למניעת ניוון ובעיות אורטופדיות כך שנשאר עצמאיים גם בגילאים מבוגרים. פעילות גופנית משפרת את הביטחון העצמי בקרב הילדים, תנועה ופעילות מסייעות לשמירה על משקל תקין ועוד. חשוב ללכת הרבה וכן לא להשתמש כל הזמן במעליות. חשוב גם לעשות התעמלות. דבר נוסף וחשוב ביותר הוא תזונה נכונה ועייז הבאנו בעבר הרבה שזה כולל אכילת לחם מקמח מלא והרבה ירקות ולהימנע מסוכרים מלחים וסוכנים רוויים, למעט בקפאה, כמו"כ ללעוס את האוכל היטב, ולא לאכול הרבה מיד. שינה טובה 8 שעות ביום, הכי טוב בלילה ובין שתיים לארבע בצהריים.

שאלה: מה יותר חשוב לבעלת הבית, שיביעו הערכה למה שעושה למען הבית או להכיר בקושי שהיה כשעשתה את הדברים? **תשובה:** הערכה זה עדיין לא מראה שאתה באמת יודע מה עבר עליה עד שזה נעשה, והיא חושבת לעצמה בזה כולל לא יודע מה עבר עליה עד שארוחת הצהריים תהיה מוכנה, מה היה חסר לה וכמה הילדים הפריעו ואיך היתה צריכה לקום בשביל זה מוקדם וכו' וכו' ורק כשהוא מפרט ומביע מפתיה ואומר וואו איך הצלחת להכין למרות שהילדים היו בבית ולא ישנת בלילה והיה חסר לך מוצרים ואפי' הוא שואל שאלות איך באמת הצלחת וכדו', זה נותן את ההרגשה הכי טובה וכוח להמשיך

ועשית מנורה לפני עשרות שנים בבית הכנסת הידוע זכרון משה בירושלים נורקה חבילה גדולה של שטרות מהעייז לתוך האולם, ואישה אלמנה צעקה שהיא מקדישה את הכסף לבניית מנורה בבית המקדש. כעבור מספר ימים היא נפטרה והוירשים נפשם בשאלתם, דאיתא בעייז דאין מקדישין בזמן הזה ולא הקדיש יולכים לים המלח, וכן נפסק בשו"ע - כדי שלא יגיעו לידית תקלה. הם פנו לרב אלישיב כי כספם בנפשם, והוא אמר להם תבררו בבנק

חידות שינון הפרשה לפי סדר הא-ב: א. היכן היו מונחות לוחות הברית? **ארון. ב.** מקל נקרא? **בד. ג.** עושים עם זה קידוש ויש אותו במנורה? **גביע. ד.** למה עשו את הסירות ל: **דשן. ה.** על מה נתנו את לחם הפנים על: **השולחן. ו.** המשך: "ועשו לי מקדש" וישנתי בתוכם. **ז.** עם מה ציפו את הארון? **זהב. ח.** רוחב החצר? **חמישים אמה. ט.** איזה יזהב השתמשו במשכן וכליו? **טהור. י.** מה הוא צבע תכלת? **ירוק. כ.** כיסוי של הארון? **כפורת. ל.** למה צריך שמן? **למאור. מ.** אורך החצר? **מאה אמה. נ.** מאיזה חומר הקרסים היו עשויים? **נחושת. ס.** איך קוראים למה שעודף? **סרח העודף. ע.** עם נוצה של מי עשו את המשכן? **עזים. פ.** איך היו נראים הכרובים? **פורשי כנפים מלמלה. צ.** איך נקרא ציד המזבח? **צלעות. ק.** מה היה שלוש מכל צד במנורה? **קנים. ר.** ממה עשוי המכבר? **רשת נחושת. ש.** איזה סוג עץ נעשה הארון? **שיטים. ת.** חיה שבאה רק למשכן – **תחשים.**

חידות ידע תורני ומענייני הפרשה: א. איך יתכן אדם יהיה חייב לאכול מצה ולקרוא מגילה בסוכה? **ב.** איש שהוא נכדו מוזכרים בפרשה והנכד נולד לו כשהיה בן 16 בלבד? **ג.** פסוק בתנ"ך שסוף המילה שלו הוא מס ונכתב במס פשוטה ולא במס סופית? **ד.** ס"ת מהודר לכל הדעות ורק לאיש אחד מותר לקרוא בו? **ה.** בפרשה מוזכר מילה שבפרשת יוגש הוא שם אישה? **ו.** בפרשה

לעבוד ולתפקד, וזה נותן פי עשר בהערכה ופרגונים. משלום בית לשלמות הבית.

שאלה: ילד שרוצה משהו מאבא שלו ואבא שלו החליט לא לתת לו איך יעשה את זה בצורה הטובה ביותר? **תשובה:** אם יכנע לו, הילד יאבד את כל הביטחון וירגיש שיש לו אבא חלש. אם יגיד לו שלא מסכים כלל, הילד ירגיש שלא מבינים אותו ושונאים אותו וכו', מה שעליו לעשות זה לומר לו אני מבין את הצרכים שלך אני מבין אותך מצוין גם כשאני הייתי ילד רציתי את זה מאוד אבל אני חושב שזה לא טוב כך ורק יכול להיות לך ולכן אני לא מסכים שתעשה את זה כי אני אוהב אותך, כך הילד ירגיש שמבינים אותו ולא דוחים אותו מחוסר אהבה והבנה לנפשו. רבי מרדכי סטפנסקי.

מדור זה יש להימנע מקרוא בשבת. רעיונות שנשלחו לי השבוע: א. לגבי כתמי דם - שמעתי מהמוהל הרב ידידה קרבץ שמי המצן מורידים בקלות כתמי דם מבגדים עדינים ללא פגיעה בבגד. **אחר כתב:** לפני הכביסה להשרות את הבגד לפחות יום במים קרים, לשפשף לפני הכביסה ולכבס רגיל. מצוין גם בבגדים צבע לבן. **ב.** לגבי לחות בשעון יש אפשרות או לשים בשמש כמה ימים או לשים בתוך קופסת אורז. **מישהו אחר שלח:** אצל "מושקוביץ שעונים" ברחוב כהנמן ב"ב, יש מכונה מיוחדת שמבישת את הנוזלים. **ג.** פתרון לעצירות כרונית אם אתם לועסים את האוכל הדק הריב ושתיה מרובה (ומי, לא קפה ותה) והפעילות הגופנית שלכם סבירה. כמו"כ ראוי לנסות הליכה אינטנסיבית בשמש. (עדיף של שעות הבוקר המאוחרות, לא קשור להישפות לשמש אלא להשפעה על המוח עייז העינים ואכמ"ל. יתכן שזה מחמת אופי נפשי של חוסר נמרצות) ולברך ברכת אי"י במתנות. **עוד כתבו** בהקשר לעצירות ישנו מוצר בשם מיץ שזיפים ראיתי אותו ביש חסד ואמור להיות בחנויות טבע. שותים מעט וזה עוזר מיד. **ויש שכתבו:** עצה מכמה רופאים - להשתמש בנורמלקס - תרופה על בסיס מינרל - ניתן להשיגה בכל בית מרקחת, כמו"כ שתית הרבה מים יכולה לעזור במקרים קלים. דבר נוסף שמועיל הוא אקמול פוקוס. **מישהו נוסף כתב:** לשתות כל בוקר כוס מים עם חצי לימון סחוט. **עצה נוספת** ששלחו מעיין זה: לשתות מיד בבוקר 5 כוסות מים פושים בדוק מנוסה. **עוד אחי כתב:** לקחת פרוביוטיקה (25 בליין לפחות) של לילה לפני השינה. **ד.** לגבי רוכסן שנתפס יש למרוח קצת סבון נוזלי ויפתח ויסגור מספר פעמים זה אמור להסתדר. מקסימום יקנה רוכסן חדש זה כלכל לא עולה הרבה. **ה.** עצה למיגרנה: כמוכן אחרי תפילה וס"י: לשתות קוקה קולה מיד בתחילת ההתקף (נכראה שהקופאין שבו הוא הגורם למניעת ההתקף. ולכן אפשר

הלכות הקשורות לפרשה ועוד הלכות שונות

ישראל אם אפשר להשמיד מולם את השטרות והם יעשו חדשים, וא"כ תעשו כך והם יעשו שטרות חדשים שתוכלו להשתמש בהם. וכן הווי.

ונתת על השלח לכן פנים. הרמ"א ב'רמב' מביא את תקנת עזרא שתהא אישה משכמת ואופה ביום ו' חלות לכבוד שבת. ובבה"ל הביא שבעונותינו הרבים התחילו נשים להשבית המנהג, וקונים במאפיה לכבוד שבת, ע"כ

חידות

שני אחים ושתי אחיות: **ז.** תשע מילים רצופות בפרשה המסתיימות באות ה?

תשובות: א. עיין ביאור הלכה הראשון בס"י שד"ם. מרבי נפתלי הרט שליט"א. **ב.** בצלאל בן אורי בן חור ובסנהדרין ט: אבא של חור לא כלב ומבואר שם בגמ' שכשכלב היה בן 25 נולד בצלאל יניו. **ג.** נחמיה פ"ב: בחומות ירושלים. **ד.** ס"ת של מלך. **ה.** בפרשה וסרח העודף, וביוגש סרח בת אשר. **ו.** כרובים איש אל אחיו, יריעות אישה אל אחותה. **ז.** כה לא.

חידות לשאלו את הילדים: א. איזה מצווה מהתורה עושים אותה עם פרי מסוים? **ב.** איזה מצווה אפשר לקיים אותה רק אחרי שאוכלים פת? **ג.** איזה מצווה מקיימים אותה הגברים כל יום כל ימות השנה בדרך כלל כל היום? **ד.** במה צריך להרבות בחודש אדר? **ה.** מה חודש אדר שונה מכל החודשים של השנה? **ו.** איזה דבר יש בחודש אדר שכשהוא נוהג במקום אחד יש מקומות שהוא לא נוהג כלל? **ז.** מה הקשר בין חודש אדר למאכל שאוכלים בשבת? **ח.** מה יש בחודש אדר שיש אותו בחודש תשרי טבת תמוז ואב? **ט.** איזה אבר של רשע אוכלים בחודש אדר? **י.** מה מסתיים בסוף חודש אדר?

תשובות: א. אתרוג. **ב.** ברכת המזון. **ג.** ציצית. **ד.** משנכנס אדר מרבים בשמחה. **ה.** שלפעמים יש אותו

קו"ק רגיל (אדום) ואפשר גם זירו (שחור). **המון כתבו** שיש לשתות הרבה מאוד מים. עכשיו. **יש שכתבו** לא לשתות כמעט קפאין דהיינו למעט מאוד בקפה. **ירידה בראיה אברך** שעלה לו המספר למי שכתב שיאכל גור פשוט שטויות במיץ עגבניות עצת אחיותופל אפילו לא בגדר בדיחה טועה ומטעה ומסכן את הציבור. וכדאי שתתחילו לסנן תשובות מטופשות מהסוג הזה כי זה כבר נהיה פחות מצחיק בתקופה האחרונה. אנשים שואלים שאלות רציניות (במקום ללכת לרופא) והתשובות מטופשות ועוד יאמינו להם. אציין שאני מגיע מתחום רפואת העיניים - ירידה בראיה באופן פתאומי חייב מיד מיד לרוץ לרופא עיניים זה יכול להיות מגוון בעיות. אציין כמה מהם כמו לחץ תת עיני גבוה שעכשיו זה התערער ועלול לגרום לנזקים בלתי הפיכים בשדה הראיה בעובי הקרנית ובשכבה שמכסה אותה (נקראת מקרן), או בצקות בעצב הראיה הגורמות למעשה פגיעה בראיה. אולי חשד לגלאוקומה שנמצא בשלבים מתקדמים ועוד בעיות שהתסמין הראשון שלהם זה ירידה בראיה ובחדות שלה כמו קטרקט שזה פחות מצוי אצל צעירים אבל קיים. עוד דבר שיכול להיות זה דברים ח"ו שקשורים לראש עצמו שאם חלילה חלילה יש מרעין בישין שם.. אז התסמין הראשון ג"כ זה פגיעה בעיניים אבל בדרך כלל זה מלווה בכאבי ראש ובאזור הסניסוסים אבל לא מחייב. כל זה כמובן בהנחה שהוא חושב משקפיים מתאימות. עיניים זה לא משחק ילדים ולא צחוק ולא בדיחה. לגשת מיד לרופא שיעשה בדיקת לחץ תת עיני יבדוק את עצב הראיה יש להם מכשיר מיוחד שעושה את כל הבדיקות הללו קודם כדי לשלול חלילה נזקים בעצבי ובשדה הראיה. רפואה שלימה ובשורות טובות.

התורה חסה: א. אבקש פתרון לפצעי קור באצבעות. **ב.** רצינו לבקש עצה איך לנקות את הרצפה שנשבר עליה מדחום זכוכית (לא כספית) והיא נהיתה שחורה, (מדובר ברצפות ולא בגרניט פורצלן). **ג.** איך מורידים חלודה מחולצה לבנה מכופתרת. **ד.** נשמח לעצה איך לנקות את הגז בלי להשתמש בסנט מורץ ודומיו.

שאלה בחושן משפט: אדם שהביא בגדים למכבסה והשאיר עט בכיס וזה הכתים את כל הבגדים שבמכבסה האם בעל העט חייב או לא? **תשובה:** לכאורה הוא חייב משום ממנו המזיק והוי כאבנו סכינו ומשאו שהניחם בראש הגג דחייב לשלם משום אש וכי'ת דהוי בור דדמי לכותל ואילן שנפלו והזיקו בשעת נפילה דהוי בור ופטורים על הכלים שאני התם דלא היה להם שם מזיק, משא"כ הכא כשהכניס את העט לכביסה היה עליו מיד שם מזיק וכעייז בנתיבות ש"י"א ובחזו"א ב"ק ב' טז. ואם נאמר דפטור משום טמון דהרי הבגדים טמונים במכונה אין לפטורו בהכי דהוי ליה כמדלק בתוך של חברו דחייב אף בטמון.

דבריו. ומלבד מצוות הפרשת חלה שאפשר לקיים בזה יש בזה עניין גדול.

כמה פעמים באים אפשר לברך על קוף משנה הבריות: הרב אלישיב חתם פנים אחת בחיים ואם ראה ולא ברך יכול לברך בפעם שניה שראה אפי' אם זה לאחר שעה.

האם מותר לקדש הלבנה תחת המטריה או תחת האילן: תשובה: כתבו הפוסקים שאפשר.

מעובר. **ו.** פורים שנוהג בפרזים לא נוהג במוקפים. **ז.** מזל אדר דגים ובשבת יש עניין לאכול דגים. **ח.** צום. **ט.** אוזן המן. **י.** חצי שנה או שנה ע"פ התורה.

חידון משמעויות מילים לפרשת תרומה. ח' משמעויות למילה זה.

זר – כתר. קישוט, עטרה "ועשית עליו זר זהב סביב" רש"י: כמין כתר (שמות כה יא).

זר - לשון ריחוק. "זרה הלאה" אונקלוס: ירחיקו (במדבר יז ב).

זר - מי שאינו כהן. "עבודת מתנה אתן את כהנתכם והזר הקרב יומת", (במדבר יח ז).

זר - מישהו אחר. לא אתה. "ייהלך זר ולא פיד" (משלי כז ב).

זר - כבש. "ויזר את הגיזה" רש"י: לשון מכבש (שופטים ו לח).

זר - סחט. "ויזר את הגיזה" מצודות דוד: סחט (שם).

זר - לשון פיזור. "וזהרים לכל רוח" מצודות דוד: אפזרם לכל עבר. (ירמיהו מט לב).

זר - שם משפחתו של יהודי נערץ ששבחיו מתבדרים בחוצות.

בכל ענייני העלון, וכן להשיג את העלון 'המלא' במיל או בכתב יותר גדול

אפשר לפנות למיל: 456alon@gmail.com

יש לדייק במייל ולכתוב קודם 456 ואח"כ alon@gmail.com או לטל: 0527633431 לקבלת העלון בבקס יש להתקשר לטלפון 036180383

תודתנו ורהוקרתינו

לאלפי הידידים והשותפים שנשאם ליבם ליטול חלק פעיל ונכבד למען קיום מפעל התורה הגדול בעולם - ישיבה על קברו, ולמען עשרות ומאות אלפי הלומדים, יזמם ולילה לא ישובותו.
זכות התורה תעמוד לכם לכל מילי דמיטב מעתה ועד עולם

יש לנו זוכים!

ברכות לר' אלי קליינמן הי"ו
שזכה בפרס הראשון בסך

180,000 ₪

ברכות למשפחת פוזן
שזכו בהגרלת הבינים
על כרטיס אשראי טעון בסך

10,000 ₪

ברכות לר' לוי רן הי"ו
שזכה בהגרלת הזריזות
על תווי קניה בסך

18,000 ₪

ברכות לזוכים בהגרלות עד חצי המלכות:

גרשנפלד חנה ירושלים	מיקסר	יעקב לוי הרצליה	5 מזוזות לבית	משה דרחי נתיבות	טיסה זוגית לאירופה
כהן דוד ביתר עילית	סט סירים של פד אפיל	הופמן נתן ירושלים	פרשת הקטורת	בנימין רוזנבלט בני ברק	חופשה זוגית בסופ"ש + פנסיון מלא
איפרגן אלעזר חיים אופקים	מקרנציק מבית מלכות ווקסברגר	שרה כהן בני ברק	2000 ₪ זיכוי ברשת חיה אורדמן	נפתלי שמבורסקי בני ברק	2000 ₪ שוברי קנייה ברשת יש
שטרייכער שיינדל לאה יפה בני ברק	צלם לאירוע שלכם (3 שעות)	ישראל אריה שקדי בני ברק	כובע + קופסת מגן יוקרתית ברשת פרסטר	מלכה תהילה בית שמש	טיול משפחתי לצפון + דלק
עמוס זמיר בית קמה	מצלמה מקצועית	בכר אסתר גבעת שמואל	חליפה ברשת ליבוביץ	ישראל שחור ירושלים	מכינים לך את כל מאכלי השבת
המפלינג יוסי כוכב יעקב	מסעדה זוגית	אלישיב ידידיה תל אביב יפו	מקרר	מלכה תהילה בית שמש	ש"ס שוטנשטיין
סמרה מיכל בני ברק	מני שנת ליתד נאמן	לודמיר בצלאל בית שמש	מזגן לבית	יעקב גלובניץ ירושלים	רכב לחודש
דהן נורית קריית גת	מברגה בוש	ברוך נחום בני ברק	גביע כסף מהודר	יונה אביטל - בני ברק	ספה לבית
ועקנין אבירן ירושלים	קוקרינט חשמלי	יוסף יצחק גפני צפת	מכונת קפה אספרסו	יעקב ורחלי קסטנר פתח תקווה	מחשב נייד איכותי
דולינגר שמעון ירושלים	אומנות דקדושה - ציור אמונתי של הצייר יואל ווקסברגר	יוסף יצחק אוזן ירושלים	זיכוי 1000 ₪ ברשת יפה נוף	אליעזר שלמה זילבר יבנאל	זוג משקפיים ברשת עינית
		קלימובסקי שילה יצחק מושב בן זכאי	ערכת מזוזות יוקרתית	דרהין יוסף חיים רכסים	עגלת בוגבו

הודעה נמסרה לזוכים, ניתן לאסוף את הזכייה ממשרדי העמותה בתוך 30 יום בלבד, ההגרלה נעשתה בכפוף לתקנון, ובפיקוח עו"ד אריה זילבר

*9849

yak@lottery.org.il

**תורה 3
וגדולה**
הגרלת הקיום לבית המדרש הגדול בעולם

לראותם

לראות את גדולי ישראל

עלון מס. 120 | פר' תרומה תשפ"ג | יו"ל ע"י מערכת "קובץ גליונות" | k.gilyonot@gmail.com

**דברי רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגאון רבי ירחמיאל גרשון אדלשטיין שליט"א
במעמד יסוד כולל ערב לאברכים בני עליה פרדס כץ ב"ב**

מעמד מרומם בהקמת כולל ערב נוסף לאברכים בני עליה במרכז פרדס כץ - ב"ב, שע"י רשת הכוללים 'אהלי שם' בארה"ק, התקיים בבית רשכבה"ג מרן ראש הישיבה שליט"א בהשתתפות עשרות אברכי ורבני הכולל.

במעמד דיבר רשכבה"ג שליט"א במעלת והקמת מקום תורה, ונביא כאן את דבריו במלואם:

כמו שכבר סיפרתי העובדא באדם מפתח תקוה שהשאיר עיזבון בשביל החזקת תורה, והיורשים התמהמהו ולא הזדרזו לקיים צוואתו, והגה"צ רבי בן ציון במברגר זצ"ל שהיה משגיח בישיבת פוניבז' ידע מכל הענין, ולאחר זמן נגלה אליו הנפטר בחלומו עם פנים עצובות, והבין מזה כי היורשים לא עשו את מה שדצה, ולא נתנו מהעזיבון בשביל תורה, ופנה רבי בן ציון אל היורשים לזרום על כך, והם מיד נתנו לו את הכסף מהעזיבון, וקנה בזה ארון עם ספרים לישיבת פוניבז'.

ובאותו הזמן למדו בישיבה מסכת גיטין, ולאחר תקופה שוב הגיע הנפטר בחלום לרבי בן ציון, ואמר לו בעל פה מדברי הרשב"א על גיטין כלשוננו, למרות שבחיו הוא לא למד ולא ידע רשב"א [וגם רבי בן ציון לא זכר בעל פה את לשון הרשב"א] אבל כיון שזכרתי על ידי עזבוני למדו בישיבה מסכת גיטין עם הרשב"א, זכה גם הוא ללמוד זאת במתיבתא דרביעא, ושם הוא לומד עם ההבנה של הנשמה בלי גוף!

וכפי הנראה בשביל החזקת טובה לרבי בן ציון על השתדלותו בזה, בא אליו בחלום, שזה דבר נדיר שיבוא המת בחלום, והראהו שהוא יודע רשב"א בגללו, בזכות השתדלותו לקיום הצוואה.

והנה בעובדא זו היה זיכוי הרבים לאחר שכבר נפטר, עם העזיבון שהשאיר בשביל תורה, קל וחומר מי שמשפיע ומזכה הרבים בחייו, כגון שמרביץ תורה ומזכה אחרים בתורה, יזכה לעתיד לבוא לידע את כל התורה שלומדים המושפעים מכוחו, וכן מי שתומך תורה יזכה בעולם הבא לדעת את התורה שלמדו מכוחו, ודק כאן בעולם הזה אין דואים זאת, אבל בעולם הבא ידאו שהוא נעשה למדן בכל מה שלמדו הנתמכים.

ואין סוף לזכויותיו של המזכה את הרבים, כי השפעתו נמשכת לדורי דורות, על המושפעים, וצאצאיהם, והמושפעים מהם, כל אחד מושפיע הלאה, עד סוף כל הדורות, וכל זה נוקף לזכותו. ע"כ דברי רשכבה"ג מרן שליט"א.

והוסיף מברכתו לכל התורמים לרשת הכוללים אהלי שם: 'שיהא להם ברכה והצלחה בכל'.

המעמד נעלל בתחושת רוממות להגדיל תורה ולהאדירה.

רבני מכון תורת האדם לאדם בביקור אצל גדולי ישראל שליט"א

מכון תורת האדם לאדם הוקם בצפת במטרה להראות את ה"לומדעס" העמקות והעיון הישיבתי הקיימים במצות שבין אדם לחבירו לא פחות מדיני ממונות, וכן להשריש בציבור שמצוות אלו הן חיוב גמור מדאורייתא כדיני בשור וחלב וכדומה. בנוסף המכון הו"ל ספרים הכוללים עשרות סוגיות בהיקף ובעומק העיון עם מדור של המחשת ההלכה עם סיפורים מחיי יום יום מנותחים על פי מסקנות הסוגיות.

בעקבות דברי מרן רשכבה"ג שיש למחנכים ומגיד שיעור לעסוק בעניני תוקן המידות, עלו למעונו ראשי המכון הרב ברוך חפץ והרב צבי וינברגר, הציגו את הספרים וסקרו בפניו את פעילות המכון. מרן שליט"א נהנה מאד, ואמר להם ש"המטרה שלכם טובה מאד, והלאו שזה יעזור שישפיע על הציבור", לאח"מ בירכם שיזכו להוציא ספרים נוספים. כמו"כ עלו למעונו של מרן ראש הישיבה הגר"ד פוברסקי שליט"א שקיבלם במאור פנים והתפעל מהספרים, ולמעונו של מרן הגר"ח פ' ברמן שליט"א, שאף נשא ונתן עימם בהלכות אלו.

בימים אלו יצאה מהדורה נוספת של הספרים "לא תשנא את אחיך בלבבך" ו"לא תקום ולא תטור", הכוללת עשרות סוגיות בהיקף ובעומק העיון, אפשר להשיג את הספרים אצל המפיץ הראשי 'ספרי אברמוביץ' 03-5782270 במחיר מוזל, וכן בשאר חנויות הספרים. ניתן להזמין בדואר דרך המכון בצפת 052-7624271.

לאור קדיאת מרן שליט"א ויצאים ב"מכון תורת האדם לאדם" בתכנית מיוחדת למגיד שיעורים ומדריצי תורה הרוצים למסור שיעורים בעיון במצוות אלו, וכן לראשי איגודים וראשי ישיבות בין הזמנים הרוצים לעסוק בסוגיות אלו עם בחורי הישיבות בשבתות או בימי בין הזמנים, פרטים במס' טלפון הנ"ל.

מרן שליט"א מביט בקורת דוח בספר

ראשי המכון עם מרן שליט"א

מרן הגר"ד מעיין בספר

מרן הגר"ד עם ראשי המכון

מספרי המכון

מרן הגר"ח פ' בעיון עמוק בספר

מרן הגר"ח פ' כמו"מ עם ראשי המכון

למידע והצטרפות לתוכניות:
בטלפון: 03-306-5834
בנדרים פלוס: ע"ש "השתדלות"
za580718393@gmail.com

הלוואה כשרה. פריסה נוחה.

השתדלות
השקיעה לנשוא חלום פסד

בשיטת המאן רב גביראליסוף לוי שליט"א
המאן רב ישראל גנס שליט"א

מסע הקודש שע"י רינה של תורה לציון בעל פלא יועץ זיע"א בסליסטרדה

מסע הקודש של לומדי רינה של תורה לציון רבינו הקדוש בעל פלא יועץ זיע"א בראשות הגאון הצדיק רבי מרדכי ליבר הלוי כהן שליט"א בשליחותם של רבותינו מרן ראש הישיבה הגר"ש שטינמן שליט"א וליבם של ישראל מרן הגאון הצדיק רבי בנימין פינקל שליט"א להעתיק ולהתחנן עבור שותפי הכולל | אור לכ"ה שבט אחרון דשנכב"ס התשפ"ג

הגהצ רבי מרדכי ליבר הלוי כהן שליט"א בדברי התעוררות קודם המעמד

בחתימת שטרי הערבות ע"י הציון הקדוש

סדר לימוד הרצופות בסליסטרדה קודם המעמד

בעת תחינת י"ג מירדות

מעמד התפילה בחצות הלילה

סדר הלימוד

יסוד הכולל 'פלא יועץ' בבית מדרן הגר"ש שטינמן שליט"א

יסוד כולל פלא יועץ בבית מדרן הגר"ש שטינמן שליט"א

ראש הכוללים נושא דברים

למידע והצטרפות לתוכניות:
בטלפון: 03-306-5834
בנדרים פלוס: ע"ש "השתדלות"
za580718393@gmail.com

תרומה ממעשרות לכתחילה

השתדלות
בניית בית המדרש
בניית בית המדרש
בניית בית המדרש

בחימה על המכתב המפורסם

הגר"נ ברנשטיין משגיח ישיבת גאון יעקב בהתעצות

בשיחת חיזוק מיוחדת

כינוס רבני ישראל' שע"י מוסדות 'שובו' בראשות מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א

מרן גאון ישראל הגר"ד לנדו שליט"א בשמחת שבע ברכות לבן הגאון רא"מ באקאן שליט"א

מרן עמוד ההודאה הגר"י זלברשטיין שליט"א בכתובת אות בס"ת, שיוכנס לקהילת 'המרכז' הפציבה מודיעין עילית

למידע והצטרפות לתוכניות:
בטלפון: 03-306-5834
בגדרים פלוס: ע"ש "השתדלות"
za580718393@gmail.com

עד 240,000 ₪ הלוואה לחתונות הילדים

השתדלות

בניית ארון הארון ה"ב"ב יוסף לוי שליט"א
והמחבר: רבי ישראל זלמן שליט"א

מזן ראש הישיבה הגרמ"ה הירש שליט"א בשמחת החתונה לנכדתו

סיום סדר זרעים בישיבת אוהל אברהם באלעד
ע"י משפחת מזן הגר"י אדלשטיין זצ"ל

שמחת החתונה לבתו של הגאון רבי אברהם הלוי
סטוארט שליט"א ראש ישיבת דגה של תורה - כרמיאל

מזן הגר"ש שטימן שליט"א

מזן הגר"א פילץ שליט"א

מעמד הכנסת ספר תורה לזכרו של מזן ראש הישיבה הגאון רבי יצחק שיינר זצוק"ל
להיכל ישיבתו הקדושה קמניץ בעיה"ק ירושלים תובב"א

למידע והצטרפות לתוכניות:
בטלפון: 03-306-5834
בנדרים פלוס: ע"ש "השתדלות"
za580718393@gmail.com

אל תאמר לכשאכנה אשנה, עושים השתדלות!

השתדלות

בנשיאות המכון רבי בריאל יוסף לי שליט"א
המכון רבי ישראל אברהם שליט"א

ברכת כהנים מיוחדת בבית מדרן פוסק הדור הגר"מ שטרנבוך שליט"א

ביוזמתו של מקורבם של גדולי ישראל הרה"ג ר' אברהם ישעיהו שטרן, אוטבוס של כהנים יצא מיישיבת חברון ביום הולדתו של פוסק הדור הגר"מ שטרנבוך שליט"א להתפלל בביתו ולברכו בברכת כהנים. במקביל גם כ"ק האדמו"ר מתולדות אהרן שליט"א שלח מניין כהנים לברך את פוסק הדור בהיום הולדתו

בשבוע שעבר ביום כ"ד שבט חל יום הולדתו של פוסק הדור הגר"מ שטרנבוך שליט"א. להגל יום הולדתו התכנסו באורח נדיר עשרות כהנים מהוגים שונים, בחורי ישיבת חברון לצד פרחי חסידי תולדות אהרן לברך את פוסק הדור ב"ברכת כהנים" במהלך תפילת שחרית בביתו.

לאחר תפילת שחרית נשא פוסק הדור הגר"מ שטרנבוך שליט"א דברי חיזוק בפני בחורי חברון ותולדות אהרן, והתייחס למצב הקשה בארץ ובעולם לאחר הפיגועים ורעידות האדמה, ועודר כי אנחנו במצב קשה צריכים להתחזק באמונה.

"אנחנו במצב קשה מאוד מאוד, בתנ"ך (זכריה י"ד ב) מובאר שחצי ירושלים ייחרב לגמרי לפני מלחמת גוג ומגוג, ואנחנו לא יודעים הפרטים בדיוק איך זה יהיה, אבל ברור שיהא חורבן נורא על כל מה שחטאנו לקב"ה כל הימים ועלינו להתעורר לתשובה.

מה שקורה עכשיו בעולם זה מכות מהקב"ה שדופק על הדלת וצועק מה איתכם, למה לא רואים אצלכם מהפכה לפני החושך הגדול של המלחמה לפני ביאת משיח.

המצב קשה מאוד. אנא מפניך אברהם. לא יודעים אפילו איפה לברוח. אנחנו צריכים להחזיק מעמד, ולהמשיך להתגבר על הניסיונות הקשים עד שיבוא משיח צדקינו בקרוב.

אנחנו צריכים להתחזק באמונה כי קשה מאוד לעבור כ"כ הרבה ניסיונות שהם בלא שיעור וגבול. מהר"ל דיסקין אמר לפרש מה שאומרים בחושענות "חושענא נא שלש שעות חושענא" שלוש שעות האחרונות לפני ביאת משיח יהיה ניסיונות קשים באמונה. וכל אחד יתחזק, ובעז"ה נראה נפלאות שהכל תלוי בנו.

אם רק חושבים על העתיד אפשר לדאוג מה יהיה, אבל רק עם אמונה וביטחון אפשר להחזיק מעמד. ועלינו לדעת שבשם שהבהמה לא יכולה להבין מהו אדם, כך גם אנחנו בשום אופן לא יכולים להבין את הקב"ה, מדוע הוא רואה דם ישראל נשפך ושותק

השטן עובר עכשיו חזק כי הוא יודע שברגע שהשי"ת יראה שאנחנו חוזרים בתשובה, הוא יבטל אותו לגמרי – בביאת משיח, והעבודה שלנו הוא להתחזק בלימוד, וכמו שאמר הגר"א שכל מילה ומילה של לימוד התורה זה מצוה בפני עצמה.

ובעז"ה נראה נפלאות ממש, והשי"ת יעזור שנראה בעינינו את גאולת ישראל ואת משיח צדקינו.

למידע והצטרפות לתוכניות:
בטלפון: 03-306-5834
בנדרים פלוס: ע"ש "השתדלות"
za580718393@gmail.com

עשה למען חתונות ילדך

השתדלות
השירותים המיוחדים עבורך

השירותים המיוחדים עבורך
השירותים המיוחדים עבורך